

**T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**KARŞILAŞTIRMALI AFET YÖNETİMİ TÜRK VE FRANSIZ
JANDARMASI ÖRNEĞİ**

**HAZIRLAYAN
ASLAN MEHMET ÇOŞKUN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OCAK 2024

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KARŞILAŞTIRMALI AFET YÖNETİMİ TÜRK VE FRANSIZ
JANDARMASI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

HAZIRLAYAN
Aslan Mehmet ÇOŞKUN

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Tekin AVANER

ANKARA-2024
“Her Hakkı Saklıdır”

Aslan Mehmet ÇOŞKUN tarafından hazırlanan “KARŞILAŞTIRMALI AFET YÖNETİMİ TÜRK VE FRANSIZ JANDARMASI ÖRNEĞİ” adlı tez çalışması aşığıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Tekin AVANER,

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

ye: Doç Dr. Meltem ŐENOL BALABAN,

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

ye: Doç. Dr. Hatice ALTINOK

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 17/01/2024

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli Şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç.Dr. Naci AKDEMİR

J.Alb.

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Aslan Mehmet ÇOŞKUN

.../.../2024

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KARŞILAŞTIRMALI AFET YÖNETİMİ
TÜRK VE FRANSIZ JANDARMASI ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Aslan Mehmet ÇOŞKUN

Ocak 2024

ÖZET

Son yıllarda afetlerin meydana gelme sıklıkları ve sebep olduğu kayıplar dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de paralel olarak artış trendindedir. İnsan ve çevre üzerinde büyük yıkıcı etkileri olan afetlerin bedeli de oldukça yüksek seviyede gerçekleşmektedir. Dolayısıyla her ülke kendi afet risklerini göz önünde bulundurarak güçlü bir afet yönetim sistemi oluşturmayı hedeflemektedir. Afetlerin sebep olduğu sosyal ve ekonomik kayıpların önlenmesi ancak toplumsal düzeyde bütün kesimlerden paydaşların sürece katılımı ve proaktif önleyici tedbirlerin hayata geçirilmesi ile sağlanabilir. Bu bağlamda Türkiye’de 2009 yılında kurulan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) afet yönetiminin bütün aşamalarında eşgüdüm sağlayarak bütünleşik bir afet yönetim sistemini uygulamaya almıştır. Bu yaklaşımda afet öncesi ve sonrası dönem için farklı bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, STK, özel sektör ve gönüllüler arasında etkin bir koordinasyon sağlanarak etkin bir işbirliği ile afetlere karşı güçlü bir savunma gerçekleştirilmektedir. Böyle bir yaklaşımla farklı sektörün kapasitesinden yararlanılarak afetlere karşı yeni stratejiler ve yöntemler geliştirilebilmektedir. Türkiye’de afet yönetiminde milat olarak kabul ettiğimiz 1999 depreminden sonra Jandarma teşkilatı, bu alanda önemli çalışmalar yaparak afetlere müdahalede birçok farklı alanda katkı sağlamış, bütünleşik afet yönetiminde önemli bir aktör konumuna gelmiştir. Çalışmada, Türk ve Fransız Jandarmasının kuruluş amaçları teşkilat yapıları ve tarihsel süreçte yaşanan değişimleri incelenmiş, afet yönetimindeki rol ve sorumluluklarının gelişim süreci analiz edilmiştir. Her iki ülke jandarmasının afet yönetim sürecindeki rol ve sorumlulukları özellikle son yıllarda yaşanan afet olayları üzerinden incelenerek uygulamadaki görev sınırları, benzerlikleri iyi uygulamaları araştırılmıştır. Sonuç olarak her iki ülkenin hem afet yönetim sistemleri hem de jandarmanın bu sistemdeki rolü, sorumlulukları ve gelişim alanları karşılaştırılarak afet yönetimine katkı sağlamak amacıyla stratejik öneriler sunulmaktadır.

Bilim Kodu : 111601
Anahtar Kelimeler : Jandarma, Afet Yönetimi, Müdahale, Risk Azaltma, İyileştirme, TAMP
Sayfa Adedi : 196
Tez Danışmanı : Doç.Dr. Tekin AVANER

T.R.
MINISTRY OF INTERIOR
GENDARMERIE AND COAST GUARD ACADEMY
SECURITY SCIENCES INSTITUTE

COMPARATIVE DISASTER MANAGEMENT
EXAMPLE OF TURKISH AND FRENCH GENDARMERIE
(M.Sc. Thesis)

Aslan Mehmet ÇOŞKUN
January 2024

ABSTRACT

In recent years, the frequency of disasters and the losses they cause have been on an increasing trend in our country as well as around the world. The cost of disasters, which have major devastating effects on people and the environment, is also quite high. Therefore, each country aims to create a strong disaster management system by taking its own disaster risks into consideration. Preventing social and economic losses caused by disasters can only be achieved through the participation of stakeholders from all segments of society and the implementation of proactive preventive measures. In this context, the Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD), established in 2009 in Turkey, has implemented an integrated disaster management system by ensuring coordination at all stages of disaster management. In this approach, a strong defense against disasters is achieved through effective cooperation by ensuring effective coordination between different ministries, institutions and organizations, NGOs, private sector and volunteers for the pre- and post-disaster period. With such an approach, new strategies and methods can be developed against disasters by utilizing the capacities of different sectors. After the 1999 earthquake, which we consider as a milestone in disaster management in Turkey, the Gendarmerie organization made a significant contribution to disaster response and became an important actor in integrated disaster management. In the study, the establishment purposes of the Turkish and French Gendarmerie, their organizational structures and the changes in the historical process were examined, and the development process of their roles and responsibilities in disaster management was analyzed. The roles and responsibilities of the gendarmerie of both countries in the disaster management process were examined, especially through the disaster events experienced in recent years, and their duties, similarities and good practices in practice were investigated. As a result, strategic suggestions are presented in order to contribute to disaster management by comparing the disaster management systems of both countries and the role, responsibilities and development areas of the gendarmerie in this system.

Science Code : 111601
Keywords : Gendarmerie, Response, Disaster Management, Risk Reduction, Recovery, TAMP
Page Number : 196
Supervisor : Assoc.Prof.Dr. Tekin AVANER

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren ve kılavuzluk eden, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım tez danışmanım kıymetli hocam Doç. Dr. Tekin AVANER' e,

Tezin hazırlık sürecinin 6 Şubat depremlerinin yaşanması sebebiyle bu zorlu dönemde manevi olarak beni yalnız bırakmayan ve sabır göstererek destek veren çok değerli aileme, eşime ve kızım Beren'e teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	xv
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xvi
RESİMLERİN LİSTESİ	xvii
HARİTALARIN LİSTESİ	xviii
SİMGELER VE KISALTMLAR	xix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AFETLER, AFET YÖNETİMİ FRANSA VE TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİM SİSTEMİ

1.1. Afet Kavramı.....	5
1.1.1. Afetlerin Sınıflandırması.....	6
1.1.1.1. Doğa kaynaklı afetler.....	7
1.1.1.2. İnsan kaynaklı / Teknolojik afetler	10
1.1.2. Afetlerin Etkileri	13
1.1.2.1. Fiziki afet kayıpları, can kaybı ve yaralanmalar.....	14
1.1.2.2. Ekonomik etkiler	15
1.1.2.3. Sosyal etkiler	16
1.2. Afet Yönetimi.....	17
1.2.1. Başarılı Bir Afet Yönetimi Planlaması	18
1.2.2. Kamu Hizmeti Kavramı Çerçevesinde Afet Yönetimi	18
1.3. Afet Yönetişimi	19
1.4. Fransa'da Afet Yönetimi.....	21

1.4.1. Fransa'nın Afet Riskleri	23
1.4.1.1. Depremler	25
1.4.1.1.1. Güvenlik açığı	27
1.4.1.1.2. Düzenleyici imar haritası.....	28
1.4.1.1.3. Önleyici tedbirler.....	29
1.4.1.2. Sel/su baskını	29
1.4.1.2.1. Ulusal sel risk yönetimi stratejisi	32
1.4.1.2.2. Doğal risk önleme planları ve kentleşme	32
1.4.1.2.3. Taşkın direktifinin uygulanması.....	33
1.4.1.2.4. Sel riski yönetim planları.....	34
1.4.1.3. Kütle hareketleri	35
1.4.1.4. Çığlar	35
1.4.1.5. Orman yangınları	36
1.4.1.6. Fırtınalar	38
1.4.2. Fransa'nın Afet Risk Yönetim Politikası	38
1.4.2.1. Önlemede kamu aktörleri	39
1.4.2.2. Önleme politikasının 7 ilkesi.....	41
1.4.2.2.1. Olgu, tehlike ve risk bilgisi	42
1.4.2.2.2. Önleme ve korunma tedbirleri.....	42
1.4.2.2.3. İzleme, tahmin ve erken uyarı	43
1.4.2.2.4. Nüfusun önleyici bilgilendirilmesi ve eğitimi.....	43
1.4.2.2.5. Kalkınma ve şehir planlamasında risklerin dikkate alınması	44
1.4.2.2.6. Güvenlik açığının azaltılması.....	44
1.4.2.2.7. Kriz hazırlığı ve yönetimi.....	45
1.4.2.2.8. Kriz sonrası yönetim ve geri bildirim.....	46
1.4.2.2.9. Kriz sonrası analiz	47
1.4.2.3. Doğal risk önleme planları	48

1.4.2.4. Büyük risklerin önlenmesi için yönlendirme konseyi (COPRNM)...	49
1.4.2.5. Ulusal doğal riskler gözlemevi (ONRN)	50
1.4.2.6. Fransa’da uluslararası işbirliği.....	51
1.4.2.7. Fransız platformu.....	52
1.4.3. Fransız Müdahale Sistemi (ORSEC)	53
1.4.3.1. 1952: ORSEC sisteminin doğuşu	54
1.4.3.2. 1959 Malpasset barajı kazası.....	54
1.4.3.3. 1987: ORSEC ek olarak acil durum planlarının oluşturulması	55
1.4.3.4. 2004: ORSEC planlaması üçüncü nesil.....	56
1.4.3.5. Acil durum planları.....	57
1.4.3.6. ORSEC yönetim kademeleri	57
1.4.5. Fransa’da Afet Yönetiminin Yasal Durumu	64
1.4.5.1. 13 Ağustos 2004 tarih ve 2004-811 sayılı Sivil Güvenlik Kanunu...	65
1.4.5.2. 21 Aralık 2023 tarihli İç Güvenlik Kanunu.....	67
1.4.5.3. 2006 tarihli ORSEC Direktifi	67
1.5. Türkiye’de Afet Yönetimi	69
1.5.1. Türkiye’nin Afet Riskleri.....	69
1.5.1.1. Depremler	69
1.5.1.2. Heyelan.....	71
1.5.1.3. Su baskını/taşkın.....	72
1.5.2. Tarihsel Süreç.....	74
1.5.2.1. Osmanlı dönemi afet yönetimi	75
1.5.2.2. Cumhuriyet Dönemi afet yönetimi	78
1.5.3. Afet Yönetimi Aşamaları	82
1.5.3.1. Planlama ve risk azaltma	83
1.5.3.2. Müdahale aşaması.....	85
1.5.3.3. İyileştirme, yeniden inşa ve normalleşme aşaması.....	86

1.5.4. 2009 Öncesi Afet Yönetim Sistemi	88
1.5.4.1. Afet İşleri Genel Müdürlüğü	89
1.5.4.2 Sivil Savunma Genel Müdürlüğü	89
1.5.4.3. Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	90
1.5.4.4. Kriz merkezleri	91
1.5.5. 2009 Sonrası Afet Yönetimi Örgütlenmesi	91
1.5.5.1. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)	92
1.5.5.2. Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu	95
1.5.5.3. Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi (TAYSB)	96
1.5.5.4. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)	97
1.5.5.5. İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP)	98
1.5.5.6. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planları (TASİP)	99
1.5.5.7. Afet ve Acil Durum Kurulu	99
1.5.5.8. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)	99
1.5.5.8.1. Olay seviyeleri	102
1.5.5.8.2. Başkanlık AFAD merkezi	102
1.5.5.8.3. Bakanlık AFAD merkezleri	102
1.5.5.8.4. İl AFAD merkezleri	103
1.5.5.8.5. Ulusal ve yerel müdahale yönetimi	103
1.5.5.8.6. Ana ve destek çözüm ortakları	104
1.6. Afet Yönetimi ve Yasal Çerçeve	105
1.6.1. Afet Yönetimi Yasal Gelişimi	105
1.6.2. Afet Yönetiminde Yasal Düzenlemeler	106
1.6.2.1. 4623 Sayılı Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun	106
1.6.2.2. 6785 sayılı İmar Kanunu	107
1.6.2.3. 7269 Sayılı/ Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun	107

1.6.2.4. 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun.....	108
1.6.2.5. 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	109
1.6.2.6. Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği	109
1.6.2.7. Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği	110
1.6.2.8. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun.....	110
1.6.2.9. 6305 Sayılı Afet Sigortaları Kanunu	111

İKİNCİ BÖLÜM

FRANSA VE TÜRKİYE JANDARMASI

2.1. Fransız Jandarması	113
2.1.1. Fransız Jandarmasının Tarihçesi	114
2.1.2. Fransız Jandarmasının Görevleri.....	115
2.1.2.1. İdari görevler	115
2.1.2.2. Adli görevler.....	115
2.1.2.3. Askeri görevler	116
2.1.3. Fransız Jandarmasının Teşkilat Yapısı.....	116
2.1.3.1. Ulusal Jandarma Genel Müdürlüğü	117
2.1.3.2 Bölge komutanlıkları	117
2.1.3.3. Mobil jandarma.....	117
2.1.3.4. Yerleşik jandarma.....	118
2.1.4. Fransız Ulusal Jandarması Yasal Gelişimi.....	118
2.1.5. Yasal Çerçeve Mevcut Durum	124
2.1.6. Fransız Jandarması Afet Müdahale Birimleri	126
2.1.6.1. Kentsel kurtarma ve 6 Şubat depremleri	126
2.1.6.2. Dağ kurtarma müfrezeleri.....	127
2.1.6.3. Sel kurtarma.....	128

2.1.6.4. Çığda kurtarma	129
2.1.6.5. Orman yangınları	129
2.2. Türk Jandarması	130
2.2.1. Türk Jandarmasının Tarihçesi	130
2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Sonrası	134
2.2.3. 10/3/1983 Tarih ve 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu	136
2.2.4. Jandarmanın Amaç ve Hedefleri	137
2.2.5. Jandarma Teşkilatının Yapısı	137
2.2.6. Komutanlıklar Birlikler ve Timler	139
2.2.6.1. Jandarma Asayiş Başkanlığı	139
2.2.6.2. Kriminal Daire Başkanlığı	139
2.2.6.3. Jandarma Havacılık Başkanlığı	139
2.2.6.4. Jandarma Asayiş Bot Komutanlıkları	140
2.2.6.5. Jandarma Sualtı Arama ve Kurtarma Timleri (SAK)	140
2.2.6.6. Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı (JÖAK)	141
2.2.6.6.1. Jandarma Komando Operasyon Tabur Komutanlığı (JOPER)	141
2.2.6.6.2. JAK Tabur Komutanlığı	142
2.2.6.6.3. Jandarma Köpek Timleri	142
2.2.6.6.4. Paraşüt kurulu	143
2.2.7. Jandarmanın Görevleri	143
2.2.7.1. İdari görevler	143
2.2.7.2. Adli görevleri	144
2.2.7.3. Askeri görevleri	144
2.2.7.4. Jandarmanın sorumluluk alanı	145
2.2.8. Jandarma Yetkileri: Polis ve Sahil Güvenlik İle Çalışma ve İş Birliği Esasları	146
2.2.9. Olağanüstü durum ve olaylara ilişkin görevler	148

2.2.10. 3275 Sayılı Türk Arama Kurtarma Yönetmeliği	148
2.2.11. 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunla Verilen Görevler.....	149
2.3. Bölüm Sonu Değerlendirmesi	150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFET YÖNETİMİNDE JANDARMA

3.1. Fransız Jandarması ORSEC Görevleri	151
3.1.3. Haut-Rhin Bölgesi ORSEC Planında Jandarma	151
3.1.4. 12 Temmuz 2022 Gironde İli Orman Yangınları.....	155
3.2.1. Ana Çözüm Ortağı / Tahliye Yerleştirme ve Planlama Çalışma Grubu	157
3.2.2. Jandarmanın Destek Çözüm Ortağı Olduğu Afet Grupları.....	158
3.2.2.1. Afet haberleşme çalışma grubu	158
3.2.2.2. Afet arama kurtarma çalışma grubu	158
3.2.2.3. Afet güvenlik ve trafik çalışma grubu	159
3.2.2.4. Afet Kimliklendirme ve Defin Çalışma Grubu	160
3.2.2.5. Afet aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım çalışma grubu	160
3.2.2.6. Afet psikososyal destek çalışma grubu.....	160
3.2.2.7. Afet beslenme çalışma grubu	161
3.2.2.8. Afet barınma çalışma grubu	161
3.2.2.9. Afet nakliye çalışma grubu.....	162
3.2.3. Afetlerde Jandarma Tarafından Yürütülen Müdahale Görevleri	162
3.2.3.1. 2021 Karadeniz Selleri ve Akdeniz Orman Yangınları.....	162
3.2.3.2. 6 Şubat depremleri.....	163
3.2. Afet Yönetimi ve Paydaşlar	167
3.3. Bölüm Sonu Değerlendirmesi	169

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Öneriler.....	177
KAYNAKÇA	181
ÖZGEÇMİŞ.....	199

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1.1. Fransa'da 1980-2017 yılları arasında yaşanan büyük doğal kaynaklı afetler ..	24
Çizelge 1.2. Hasar önem tablosu.....	25
Çizelge 1.3. Risk önlemede görevli kamu kurumları	40
Çizelge 1.4. TAMP olay türleri ve sorumlu çalışma grupları.....	101
Çizelge 1.5. TAMP olay seviyeleri.....	102
Çizelge 2.1. Fransız jandarması kronolojik yasal gelişimi 1792-2019.....	120
Çizelge 3.1. Jandarmanın görevli olduğu afet çalışma grupları ve ilave görevler.....	156
Çizelge 4.1. Türk ve Fransız jandarması karşılaştırma tablosu	171

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. EMDAT afet sınıflandırması	8
Şekil 1.2. 2000-2023 Yılları arasında meydana gelen 3 ve üzeri deprem sayıları.....	14
Şekil 1.3. Sivil Güvenlik ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü organizasyon şeması	22
Şekil 1.4. Operasyon merkezi modüler organizasyon şeması.....	59
Şekil 1.5. Yangın ve kurtarma operasyon merkezi organizasyon şeması.....	60
Şekil 1.6. Afet yönetimi şeması, Kaynak: AFAD, 2018.....	83
Şekil 1.7. AFAD teşkilat yapısı	93
Şekil 1.8. Türkiye afet yönetim sistemi	97
Şekil 1.9. TAMP ulusal düzeyde organizasyon şeması	104
Şekil 1.10. TAMP yerel düzeyde organizasyon şeması.....	104
Şekil 2.1. Fransız jandarması teşkilat yapısı.....	116
Şekil 2.2. Türk Jandarması teşkilat yapısı	138
Şekil 2.3. 9741 sayılı yönetmeliğe göre diğer kurumlar, jandarma işbirliği ve mülki amirin rolü.....	147

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Fransız arama ve kurtarma ekibi 6 şubat depremleri.....	127
Resim 2.2. Chamonix, dağ jandarma müfrezesi	128
Resim 2.3. Fransız Jandarması Bouches-du-Rhône ve PACA sel/su baskını müdahalesi	128
Resim 2.4. Fransız Jandarması Le Massegros orman yangını tahliyesi	129
Resim 2.5. Jandarma sualtı ve su üstü arama kurtarma	141
Resim 2.6. Jandarma arama kurtarma (JAK).....	142
Resim 2.7. a-Enkazda canlı arama b-Çığda canlı arama	143
Resim 3.1. Jandarma çalışmaları Gironde ili landiras yangın bölgesi.....	156
Resim 3.2. c-2021 Batı Karadeniz seli kurtarma a- Batı Karadeniz seli yardım malzemesi tahliye b- Akdeniz orman yangını müdahale	163
Resim 3.3. Pazarcık konteynerkent ve Adıyaman kalıcı konutlar	165
Resim 3.4. 6 Şubat depremleri jandarma müdahale, tahliye, beslenme ve çadır kurulum çalışmaları	166

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 1.1. Fransa'da 1000 yılda meydana gelen depremlerin ana merkez üsleri.....	26
Harita 1.2. Fransa sismik bölgeleme, 1 Mayıs 2011'den (Çevre Kanunu madde D. 563-8-1)	29
Harita 1.3. 1 Haziran 2016 merkez ve Île-De-France bölgeleri için hava durumu uyarısı..	31
Harita 1.4. Önemli su baskını riski altındaki bölgeler (taşkın direktifinin 2. döngüsü)	33
Harita 1.5. 2007-2018 dönemi/ orman yangını sayısının yıllık ortalaması.....	37
Harita 1.6. Türkiye deprem tehlike haritası (Kaynak: AFAD,2018)	70
Harita 1.7. 1900-2023 yılları arasında deprem sebebiyle yaşanan can kaybı	70
Harita 1.8. 2023 yılı deprem sebebiyle yaşanan maddi kayıp	71
Harita 1.9. 1950-2018 Türkiye’de meydana gelen heyelan kaya düşmesi olaylarının il bazında sayıları	72
Harita 1.10. 1950-2018 Türkiye’de meydana gelen sel su baskını olaylarının il bazında sayıları	73
Harita 1.11. 1950-2018 Türkiye’de meydana gelen çığ olaylarının il bazında sayıları.....	74
Harita 3.1. Haut-Rhin ili konum haritası	152

SİMGELER VE KISALTMLAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklama

%

Yüzde

€

Avro

Kısaltmalar

Açıklama

TAMP

Türkiye Afet Müdahale Planı

AFAD

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

CRED

Centre for Research on the Epidemiology of Disasters
(Afet Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi)

EM-DAT

Emergency Events Database
(Acil Durum Olayları Veritabanı)

UCLoavin

University of Louvain (Louvain Üniversitesi)

UNDRR

United Nations Office for Disaster Risk Reduction
(Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi)

JICA

Japan International Cooperation Agency Japonya
Uluslararası İşbirliği Ajansı

ILO

International Labour Organization (Uluslararası
Çalışma Örgütü)

MIC

Metil izo siyanat

AA

Anadolu Ajansı

TBMM

Türkiye Büyük Millet Meclisi

SBB

Strateji Bütçe Başkanlığı

TDK

Türk Dil Kurumu

DESEYA

Deprem Seylap Yangın

DASK

Doğal Afetler Sigorta Kurumu

GAMER

Güvenlik Acil Durumlar Merkezi

TAYSB

Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi

TARAP	Türkiye Afet Risk Azaltma Planı
İRAP	İl Afet Risk Azaltma Planı
TASİP	Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı
BEK	Büyük Endüstriyel Kazalar
KBRN	Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer
GZFT	Güçlü Zayıf Fırsat Tehdit
TMT	Tehlikeli Madde Taşımacılığı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
İAADM	İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
SAK	Sualtı Arama ve Kurtarma
JÖAK	Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı
JOPER	Jandarma Özel Operasyon
JAKEM	Jandarma At Köpek Eğitim Merkezi
EGF	European Gendarmerie Force (Avrupa Jandarma Kuvvetleri)
FIEP	Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz
EUCPM	AB Sivil Koruma Mekanizması
HUSAR	Heavy Urban Search and Rescue (Ağır Kentsel Arama ve Kurtarma)
Kara-AKBİR	Kara Arama Kurtarma Birliği
OHAL	Olağanüstü Hal
İHA	İnsansız Hava Aracı
IHEDN	L’Institut des hautes études de défense nationale (Ulusal Savunma Araştırmaları Enstitüsü)
PAK	Polis Arama Kurtarma
UMKE	Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
COPRNM	Le Conseil d'Orientation pour la Prévention des Risques Naturels Majeurs (Büyük Risklerin Önlenmesi İçin Yönlendirme Konseyi)
ONRN	L’Observatoire National des Risques Naturels (Ulusal Doğal Riskler Gözlemevi)
EFDRR	Avrupa Afet Riskini Azaltma Forumu

ORSEC

Organisation de la Réponse de Sécurité Civile
(Sivil Güvenlik Müdahale Organizasyonu)

GİRİŞ

Afetler toplumun belli bir bölümünde veya tamamında çeşitli şekillerde sosyal ve ekonomik kayıplara sebep olmaktadır. Afetlerle mücadelede Türkiye’de 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurularak bütünleşik afet yönetim sistemi benimsenmiştir. Bu sistemde sadece afet sonrası dönem değil, afet yönetiminin bütün evreleri planlanmakta ve afetlerle mücadelede birçok bakanlığın, kurum ve kuruluşun, sivil toplum örgütünün, gönüllü kuruluşların hatta bireylerinde görev ve sorumluluğu bulunmaktadır.

1999 Marmara depreminden sonra dönemin ihtiyaçları gözetilerek Jandarma teşkilatı arama kurtarma çalışmalarına destek olmak amacıyla Jandarma Arama Kurtarma ekipleri oluşturmuştur. Böylelikle JAK ekipleri aktif bir şekilde arama ve kurtarma faaliyetlerini destek olmaya başlamıştır. 2014 yılında Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) uygulanmaya başladıktan sonra Jandarmaya arama kurtarma dışında güvenlik, tahliye, barınma, beslenme ve kimliklendirme farklı alanlarda da görev tanımlaması yapılmıştır.

Bu anlayışla 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen “Asrın felaketi” Kahramanmaraş depremlerinde jandarma yasa ile verilen görevleri yerine getirmiştir. Devletimiz, tüm imkânları afet bölgesine seferber ederek etkin bir afet müdahalesi ve ardından iyileştirme operasyonu yürütmektedir. Jandarmanın bu kadar geniş bir sahada etkili olan bir afette TAMP kapsamında tanımlanan görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmesi, jandarmanın afet yönetimindeki önemini daha fazla göstermektedir.

Bu çalışmada Türkiye’nin ve Fransa’nın afet yönetim sistemleri detaylı olarak incelenerek Türk Jandarmasının afet yönetimi alanındaki rolü ile örnek alınarak kurulduğu Fransız Jandarması karşılaştırılarak her iki teşkilatın değişim ve dönüşümleri araştırılmaktadır. Fransa ülkesinin seçilmesinde temel faktör Türk Jandarmasının, Fransız Jandarmasından örnek alınarak kurulmasıdır. Bu çerçevede her iki ülkenin hem afet yönetim sistemlerini gelişimi ve jandarma teşkilatlarının bu gelişime paralel görev ve sorumluluklarındaki değişimler karşılaştırmalar yapılarak olay örnekleri ile incelenmektedir. Böylelikle her iki ülkenin afet yönetim sistemleri karşılaştırılarak önemli paydaşlardan jandarmanın geleceğine yönelik çıkarımlarda bulunmaktadır. Türk ve Fransız Jandarmasının afet yönetimindeki görevleri ile ilgili temel farklılık Türkiye’de mega

afetlerin yaşanması nedeniyle afetlerin etki alanının çok geniş olması paydaşlara daha fazla sorumluluk verilmesidir. Tarihsel süreçte ise jandarma her iki ülkede afet yönetimi alanında önemli bir konuma geldiği görülmektedir. Bundan sonraki dönemde de jandarmanın afet yönetimindeki yeri ve gelişim alanları önemli bir inceleme alanıdır.

2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulduktan sonra *Bütünleşik Afet Yönetimi* devreye alınmıştır. Bu yönetim anlayışında eski dönemlerdeki sadece afet sonrası *kriz yönetimi ve iyileştirme* anlayışı terkedilerek, afet olmadan önce gerekli önlemlerin alındığı *risk yönetimi* önceliklendirilmiştir. Kısaca bütünleşik afet yönetiminde afet öncesi, sırası ve sonrası dönemler için planlama ve hazırlık yapılmaktadır. Ayrıca afet yönetiminin her aşaması için farklı sektörlerden çok paydaşlı bir anlayışla görev ve sorumluluklar paylaşılmaktadır. Bu değişim sürecinde her kurumun olduğu gibi Türk Jandarmasının da bütünleşik afet yönetim sistemindeki rolü ve sorumlulukları yeniden tanımlanmıştır. Çalışmada jandarma gibi önemli bir teşkilatın afet yönetimindeki yeri ve geliştirilebilecek görev alanları araştırılmıştır.

Konunun Tanımı

Çalışmada Türkiye ve Fransa'nın afet yönetim sistemleri ve jandarma teşkilatlarının sistemdeki yeri incelenerek karşılaştırmalar yapılmaktadır. Çalışmada jandarma teşkilatlarının geçmişten günümüze yapısındaki değişim, görev ve sorumluluklarındaki gelişim afet yönetimi çerçevesinde ele alınmaktadır.

Çalışma üç bölümde hazırlanmış olup ilk bölümde afet, afet yönetimi ve yönetişimi ile afetlerin sınıflandırması ve etkileri örneklerle incelenmektedir. Ardından afet yönetim kavramına değinilerek Fransa'nın afet riskleri ele alınmakta ve afet yönetim sistemi detaylı olarak incelenmektedir. Afet yönetim sistemindeki önemli yapılar ve planlamalar ile afet yönetiminin tarihsel süreci ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bölümün devamında Türkiye'nin afet yönetim sistemi derinlemesine incelenmektedir. Yine bu kısımda afet yönetim sisteminin tarihsel süreci kapsamlı şekilde ele alınmaktadır. Bu bölümde ayrıca afet yönetimindeki mevzuatların tarihsel gelişimine yer verilmektedir.

İkinci bölümde Türk ve Fransız Jandarmasının kuruluşundan bugüne tarihsel süreci, mevcut teşkilat yapısı görevleri afet yönetimindeki yeri ele alınmaktadır. Bu bölümde Türk

ve Fransız Jandarmasının görevleri, sorumlukları yasal mevzuatı ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Üçüncü bölümde jandarmanın afet yönetimindeki rolünü daha iyi anlaşılması amacıyla özel bir bölüm hazırlanmıştır. Bölümde hem Fransa’da hem de Türkiye’deki planlamaya uygun olarak yürütülen önemli afet ve acil durumlardaki jandarmanın müdahale faaliyetlerine yer verilmiştir. Ayrıca Fransa’da 12 Temmuz 2022 tarihinde yaşanan orman yangınlarında Fransız Jandarması tarafından görev yapılan alanlar incelenmiştir. Yine aynı bölümde Türk Jandarması tarafından 6 Şubat depremi “Asrın Felaketi”, 2021 Karadeniz selleri ve Akdeniz orman yangınlarında yürütülen çalışmalar incelenerek sunulmaya çalışılmış, jandarma tarafından yapılan müdahale çalışmaları ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Türk ve Fransız afet yönetim sisteminin incelenmesi, Türk ve Fransız Jandarmasının afet yönetimindeki sorumluluklarının araştırılması, jandarmanın bu sistemlerdeki görev ve sorumluluklarının karşılaştırmalar yapılarak değerlendirilmesi, gelişim alanlarının belirlenmesi, jandarmaya ve afet yönetim sistemlerine geleceğe yönelik stratejik öneriler sunulmasıdır.

Araştırmanın Önemi

Fransa’dan örnek alınarak Türkiye’de kurulan jandarma zaman içinde değişen koşullara göre birtakım değişikliklere uğramıştır. Bu değişim her iki ülke için geçerlidir. Ülkelerin değişen koşullarına göre kolluk güçleri de buna paralel değişmekte ve gelişmektedir. Özellikle Türkiye gibi her yıl yüzlerce afetin yaşandığı çok büyük ekonomik ve sosyal kayıpların yaşandığı bir ülkenin jandarması kurulumunda örnek aldığı ülkenin jandarması ile aynı paralelde gelişimi araştırılması gereken bir alandır. Çalışma aynı amaca yönelik kurulan iki teşkilatın zamanla ülke şartlarına paralel olarak afet yönetimi çerçevesinde değişimini ve gelişimini ortaya çıkarmaktadır. Her yıl küresel düzeyde artış trendinde olan afetler, doğal olarak Türkiye ve Fransa’ yı daha fazla etkilemektedir. Afet yönetiminin doğası gereği her aşamasında çok paydaşlı bir yapılanma içermektedir. Bu çok paydaşlı sistemde jandarma her iki ülke için çok önemli bir aktördür. Jandarmanın afetlerdeki rolü ve sorumluluklarının gözden geçirildiği bu çalışmada kurumun afet

yönetimdeki mevcut durumu ve gelişim alanları da ele alınmaktadır. Bu derece önemli bir kurumun gelecekte yaşanabilecek muhtemel bir afet en iyi şekilde hazırlanması, afet kayıplarını önemli derecede azaltması beklenmektedir. Dolayısıyla jandarmanın afet yönetimi alanında geleceğe yönelik stratejiler belirlenmesine önemli katkı sunacağı düşünülmektedir.

Varsayımlar

Çalışmada iki varsayım belirlenmiştir.

- ✓ Değişen ülke şartlarına göre her iki ülkenin jandarması afet yönetimi alanında benzer şekilde değişim yaşamıştır.
- ✓ Afet yönetimi yapılanmasında Fransa, Türkiye göre daha kapsamlı ve etkin bir sisteme sahiptir.

Sınırlılıklar

Çalışma Türkiye ve Fransa afet yönetim sistemleri ile jandarma teşkilatlarının afet yönetimindeki çalışmaları kapsamında sınırlı tutulmuştur. Çalışmada sunulan olay örneklerinde Fransa'da ve Türkiye'de etkili olan afetleri kapsamaktadır. Afetin etkilerinin neden olduğu kayıplar daha geniş alanda meydana gelmiş olsa bile çalışmada Türkiye ve Fransa özelindeki kayıplara değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AFETLER, AFET YÖNETİMİ FRANSA VE TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİM SİSTEMİ

1.1. Afet Kavramı

Afet, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım, *mecazi anlamda olumsuz* sonuçlar doğuran durum olarak tanımlanmaktadır. Drabek afeti toplum kaynaklarının ciddi şekilde zarar görmesine neden olacak şekilde kişilere ve/veya mülklere yönelik kayıplara sebep olan olay olarak tanımlanmaktadır (Drabek, 1996). Başka bir tanımda afetler, bir toplumun işleyişinde kendi kaynaklarını kullanarak başa çıkma kapasitesini aşan ciddi aksamalar şeklinde ifade edilmektedir (Red Crescent Societies, 2023). Dolayısıyla afet, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylardır. Kısaca afet olayın kendisi değil, olayın doğurduğu sonuçtur (AFAD Sözlük, 2014: 23) Tanımlamalar göstermektedir ki, afetlerin sadece doğa kaynaklı olaylar ile sınırlı değildir. Toplumu etkileyen savaş, bulaşıcı ve salgın hastalık, kitlesel göç gibi krizler de afetlere sebep olabilmektedir. Buradaki afet kriteri, toplumsal savunmasızlığı etkileyen çeşitli faktörlerin bir araya gelerek sosyal ve ekonomik kayıpların yaşanmasıdır.

Bazı durumlarda afetler travmatik olaylar olarak tanımlansa da afet daha geniş anlamda travmaya sebep olan olayın bir kategorisidir. Dolayısıyla tramvaya sebep olan her olay afet kapsamına girmemektedir. Olayın meydana getirdiği etkilerin ciddiyetine bakarak afet kapsamında olup olmadığı yasal düzenlemelere göre yönetimin değerlendirmesi ile belirlenmektedir. Büyük ölçekli olayların politik değerlendirilmesi olayın acil durum veya afet kapsamına girdiğini ortaya koymaktadır. Bu ayrım genellikle hükümetler tarafından yapılan bir belirlemedir. Afet beyanı, kanunla tanımlanmış olağanüstü durumlara yönelik güvenlik, kurtarma ve yardım çabalarının hızlı koordinasyonuna izin veren ve bazı afetlere özgü önemli yetkilerin kullanımına olanak sağlamaktadır (McFarlane ve Norris, 2006). Örneğin bir otobüs veya uçak kazası, çok sayıda ölü ve yaralıya neden olmadıkça afet olarak nitelendirilmeyebilir. Böyle bir olayın büyük ölçekli bir kaza mı yoksa afet olarak mı tanımlanacağı, toplum üzerindeki etkisine göre belirlenebilmektedir. Bir uçağın bir

havaalanının yakınındaki bir konut kompleksine düşmesi, uçaktaki yolcuların ve bölgedekilerin hayatını kaybetmesi afet kapsamında kabul edilebilirken, uçağın şehirden uzak bir bölgeye düşmesi afet olarak kabul edilmeyebilmektedir. Bu konuda Uluslararası Acil Durum Olayları Veri Bankası (EM-DAT- The international disaster database) afetlerin veritabanına kaydedilmesinde asgari gereksinimlerini belirlemiştir. Buna göre doğal ve teknolojik tehlikelerin sebep olduğu olaylarda -kayıplar dahil- en az on can kaybı, en az 100 kişinin etkilendiği (etkilenen, yaralanan veya evsiz kişiler), uluslararası yardım çağrısı veya acil durum bildirimi yapılan olaylar sisteme kaydedilmektedir. Bu kriterlerden en az biri karşılanması sisteme kayıt için yeterlidir. Ancak, özellikle niceliksel verilerin bulunmayan bir ülke veya bölgedeki önemli hasara yol açan geçmiş olaylarda veri olarak kaydedilmektedir (EM-DAT Documentation, 2023).

Örneklerden anlaşılacağı üzere olayın afet veya acil durum olarak tanımlanmasında kesin bir sınır bulunmamakla birlikte, acil durum yerel imkânlarla baş edilebilen ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar olarak tanımlanmakta, acil durumun toplumun baş etme kapasitesini aşmayan olaylar olduğu vurgulanmaktadır (AFAD Sözlük, 2014). Bununla birlikte müdahale kapasitesinin yeterli olduğu bazı olaylarda gelişmiş bir toplum için seviye acil durumda kalabiliyorken kaynakların yetersiz olduğu toplumlarda acil durum yönetilememekte ve seviye afete dönüşebilmektedir.

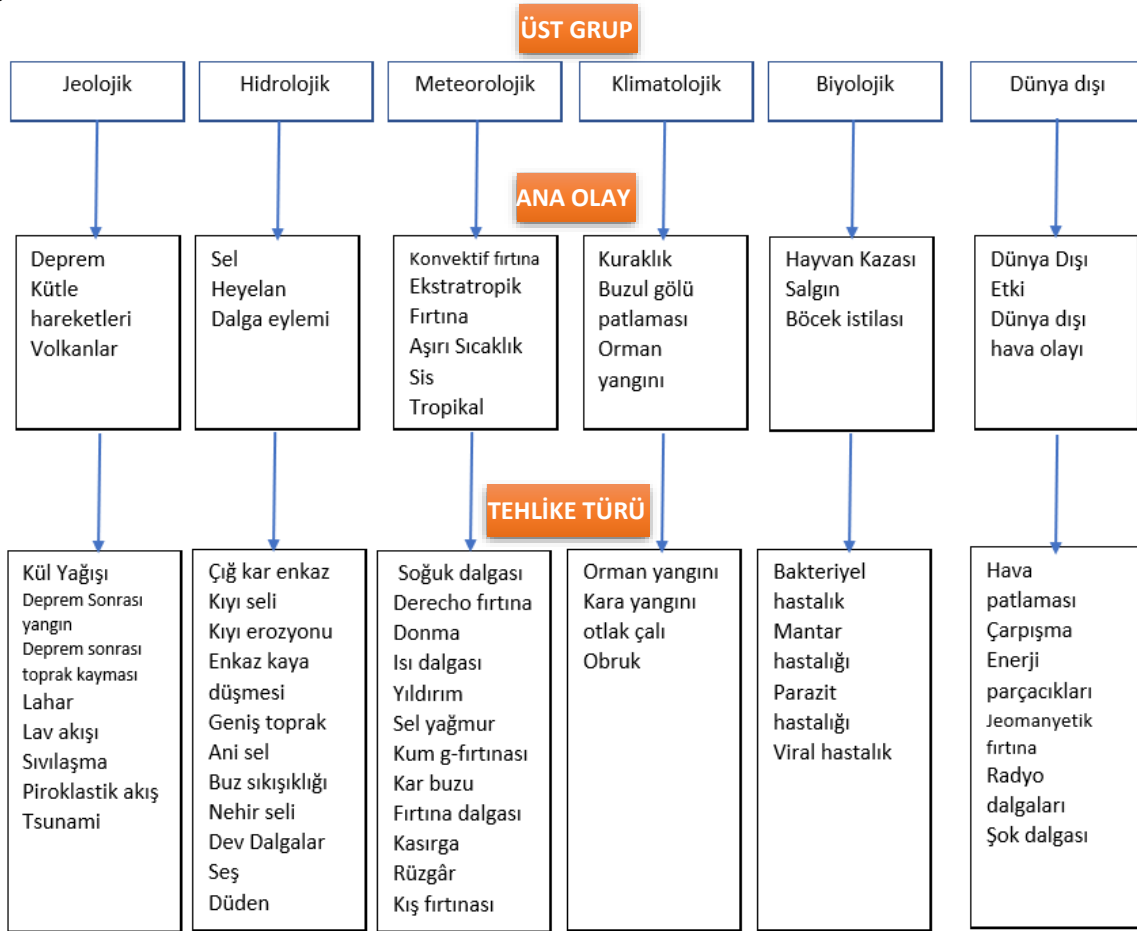
1.1.1. Afetlerin Sınıflandırması

Afetlerin sınıflandırılması da afetlerin tanımı gibi tartışmalı ve karışık olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle afetlerin sınıflandırılmasında mutlak ve kesin bir yöntem bulunmamaktadır (Akar, 2013). Afetler, tanımlardan yola çıkılarak olayın kökeni ve olaya sebep olan etkenlere göre sınıflandırma yapılmaktadır. Bu sınıflandırmada afetler önce sel ve deprem gibi doğa kökenli mi, yoksa insan kaynaklı mı olduğuna göre gruplandırılmaktadır. Sonrasında bu sınıflandırmalar olayın türü ve çeşidine göre alt gruplara ayrılmaktadır. Örneğin doğa kaynaklı afetler: jeolojik, meteorolojik klimatolojik ve biyolojik gibi alt sınıflara ayrılabilirken, insan kaynaklı afetler teknolojik kazalar (nükleer, biyolojik, kimyasal), taşımacılık ve endüstriyel kazalar, aşırı kalabalıktan meydana gelen kazalar, kitlesel şiddet (savaş göç gibi) gibi alt sınıflandırması yapılabilmektedir. Teknolojik kazalar, toplu taşıma kazaları veya baraj çökmeleri gibi ihmal, dikkatsizlik veya teknoloji başarısızlıklarından kaynaklanan felaketlerdir. Kitlesel şiddet silahlı saldırılar veya barış

zamanındaki terörist saldırıların neden olduğu afetleri ifade etmektedir.

1.1.1.1. Doğa kaynaklı afetler

AFAD doğa kaynaklı afetleri deprem, sel, heyelan, çığ, kuraklık, fırtına, dolu, hortum, kuraklık, göktaş düşmesi gibi oluşumu engellenemeyen jeolojik, meteorolojik, hidrolojik, klimatolojik, biyolojik ve kaynağı dünya dışında olan tehlikelerden kaynaklanan doğa olaylarının sonuçlarına verilen genel ad şeklinde tanımlamaktadır. Doğa kaynaklı afetler toplumun normal düzenini bozan, zarar ve kayıplara sebep olan ulusal veya uluslararası yardım ihtiyacı oluşturan doğa temelli olaylardır (Keçici, 1994). Buradaki doğa kaynaklı ifadesi afetin doğayla alakalı olduğunu tanımlamak için kullanılmaktadır. İnsanlık tarihi süresince milyonlarca insanın ölümüne sebep olan doğa kaynaklı afetlerin son yıllarda sayısı ve şiddeti büyük bir hızla artmaktadır (Kadıoğlu, 2011: 40). Örneğin iklim değişikliğine bağlı düzensiz yağışların neden olduğu ani seller ve su baskınları can kayıplarına ve büyük ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Örneğin Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED) yıllık afet izleme raporuna göre 2021 de 432 afet olayında 101 milyon kişi etkilenmiş, 10.492 kişi hayatını kaybetmiş 252 milyar dolar ekonomik kayıp yaşanırken (CRED, 2022), 2022 yılında 384 afet olayında 185 milyon insan etkilenmiş, 30.704 kişi hayatını kaybetmiş ve 223,8 milyar dolar ekonomik kayıp yaşanmıştır (CRED, 2023). 2022’de olay sayısı daha az iken yaşanan can kayıpları 2021 yılının neredeyse 3 katıdır. EM-DAT afetleri doğa ve teknolojik olarak iki grupta sınıflandırmaktadır (UCLoavin, 2020). Doğa kaynaklı afetler, tehlike sınıflandırması sözlüğüne göre 6 seviyede sınıflandırmaktadır (Integrated Research on Disaster Risk, 2014).

Şekil 1.1. EMDAT afet sınıflandırması

Kaynak : (Integrated Research, 2014), <https://council.science/wp-content/uploads/2019/12/Peril-Classification-and-Hazard-Glossary-1.pdf>

Bu sınıflandırma Şekil 1.1’de görüldüğü gibi ana afetler, olay türü ve tehlike sınıfına göre alt gruplara ayrılmaktadır. Ana afet türleri de 6 gruba ayrılmaktadır. Bunlar;

- Jeolojik afetler: yerin doğal yapısından kaynaklanan tehlikelerdir. Depremler ve kütle hareketleri bu grupta yer almaktadır.
- Hidrolojik afetler: yer altı ve yerüstü su kaynaklarının hareketleri sebep olduğu tehlikelerdir. Seller heyelanlar bu grupta yer almaktadır.
- Meteorolojik afetler: aşırı hava olayları ve atmosferik koşulların neden olduğu tehlikelerdir. Fırtına kasırgalar aşırı sıcaklık vb. tehlikeleri içermektedir.
- Klimatolojik afetler: uzun ve orta ölçekli atmosferik süreçlerin neden olduğu tehlikelerdir. Kuraklık, orman yangınları bu tehlikelere örnek verilebilir.
- Biyolojik afetler: Bakteri, parazit vb. kaynaklı hastalıklara maruz kalmanın neden olduğu tehlikelerdir.

Bu sınıflandırmanın yanı sıra afetler başlangıçlarına göre yavaş ve hızlı gelişen olarak iki grupta sınıflandırılmaktadır.

Ani başlangıçlı hızlı gelişen afetler:

Hızlı veya beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan tehlikeli bir olayın tetiklediği afetler olup deprem, volkanik patlama, ani su baskını, kimyasal patlama, kritik altyapı arızası, ulaşım kazası bu türe örnek verilebilir (UNDRR Terminoloji, 2023). Hızlı gelişen afetler genelde herhangi bir uyarı olmadan meydana gelir ve hızlı bir şekilde yıkım yaratır. Bu tür afetlerin açıkça tanımlanabilir başlangıç ve bitiş noktaları bulunmaktadır. Yoğunlukları ve sıklıkları nedeniyle ön görülmesi daha zordur. Yıkım, fiziksel etkilerle anında gerçekleşirken, etki alanı yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerde hissedilebilir.

Yavaş başlangıçlı afetler:

Yavaş başlangıçlı afetler, bir süre boyunca aşamalı olarak meydana gelen afetlerdir. Kuraklık, çölleşme, deniz seviyesinin yükselmesi, salgın hastalıkların yayılması gibi afetler bu grupta yer alır. Yavaş başlayan afetler genellikle çevrenin bozulmasıyla ilişkilidir. İnsanlar üzerindeki etkileri arasında can, mal ve kültürel kayıp yaratır. Bu afetler ayrıca geçim kaynaklarının yok olması sebebiyle yaşam biçiminde değişime veya kitlesel göçe neden olmaktadır (Staupe-Delgado vd., 2018). Doğası gereği hem ekonomik hem de ekonomik olmayan çok çeşitli kayıp ve hasarlara neden olmakta, ekosistemlerin ve hizmetlerinin zarar görmesine ve/veya kaybına, dolayısıyla da biyoçeşitliliğin azalmasına neden olmaktadır. Wisner (2004), afetlerin sebep olduğu can kayıplarının büyük oranında yavaş başlangıçlı afetlerin (kuraklık ve kıtlık gibi) neden olduğunu ileri sürmektedir (Wisner vd., 2004). Yavaş başlayan afetlerin hızlı başlangıçlı afetlere göre *etki alanları daha geniş ve daha fazla insanı* etkilemektedir. Bu afetlerin en önemli özelliği kademeli olarak acil duruma dönüşmesi sebebiyle genellikle riskler görmezden gelinmekte veya geri planda bırakılmaktadır. Hızlı başlangıçlı afetler gibi açıkça tanımlanabilir *başlangıç ve bitiş noktaları* bulunmamaktadır.

Yavaş başlangıçlı afetlerin yönetilmesini zorlaştıran bazı temel faktörler aşağıda yer almaktadır.

- Geleneksel afet yönetim sistemleri yavaş başlangıçlı afetler yeterince kapsamamaktadır.
- Bu afetlerde geleneksel erken uyarı sistemleri geçerli değildir.
- Bu nedenle, afet yönetimindeki hazırlıklı olma, önleme ve müdahale aşamalarını planlamak daha güçleşmektedir.
- Yavaş başlayan afetlere karşı istikrarlı ve proaktif politikalara ihtiyaç bulunmaktadır.
- Yavaş başlayan afetler özel afet kontrol birimleri oluşturulması gerekmektedir.
- Afetler üzerindeki bilimsel Araştırmalar genellikle ani gelişen afetlere üzerindedir.
- Afet yönetimindeki uygulamalar yavaş başlayan afetlerle başa çıkmakta başarısız olabilmekte ve tüm toplumu savunmasız hale getirebilmektedir (Unacademy, 2023).

1.1.1.2. İnsan kaynaklı / Teknolojik afetler

İnsan kaynaklı afetler AFAD tarafından politik ve insani faktörlerin etkin olduğu savaşlar, iç çatışmalar, terör eylemleri, büyük göçler, endüstriyel kazalar ve benzeri türdeki olayların doğurduğu sonuçların tümü şeklinde tanımlanmaktadır (AFAD, 2014). Özetle bu afet türü *insani kararların sebep olduğu olaylar* şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu afetler ani veya uzun dönem etkili olabilmektedir (Shaluf, 2007: 705). Ani afetler endüstriyel kazalar gibi etkisi hemen görülen afetlerdir. Uzun dönem afetler, etkisi belli bir dönem sonunda ortaya çıkmaktadır. Çatışmalar sebebiyle yaşanan zorunlu göç olayları bu kapsamda yer almaktadır (Shaluf, 2007: 705).

Teknoloji insanoğlu için doğru amaçlar için kullanıldığında işleri kolaylaştıran ve verimli hale getiren bir araçtır. Ondan faydalanmalı, yeniliklere açık bir şekilde geliştirmeli ama özellikle afetler açısından aklımızı, duyularımızı ve bilincimizi tamamen göz ardı etmemeliyiz (Avaner, 2022). Diğer taraftan insan hayatını kolaylaştıran teknolojinin doğru kullanılmaması nedeniyle teknolojik afetler de meydana gelebilmektedir. Teknolojik afetler endüstriyel, nükleer, maden ve ulaşım kazaları, kritik yapılara yönelik tehditler, siber tehlikeler, terörizm, büyük yangınlar (kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer tehditler) ile çevresel tehlikeler gibi can kaybına, hastalıklara, sosyal, ekonomik ve çevresel bozulmalara yol açan olaylar şeklinde tanımlanmaktadır (AFAD Teknolojik, 2014: 12).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO-1988) *teknolojik afetleri*; bir endüstriyel faaliyet sırasında kontrolsüz gelişmelerden kaynaklanan ani veya gecikmeli, kuruluş içinde veya

dışında çevreye bir veya daha fazla tehlikeli madde içeren, insanlar için ciddi bir tehlikeye yol açan kirletici emisyonlar, yangınlar veya patlamalar şeklinde tanımlamıştır (ILO, 1988). Dünya genelinde büyük tehlikeli tesislerinin faaliyet göstermesi nedeniyle birçok teknolojik afet meydana gelmektedir. Büyük teknolojik afetler örnek olarak 2020 Beyrut limanı patlaması, 1978'de Seveso, 1974'te Flixborough, 1984'te Bhopal, 1986'da Çernobil ve 2011 doğa kaynaklı depremin neden olduğu ikincil afet olarak Fukushima Daiichi Nükleer Santral kazası gösterilebilir.

Uluslararası afet ve acil durumlar veri tabanı EM-DAT verilerine göre 1900 ile 2014 yılları arasında dünya genelinde 7.825 adet teknolojik afet meydana gelmiş bu afetlerde 349 bin can kaybı yaşanmıştır (AFAD Teknolojik, 2014). Son yıllarda hızlı nüfus artışı, gelişmişlik düzeyi, çevre kirliliği, çarpık kentleşmeye bağlı olarak teknolojik afetlerin sayısı ve sıklığı dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de artış göstermektedir.

Teknolojik afetlerde, olaylara yüklenen anlamlar nedeniyle bireyler için doğa kaynaklı afetlere göre daha zorlayıcı olabilmektedir. Doğa kaynaklı afetlerin aksine insan kaynaklı afetler yanlış uygulamaları, hataları, dikkatsizliği ve duyarsızlığı ifade etmektedir (Bolin, 1986: 15). Bhopal (Hindistan) felaketi bunun en güzel örneğidir. 1984 yılında 2 Aralık gecesi, Hindistan’ın Madya Pradeş Eyaletine bağlı Bhopal şehrinde tarım ilaçları üreten bir fabrikada kimyasal gaz kaçağı meydana gelmiştir. Yönetimi Amerikan kökenli bir şirkete ait işletmede tarımsal zehir yapımında kullanılan MIC (Metil İzosiyanat) gazı üretiminde meydana gelen sızıntı sebebiyle 20 bine yakın insanın hayatını kaybetmiş ve bölgede ikamet eden 520 binden fazla insan etkilenmiştir (Porsuk ve Yorulmaz, 2011). Bu kaza sebebiyle yaşanan kayıpların asıl nedeni, işletmenin yerleşim alanlarına çok yakın kurulması, maliyeti düşük olması sebebiyle MIC gibi çok zehirli bir kimyasalın tercih edilmesi, çalışanların bilgisizliği, alarm sisteminin bulunmaması, maliyet artırıcı güvenlik mekanizmalarının çalıştırılmaması, sağlık görevlilerinin konuda yeterli bilgisinin bulunmaması gibi faktörler yer almaktadır. Olayda etkili olan diğer husus bölgede toprak altı suların kirlenmiş olmasına rağmen insanlar uyarılmamış bölgeden tahliye edilmemiştir. Örnekte görüldüğü üzere az gelişmiş ülkelerde yaşanan can kayıplarının sayısı ve ekonomik kaybın oranı gelişmiş ülkelere göre çok daha fazla olmaktadır. Bu farkın en önemli nedenleri gelişmiş ülkelere riskli bölgelerin belirlenmesi, afet öncesi korunma önlemlerinin alınması, şehir altyapılarının afetlere daha dirençli inşa edilmesi, afet izleme ve erken uyarı sistemlerinin kullanılması ve geçmiş afetlerden dersler çıkarılarak risk azaltıcı önlemlerin alınmasıdır diyebiliriz. Az

gelişmiş ülkelerde bu önlemlerin çoğu ilave ekonomik maliyetleri sebebiyle göz ardı edilebilmektedir. Bir diğer husus gelişmekte olan ülkelerde doğa kaynaklı afetler sebebiyle yaşanan kayıplar teknolojik yenilikler ile doğru orantılı bir etki göstermektedir. Örneğin deprem afetinde binaların güncel yönetmeliklere ve tekniklere uygun yapılmaması sebebiyle, deprem sonrası daha fazla bina hasar görmekte ve can ve mal kayıplarının oranı artmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin afet kayıplarını arttıran önemli başlıklardan biriside kent planlanmasıdır. Kent yerleşiminde gelir düzeyi düşük kesimler görece afetlere karşı daha az dirençli taşkın ovalarında, heyelan riski yüksek yamaçlarda ikamet etmektedir. Buralarda genellikle konut inşaat kalitesinin de zayıf olması sebebiyle bu bölgeler deprem, sel ve heyelan gibi afetlere karşı daha dirençsiz olabilmektedir. Dolayısıyla kurallara uygun olmayan teknoloji ile gelişmişlik düzeyi afet kayıplarını artıracak şekilde rol oynayabilmekte ve yaşanan durum sıklıkla politize edilebilmektedir (Norris ve Elrod, 2006).

Teknolojik afetler konusunda önemli dersler çıkarılması gereken olaylara örnek olarak 2011 Fukuşima Daiichi Nükleer kazası verilebilir. 2011’de Japonya’da meydana gelen 9 Mw büyüklüğündeki depreminin ardından santralin reaktörü devre dışı kalmış, soğutucu acil durum jeneratörleri devreye girmiştir. Depremin neden olduğu 14 metre yüksekliğindeki tsunami dalgaları koruma duvarlarını yıkarak acil durum jeneratörlerini devre dışı bırakmış, sıcaklık sebebiyle 3 reaktörün merkezini erimiştir. Reaktörlerdeki hidrojen patlamaları sebebiyle de 16 işçi yaralanmıştır. Sonrasında reaktörlerin etrafındaki sırasıyla 3 km², 10 km² ve son 20 km²’lik alan yasak bölge ilan edilmiş ve bölgedeki sayısı 460 bine yakın insan tahliye edilmiştir. (AFAD, 2023; Raskob vd., 2020). Normal şartlarda Fukuşima önlenebilir bir afet olmasına rağmen gerekli müdahale zamanında yapılamamıştır. Müdahalenin gecikmesinin en büyük nedenleri arasında bu büyüklükte bir afetin hem santral yönetimi ve hem de Japon yetkililer tarafından beklenmemesi, dolayısıyla bölgede kapsamlı bir müdahale ve tahliye planının hazırlanmamış olmasıdır. Bunun yanında kullanılan teknolojiye ve sistemlere çok güvenilmesi sebebiyle gerekli önleyici tedbirlerin alınmaması da müdahaledeki aksamanın nedenleri arasında gösterilebilir. Tüm bu etkenler bir araya geldiğinde afet öncesi tesisin acil durum planları ve güvenlik sistemleri yeterli düzeyde sorgulanmamış, kaza yaşandıktan sonra yetersiz müdahale ve kaos sebebiyle olay bölgesel bir afete dönüşmüştür (BBC Wingfield-Hayes, 2013). Bu örnekte gelişmiş bir ülkede kullanılan yüksek güvenli teknolojilerin de afete dönüşebilecek hasar ve kayba neden

olabildiği görülmektedir. Afet önleyici tedbirler gelişmişlik düzeyine bakılmadan bütün toplumlar için geçerlidir.

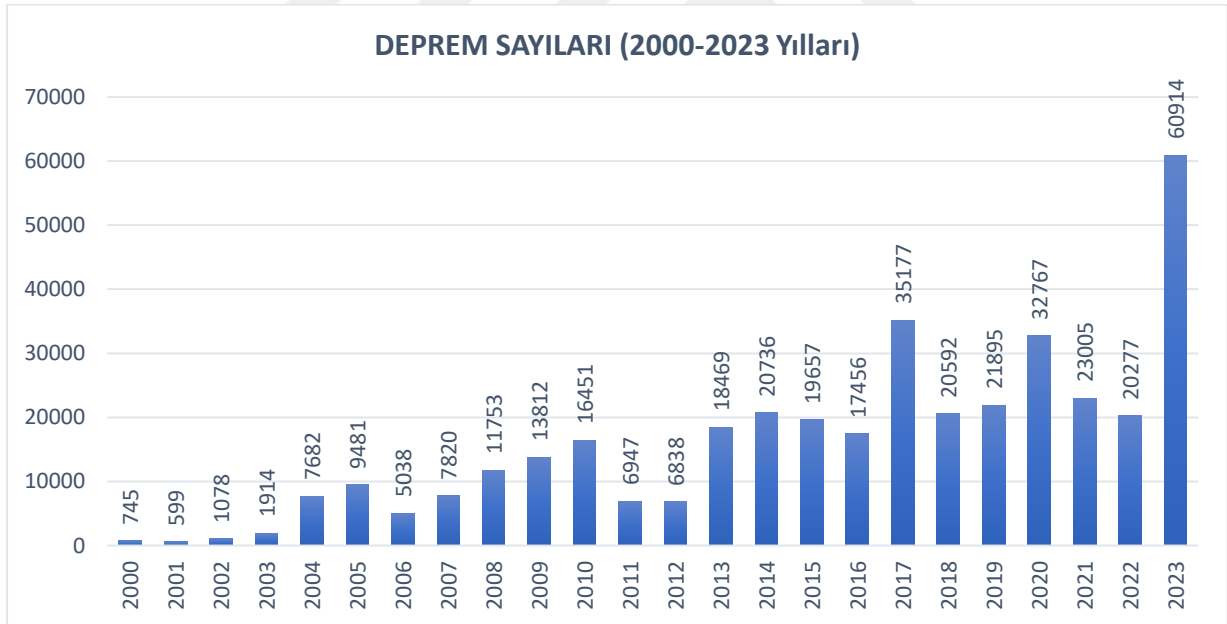
Doğa ve insan kaynaklı afetlerin dışında birde “Hibrit Afetler” bulunmaktadır. Hibrit afetler, insan kararlarının ve doğal güçlerin bileşimi ile meydana gelmektedir. İnsan kaynaklı afetlerin doğa kaynaklı afetlere neden olması veya doğa kaynaklı afetlerin insan kaynaklı afetlerle birleşimi sonucu hibrit afetler meydana gelmektedir (Karakaş, 2022; Shalof, 2007). Hibrit afetlerin en önemli sebebi yerleşim yerinin yanlış seçilmesidir. *Bu afette hem doğa hem de insan faktörü belirleyicidir*. Tarih boyunca insanlar ulaşım, ticaret, enerji, su temini, toprak verimliliği ve atıkların bertarafında sağladığı avantajlar nedeniyle yerleşim amacıyla taşkın riski bulunan alanlara veya verimliliği yüksek volkanik riskli bölgeleri seçmişlerdir. Ancak bu faydalarına rağmen, afet riskli bölgelere yerleşimin dezavantajları da bulunmaktadır. Örneğin 2021 Batı Karadeniz sel felaketi, buna en güzel örnektir. Yoğun yağışlar nedeniyle meydana gelen taşkın nedeniyle Kastamonu, Sinop ve Bartın illerinde toplam 97 kişi hayatını kaybetmiş, 228 kişi de yaralanmıştır (Anadolu Ajansı, 2022). Bölgede tarım arazileri zarar görmüş, köprüler yıkılmış, araçlar sel suyuna kapılmış, konut ve işyerlerinde maddi hasar meydana gelmiştir. Çok sayıda köy ve mahalle yolu da ulaşımına kapanmıştır. Hibrit afetlere örnekler olarak kesilen ormanlar sebebiyle yaşanan toprak erozyonu ve bağlı olarak meydana gelen heyelanlar da gösterilebilir.

1.1.2. Afetlerin Etkileri

Günümüz teknolojisi ile afetlerin büyük çoğunluğunun şiddeti, nerede ne zaman ve hangi alanları etkileyebileceği hemen hemen tahmin edilebilmektedir. Ancak bazı afetlerin zamanı ve etki alanı tam olarak kestirilememektedir. Özellikle son yıllarda iklim değişikliğinin etkilerine de bağlı olarak dünya genelinde afetlerin sayısında, şiddetinde ve etki alanında gözle görülür bir artış yaşanmaktadır. Meydana gelen afetler artık birden çok bölgeyi etkileyerek daha geniş coğrafyalarda yıkıma neden olmaktadır. Bu afetlerin neden olduğu sonuçlar genel olarak fiziki ve sosyal hasarlar, can kayıpları ve yaralanmalardır. Afetlerin yol açtığı diğer sonuçlar ise *ekonomik, sosyal ve psikolojik zararlar* olarak sıralanabilmektedir (Altun, 2018). Bu etkileri tahmin edebilmek amacıyla afet yönetim erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi önemli bir aşamadır. Erken uyarı sistemlerindeki gelişimi ve zamanında alınan afet önleyici tedbirler sayesinde afet zararları asgari seviyeye tutulabilmektedir.

1.1.2.1. Fiziki afet kayıpları, can kaybı ve yaralanmalar

Türkiye’de en fazla can ve mal kayıplarına sebep olan afet türü depremlerdir. Afetler nedeniyle meydana gelen can kayıplarının yaklaşık %60 gibi önemli bir bölümü depremlerden kaynaklanmaktadır. Son yıllarda meydana önemli depremlerden 23 Ekim 2011 günü meydana gelen Van-Erciş merkezli deprem ve 9 Kasım 2011 günü yaşanan depremler sebebiyle 644 vatandaşımız hayatını kaybetmiş ve birçok bina hasar görmüştür (AFAD Van Depremi Raporu, 2011). Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2023) tarafından hazırlanan “6 Şubat Depremleri” raporuna göre, ülke tarihindeki en büyük yıkıma sebep olan Kahramanmaraş- Pazarcık Mw7.7 ve Elbistan Mw7.6 merkezli depremleri, 11 ilde büyük yıkıma sebep olmuştur. Depremler sonucunda büyük can kaybı yaşanmış, yarım milyondan fazla bina hasar görmüş, iletişim ve enerji gibi kritik altyapılar ciddi zarar görmüştür (Strateji Bütçe Başkanlığı, 2023). Dolayısıyla deprem, sel gibi afetlerin birincil etkileri doğrudan fiziki kayıpları oluşturmaktadır.

Şekil 1.2. 2000-2023 Yılları arasında meydana gelen 3 ve üzeri deprem sayıları Kaynak: AFAD Deprem kataloğu verilerinden üretilmiştir (2023).

Şekil 1.2’de 2000-2023 yılları arasında meydana gele deprem sayıları görülmektedir. Grafiğe göre Türkiye’de son yirmi yıllık dönemde yıllık 20 bin civarında 3-ve/veya 4 Mg’den büyük depremin meydana geldiği, sadece 2023 yılında 6 Şubat depremlerine bağlı olarak 60 bin üzerinde artçı depremin meydana geldiği görülmektedir.

Benzer şekilde 17 Ağustos 1999 yılında meydana gelen Marmara Depremi önemli fiziki kayıplara yol açmış tarihsel büyük depremlerdendir. Marmara depremi sonucu 17.480 kişi hayatını kaybetmiş, 43.953 kişi yaralanmıştır. Deprem, konut ve işyerleri üzerinde de büyük hasarlar bırakmış, yapılan hasar tespit çalışmalarına göre 133.683 bina çökmüş, 285.211 konut, 42.902 işyeri hasar görmüş, 600 bin kişi evsiz kalmıştır (TBMM, 2010). 17 Ağustos 1999 depremi gerek büyüklük gerek etkilediği alanın genişliği gerekse sebep olduğu maddi kayıplar açısından son yüzyılın en büyük depremlerinden biri olarak kayıtlara geçmiştir.

1.1.2.2. Ekonomik etkiler

Afetlerin fiziki kayıplarla birlikte ekonomik bakımdan da olumsuz etkileri bulunmaktadır. Afetler sebebiyle meydana gelen ölü, yaralı ve yıkılan bina sayılarına ait göstergeler fiziksel yıkımı ifade etmektedir. Bu kayıplar maddi olarak değerlendirildiğinde doğrudan kayıplara dönüşmektedir (National Academies, 1999). Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığının raporuna göre 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sebebiyle yaşanan kayıpların ekonomik değeri yaklaşık 1.995 milyar TL civarındadır. Depremdeki en büyük kaybı yaklaşık 1.073,9 milyar TL/56,9 milyar dolar ile konut hasarı oluşturmaktadır. İkinci ağırlıklı hasar kalemi 242,5 milyar TL/12,9 milyar dolar ile kamu altyapısı ve binalarındaki yıkımdan kaynaklanmaktadır. Özel sektörün kaybı da yaklaşık 222,4 milyar TL/11,8 milyar dolar olduğu belirtilmektedir (Strateji Bütçe Başkanlığı, 2023). Bunlar depremin meydana getirdiği doğrudan kayıplardır. Dolaylı kayıplar ise iş yerlerinde fiziksel hasar sebebiyle satışlarda, ücretlerde ve/veya karlarda düşüş meydana gelmesi, kapanan işletmelere üretimde ileri veya geri bağlantılı firmalara yönelik girdi/çıktı kayıpları yaşanması, firmaların kapanması veya hizmetlerin kesintiye uğraması çalışanların gelir kaybı yaşaması gibi benzer dolaylı kayıplara sebep olabilmektedir (Ergünay,1996). Diğer taraftan, afetler bazen de doğrudan ve dolaylı kısa vadeli kazançlar da sağlayabilmektedir. Örneğin afet bölgesinde ihtiyaç duyulan yeni istihdam alanları, yeniden inşa sürecindeki iş gücü talebi, inşaat sektöründeki artan talep, temizlik ve yeniden inşadan kaynaklanan istihdam ve üretimin olumlu ekonomik uyarıları ve bunların çarpan etkisi artmaktadır. Değişen göç akışları, sigorta maliyetlerindeki değişikliklerden kaynaklanan gelişme ve konut değerlerindeki artışlar, yeni kaynaklar, değişen hükümet harcamaları gibi etkiler de afetlerin uzun vadede dolaylı etkileridir. Geniş perspektiften bakıldığında, afetlerin dolaylı olumlu ve olumsuz etkileri kıyaslandığında kazananlar ve kaybedenler farklı sektörler

olduğu için afetlerin dolaylı etkileri sıfır kabul edilmemelidir.

1.1.2.3. Sosyal etkiler

Afetlerin fiziki ve ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyal açıdan da olumsuz etkiler meydana getirmektedir. Sosyal etki, afetlerin toplumdaki sadece can kaybı ve mal hasarıyla yaratmasının ötesinde bireyleri nasıl etkilediğiyle ilgilidir (De Voe, 2020). Sosyal etkilerin incelenmesinde geçmiş afetlerden Çernobil felaketi önemli bir örnektir. Çernobil nükleer kazası 26 Nisan 1986 tarihinde Ukrayna'nın Pripyat şehri yakınlarındaki Çernobil Nükleer Santrali'nin 4 numaralı reaktöründe gerçekleşmiştir. Kaza Ukrayna'nın kuzeyinde ve Beyaz Rusya'nın güneyinde yaşayan binlerce kişinin hayatını dramatik bir şekilde etkilemiştir. 300 binden fazla insan bölgeyi tahliye etmek zorunda kalmıştır. Tahliye edilenler arasında nükleer santral çalışanları, çiftçiler, kadınlar ve çocuklar ve yaşlı insanlar bulunmaktadır. Tahliye edilenler kazadan diğer tüm insan gruplarından daha derinden etkilenmiş Çernobil hayatlarını değiştirmiştir. Bölgenin tahliyeden belli bir süre sonra yeni koşullardan memnuniyetsizlik duyan özellikle yaşlı bireyler gayri resmi yollardan eski evlerine bir şekilde dönmüştür. Ancak geri dönen yaşlıların köylerinde birçok kamu hizmeti eskisi gibi sağlanamamıştır. Genç nüfus yeni koşullara uyum sağlaması şüphesiz yerel çiftçi topluluklarına göre daha kolay olmuştur (Marples, 1988).

Lee çalışmasında afetten etkilenenlerin daha bireysel hale geldiğini ve kendi mülklerinin korunmasına odaklandığını, bunun da sosyal entegrasyon derecesinin azalmasına yol açtığını belirtilmektedir. Diğer bir taraftan toplumda yardımlaşma ve dayanışma duygusunu arttırdığı vurgulanmaktadır (Lee,2020). Bununla birlikte özellikle afet bölgesinde insanlar arasında güven ve yardımlaşma duygusunda azalma yaşanırken, antisosyal davranışlarda artış meydana gelebilmektedir. Bu değişikliğin en büyük sebebi afetten kaynaklanan *karmaşa ve belirsizliktir* (Lee, 2020). Ayrıca afet sonrası yaşanan toplumsal düzeydeki çelişkili davranışlar afet öncesi toplumun kültürü, toplumsal ağların gücü ile doğrudan ilişkisi bulunduğu ileri sürülmektedir. Bazı afetlerde toplumun tüm ağıları zarar görmekte toplumsal bir çöküş yaşanmaktadır. Örneğin 2010 Haiti depreminde 300 binden fazla kişi hayatını kaybetmiştir. Kamu kurumları, okullar, üniversiteler, işletmeler, sağlık ocakları, sivil toplum kuruluşları, kiliseler gibi sivil toplumun tüm kesimleri zarar görmüş, afetzedelere yardım sağlayacak birimlerin tamamı iş göremez hale gelmiştir.

Toplumdaki sosyal ağlar ancak afetten bir yıl sonra tekrar oluşturulabilmiştir (Çoşkun vd., 2020).

1.2. Afet Yönetimi

Yönetme kavramı, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde bir kurum veya kuruluşun yasalara, kurallara ve belli şartlara uygun biçimde işlemlerini sağlamak idare etmek, tedvir etmek, birinin bir konudaki etkinliğine, çalışmasına yön vermek, birini yönlendirmek şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2023). Afetler bakımından yönetim kavramı Cambridge sözlüğünde bir işi etkileyen son derece zor veya zarar verici olaylara hazırlanma ve bunlarla başarılı bir şekilde başa çıkma işi şeklinde tanımlanmaktadır (Cambridge, 2023).

Drabek tarafından afet yönetimini, afetlerin veya acil durumların maliyetlerini azaltmak amacıyla afet döngüsünü bir dizi strateji uygulamak, potansiyel tehlikeli durumlarda var olan belirsizlikleri en aza indirilebilmek ve kamu güvenliğinin en üst düzeye çıkarılmasına yönelik süreç olarak tanımlanmaktadır (Drabek, 2004).

Afet yönetimi kavramı, daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi amacıyla riskin azaltılarak afetlerin önlenmesi, afet meydana geldikten sonra olaya zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afet sebebiyle etkilenen alanlarda iyileşme sağlamak amacıyla yürütülecek topyekûn bir mücadele sürecini ifade etmektedir. Afet yönetimi AFAD tarafından, afetin önlenmesi ve kayıpların azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasına yönelik gerekli önlemlerin planlanması, paydaşların koordine edilmesi ve desteklenmesi, toplumun tüm imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik öncelikler ve hedefler doğrultusunda kullanılması için çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik bir yönetim süreci şeklinde tanımlanmaktadır (AFAD, 2014: 33).

İnsanlığın doğa kaynaklı afetlerin birçoğunun afete dönüşmesini önleme gücü henüz bulunmamaktadır. Ancak afetlerin etkileri incelenerek bu etkilere göre meydana gelen kayıpların azaltılması için korunma önlemleri alınmakta ve önlemler geliştirilebilmektedir. Hatta kimi afet türlerinde alınan tedbirler ile afetlerin meydana getirdiği kayıpların tamamına yakını önlenebilmektedir. Örneğin, sel yaşanan bir bölgede ıslah çalışması yapılarak benzer bir afetin meydana gelmesinin önüne geçilebilmektedir. Afetlerin neden olduğu kayıpları

önlemek veya azaltmak amacıyla öncesinde hazırlanacak senaryolara göre planlama yapmak gerekmektedir. Sonuçta afet yönetimi en az kayıp ve hasar odağında belli kurallara ve şartlara uygun biçimde afet sürecinin yönetilmesidir (Salman, 2023).

1.2.1. Başarılı Bir Afet Yönetimi Planlaması

Afetler dünya genelinde geçmişten günümüze kadar büyük yıkıma ve kayıplara neden olmuştur. Bu yıkımlarda birçok insan yaşamını yitirmiş ve maddi kayıplar meydana gelmiştir. EM-DAT verilerine göre 2022 yılında dünya çapında 387 afet meydana geldiği raporlanmıştır. Bu afetlerde 30.704 kişi hayatını kaybetmiş, ekonomik olarak 223,8 milyar ABD doları civarında kayıp meydana gelmiştir. Sadece sıcak hava dalgası Avrupa'da 16.000'den fazla kişinin ölümüne sebep olmuş, benzer şekilde sıcaklığa bağlı kuraklık sebebiyle Afrika'da 88,9 milyon insan doğrudan etkilenmiştir. Ian Kasırgası, Amerika kıtasında tek başına 100 milyar ABD dolarına ekonomik kayba neden olmuştur (Centre for Research, 2022). Afetler sebebiyle yaşanan kayıplar afet yönetimindeki başarının önemini ve sürdürülebilirliğini bir toplum için güçlü bir sistemin gerekliliğini açıkça göstermektedir.

Türkiye'de yaşanan geçmiş afetlerdeki kayıplar ve afet yönetim sistemindeki sürekli değişim ve gelişim güçlü bir sistem oluşturulması amacına yöneliktir. Özellikle son 20 yıllık dönemdeki yapısal sistem değişiklikleri afet yönetim sistemimizde optimum başarının yakalanması amacıyla. Bu amaca yönelik risk azaltmaya yönelik yapılan her bir yatırım afet yönetimindeki başarıyı artırmaktadır. Ayrıca alandaki teknolojik yeniliklerin uygulamaya alınması, karar destek sistemlerinin afet yönetim alanında etkin kullanımı afet yönetiminin başarısı için önemli diğer faktörlerdir (Korkut,2019). Bu doğrultuda afet yönetiminde sorumluluğu bulunan kurum ve kuruluşların teknolojik gelişmeleri takip ederek risk azaltma odaklı yatırımları teşvik etmeleri afetlerin sebep olduğu kayıpların azaltılmasında kritik önemlidir.

1.2.2. Kamu Hizmeti Kavramı Çerçevesinde Afet Yönetimi

Kamu hizmeti, 2019-27 esas sayılı Anayasa Mahkemesi Kararında Devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların denetimleri ve gözetimleri altında, ortak gereksinimleri karşılayarak kamu yararını sağlamak amacıyla topluma sunulan düzenli ve sürekli etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2014). Kısaca kamu yararını sağlamak

amacıyla kamu gücü ile kamu faaliyetinin yerine getirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir hizmetin kamu hizmeti olarak tanımlanması için öncelikli şart faaliyetin idareye görev olarak verilmiş olması, kamu yararı şartının gerçekleştirilmesi ve toplumun ihtiyacına yönelik olması gerekmektedir (Sazak, 2021).

Devlet vatandaşlarının ve toplumun refahını sağlamakla yükümlüdür. Anayasanın, 5. maddesinde Devletin temel amaç ve görevleri arasında, kişinin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunun sağlanması, kişilerin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasal, ekonomik, sosyal engelleri kaldırılması hükmü yer almaktadır. Buna göre devlet afetlere karşı tedbir almasından ve afet meydana geldikten sonra toplum hayatının tekrar normale döndürülmesinden sorumludur. Toplumun refahına yönelik yürütülecek faaliyetler de kamu yararı gözetilen, kamu hizmeti kapsamına girmektedir. Afet yönetiminde, öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak faaliyetlerin topyekûn bir anlayışla yönetilmesi gerekmekte olup bu dönem içerisinde birçok farklı sektörün görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Devlet genel olarak afetlerle ilgili sorumlulukların belirlenmesinden ve koordine edilerek yürütülmesinden sorumludur. Bu bağlamda afet yönetimi devletin varlığını etkin olarak sürdürebilmesi için kamu idaresinin yerine getirdiği önemli alanların başında gelmektedir. Dolayısıyla afet yönetimi sürecinde yürütülen faaliyetler kamu düzeni ve güvenliğini doğrudan ilgilendirmektedir. Bireylerin afet öncesi döneme yönelik can ve mal güvenliğinin korunması amacıyla gerekli korunma tedbirlerinin alınması, afet sonrası dönemde hayatın normale döndürülmesi için yürütülen rehabilitasyon çalışmaları toplumun ihtiyacına yönelik kamu yararı sağlamak amacıyla *kamu eliyle yürütülen faaliyetler* kapsamında bulunmaktadır. Yürütülen bu faaliyetlerin kamu hizmetlerinin devamlılığı ilkesi çerçevesinde afetlerde kesintisiz olarak topluma sunulması devletin sorumluluğundadır (Çilingir, 2019).

1.3. Afet Yönetişimi

Son yıllarda Sendai Afet Risk Azaltma Çerçeve Belgesi ile afet risk yönetiminin öncelikleri arasında vurgulanan “*Yönetişim*” kavramı global düzeyde giderek yaygınlaşmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde yönetişim, otoritenin ortak kullanımı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Tanımı biraz açmak gerekirse yönetişim, empati kurarak yönetmek şeklinde ifade edilebilir. Kavram daha geniş bir ifadeyle rol ve sorumluluklar belirlenirken iş tanımlarının doğru yapılması, her faaliyet için doğru birimin

seçilmesi, sorumlularla etkin bir iletişim ağı kurulması, iş süreçlerinden geri dönüşler alınarak sorunlara müdahale edilmesi ve sürdürülebilirliğin azami olarak sağlanması şeklinde tanımlamak mümkündür.

Afet yönetimi statik olmayan sürekli değişen ve gelişen sistematik bir yapıdır. Her afet öncesi, sırası ve sonrasına yönelik yeni tecrübeler edinilmekte, bazı yeni uygulamalar hayata geçirilmekte ve doğru bilinen bazı uygulamalar da terk edilebilmektedir. Bu öğrenilmiş derslerden en kıymetlisi afet yönetimi gibi çok paydaşlı ve çok sektörlü bir yönetim sisteminin etkin ve verimli bir şekilde idare edildiğinde afetler sebebiyle yaşanan kayıpların azaltılabileceği gerçeğidir (Çoşkun, 2023: 183). Buda afet yönetimi gibi çok paydaşlı bir sistemde *yönetişimin gücünü* daha da önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla bu derece kompleks bir hiyerarşi eşgüdümü sağlayan kurumların sorumlulukları daha da artırmaktadır. Kısaca AFAD'ın, bütünleşik afet yönetim sistemindeki başarısı, tüm paydaşlarla yakın iş birliği ve eşgüdüm içerisinde afet yönetişimini güçlendirmesi ile mümkün görünmektedir.

Afet yönetişiminin önemli bileşenlerinden birisi sigorta ve reasürans dahil risk transferidir. Risk transferinde önemli başlıklarından biri farklı afet tehlikeleri için potansiyel tehlikelerin değerlendirilerek buna uygun sigorta planlamasının yapılmasıdır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde taşkın ve sel afetleri için sel sigortası düzenlenmekte ve afetlerden kaynaklanan kayıplar kamu ortaklıkları aracılığıyla karşılanabilmektedir. Sistem sigorta şirketlerinden ve reasürans sağlayıcılarından oluşan katmanlı bir yapıda düzenlenmiştir. Dolayısıyla sigorta şirketleri sadece kayıpları karşılamakla yükümlü olmayıp, aynı zamanda risk azaltmayı da hedeflemelidir (Gültekin ve Koç, 2023: 149).

Afet yönetişimi, afet öncesi güvenlik açıklarını ve muhtemel riskleri azaltmayı amaçlayan, kurumsal düzenlemeleri ve meydana gelen felaket olaylarının sonuçlarını yönetmekle ilgili düzenlemeleri kapsayacak şekilde sistemlere entegre edilerek genişletilebilir. Sosyal ve ekonomik kayıpların önlenmesi veya azaltılması afet riski yüksek bölgelerde risk azaltma stratejilerinin belirlenmesi, kent planlarının ve yapılaşmanın kontrol altına alınması, uygulamada afete maruz kalan alanlarda ikamete kapatılması, erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi halkın afet bilinci seviyesinin artırılması politikalar üretilmesi ve etkili planlamalar yapılması hayati gereklilikler olarak sıralanabilir. Yönetişimin önemli gücünü kullanarak afet yönetimi gibi sosyal bir yönü bulunan ve hayati sonuçlar doğuran bir

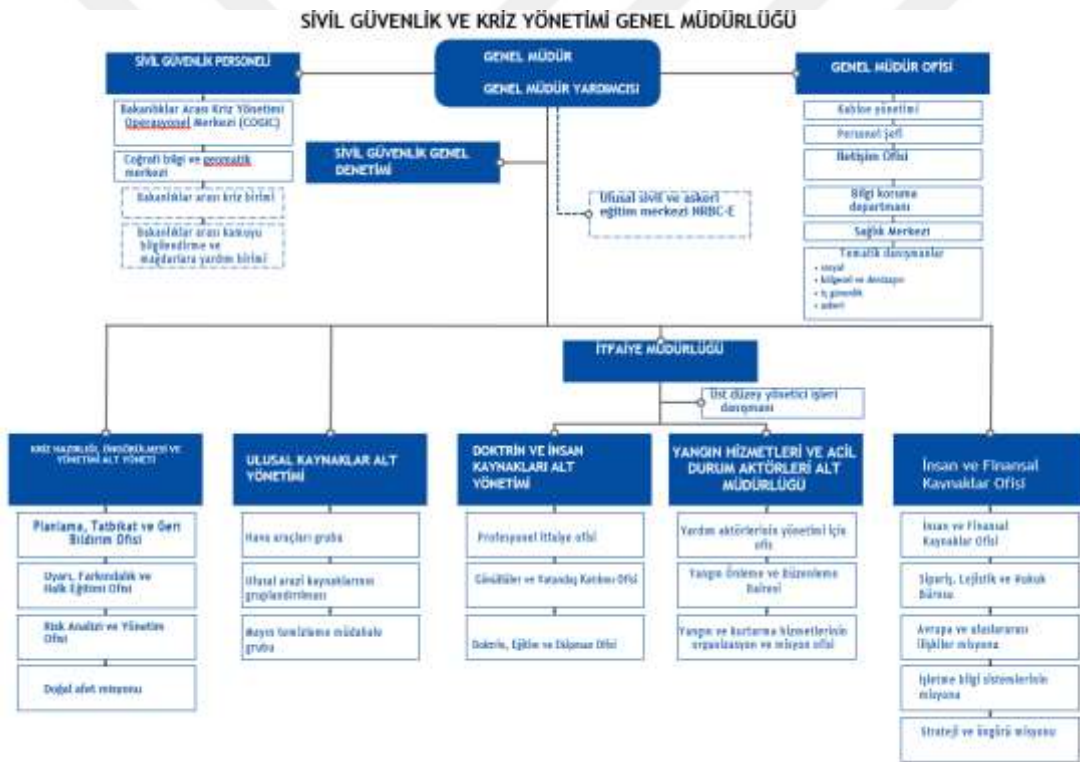
sistemin her aşamasında etkin bir şekilde uygulamak sistemin başarısına önemli katkı sağlayabilecektir.

1.4. Fransa’da Afet Yönetimi

Fransız afet yönetim sistemi birbirini tamamlayan iki temele dayanmaktadır. Bunlar afet öncesi afet öncesi *önleme* ve afet sonrası *müdahale/ kriz* yönetimidir. Fransa’da afet yönetim sistemi 2009 yılından önce Türkiye’de uygulanan afet yönetimi ile benzerlikleri bulunmaktadır. Afet yönetiminin aşamaları merkezde farklı bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar tarafından yerelde valilik, belediye ve diğer kurumlar tarafından yürütülmektedir. Afet yönetim sisteminde görev alan birimler;

- ✓ Afet risk azaltma faaliyetlerinden merkezde Risk Önleme Genel Müdürlüğü ve çeşitli uzmanlaşmış kurumlar sorumludur. Afetlerin neden olduğu maddi zararları gidermek için afet sonrası “CatNat Scheme” olarak da bilinen Doğal Afet Sigorta Programı geliştirilmiştir. Afet sonrası için geliştirilen sigorta sistemi 1982 yılında kanuna uygun olarak oluşturulmuştur. Yasa Fransa’daki tüm mülklerin sigorta sözleşmelerinin afetlerin neden olduğu hasarı kapsamasını zorunlu tutmuştur (Bitfrost, 2023).
- ✓ Ulusal düzeyde Meteo-France ve çeşitli uzman kuruluşlar tarafından vatandaşlara yönelik afet öncesi erken uyarı sistemleri geliştirilmektedir. Yerel düzeyde ise kamu uyarı ve bilgi sistemine ait sirenler ile sağlanmaktadır (Institut des Hautes Etudes, 2021).
- ✓ Kriz yönetimi, İçişleri Bakanlığına bağlı merkezi düzeyde planlamadan sorumlu Sivil Güvenlik ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. 1975 yılında kurulan genel müdürlük, merkezi düzeyde sivil güvenlik politikalarının ve Fransa’daki günlük kazalar veya büyük felaketler gibi risklerin yönetiminden sorumlu birimdir. Bölgesel ve valilik düzeyinde yönetim merkezleri de bulunmaktadır. Acil durum müdahale hizmetleri temel olarak itfaiye teşkilatları tarafından sağlanmaktadır. Genel Müdürlüğün görevleri her türlü doğal riskin önlenmesi için diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliğini sağlamak, can ve mal güvenliği için gerekli arama ve kurtarma operasyonlarını başlatmak ve itfaiye

hizmetlerine ilişkin mevzuatı gözden geçirmek olarak tanımlanmıştır. Kriz yönetim merkezlerine ihtiyaç halinde belediyeler bağlı birimler ve askeri kuvvetlerden destek sağlamaktadır. Kriz yönetim merkezleri acil durumlarda sivil ve askeri kaynakları koordine edebilmektedir. Gerekirse Silahlı Kuvvetler Bakanlığı da kara, hava ve deniz kaynaklarıyla faaliyetlere katılarak görev almaktadır. Genel Müdürlük, acil bir durumda bakanlıklar arası bir kriz merkezi kurarak İçişleri Bakanlığı altında koordinasyonu sağlamakta, bölgesel acil durumlarda valilikler arasında koordinasyonu sağlayarak kaynakları yönetmektedir (Institut des Hautes Etudes, 2021). Sivil Güvenlik ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü organizasyon şeması Şekil 1.3’de gösterilmektedir.

Şekil 1.3. Sivil Güvenlik ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü organizasyon şeması

Kaynak: <https://www.interieur.gouv.fr/content/download/31037/232463/file/>

Bu üç temel yapı yerel düzeyde birbiriyle bağlantılıdır. Valiler ve belediye başkanları bu kurumlarla iş birliği içerisinde faaliyetlerin uygulanmasını sağlamaktadır. Yereldeki farklı riskler, kentleşmenin yeni alanlar üzerindeki baskısı veya yereldeki farklı gelişmişlik seviyeleri afet yönetiminde iller arasında farklılıklara sebep olmaktadır (Uluğ, 2014).

Fransa'da gönüllü sistemi hem itfaiye teşkilatına hem de arama ve kurtarma birimlerine önemli destek sağlamaktadır. Bu alanda görev yapan eğitimciler devlet memurudur ve diğer görevliler gönüllülük esasına göre sözleşmelidir. Acil durum hizmetleri, belediye başkanının yetkisi altında belediye veya bakanlık, sivil veya askeri kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır; sivil ve askeri itfaiyecilerin %22'si ve itfaiyecilerin %78'i gönüllüdür. Bu kuruluşlar tam uzmanlığa sahiptir ancak idari özerklikleri yoktur (EU Civil Protection, 2023).

1.4.1. Fransa'nın Afet Riskleri

Fransa, farklı topografyası ve farklı iklimi nedeniyle çok çeşitli doğal tehlikelere maruz kalmaktadır. Fransa Ankarası, Fransa topraklarını karakterize eden uzun kıyı şeritleri, Seine ve Rhône gibi büyük nehir sistemlerinin yanı sıra Pireneler ve Alpler gibi dağ sıralarıyla çevrilidir. Denizaşırı bölgeler ve bölümler tropik iklimleriyle karakterize edilir ve bunların bazıları aktif volkanlara ev sahipliği yapar (Fransız Antilleri, la Réunion) (OECD, 2017). Genel olarak Fransa'da afetler çoğunlukla teknolojik ya da doğa kaynaklı tehlikelerden kaynaklanmaktadır. 2001 ve 2022 yılları arasında en sık görülen afet riski orman yangınlarıdır (%26,7), bunu seller (%14,4), çığlar (%13,3) ve fırtınalar (%6) takip etmektedir. İnsan kaynaklı tehditler açısından Fransa'da, nükleer riskler, barajlar, madenler ve tehlikeli maddelerin taşınması riskleri bulunmaktadır. Ayrıca tehlikeli olarak sınıflandırılmış 500 bin üzerinde tesis faaliyet göstermektedir. Fransa'da 2001-2022 yılları arasında kayıplara sebep olan 1.964 doğa olayı meydana gelmiştir. Yıllık olay sayısı %2,3 olan dünya ortalamasına oranla %3,7 artmıştır. Bu dönemde doğal kaynaklı afetlerde 30.824 kişi hayatını kaybetmiştir. Yalnızca sıcak hava dalgası sebebiyle 19.490 kişi hayatını kaybetmiştir (EU Civil Protection, 2023). Çizelge 1.1' de 1980-2017 yılları arasında Fransa'da yaşanan büyük afetler ve kayıp oranları listelenmektedir.

Çizelge 1.1. Fransa'da 1980-2017 yılları arasında yaşanan büyük doğal kaynaklı afetler

Afet olayı/Konumu	Yıl	Ölümler	Etkilenen İnsanlar	Tahmini hasar (milyar ABD doları cinsinden)
Martin ve Lothar fırtınaları ve ardından gelen heyelanlar/ Güneybatı ve Batı Fransa	1999	92	> 3.400.000	8.5
Fırtınalar Xynthia/Güneybatı Fransa	2010	53	500.079	4.2
Fırtınalar Daria/ Batı ve Kuzeydoğu Fransa	1990	10	-	4
Sel/ Ile-de-France ve Kuzeydoğu Fransa	2016	5	-	2.4
Irma ve Maria Kasırgaları / Fransız Antilleri	2017	13	-	2.4
Sıcak hava dalgası/Fransa ana karası	2003	19.490		1.5
Rhône Selleri/Güneydoğu Fransa	2003	-	> 32.000	1.8

Kaynak: (EM-DAT, 2017; OECD, 2017).

Fırtınalar ve kasırgalar hem büyükşehir Fransa'yı hem de denizaşırı toprakları tehdit etmektedir. 1999 yılındaki Lothar fırtınası 8 milyar dolar civarında hasara yol açmış ve 88 kişinin ölümüne neden olmuştur. Xynthia Fırtınası 53 can kaybına ve 4,2 milyar ABD doları tutarında hasara neden olmuştur (EM-DAT, 2017).

Seller yıl boyunca meydana gelir ve genellikle büyük fırtınaları takip etmektedir. 2016 yılında Paris bölgesini ve kuzeydoğu Fransa'yı etkileyen sel felaketinin tahmini 2,4 milyar ABD doları tutarında hasara neden olduğu tahmin edilmektedir. 2003 Rhône taşkınları coğrafi olarak daha sınırlı olmasına rağmen ancak yine de yaklaşık 1,8 milyar ABD doları tutarında hasarla sonuçlanmıştır (OECD, 2017).

Sel ve fırtınalar kadar sık olmasa da sıcak hava dalgaları ve depremler Fransa için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Örneğin 2003 Avrupa sıcak hava dalgası Fransa'yı özellikle güçlü bir şekilde etkileyerek yaklaşık 19 binden fazla kişinin ölümüne sebep olmuştur (OECD, 2017).

Çizelge 1.2. Hasar önem tablosu

Seviye	Olay Türü	Can kaybı	Maddi Kayıp (€)
0	Küçük Olay	Kayıp yok	0,3 milyon az
1	Kaza	Bir veya daha fazla yaralı	0,3-3 milyon arasında
2	Ciddi kaza	1 ila 9 ölüm	3-30 milyon arasında
3	Çok ciddi kaza	10 ila 99 ölüm	30-300 milyon arasında
4	Afet	100 ila 999 ölüm	300-3.000 milyon arasında
5	Büyük Afet	1000 veya daha fazla ölüm	3.000 milyon ve fazlası

Kaynak: (Büyük Risk,2016) https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/130601_Demarche-francaise-prevention-risques-majeurs_DEF_Web.pdf

Çevre Bakanlığı tarafından oluşturulan Çizelge 1.2, “Hasar Önem Tablosu” olayları altı kategoride sınıflandırmaktadır. Büyük risklerin daha iyi anlaşılması için meydana gelmesi muhtemel olaylar; mevcut tehlikeler ve sorunların ve uygulanacak önleyici tedbirler ile olay meydana geldikten sonraki müdahale kapasitesinin dikkate alınması gerekmektedir. Dolayısıyla Fransa’da afet risk yönetimi iki aşamalı bir çerçevede yapılandırılmıştır.

- Tehlikeleri önlemek veya olası bir olayın insanlar ve mülk üzerindeki etkilerini azaltmak için Önleme. Bu mantık doğal olarak sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının bir parçasıdır, çünkü önleme, zorunlu olarak bir krizi takip eden onarımın aksine, toplumun tedbirsiz gelişiminin ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçlarını azaltmaya çalışır.
- Zarar veren olayın meydana geldiği anda Müdahale ve Kriz Yönetimi

Bu iki mantık birbirini tamamlayıcı niteliktedir, çünkü eğer önleme yeterince uygulanmazsa veya ekonomik olarak uygulanabilir değilse, toplumun krizin yönetimini, daha sonra bazen çok önemli hasarların onarılmasını ve hatta insan yaşamının kaybindan üzüntü duymasını sağlamaya karar vermesi gerekir.

1.4.1.1. Depremler

Fransa'da hem ana karada hem de deniz aşırı bölgelerde düzenli olarak depremler meydana gelmektedir. Fransa'da Guadeloupe ve Martinik'te sismik risk en yüksek düzeydedir. Çünkü bu iki ada iki tektonik plakanın sınırında yer almaktadır. Fransa'da

kaydedilen depremlerin çoğunluğu nispeten zayıf olmasına rağmen, son yıllarda binalara zarar veren çok sayıda deprem meydana gelmiştir. Bunların en dikkate değer olanları 1996'daki Annecy ve Saint-Paul de Fenouillet depremleri ve 2019'daki *Teil depremi*dir. Deprem nedeniyle binaların hasar görmesi, hatta yıkılması deprem riskinin çok ciddi olduğunu topluma hatırlatmıştır. 1909'da Lambesc'te ve 1967'de Arette'de meydana gelen depremler, evlerin çökmesi nedeniyle can kaybına neden olmuştur. Jeologlar ve tarihi belgeler incelendiğinde çok daha güçlü ama çok daha eski depremlerin izleri de tespit edilmiştir (Géorisks, 2023).

Harita 1.1. Fransa'da 1000 yılda meydana gelen depremlerin ana merkez üsleri

Kaynak: Fransız Ulusal Jeoloji Servisi <https://www.brgm.fr/fr>

Harita 1.1'de geçmiş 1000 yıllık dönem için Fransa'daki VI-X şiddet aralığındaki depremlerin merkez üssü gösterilmektedir. Metropol bölgesi tektonik plakanın kenarında yer almaktadır. Fransa ana karasındaki deprensellik, esas olarak Avrasya ve Afrika levhalarının çarpışma hareketinin neden olduğu hareketlerin Avrasya levhası içinde dengelenmesinden kaynaklanmaktadır. Tarih, bölgenin farklı yerlerinde ciddi sonuçlar doğuran depremlerin meydana geldiğini göstermektedir.

20. yüzyılda bilinen en güçlü deprem, 11 Haziran 1909'da meydana gelen, büyüklüğü 6'dan büyük olan ve yaklaşık elli kişinin ölümüne (merkez merkezi şiddeti VIII-IX) neden

olan Lambesc depremidir (Bouches-du-Rhône). Fransa anakarasında yüzyılda bir veya iki kez 6 büyüklüğünde bir deprem meydana gelebileceği tahmin edilmektedir. Ancak daha küçük ama daha sık görülen depremler de önemli insani ve ekonomik sonuçlara yol açabilmektedir. Örneğin 11 Kasım 2019'da meydana gelen 4,9 Mw büyüklüğündeki Teil depremi çok sayıda evin yıkılmasına yol açtı ve bölgede ciddi ekonomik sonuçlar doğurmuştur (Géorisks, 2023).

Pireneler, Alpler, Provence ve güney Alsace depremlerin en sık meydana geldiği bölgelerdir. Dağlık bölgelerde depremin doğrudan etkilerinin yanı sıra olası kara hareketleri de ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Büyük Batı, Massif Central, Kuzey ve Vosges gibi bölgelerde orta derecede depremler yaşanmaktadır. Antillerde (Guadeloupe, Martinique, Saint-Martin, Saint-Barthélemy) sismik risk yüksek seviyededir. Çünkü bu adalar Karayip plakasının altındaki Kuzey Amerika ve Güney Amerika plakalarının dalma bölgesi seviyesinde yer almaktadır. Batı Hint yayındaki depremsellik esas olarak iki türdendir:

- Büyüklükleri 8 Mw olabilen ve 150 ila 200 km derinliğe kadar odaklanabilen levhalar arası dalma depremleri;
- Büyüklüğü 6,5 Mw kadar çıkabilen yüzeysel levha içi depremleridir.

Son yıllarda Antillerde meydana gelen önemli depremler arasında Guadeloupe'de 21 Kasım 2004'te meydana gelen ve bir kişinin hayatını kaybetmesine ve evlerde büyük hasara neden olan Saintes depremi (M 6.3) yer almaktadır.

1.4.1.1.1. Güvenlik açığı

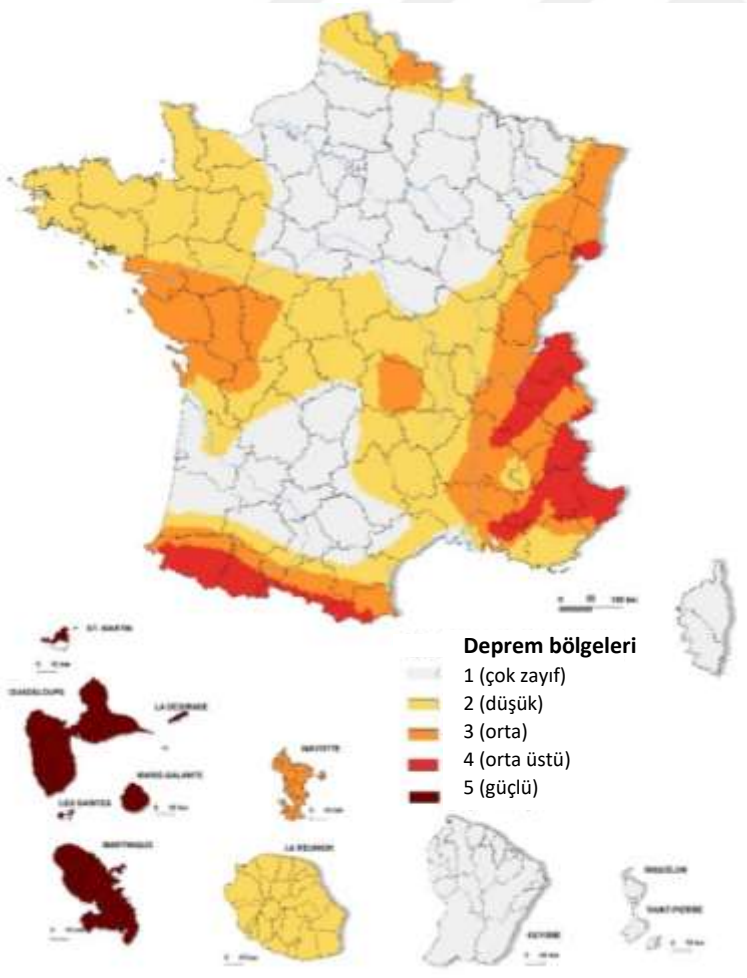
Sismik risk sadece depremselliği kapsamamaktadır. Binaların yapı durumu depremin bir bölge üzerindeki etkilerinde büyük rol oynamaktadır. Fransa'da pek çok inşaat, sismik inşaat kurallarının mevcut olmadığı zamanlardan kalmadır. Dolayısıyla bu binaları depreme karşı daha riskli durumdadır. Deprem anında binaların davranışını yapının şekli, büyüklüğü, kullanılan malzeme kalitesi ve binaların bakım durumu gibi birçok faktör etkilemektedir.

Son yıllarda Fransa ve İtalya'da yaşanan yıkıcı depremler, birçok eski taş binanın ciddi şekilde etkilendiğini göstermiştir. Bu güvenlik açığını azaltacak teknikler mevcut olmasına rağmen bu yöntemler yaygın değil ve maliyetleri bazen önemli oranda yüksek

olabilmektedir. Son dönemde yapılan inşaatların sismik inşaatlarla ilgili yasal zorunluluklara uyulması gerektiğinden binalar çok daha güvenlidir. Ayrıca diğer önlem çalışmaları, sismik gerilimleri artırabilecek saha etkilerinin, sıvılaşma riskinin etkili bir şekilde dikkate alınmasına veya depremlerin tetikleyebileceği yer hareketlerine veya tsunamilere maruz kalan alanların önlenmesine yardımcı olabilmektedir.

1.4.1.1.2. Düzenleyici imar haritası

Depremsellik bölge genelinde eşit olarak dağılmadığından, inşaat yapım yöntemleri ve kuralları bölgelere göre değişiklik gösterebilmektedir. Fransa'daki düzenlemeler ulusal ölçekte üretilen sismik tehlike haritasına dayanmaktadır. Her belediye kendi maruz kalma düzeyini veren sismik bölgeleme yoluyla imar haritalarını dönüştürmektedir. Harita 1.2 2011' de yayınlanan Fransa deprem tehlikesi yüksek bölgeleri göstermektedir. Koyu renkli bölgelerde deprem riski artmaktadır.

Harita 1.2. Fransa sismik bölgeleme, 1 Mayıs 2011'den (Çevre Kanunu madde D. 563-8-1)

Kaynak: Fransız Ulusal Jeoloji Servisi <https://www.brgm.fr/fr>

Sismik tehlikenin değerlendirilmesindeki bilimsel ilerlemenin yanı sıra sismik inşaat standartlarının Avrupa ölçeğinde (Eurocode 8) gelişimi, bu imarın revizyonuna ve standartların uyumlaştırılmasına yol açmıştır. İmar planları, sismik tehlikenin olasılıksal değerlendirmesine dayandırılmaktadır.

Fransa'nın "normal risk" olarak adlandırılan binalara yönelik yeni sismik bölgelemesi ve sismik inşaat kurallarına ilişkin kararname 22 Ekim 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sismik riskin önlenmesine ilişkin imar düzenlemesi, Fransız topraklarını 5 deprem bölgesine (çok düşük, düşük, orta, orta üstü, yüksek) ayırmaktadır. 2'den 5'e kadar olan bölgelerde sismik inşaat kuralları "normal riskli" binalar ve köprüler için geçerlidir (Géorisks, 2023).

1.4.1.1.3. Önleyici tedbirler

Her vatandaş basit önlemlerle sismik riskin önlenmesine aktif olarak katılabilmektedir. İlk önlem, mevcut riskler hakkında, özellikle “*Büyük Risklere ilişkin Belediye Bilgilendirme Dokümanı*” aracılığıyla belediyeden bilgi alınmasıdır. Ayrıca, 1 Haziran 2006'dan bu yana, herhangi bir gayrimenkul satıcısı veya kiraya verenin, satış veya kiralama sözleşmesine bir risk beyanı ve uygulanabildiği hallerde, ilgili zararlara ilişkin bir beyan eklemek zorunda olduğu dikkate alınmalıdır. Uygulanan başka bir önlem de konutların sismik riske karşı hassasiyetinin değerlendirilmesidir. Son olarak deprem anında ne yapılacağını bilmek ve koruyucu önlemleri uygulamak hayat kurtarabilmektedir.

1.4.1.2. Sel/su baskını

Fransa'da sel afeti doğal risklerin başında gelmektedir. Bunun en büyük sebebi sel zararın boyutu, etkilediği alan ve belediye sayısı, sel bölgelerinin büyüklüğü (27.000 km²) ve bu bölgelerde yaşayan nüfus (5,1 milyon kişi) yoğunluğudur. Bu risk 300'ü kentsel alan olmak üzere 16.000 belediyeyi ilgilendirmektedir (Ekolojik Sel, 2023). Ancak son felaketler ister kentsel ister kırsal olsun, Fransız topraklarının tamamının ne kadar savunmasız olduğunu göstermiştir.

Fransa’da etkili olan farklı sel türleri oluş şekline göre;

- Dere ve nehir taşkınları
- Deniz yükselmesi
- Su tablasının yükselişi
- Diğer: göl taşması, buzul cebi yırtılması, yağmur suyu şebekesinin taşması vb.

Bu farklı sel türleri birbiriyle bağlantılı olabilir. Örneğin yüzeysel akış, su yollarının taşmasına neden olabilir. Denizin yükselmesi su yollarının taşmasına neden olabilir veya bu durumu ağırlaştırabilir. Nehir dere taşkınları su tablasının (alüvyon tablası) yükselmesine neden olabilir. Bir yapının zarar görmesi (baraj, bent vb) su yollarının taşmasına neden olabilir veya durumu ağırlaştırabilir. Bunun tersine, su yollarının yapının koruma seviyesini aşan bir seviyede taşması, yapının kısmen veya tamamen zarar görmesine neden olabilmektedir.

Son yıllarda Fransa'yı etkileyen dikkat çekici olaylara örnek vermek gerekirse:

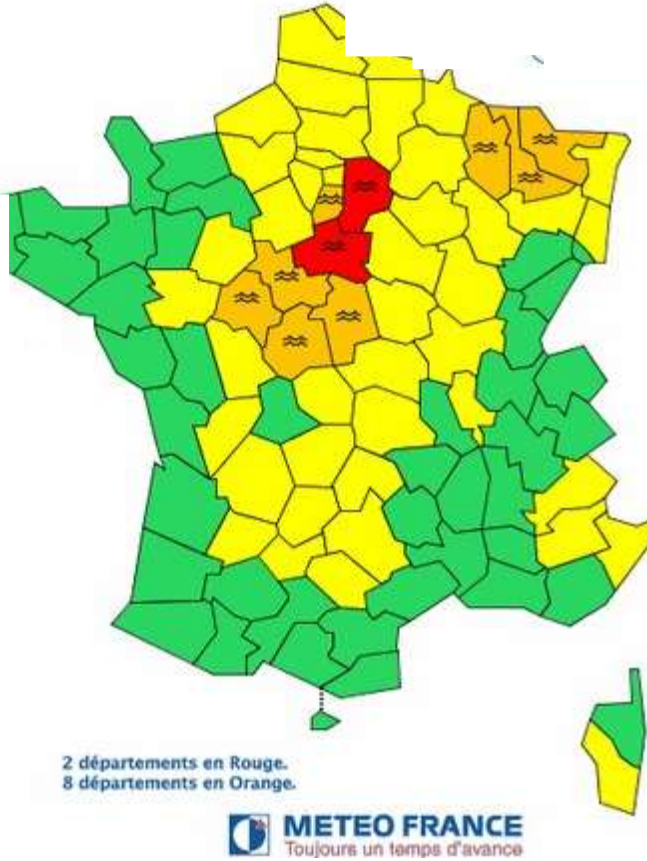
Aude'de 15 Ekim 2018 Sel Felaketleri:

Cabardès'ten Corbières'e giden bir eksende, 6 saatte 300 mm'ye ulaşan kümülatif yağış, Aude'nin Trèbes'inde ve Montagne Noire'ın kollarında, özellikle de Trapel ve Orbiel'de olağanüstü bir sele neden oldu. Orbiel 490 m³/s'de zirveye ulaştı ve Trèbes'teki Aude 1700 m³/s'ye ulaştı (Ekolojik Bakanlığı,2023). Sel sebebiyle Aude, Trèbes ve Puichéric'te *11 kişi hayatını kaybetmiş, 20.000 kişinin etkilenmiş* ve çok sayıda kişi bölgeden tahliye edilmiştir (Copernicus, 2018).

Mayıs-Haziran 2016 Taşkınları:

Birkaç hafta boyunca Merkez ve Île-de-France bölgeleri tekrarlayan yağışlara maruz kaldı ve bu da Mayıs 2016 ayını, hava durumu izlemesinin başlamasından bu yana bu bölgelerdeki en yağışlı dönemi haline getirmiştir. Halihazırda suya doymun olan topraklara yağın bu yoğun yağışlar yüzey akışını teşvik etti ve nehirlerin yükselmesine neden olmuştur. Sel Seine, Loing ve Ouanne'nin Ile-de-France kolları ile Loire bölgelerinde etkili olmuştur. 31 Mayıs'ta kırmızı sel alarmı uyarısı yapılarak insanlar uyarılmıştır. Seine-Normandiya havzasında, yalnızca Loing havzasının nehirleri ile Seine ve Marne'nin Ile-de-France kolları

dikkate değer yüksekliklere ulaşmıştır (Ekolojik Sel, 2023). Harita 1.3'te 1 Haziran 2016 için verilen kırmızı ve turuncu uyarı verilen bölgeleri göstermektedir.

Harita 1.3. 1 Haziran 2016 merkez ve Île-De-France bölgeleri için hava durumu uyarısı

(2 bölge kırmızı 8 bölge turuncu uyarı) Kaynak: <https://météofrance.com>

Paris tarafında ise taşkınlar bazı binaları etkiledi, kıyılardaki yolların kapanmasına yol açtı ve bazı ulaşım araçlarının kapanmasına yol açmıştır. Meydana gelen *selde 4 kişi yaşamını yitirdi, 20.000 kişi tahliye* edildi. Toplam maddi kayıp yaklaşık 1,4 milyar avrodur (Floodlist, 2016).

Alpes-Maritimes'ta 3 ve 4 Ekim 2015 sel felaketleri:

3 Ekim 2015 akşamı, Mandelieu-la-Napoule ile Nice arasındaki kıyı bölgesindeki belediyeler, yoğunluğu 100 mm'yi aşan yağmurla şiddetli bir fırtına yaşadı. Sel baskınları çoğunlukla kentsel alanlardaki yüzey akışlarından kaynaklanmaktaydı. Olayda 20 kişi *yaşamını yitirmiş* ve maddi hasar yaklaşık 1,2 milyar avroya ulaşmıştır (Ekolojik Sel, 2023).

1.4.1.2.1. Ulusal sel risk yönetimi stratejisi

Fransa son yıllarda yaşanan sellerin sebep olduğu kayıplar ve sel direktifinin etkisiyle sel risklerini yönetme politikasını güçlendirmek için teknik ve mali kaynaklarını harekete geçirmiştir. Böylelikle, Fransa ilk kez risk altındaki tüm alanlarda selin önlenmesine yönelik proaktif bir yaklaşım benimseyen bir strateji benimsemiştir. Bu politikanın hedefi en fazla maruz kalan sektörlerle ve sel riski taşıyan alanlara özel önem ve öncelik verilmesidir (Ekolojik Sel, 2023). Tüm bölgelerin katılımının ötesinde ve bu strateji aracılığıyla hükümet, sel riski karşısında herkesin önemli sorumluluğu olduğunu vurgulayarak vatandaşları, işletmeleri, toplulukları ve Devletin bu konuda yapması gerekenleri gözden geçirmelerini ve çalışmalarını buna göre uygulamaları gerektiğini vurgulamıştır. Halkla yapılan ulusal istişarelerin sonucunda ortaya çıkan ulusal taşkın risk yönetimi stratejisi, bölgede gerçekleştirilen eylemlerin tutarlılığını sağlamayı amaçlamaktadır.

1.4.1.2.2. Doğal risk önleme planları ve kentleşme

Kentleşmenin kontrol altına alınması sel ve su baskınları açısından önemli bir aşamadır. Bu kapsamdaki en önemli kamu hizmeti *Doğal Risk Önleme Planları*dır. Bu planlar, Bu planlar Devlet tarafından belediyelerle birlikte ve halkla istişarede bulunularak geliştirilir ve kentsel gelişim planlarına eklenir.

Yaygın olarak taşkınlar için “*Doğal Risk Önleme Planları*” ana hedefleri şunlardır:

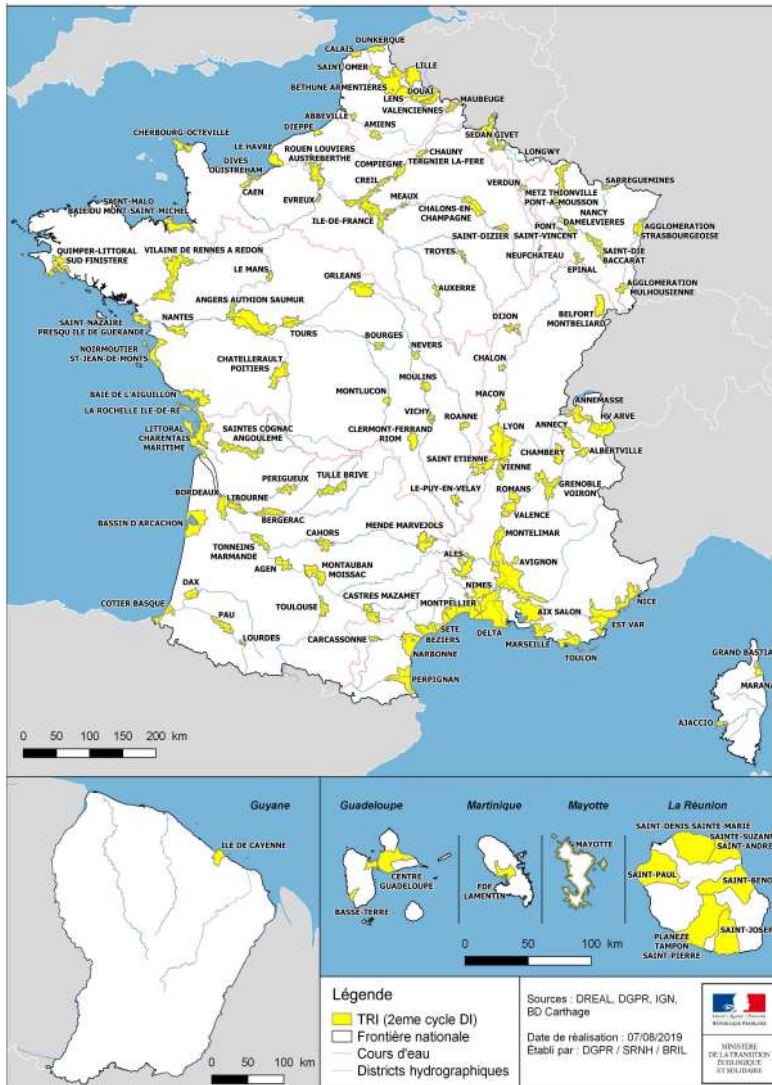
- Nüfusun sel sebebiyle maruz kalan mülklerinin artmaması, mevcut risklerin zarar görebilirliğinin azaltılması, risklerin ağırlaştırılmaması veya yeni risklere yol açmaması amacıyla taşkın bölgelerinin kontrol edilerek gerekli önlemlerin alınması.
- Taşkın genişleme alanlarının hesaplanarak kentlerin ve gelişim alanlarının korunması.

Risk önleme planlarına uygun olarak riskli bölgeler sayısallaştırılır buna göre arazi kullanımı düzenlenir. Belirli sektörler için inşaat yapımında, şehir veya bölge planlamalarında risk önlem planlarının çıktıları kullanılmaktadır.

1.4.1.2.3. Taşkın direktifinin uygulanması

Her hidrografik bölge düzeyinde (deniz aşırı bölümler dahil Fransa'da), taşkın direktifi 6 yıllık döngülerle yenilenmektedir. Ulusal stratejiyle uyumlu, planların ilk döngüsü (2011-2016), Aralık 2015'te havza koordinatörü valiler tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiş ve yerel stratejilerin büyük çoğunluğu halihazırda geliştirilmiştir.

Harita 1.4'te bu döngüye göre Fransa'daki su baskını riski altındaki bölgeler gösterilmektedir.

Harita 1.4. Önemli su baskını riski altındaki bölgeler (taşkın direktifinin 2. döngüsü) Kaynak: (Ekolojik Bakanlığı,2023).

Taşkın direktifi aşağıda belirtilen ve birbirini takip eden 3 aşamada hazırlanır.

- Ön risk değerlendirmesi, önemli tarihsel olayların tanımlanmasına ve özellikle nüfus ve maruz kalan işlere ilişkin olarak havza ölçeğindeki sorunları karakterize eden göstergelerin üretilmesini sağlar.
- Öncelikli bölgelerde taşkın alanları ve taşkın riskleri haritalandırılır.
- Bu değerlendirme, sel riski yüksek önemli bölgelerin önceliklendirilmesini sağlar.

İkinci devre (2017-2022) birinci devrenin devamı olup onu pekiştirmeyi amaçlamaktadır. Taşkın direktifi su geliştirme ve yönetimi ana planlarının revizyonu ile aynı zaman çizelgesine göre ve paralel olarak gerçekleştirilmektedir.

1.4.1.2.4. Sel riski yönetim planları

Taşkın risk yönetim planı, taşkın direktifinin uygulanmasının merkezinde yer almaktadır. Bu stratejik araç, her büyük havza (su havzası bölgesi) ölçeğinde taşkın risk yönetimine ilişkin öncelikleri tanımlar.

Fransa, hidrografik bölgeler veya büyük havzalar adı verilen geniş coğrafi alanlara bölünmüş olup, her denizaşırı departman kendi içinde bir ilçe oluşturmaktadır. Taşkın direktifinin bir parçası olarak ve ulusal taşkın risk yönetimi stratejisinin bir sonucu olarak, paydaşlarla birlikte havza koordinatör valisinin yetkisi altında her bölgede bir taşkın risk yönetim planı geliştirilmiştir.

Plan, taşkın yönetimi politikasının hedeflerini havza ölçeğinde tanımlamakta ve bu hedeflere ulaşılmasını sağlayacak hükümleri ortaya koymaktadır. Bazı planlar ayrıca bölgedeki önemli sel riski altındaki her alan için özel hedefler ve hükümleri tanımlamaktadır. Bu nedenle taşkın riskinin dikkate alınmasını ve yönetimini tüm bölgesel politikalara entegreyi amaçlamaktadır.

Plan sel risk yönetiminin tüm aşamalarını kapsamaktadır: Bu çerçevede plan,

- Su kaynaklarının dengeli ve sürdürülebilir yönetimi açısından taşkınların önlenmesi;
- Sel olaylarının izlenmesi, tahmin edilmesi ve bilgilendirilmesi;

- Bölgelerin sel risklerine karşı hassasiyetinin azaltılması, özellikle sürdürülebilir bir arazi kullanımı tarzının geliştirilmesi ve kentleşmenin kontrolüne yönelik önlemler alınması;
- Önleyici bilgi, eğitim, dayanıklılık ve risk farkındalığının artırılması çalışmalarını içermektedir.

1.4.1.3. Kütle hareketleri

Kütle hareketleri terimi birbirinden çok farklı birçok olayı bir araya getirir:

- Yeraltı boşluklarına bağlı çökme ve çökme;
- Heyelanlar ve düşen taşlar ve bloklar;

Zemin ve toprak altının az çok hızlı olan bu hareketleri, şiddetli yağış, dönüşümlü donma-çözünme, çok yüksek sıcaklıklar gibi çeşitli doğal faktörlerin etkisi altında veya ormansızlaşma, malzeme kaybı gibi araziye etkileyen insan faaliyetlerinin etkisi altında meydana gelir.

Bu hareketlerin ara sıra devam etmesi halinde yol açabileceği ciddi maddi ve insani sonuçlar nedeniyle büyük bir risk oluşturmaktadır. Kütle hareketleri dünya çapında her yıl 800 ila 1000 kişinin ölümüne neden oluyor. Fransa'da bu risk yaklaşık 7.000 belediyeyi ilgilendirmekte ve bunların üçte biri için yüksek düzeyde risk taşımaktadır (Ekolojik Kütle, 2023).

1.4.1.4. Çığlar

Çığ afeti dünya genelinde her yıl yaklaşık 500 kişinin ölümüne neden olmaktadır. Fransa'da vakaların %95'inden fazlasında kazalar boş zaman faaliyetleriyle bağlantılıdır ve yılda yaklaşık otuz ölüme neden olmaktadır (Ekolojik Çığ, 2023). Bu rakam dağ sporları ile ilgilenenlerin sayısına göre yine de düşük kalmaktadır.

Çığlar en az ölümcül doğa kaynaklı afetler arasındadır. Şubat 1999'da Montroc'ta (Haute-Savoie) meydana gelen felaket, Fransa'daki bu riskin gerçekliğini gösterse de büyük kazalar istisnai olmaya devam etmektedir. Kazalar genellikle kış sporları uygulamalarıyla

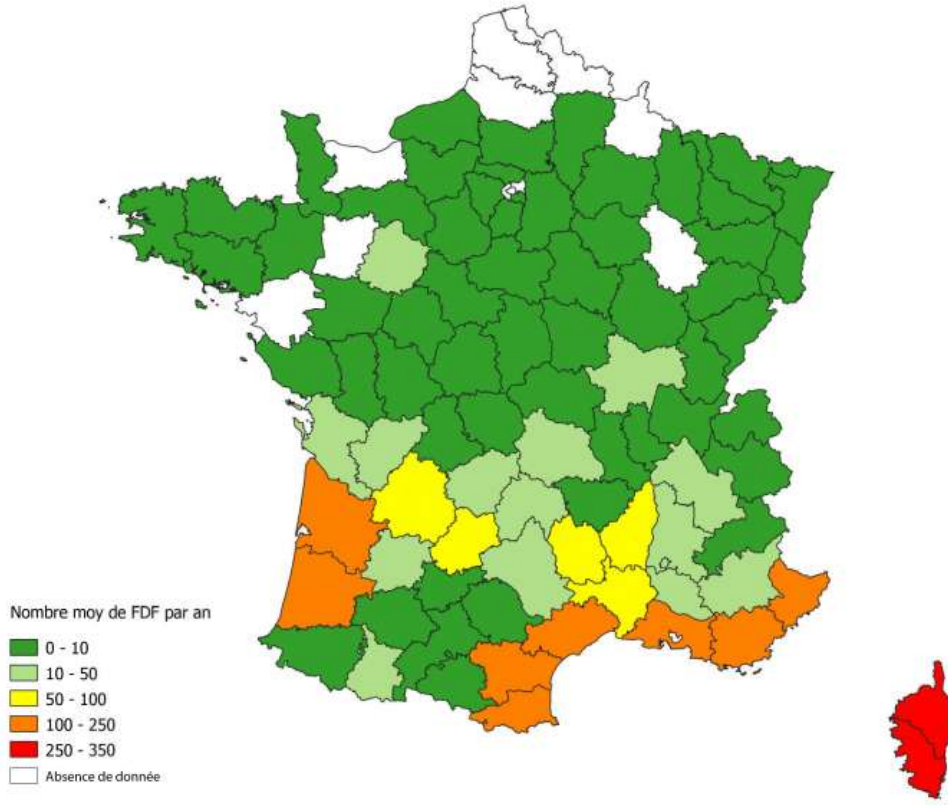
bağlantılıdır. Çığ tahmini zor bir bilim olmaya devam ediyor. Bu nedenle uygulayıcılara yönelik önleme ve bilgilendirme tedbirleri geliştirilmektedir.

1.4.1.5. Orman yangınları

Fransa, metropol bölgesinde 16,9 milyon hektarlık orman alanıyla Avrupa'nın dördüncü ülkesidir. Ormanlık alanların önemi, özellikle yaz aylarında orman yangını riskine karşı savunmasız kalmasına neden olmaktadır. Yangınlar, yollarına çıkan hayvanların ve bitkilerin tamamını veya bir kısmını yok ederek doğal alanları etkilemektedir. Dünyada her yıl 300 ila 400 milyon hektar bitki yanarak yok olmaktadır. Fransa'da 2018 ve 2019'da Aquitaine masifinin bulunduğu Güneybatı bölgeleri Nouvelle-Aquitaine ve Akdeniz ormanlarının bulunduğu Güneydoğu bölgeleri Auvergne-Rhône-Alpes, Korsika, Occitanie, Provence-Alpes-Côte d'Azur, orman yangınlarından en fazla etkilenmiştir (Ekolojik Orman, 2023).

Günümüzde ormanlar, çayırlar veya çorak alanlar bölgenin tamamı bitki yangını riskine karşı savunmasızdır. Nisan 2020'nin başında Corrèze'de 65 hektardan fazla alanı ve Sologne'de 60 hektarlık alanı etkileyen iki yangın meydana gelmiştir (Ekolojik Orman, 2023).

Fransa'da, 2007-2018 döneminde yıllık ortalama 4.040 yangın meydana gelmiş ve bu yangınlar 11.117 hektarlık ormanı tahrip etmiştir (BDIFF ve Prophée veritabanları). Bu yangınların çoğunluğu Akdeniz bölgesinde meydana gelmektedir. Hava koşulları (kuraklık, sıcaklık ve rüzgâr), bitki örtüsünün yangına karşı hassasiyeti yangının başladıktan sonra yayılmasında etkili olmaktadır. Harita 1.5' te 2007-2018 yılları arasında meydana gelen orman yangını sayılarının yıllık ortalaması gösterilmektedir.

Harita 1.5. 2007-2018 dönemi/ orman yangını sayısının yıllık ortalaması

Kaynak: Orman yangını veri tabanı (BDIFF) <https://bdiff.agriculture.gouv.fr/>

Avrupa'da 1980-2017 döneminde İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan ve Fransa'daki orman yangınları nedeniyle ortalama 457.293 hektar orman yok olmuştur (Joint Research Centre, 2018). 2017 yılında İspanya'da 178.234 hektar, Portekiz'de 540.630 hektar yanmış, başta Portekiz olmak üzere İber Yarımadası'nda yaklaşık yüz kişi hayatını kaybetmiştir. Bu dönemde Fransa'nın yangın önleme mücadelesi sayesinde 2017 yılında 26.378 hektarlık kayıp yaşamıştır (Ekolojik Orman, 2018).

Ormanların korunmasına yönelik Çevre kanununun L.562-1'den L.562-9'a ve R.562-1'den R562-12'ye kadar olan maddelerinde gerekli önlemler açıklanmaktadır. Yasaya göre önemli düzeyde riske ve yüksek arazi baskısına maruz kalan bölgeler önceliklendirilerek, bu bölgeler için “*Orman Yangını Risk Önleme Planları*” hazırlanmaktadır. Plan, insanların ve mülklerin savunmasızlığını azaltmak için:

- Tehlikenin yoğunluğunun buna izin verdiği diğer bölgelerde makul ve güvenli gelişmeye izin verirken, inşaat veya imarın yasak olduğu riske maruz bölgeleri sınırlandırmaktadır.
- Planın onay tarihinde mevcut olan inşaatların veya ekili veya dikilmiş alanların geliştirilmesi, kullanılması veya işletilmesine ilişkin tedbirlerin yanı sıra önleme, koruma ve muhafaza tedbirleri de tanımlamaktadır.

Belediye veya toplumlar arası düzeyde oluşturulan bu planlar, kentsel planlama izinlerine karşı uygulanabilir. 2002 tarihli "Risk önleme planları- Orman yangını riskleri" metodolojik kılavuzu ve Ekoloji Bakanlığı kentleşmenin kontrolü bakımından risk önleme planlarının önemini vurgulayarak planların oluşturulmasını desteklemektedir (Ekolojik Orman, 2018).

1.4.1.6. Fırtınalar

Fırtınalar, Fransa ana karası da dahil olmak üzere Avrupa'nın büyük bir bölümünü etkilemektedir. Aralık 1999'da Lothar ve Martin, Ocak 2009'da Klaus ve Şubat 2010'da (Xynthia) meydana gelen son fırtınalar, tüm Fransız topraklarının bu riske maruz kaldığını göstermiştir. Bu fırtınalar saatte 200 km'yi aşabilen rüzgarlar üretir. Buna şiddetli yağmur, fırtına dalgalanmaları ve güçlü dalgalar da eklenebilir. Fransa toprakların tüm kıyı bölgeleri ve kuzey ve kuzeybatı kısımları bu fırtınaların olumsuz etkisine açıktır.

1.4.2. Fransa'nın Afet Risk Yönetim Politikası

Küresel düzeyde çevre sorunları 19. yüzyıldan itibaren başlayarak 20. yüzyılın ortalarında önemli boyutlara ulaşmıştır. 1960'lı yıllar sanayileşmiş ülkelerde çevresel kaygıları ön plana çıkaran temel kültürel bir hareket başlatmış ve çevrenin korunması kamu politikası alanına girmiştir. Bu hareketin kamusal eyleme ilk tercümesi iki husus etrafında yapılandırılmıştır:

- Doğal kaynakların insan tarafından sömürülmesine karşı korunması;
- Başta endüstriyel olmak üzere insan faaliyetlerinden kaynaklanan kirliliğe karşı mücadele edilmesi (hava veya su kirliliği, gürültü veya koku kirliliği, yangın veya patlama gibi kazalar vb.).

Çevresel hasara bağlı risklerin yönetimi, 1970'ler ve 1990'lar arasındaki endüstriyel felaketler sebebiyle yeni bir boyut kazanmış bu alanda önlem tedbirlerin geliştirilmesi kaçınılmaz olmuştur (Risk Enstitüsü,2023). 10 Temmuz 1976 İtalya'nın Lombardiya bölgesindeki Seveso kasabasında küçük bir kimyasal üretim fabrikasında meydana gelen kimyasal gaz sızıntısı faciası sonucunda, Avrupa Birliği, 1982 yılında büyük kazalarla bağlantılı risklerin yönetimine ilişkin SEVESO direktifini kabul etmiştir (Bertazzi, 2006).

Fransa'da, bu yeni kamusal eylem alanını yönetmek için 1971 yılında bir çevre bakanlığı kurulmuş ve risk yönetimi alanında önemli politikalar geliştirilmiştir. Günümüzde Fransa'nın temel risk yönetimi politikası, afetler meydana gelmeden önlemek veya sonuçlarını sınırlamak için esas olarak riskin kontrolüne odaklanan düşünceye dayanmaktadır. Çevreden sorumlu bakanlık, büyük risklerin yönetiminin ikili bir mantıkla önleme ve müdahale/kriz yönetimi yaklaşımında ele almaktadır. “Büyük risk” kavramı çok sayıda mağdur, önemli miktarda maddi hasar ve çevre üzerindeki önemli etkilerle karakterize edilir ve toplumun kırılganlığı kayıp oranını belirler.

1.4.2.1. Önlemede kamu aktörleri

Risk azaltmada paydaşların becerileri ve deneyimleri, Fransa'yı büyük risklerin önlenmesi ve yönetimi alanında önemli çalışmalar yapmasına olanak tanımıştır. Bu uzmanlık, sürdürülebilir kalkınma hedefiyle ihtiyatlılık ilkesinin akılcı ve uyarlanmış kullanımına dayanmaktadır. Büyük risklerin önlenmesi birçok bakanlığı, yerel otoriteyi ve çok sayıda kamu kuruluşunu ilgilendiren bir faaliyettir. Çizelge 1.3 'te risk önlemede görev verilen kamu kurumları ve görevleri listelenmektedir.

Çizelge 1.3. Risk önlemede görevli kamu kurumları

NE	KİM	NE YAPAR
Tehlike bilgisi	Çevre Bakanlığı Tarım Bakanlığı (ormancılık) Çevre Bakanlığı	Bilimsel ve teknik çalışmaların ve veri toplamının finansmanı.
Gözetim, tahmin ve uyarı	Çevre Bakanlığı Tarım Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Eğitim Bakanlığı	Hidro-meteorolojik, meteorolojik-deniz, hidrojeolojik olayları, kara hareketlerini, volkanizmayı vb. izlemek ve tahmin etmek için araç ve araçlarla bölgelerin özel insan organizasyonu ve ekipmanı.
Bilgi	Çevre Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Belediye Başkanı	Vali büyük riskler dosyasını hazırlar. Belediye başkanı belediye bilgilendirme dokümanını hazırlar. Çevre Bakanlığı internet aracılığıyla bilgilerin ulusal düzeyde yayılmasını sağlar. Çevre Bakanlığı, vatandaşları gözetim, ihtiyat ve tahminle ilgili veriler hakkında gerçek zamanlı olarak bilgilendirir.
Eğitim	Eğitim Bakanlığı Çevre Bakanlığı Eğitim Bakanlığı	Programlara kayıt. Rektörlerle koordinatör ağı Ulusal Risk Günü. Risk yönetimi, inşaat, planlama vb. konularda profesyonellerin eğitimi.
“Planlamada riski dikkate almak”	Çevre Bakanlığı Konut Bakanlığı Belediye Başkanlığı	Taşkın risk yönetimi planlarının uygulanması. Risk önleme planlarının oluşturulması. Sismik riskin önlenmesine ilişkin ulusal düzenlemelere uygunluk (sismik bölgeleme, sismik inşaat kuralları), kurallara uygunluğun izlenmesi. İmar belgelerinde ve yasallık kontrolünde risklerin dikkate alınması"
Azaltma	Çevre Bakanlığı Konut Bakanlığı Topluluklar	Profesyonellerin (mimarlar, mühendisler, ustalar) eğitimi. Antillerdeki hassas binalarda sismik güçlendirme çalışmalarının finansmanı. Sel tehlikesini azaltmaya yönelik çalışmaların finansmanı. Hidrolik işlerin oluşturulması (tutma havuzu, dinamik yavaşlatma sistemleri, setler vb.) Güvenlik açığı tespiti ve güvenlik açığı azaltma çalışmalarının yürütülmesi (bent kurulumu, alçalan elektrik ağları vb.) Malların ve faaliyetlerin riskli alanların dışına taşınması.

Çizelge 1.3. (devam) Risk önlemede görevli kamu kurumları

Kriz hazırlığı	İçişleri Bakanlığı Belediye Başkanı	Sivil koruma hizmetleri veya belediye başkanı krize hazırlanıyor.
Kriz yönetimi	İçişleri Bakanlığı (kaymakamlık) Belediye Başkanlığı Yangın ve kurtarma departmanı	Kaynakların seferber edilmesi (memurlar, kamu hizmetleri, belediye sivil güvenlik rezervi, muhtemelen silahlı).
Geri bildirim	Çevre Bakanlığı Konut Bakanlığı İçişleri Bakanlığı	Afet analiz görevleri. Risk bilgisini geliştirmek, mükemmel yönetim ve önleme planları, şehir planlama belgelerini revize etmek vb. için tüm verilerin aktifleştirilmesi.
Tazminat	Afet Komisyonu (Ekonomi Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Merkezi Reasürans Fonu)	Afet emri çıkarıldıktan sonra sigorta şirketleri özel bir tazminat prosedürü oluşturur.

Kaynak: (Büyük Risk,2016) https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/130601_Demarche-francaise-prevention-risques-majeurs_DEF_Web.pdf

1.4.2.2. Önleme politikasının 7 ilkesi

Çevre Bakanlığının izlediği “*Doğal risklerin sonuçlarının kontrol edilmesi ve teknolojik risklerin azaltılması*” politikası aracılığıyla “büyük risklerin” önlenmesi Devletin önceliğidir. Aslında, doğal risklere neden olan olaylardan kaçınmak mümkün olmadığından teknolojik risklerden farklı olarak, buradaki politika önceliği riskin kaynağında azaltılması için bu olaylara uyum sağlanmasıdır. Önleme politikası öncelikle yukarı yöndeki potansiyel hasarın sonuçlarını azaltmayı amaçlamaktadır. Meydana gelen hasarın tazminine yönelik politikalar da sivil korumanın tamamlayıcısı durumundadır.

Fransa’da önleme politikaları birbirini tamamlayan “7 ilkeye” dayanmaktadır. Ana eksen geçmiş krizleri analiz ederek ve gelecekteki krizleri öngörmek, buna uyum sağlamak ve yeni teknolojilerle önlem politikalarının geliştirilmesini katkı sağlamaktır. Ayrıca, koruma amacıyla tasarlanan ancak arızalanması durumunda ek tehlikelere yol açabilecek koruyucu yapıların güvenliği doğal risklerin önlenmesi politikasının önemli bir tamamlayıcısıdır.

1.4.2.2.1. Olgu, tehlike ve risk bilgisi

Eski çağlarda afetler ilahi bir cezalandırma olarak görülürken, günümüzde bilim ve teknolojiye ilerlemeler sayesinde olayların nedenlerini ve ilgili mekanizmalarını daha iyi anlamamıza olanak sağlamaktadır. Riskler ile ilgili daha kapsamlı bilgi elde edilmesi üç temele dayanmaktadır:

- Tarihsel araştırmalar ile alan veya olaylara ilişkin veri tabanlarının oluşturulmaktadır. "yeraltı boşlukları" veri tabanı haritaları, sel işaretlerinin envanteri, önemli sel riski altındaki su basabilen yüzeylerin ve bölgelerin haritalanması, kalıcı çığ sayesinde geçmiş olayların bilgisi soruşturma, çığ olgusu konum haritası veya orman yangını veri tabanı gibi,
- Olayların mekanizmalarını anlamak ve davranışlarını tahmin etmek amacıyla çok sayıda Devlet kurumu, Météo-France ile Fransız ve Avrupa laboratuvarı tarafından inceleme ve araştırma faaliyetleri yürütülmektedir. Bu araştırmaların kapsamında tüm riskli depremler, kara hareketleri, su baskınları, orman yangınları, hidrolik yapılarda kırılmalar veya teknolojik kökenli olaylar yer almaktadır.
- Olayın kapsamı ve yoğunluğuna ilişkin haritalar oluşturmayı veya belirli tehlikelerin ortaya çıkışını değerlendirmeyi, hatta diğer olayların ortaya çıkışını meydana gelmeden birkaç saat veya birkaç dakika önce tahmin etmeyi mümkün kılan teknik araştırmaların önceliklendirilmesi yer almaktadır.

1.4.2.2.2. Önleme ve korunma tedbirleri

Risklere ilgili yapılan araştırmaların neticesinde elde edilecek detaylı bilgi, olayların potansiyel sonuçlarının daha iyi değerlendirilmesine ve söz konusu alanın hassasiyeti dikkate alınarak uygun önleme veya koruma tedbirlerinin uygulamaya konmasına olanak sağlamaktadır. Tehlikeleri daha iyi anlamak için bu araştırma alanlarını geliştirmek ve aynı zamanda bu bilgiyi özellikle internet aracılığıyla veya ortaklık işbirliğinin bir parçası olarak mümkün olduğunca çok insana ulaştırmak önemlidir.

Fransa' da özellikle risklerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamak amacıyla, 2012 yılından bu yana, Sürdürülebilir Kalkınma Bakanlığı, Merkezi Reasürans Fonu ve Sigorta

Şirketlerinin Doğal Risklerin Bilgilendirilmesi ve Önlenmesi Misyonu işbirliği ile Ulusal Doğal Risk Gözlemevi kurulmuştur (Ekolojik Risk, 2023).

1.4.2.2.3. İzleme, tahmin ve erken uyarı

Risk yönetiminin en önemli aşamalarında bir diğeri izleme, tahmin ve erken uyarı sistemleridir. İzleme, her tür olaya göre uyarlanmış etkili yayma araçlarıyla halkların tehlikeye karşı uyarılmasını mümkün kılar. Örneğin meteorolojik izleme, fırtına, fırtına, çığ veya orman yangınlarının tahmin edilmesi için sistemin temel bir unsurudur. Jeofizik izleme de belirli coğrafi bölgelerde çok faydalıdır. Büyük ölçekli kara hareketleri ve volkanik olaylar da sürekli olarak izlenmektedir.

Taşkınların önceden tahmin edilmesi için hidrolojik izleme önemlidir. Tsunami Uyarı Merkezi, Batı Akdeniz ve Kuzeydoğu Atlantik'te meydana gelen tsunamileri izlemektedir. Mevcut uyarı sistemini modernize etmek için yeni bir nüfus uyarı ve bilgi sistemi devreye alınmaktadır.

1.4.2.2.4. Nüfusun önleyici bilgilendirilmesi ve eğitimi

Fransa'da tüm halk davranışlarıyla sivil güvenliğe katkı sağlamakta afet yönetim sistemine dahil olmaktadır. Fransa'da vatandaşlar afet risk azaltmaya yönelik birçok farklı kanaldan bilgiye erişim sağlayabilmektedir:

- Büyük riskler ve bunların insanlar, mülkler ve çevre üzerindeki sonuçları hakkındaki bilgiye belediye binalarında danışılabilir ve internet üzerinden bu verilere ulaşılabilir. Ayrıca halk korunma tedbirleri hakkında bilgilendirilmektedir (Ekolojik Risk, 2023).
- Vatandaşların bilgilendirilmesi aynı zamanda geçmiş olayların hafızasının korunmasını da içermektedir. 2003 yılından bu yana, geçmiş taşkınların anısını korumak amacıyla, nehir taşkınları için taşkın işaretlerini ve aynı zamanda en şiddetli deniz suları için deniz işaretlerini materyalize eden standartlaştırılmış taşkın işaretleyicilerinin kurulumu ve bakımı zorunlu hale getirilmiştir.

- 2006 yılından bu yana kanun, güvensiz bir bölgede bulunan doğal veya teknolojik bir risk önleme planı kapsamında (inşa edilmiş veya inşa edilmemiş) her türlü gayrimenkulün alıcı veya kiracıya bildirilmesini zorunlu hale getirilmiştir.

1.4.2.2.5. Kalkınma ve şehir planlamasında risklerin dikkate alınması

Afetler sırasında hasarı azaltmak için doğru bir arazi kullanım planlaması hayati önemlidir. Planlamada doğal veya kırsal alanların kullanımı ile kentsel alanlardaki hassas bölgelerin kullanımına dikkat edilmesi, afetlerden etkilenecek alanlardaki risklerin artırılmasından kaçınılması ve zarar görülebilirliğin azaltılması gerekmektedir. Halihazırda kentleşmiş alanların öngörülebilir büyük doğal risklerin önlenmesine yönelik planlar bu amaca yöneliktir.

Kamu görüşü ve valilik onayının ardından, büyük doğal risklerin önlenmesi planı yürürlüğe girer ve kent gelişim planlarına eklenir. Dolayısıyla bir belediyede kalkınma ancak bu belgeler ve risklere ilişkin mevcut tüm bilgiler dikkate alınarak gerçekleştirilebilir. Aynı yaklaşım teknolojik ve madencilik riskleri için de geçerlidir.

1.4.2.2.6. Güvenlik açığının azaltılması

Risk azaltmanın amacı, belirli tehlikelerin yoğunluğunu (sel, toprak kayması, çığ) veya sorunların (inşaatlar, endüstriyel ve ticari binalar, tarihi anıtlar, turistik alanlar, telekomünikasyon, elektrik, su, iletişim) hassasiyetini azaltarak hasarı azaltmaktır. Azaltma, özellikle çeşitli paydaşların (mimarlar, inşaat mühendisleri, müteahhitler) tasarım açısından ve iklimsel ve jeolojik olguların dikkate alınması ve inşaat kurallarının tanımlanması konusunda eğitilmesini gerektirir. Bu kuralların uygulanması işlerin denetlenmesiyle garanti altına alınabilir. Örneğin, Fransız Batı Hint Adaları'ndaki sismik riskle ilgili olarak, mevcut binaların sismik kırılganlığını azaltmaya yönelik Antiller deprem programı uygulanmaktadır.

Risk azaltma aynı zamanda mülklerinin hassasiyetini azaltmak için kişisel olarak hareket etmesi gereken bireylerin katılımını da içermektedir. Kayıp teminatları ve devlet garantisiyle konut hasar sigortaları bu kapsamdadır.

- Önlleyici Tedbirler

Afet önlleyici tedbirler kısaca koruyucu yapıların inşasıdır. İnşa edilmiş bir bent, taşkın boyutunu azaltmaz ancak bir mahalle veya belediyenin mülklerinin ve halkının korunmasını dolayısıyla bir miktar suyun yükselmesinden kaynaklanan hasarın azaltılmasını sağlayan bir kalkan oluşturabilir. Aynı durum çığ önlleyici bariyerler, ormanlardaki yangın bariyerleri ve belirli dağ yollarının kenarlarında heyelan önlleyici çitler için de geçerlidir. Bununla birlikte, risk bölgesinin tamamında, özellikle de taşkın mansabında koruma tedbirlerinin sonuçlarının incelenmesi uygun olmaktadır.

- Bireysel Tedbirler

Olası zararların azaltılması, bireysel hükümlerin yani bireylerin kendilerini tehdit eden risklerden korunmak için uyguladıkları önlemlerin uygulamaya konulmasıyla mümkündür. Bireysel tedbir kapsamında depreme karşı sağlam binaların tercih edilmesi, sel riski taşıyan bölgelerde ikamet edilmemesi veya orman yangınlarından etkilenen bölgelerdeki arazinin temizlenmesi gibi tedbirleri kapsamaktadır.

Sismik risk bölgelerinde binaların hasar görebilirliğinin azaltılması artık belirli inşaat kurallarının uygulanmasına dayanmaktadır. İlgili bölgelerde mimarlar ve inşaat profesyonelleri için sismik inşaat standartları konusunda eğitilmektedir.

1.4.2.2.7. Kriz hazırlığı ve yönetimi

Kamu yetkilileri gerekli yardım kaynaklarını organize etme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu organizasyon, Devlet ile yerel otoriteler arasında dengeli bir beceri paylaşımını gerektirir. Fransa'da buna yönelik 13 Ağustos 2004 tarihli Sivil Güvenliğin Modernizasyonu Yasası yürürlükte.

- Sivil Güvenlik Müdahalesi Organizasyonu (ORSEC)

Vali tarafından onaylanan bu planlama sistemi, bakanlık afet meydana gelebilecek bölgeler için mevcut riskleri dikkate alarak genel yardım organizasyonunu ve uygulanması muhtemel tüm kamu ve özel araçları afet öncesinde belirlemektedir. Plan her durumda geçerli olan genel hükümleri ve belirlenen risklere özgü diğer hükümleri içermektedir.

ORSEC planlarının hükümleri, belirli nitelikteki veya belirli tesislerin veya yapıların varlığı ve işleyişiyle bağlantılı risklerle başa çıkmak için alınacak önlemleri ve uygulanacak acil durum prosedürlerini tanımlamaktadır. Özellikle Seveso olarak sınıflandırılan endüstriyel alanlar, hidroelektrik barajlar veya nükleer alanlar için özel bir müdahale planları hazırlanmaktadır.

- Belediye koruma planı

Belediye başkanı, bulunduğu belediyede ilk yardımın organize edilmesinden sorumludur. Öngörülebilir doğal risklerin önlenmesine yönelik planı onaylanmış veya belirli bir müdahale planı kapsamında yer alan belediyelerde koruma planı zorunludur.

- Özel güvenlik planı

Bir veya daha fazla büyük riske maruz kalması muhtemel eğitim kurumlarının, kuruluş başkanının yetkisi altında, belediye başkanı ve acil durum hizmetlerine danışarak özel bir güvenlik planı geliştirme yükümlülüğü vardır. Bu plan, kuruluşun maruz kaldığı başlıca risklerin her birini dikkate almalıdır. Daha sonra düzenli simülasyon tatbikatları gerçekleştirilir.

1.4.2.2.8. Kriz sonrası yönetim ve geri bildirim

Uygulanan tüm önleme ve müdahale yöntemlerine rağmen, doğal veya teknolojik bir afetin neden olacağı maddi ve bedensel zararlar çok büyük boyutlara ulaşabilmektedir. Bu nedenle olası bir kaybın sigortaya başvurarak onarılacağını öngörmek akıllıcadır ve çoğu zaman zorunludur. Fransa afetlerden kaynaklanan hasarları garanti altına alan bir sigorta havuzu oluşturmuştur. Doğa kaynaklı afet mağdurlarına yönelik tazminat, tüm poliçe sahipleri arasında havuzlama ilkesine ve bir Devlet garantisinin tesis edilmesine dayanmaktadır (Temmuz tarihli 82-600 sayılı kanun). Afet teminatı kapsamında zararın karşılanması belirli şartlara tabidir:

- Doğal etkenin afetin belirleyici nedeni olması ve etkisinin yüksek yoğunlukta olması;
- Mağdurların, yangın hasarını veya mülke verilen zararı ve uygun olduğu durumlarda motorlu kara taşıtlarına verilen zararı garanti eden bir sigorta sözleşmesi yapmış

olmaları gerekir; bu garanti, sigortalının sözleşmesi kapsamında olması halinde işletme zararlarını da kapsayacak şekilde genişletilebilir;

- Tazminat hakkını doğuran afet durumu, İçişleri ve Ekonomi Bakanlıkları arasındaki kararname ile belirlenmektedir. Bu kararname, afetin meydana geldiği bölge ve dönemleri ve ortaya çıkan hasarın niteliğini teminat kapsamına alır.

Orman yangınları ve fırtınalar afet teminatı kapsamında olmayıp temel teminat kapsamındadır. Kamu malları sigorta kapsamında değildir. Devlet ve yerel makamlar, afet nedeniyle hasar gören veya tahrip edilen altyapı (yollar, köprüler, sosyal tesisler) üzerindeki yeniden inşa veya onarım çalışmalarını finanse etmelidir.

1.4.2.2.9. Kriz sonrası analiz

Yaşanan her afet veya teknolojik bir kaza alınan tedbirlerin sonuçlarını tespitine olanak sağlamaktadır. Tedbirlerle ilgili yapılan hataları incelemek ve gelecekte riskleri azaltmak amacıyla yeni tedbirler geliştirmemizde önemli bir fırsattır. Geribildirim, bir eylemden ders almamıza ve olgulara ilişkin bilgilerin geliştirilmesine olanak tanır. Ulusal düzeyde, Çevre Bakanlığı'nın aşağıdaki amaçlarla bu geri bildirimi analiz etmekten sorumlu yapıları ve personeli bulunmaktadır:

- Afetlerle ilgili verileri merkezileştirmek ve analiz etmek: olgunun belirtileri, kronoloji, kriz sonrası yönetim;
- Büyük risklerin önlenmesine yönelik genel politikanın belirlenmesine yardımcı olabilecek, hafifletme ve dirençlilik açısından destek sağlayabilecek uzmanlık merkezleri kurmak;
- Fransa'da veya yurtdışında meydana gelen acil durum olaylarından öğrenilen derslerin yayılmasını sağlamak.

Yalnızca *büyük olaylar* bakanlıklar arası geribildirim konusudur. 2000 yılında oluşturulan ve doğrudan Ekoloji ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanı'na bağlı olan Genel Çevre Müfettişliği, özellikle 1999'daki fırtınalar, Kasım 1999, Kasım 2002 ve Aralık 2003'teki seller hakkında önemli raporlar hazırlamıştır. Fransa'daki ve dünyadaki zarar verici olayların analizi, 2001'den 2007'ye kadar yıllık bir yayının konusu olmuş, büyük riskler delegesinin raporuna dahil edilmiştir. 1900'den bu yana meydana gelen büyük felaketler

burada listelenmektedir. Ayrıca bakanlık, yerel düzeyde anma etkinliklerinin düzenlenmesini ve olayların hafızasından yararlanmak amacıyla Fransız Doğa Kaynaklı Afetleri Önleme Derneği gibi sivil toplum kuruluşlarının eylemleri desteklemektedir. Taşkın riskiyle ilgili olarak Merkezi Hidrometeoroloji ve Taşkın Tahmini Destek Servisi nehirler ve geçmişte meydana gelen aşırı olaylar hakkındaki yerel bilgilerden yararlanmaktan sorumludur (Ekolojik Risk, 2023). Binalara veya karakteristik yapılara su baskını işaretleyicileri yerleştirme konusunda yerel yetkililere yardımcı olmaktadır. Önemli sel olayları, merkezi düzey tarafından yönetilen geri bildirim tabidir. Mevcut taşkın işaretleyicilerinin bakımı ve bilinen en yüksek su işaretlerinin yerleştirilmesi de taşkın riski hafızasının korunmasına katkıda bulunmaktadır.

1.4.2.3. Doğal risk önleme planları

Sel, depremler, kara hareketleri, orman yangınları, çığ, fırtına, deniz suları, killi toprakların şişmesi veya büzülmesi, volkanik patlamalar, değişen sıklıkta ve derecelerde az çok önemli hasarlara, hatta felaketlere neden olan olaylardır. Afetler can ve mal kaybına neden olmakta bununla birlikte günlük yaşamı da sekteye uğratmaktadır. Ancak bu risklerin tamamı aynı derecede kontrol altına alınamaz veya önlenemez, ancak kayıp oranları azaltılabilir.

Afet mağdurlarına tazminat ödenmesine ilişkin yasa 13 Temmuz 1982 tarih ve 82-600 sayılı yasa, özellikle polişe sahiplerini önlemeye teşvik etmek için riske maruz kalma planı oluşturulmuştur. 1995 yılında, öngörülebilir doğal risk önleme planları bunların yerini almıştır. Bu önleme politikasının uygulanması, merkezi olmayan Devlet hizmetlerini, yerel yönetimleri, çeşitli bakanlıkları ve aynı zamanda her biri kendi alanında yer alan vatandaşları içeren ortak bir sorumluluktur. Doğal risklerin önlenmesine yönelik eylemler arasında, çoğu zarar verici olay için, doğal risk önleme planları, mülklerin ve insanların korunmasızlığının yanı sıra riske maruz kalmayı da azaltmayı amaçlamaktadır.

Doğal Risk Önleme Planı, yerel yetkililerin istişare sürecine dahil edilmesiyle valinin yetkisi altında geliştirilir. Planlar üç belgeden oluşur:

- Yönetmeliklerde yer alan ve zorunlu kılınan bölgelerin ve düzenlemelerin sınırlarının belirlenmesine ilişkin yapılan çalışmalar ve sonuçları ortaya koyan bir raporu.

- Tehlikelerin kesişimi inşa edilemeyen bölgeler ile inşa edilebilir bölgeleri tanımlayan imar planı;
- Her bölgede uyulması gereken inşaat ve/veya şehir planlama kısıtlamalarını açıklayan bir yönerge. Yönerge kapsamında örneğin, bilinen en yüksek su seviyesiyle ilişkili kat yüksekliklerinin belirlenmesi kaya düşmesi veya çık durumunda kaynak cephelerin güçlendirilmesi şartı gibi.

Kamu görüşü sonrası Vali tarafından da onaylanan “*Doğal Riski Önleme Planı*”, kamu hizmeti irtifakı olarak *Yerel Kentsel Gelişim Planına* eklenir. Plan hükümleri diğer hususlara göre önceliklidir.

Planlar, doğrudan veya dolaylı olarak öngörülebilir doğal olaylara maruz kalma alanlarını tanımlar. Bu olayların olası yoğunluğunu karakterize eder. Bu sözde “tehlikeli” bölgeler içerisinde arazi kullanımını, inşaat şeklini, risk bölgelerinin kullanımını ve yönetimini riske küresel bir yaklaşımla düzenler. Yönetmelikler, kırılganlıkları kontrol etmek ve azaltmak amacıyla hem gelecekteki inşaatlar hem de mevcut inşaatlar için geçerlidir.

İmar Kanunu'nun L110 maddesine göre Kent Gelişim Planlarında doğal ve teknolojik risklerin önlenmesi yer almaktadır. Madde L122-1, Bölgesel Tutarlılık Planlarının geliştirilmesinde risk önlemlerinin dikkate alınması gerekmektedir (Ekolojik Risk, 2023). Dolayısıyla normalde de Risk Önleme Planı (doğal, teknolojik veya madencilik) hazırlanmamış olsa bile Yerel Kent Gelişim Planları, risk alanlarını ve uyulması gereken kuralları tanımlaması gerekmektedir.

1.4.2.4. Büyük risklerin önlenmesi için yönlendirme konseyi (COPRNM)

Büyük Risklerin Önlenmesi İçin Yönlendirme Konseyi, insanların ve mülklerin afetlere karşı savunmasızlığının azaltılmasına katkıda bulunmak üzere stratejilerin politikaların ve eylemlerin belirlenmesinde görüş bildirilmesinden sorumludur. Konsey bu şekilde önemli güncel konularda rehberlik sunarak doğal risklerin önlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Çevre Kanunu'nun L 562-1 sayılı mevzuat maddesi uyarınca Devlet, öngörülebilir doğal riskleri önlemeye yönelik planlarla tanımlanan risklere maruz kalan alanlardaki tehlikelerin önlenmesi ve nitelendirilmesi kurallarına ilişkin metinler hakkında COPRNM' nin görüşünün alınması gerekmektedir. Çevre Kanunu'nun L566-3'ten 5'e kadar olan yasal maddeleri uyarınca, taşkın risk değerlendirmesini gerçekleştirmek için COPRNM' ye görüş sorulması gerekmektedir. Ulusal sel risk yönetimi stratejisini geliştirmek için konseyin görüşü alınmakta, ayrıca önemli sel riski altındaki alanların belirlenmesinde de konseyden görüş vermektedir.

2007 yılında çevre kanununa aktarılan 1 Ağustos 2003 tarih ve 2003-728 sayılı kararnameye uygun olarak, büyük doğal risklerin önlenmesine yönelik yönlendirme konseyinin sekreterliği, Çevre Bakanlığı'ndaki büyük riskler delegesi, *Risk Önleme Genel Müdürlüğü* tarafından sağlanmaktadır. Risk Önleme Genel Müdürlüğü'nün Doğal ve Hidrolik Riskler Departmanı, COPRNM çalışma grupları için tavsiyelerin hazırlanmasından ve sekretaryaların sağlanmasından sorumludur. Üyelerin yenilenmesi 21 Temmuz tarihli kararname ile 2020 yılında gerçekleştirilmiştir (Ekolojik Risk, 2023).

1.4.2.5. Ulusal doğal riskler gözlemevi (ONRN)

2010 yılındaki Xynthia fırtınasının yıkıcı sonuçlarının ardından 2012 yılında *Ulusal Doğal Riskler Gözlemevi (ONRN)* kurulmuştur. Gözlemevi kuruluşundan bu yana üç kurumla birlikte çalışmalarını sürdürmektedir. Bu kurumlar Risk Önleme Genel Müdürlüğü dahil Ekolojik Geçiş Bakanlığı, Merkezi Reasürans Fonu ve Fransız Sigorta Federasyonu teknik grubudur. Kurumun hedefleri:

- Tehlikeler ve sorunlara ilişkin bilgileri geliştirmek ve bunlardan yararlanmak;
- Bir değerlendirme ve öngörü sistemini beslemek;
- Risk önlemenin yönetimine ve yönetişimine katkıda bulunmak;
- Önlemenin ekonomik analizini yapmak;
- Risk kültürünün geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

ONRN'nin ilk kurucu ortaklık sözleşmesi 2014'te, ardından 2017'de 3 yıllık dönemler için yenilenmiştir. Temmuz 2020'de, başka bir sözleşme taslağı hazırlamak yerine, Risk Gözlemevi büyük riskler eylemini sürdürmek ve güçlendirmek amacıyla ONRN'nin Doğal

Riskleri Önleme Yönlendirme Konseyi'ne entegre edilmesine karar verilmiş ve COPRNM bünyesinde *Ulusal Doğal Risk Gözlemevi Daimi Komitesi* kurulmuştur.

Sürdürülebilir Kalkınma Genel Komisyonu, daimi komitenin çalışmalarını organize etmektedir. COPRNM'nin her toplantısında komitenin çalışmaları hakkında bir rapor sunar ve yıl sonunda daimî komitenin bir sonraki yıla ait çalışma programını sunar.

Ulusal Doğal Risk Gözlemevi Daimî komitesinin görevleri şunlardır:

- Tehlikelerin, kayıpların, güvenlik açığının ve ayrıca olaylara ilişkin geri bildirimlerin gelişimiyle ilgili analiz ve tahmin çalışmalarının erişilebilir hale getirilmesi;

- ONRN göstergelerinin güncellenmesi;
- Analizlerin üretilmesi;
- Olay veri tabanlarındaki yapı bilgileri çıkarılması;
- Yerel gözlemevleri ağlarının incelenmesi;
- ONRN'nin çalışmalarının teşvik edilmesi yer alır.

1.4.2.6. Fransa'da uluslararası işbirliği

Fransa, iklim, su, biyolojik çeşitlilik, sivil koruma, mirasın ve çevrenin korunması, meteorolojik bilgi, sismik, jeofizik ve uzay gözlemi gibi alanlarda uluslararası eyleminin önemli olduğu çeşitli coğrafi bölgeleri mevcuttur. Fransa uluslararası iş birliğini uzmanlık ve mühendislik yoluyla sunmak amacıyla idareleri, kamu kuruluşlarını, sivil toplum işletmecilerini ve özel işletmecileri bir araya getiren ortaklıklar ile geliştirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda ortak ülkelerin özelliklerini dikkate almakta, uzmanlarının bilgi birikiminin tahsis edilmesini ve kültüre aktarılmasını teşvik etmek, dolayısıyla gerçek bir ortak risk ve afet riski azaltma kültürü oluşturmak amacıyla eylemlerini yerel gerçekliklere uyarlamaktadır. Afet riskinin azaltılması ulusal, Avrupa ve küresel düzeydeki tüm sürdürülebilir kalkınma stratejilerine ve politikalarına entegre edilmelidir.

Fransız uzmanlar birçok uluslararası projede yer almaktadır. Örneğin;

- UNESCO Hükümetler arası Oşinografi Komisyonu çerçevesinde tsunami uyarı sistemleri;

- Dünya Meteoroloji Örgütü'nün (WMO) risk önleme programının bir parçası olarak tahmin, ihtiyat ve erken uyarı sistemleri;
- Sismik izleme sistemleri;
- Kültürel varlıkların korunmasına ilişkin Lahey Sözleşmesinin (1954) hedeflerini afetleri kapsayacak şekilde genişletmek amacıyla mirasın korunması gibi.

Fransa, Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi'nin (UNDRR) uygulanmasını, izlenmesini ve gözden geçirilmesini desteklediği afet riskinin azaltılmasına yönelik Sendai eylem çerçevesinin (2015-2030) uygulanmasının bir parçasıdır. Japonya'da Mart 2015'te kabul edilen Sendai çerçevesi Devletler için 4 öncelik belirlemektedir:

- Afet risklerini anlamak,
- Afet risk yönetimini güçlendirerek bunları daha iyi yönetmek,
- Dayanıklılık için afet riskinin azaltılmasına yatırım yapmak.
- İyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden inşa aşamasında etkili bir şekilde müdahale etmek ve “daha iyi bir şekilde yeniden inşa etmek” için afete hazırlık durumunu güçlendirmek.

1.4.2.7. Fransız platformu

Fransız Platformu Çevre Bakanı'na bağlı Büyük Doğal Risklerin Önlenmesi Rehberlik Konseyi (COPRNM) tarafından yönetilmektedir. Fransa Afetleri Önleme Derneği ve Fransa'nın UNDRR 'nin odak noktası olan Risk Önleme Genel Müdürlüğü tarafından ortaklaşa ev sahipliği yapmaktadır. Platform Fransa'da insan sağlığına, ekonomik, çevresel veya kültürel sorunlara verilen zararı azaltmak ve afetler karşısında bireysel veya kolektif dayanıklılığı güçlendirmek için çalışan tüm kamu, özel veya dernek yapılarını bir araya getirmektedir. Ulusal doğal riskleri görüşülmesinde toplanır. Ekoloji, Sürdürülebilir Kalkınma ve Enerji Bakanlığı'nın girişimiyle 2 yılda bir bu toplantılar düzenlenmektedir.

COPRNM, Fransa'nın uzmanlığının ve uluslararası iş birliği teklifinin yayılmasını güçlendirmek amacıyla uluslararası bir eylem stratejisi belirlemiştir. Fransa, platform aracılığıyla, Avrupa bölgesinin Hyogo eylem çerçevesi platformu olan Avrupa Afet Riskini Azaltma Forumu'na (EFDRR) güçlü bir şekilde katılmaktadır.

Bunların yanında Fransa, gelişmekte olan ülkelerin afet önleme, iklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliğine uyum konularında kapasitelerini güçlendirmelerine yardımcı olmayı amaçlayan, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler ve bağışçılar arasında 2006 yılında başlatılan bir ortaklık olan Küresel Afet Azaltma ve İyileştirme Mekanizmasına (GFDRR) bağlıdır. Afet sonrası kapasite iyileştirme programının üç finansman bileşeni bulunmaktadır:

- Uluslararası afet azaltma stratejisi için bir destek bileşeni;
- Afet risklerini kalkınma stratejilerine entegre etme konusunda risk altındaki ülkelere yapılan yardımın bir bileşeni;
- Gelişmekte olan ülkelere afet sonrası yeniden yapılanma veya yeniden inşa operasyonlarının hızlı finansmanına yönelik bir bileşen.

Avrupa Afet Riskini Azaltma Forumu (EFDRR), amacı Avrupa kıtası için afet riskinin azaltılmasında sinerjiyi kolaylaştırmak olan, Avrupa bölgesi için bir değişim ve koordinasyon forumudur. Forum, Avrupa kıtasındaki farklı ülkeler arasında irtibat sağlar ve üyelerini, Mart 2015'te kabul edilen Sendai eylem çerçevesini uygulama konusunda taahhüt eder. 2015 yılında Forumun başkanlığını Fransa üstlendi. Başkanlığın bulunduğu ülkede yılda bir kez toplanır. Afet riskinin azaltılmasına yönelik bakanlıklar arası becerilerin bir parçası olarak Ekoloji, Sürdürülebilir Kalkınma ve Enerji Bakanlığı bu yıllık toplantının organizasyonundan sorumludur. Forumun üyeleri, ulusal platformlarının temsilcileri ve bölgesel kuruluşlardan üç temsilci aracılığıyla bölgedeki Devletlerdir: DG ECHO tarafından temsil edilen Avrupa Komisyonu, Güney ve Doğu Avrupa için Afete Hazırlık ve Önleme Girişimi Forumun sekreteryası, Avrupa Konseyi'nin desteğiyle Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Uluslararası Strateji Ofisi (UNDRR) tarafından sağlanmaktadır.

1.4.3. Fransız Müdahale Sistemi (ORSEC)

Günümüzde, çağdaş toplumlarımızın karmaşıklığı toplumlar arasında daha büyük bir kırılganlık yarattığından, kazaların, afetlerin ve diğer felaketlerin meydana gelmesi daha da az tolere edilebilir hale gelmiştir. Fransız Müdahale Sistemi (ORSEC), toplumun tamamını veya belli bir kısmını etkileyen afet veya acil durumlarda yapılacak yardımların organize edilmesine yönelik genel bir plandır. Normal bir durumu yeniden sağlamak için gerekli eylemleri tanımlamaktadır. (Ballanc, 2021). Acil durum bölgesi Fransa topraklarının

tamamını kapsıyorsa, ulusal ORSEC planını uygulamaya yetkili makam Başbakanıdır. Eğer acil durum bir savunma bölgesinde ise, ORSEC planını uygulayacak olan kişi bölge valisidir.

Her yetkili Devlet makamı, kendi seviyesinde, koruma önlemlerini hazırlamakta ve ORSEC planında tanımlanan yardım araçlarını koordine etmektedir. Ancak personelin eğitimi ve acil durum kaynaklarının hazırlanmasına yönelik master planı oluşturan bölge valisidir.

1.4.3.1. 1952: ORSEC sisteminin doğuşu

İnsanların ve mülklerin güvenliği anayasal değere sahip bir hedef olduğundan, nüfusu korumaya yönelik tedbirleri hazırlamak doğal olarak bakanlıkta Devleti temsil eden ve kolluk otoritesi bulunan valinin sorumluluğundadır. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından birçok devlet ancak yalnızca daha önce belirlenen belirli riskler için kriz yönetimi organizasyonunun temelleri atılmıştı. Bundan sonraki süreçte risk türüne göre planlamanın kaçınılmaz olarak eylemin etkinliğine zarar veren çok sayıda plan üretilmesi fikri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte tüm acil durumlara özel olarak hazırlanma fikrinin yanıltıcı olduğu ve bunların çoğunun öngörülemez olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ortamda vizyoner bir yaklaşımla kaynağı ne olursa olsun her türlü zorlukla başa çıkılmasına olanak tanıyan belirli bir riske yönelik spesifik bir tepkiyi planlamak ve toplum karşısında politik olarak savunulabilecek bir sistem tercih edilmiştir. Sonuç olarak 5 Şubat 1952 tarihli talimatın on bir bakan tarafından imzalanması ile Fransa'da ilk kez genel ve sektörler arası bir kriz yönetim sistemi ORSEC hayata geçirilmiştir (Ballanc, 2021). Altmış yıl sonra, bugün hala geçerliliğini korumaktadır.

1.4.3.2. 1959 Malpasset barajı kazası

Malpasset Barajı Fréjus'un kuzeyinde Reyran Nehri üzerinde 1954 yılında inşa edilmiştir. 1959 yılı Kasım ayında bölgedeki şiddetli sebebiyle, bölgede inşaatı devam eden Marsilya- Nice otoyolunda çalışmaları aksatmamak için tahliye vanalarının açılması yerine barajın dolmasına karar verilmiştir. 2 Aralık 1959 akşamı dolan su sebebiyle baraj çökmüş 50 milyon metreküplük bir su dalgası Reyran vadisinde büyük hasara sebep olmuştur. Fréjus kasabası, yaklaşık 20 dakika sonra çamur dalgasıyla sular altında kalmıştır. Afetten 423 kişi hayatını kaybetmiş, yaklaşık 7.000 kişi zarar görmüştür (ARIA, 2009). Baraj suyu sebebiyle

yollar, telefon, elektrik, su hatları zarar görerek kesilmiş, çok sayıda konut, işyerleri ve çiftlik yıkılarak büyük maddi kayıplar yaşanmıştır. Reyran, Pavadou, Gare ve Arènes ilçeleri 50 cm kalınlığında bir çamur tabakası kaplanmış ve tarımsal alanlar büyük zarar görmüştür.

Yaşanan felakette iletişimin olmaması oluşan karışıklığa rağmen yardımlar organize edilebilmiştir. Hastane bir toplama ve acil bakım merkezi haline getirilirken, şapel morg olarak kullanılmıştır. Takviye kuvvetler jandarma, cumhuriyetçi güvenlik şirketleri, ulusal güvenlik, ordu, kızılhaç, ambulanslar, bakanlık sağlık hizmetleri ertesi gün yardıma gelebilmiştir. Afet Komuta Merkezi Les Arcs'ta kuruluyor. Hızlı bir şekilde başlayan temizleme ve yeniden inşa çalışmalarına rağmen şehrin yeniden “normale dönmesi aylar sürmüştür. Evleri yıkılan afetzedelerin yeniden barınması için kentte geçici prefabrik konutlar kurulmuştur. Ağların (iletişim, su, elektrik vb.) ve iletişim yollarının onarılmasına yönelik çalışmalar hızla yürütülmüştür (ARIA, 2009).

Felaketin nedenlerinin belirlenmesi ve olası suçluların aranması amacıyla yasal işlem başlatılmış ve 12 yıl süren soruşturma sonucunda Danıştay, inşaat firmasının olayda herhangi bir kusur tespit edilmediğini, kaza, temel seviyesinde “zemin dengesi”nin yarattığı sorunların yeterince bilinmemesinden kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Fransa tarihinde en dramatik sivil güvenlik kazası olan Malpasset baraj kazası ORSEC müdahale planında yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur. Bu amaçla ORSEC planının ek olarak önemli tesisler için acil durum planlamasının gerekliliği sonucunu doğurmuştur.

1.4.3.3. 1987: ORSEC ek olarak acil durum planlarının oluşturulması

Sonraki dönemlerde ORSEC planlama yaklaşımından yola çıkılarak, 1960'lar ve 1970'lerin, her türlü spesifik risklere karşı doğal ve insan yapımı (demiryolu kazası, su baskını, orman yangınları vb.) acil durumlara yönelik "tamamlayıcı ORSEC planları" üretilmiştir.

Tamamlayıcı planları düzenleme getirmek amacıyla sivil güvenliğin organizasyonuna ilişkin 22 Temmuz 1987 tarihli kanun yayımlanmıştır. Kanuna göre ORSEC planına ek olarak acil durum planları aşağıdaki kategorilere ayrılmıştır.

- Önemli tesisler için özel müdahale planları;
- Önceden tanımlanmış riskler için özel acil durum planları;
- Çok sayıda mağdurun olduğu kazalar için Novi planları.

Sistemin en tepesinde ORSEC planı yalnızca istisnai ve büyük ölçekli olaylar için uygulanması düşünülmüştür. Sivil güvenliğe ilişkin ilk yasa metni olan bu yasa, acil durum planlarının risk türlerine göre çoğalmasına son vermemiş, 1952 tarihinde planlamacılarının korkularını doğrular şekilde kısa sürede birçok büyük zorluğu da beraberinde getirmiştir. Öncelikle valilikler kendilerinden talep edilen planların hepsini uygulayamamış, diğerlerini ise düzenli olarak güncelleyememiştir. Ayrıca çoğu departmanın planlamadaki gecikmeleri nedeniyle pek çok riskli alan planlara yeterince yansıtılamamıştır. Benzer şekilde, planların her biri bağımsız olarak tasarlandığından, aralarında uyumsuzluklar ortaya çıkmıştır. Daha sonra, bu bol planlama, valiliklerden başlayarak, bunların uygulanmasından sorumlu servislerin tahsis etme girişimlerini oldukça karmaşık hale getirmiş müdahalenin risk türüne göre bölümlendirilmesi çok yönlü krizlere sebep olmuştur. 22 Temmuz 1987 tarihli kanunun bir diğer büyük hatası ise 1952 ORSEC planının en üst seviyede tutulması ve planın yalnızca son çare olarak acil bir durumda tetiklenmesinin gerekmesidir. Bu düzenleme özel planların artık başa çıkmayı mümkün kılmadığı olağanüstü durumlarda büyük planı devreye alınamadığından birçok karışıklığa sebep olmuştur (Bassez, 2007).

1.4.3.4. 2004: ORSEC planlaması üçüncü nesil

Bu planlama yaklaşımının etkileri, 1999 yılında bölgemizi vuran ve çok ciddi hasara neden olan Lothar ve Klaus fırtınaları sırasında ortaya çıkmıştır. Acil durumda valiler, halkı korkutmamak için ORSEC planını devreye almadan uygulamaya çalışılmıştır. (Bassez,2007). 1999'daki bu fırtınalardan elde edilen geri bildirimlerden ders alan kamu yetkilileri, 1952 ve 1987 planları arasında bir sentez elde etmek amacıyla üçüncü nesil ORSEC planı 13 Ağustos 2004'te kabul edilen sivil güvenliğin modernizasyonu yasası ile uygulamaya alınmıştır. Aslında 1952 talimatının kuruluş ilkesi nedeni ne olursa olsun (kaza, afet, doğal veya teknolojik afet vb.) her türlü riskle baş edebilecek genel ve sektörler arası bir kriz yönetimi organizasyonudur. Buna ek olarak, planlamanın her bölgenin kendine özgü zorluklarına uyarlanması için bu yaklaşımın sistematik bir risk analizi ile desteklenmesi ihtiyacını 1987 kanuna dayanmaktadır. 2004 yılında yapılan yeni düzenlemede ORSEC

planının devreye alınması için uygulamada belirli ayarlamalar getirilmiş, belirli risk koşullarında ve hükümlerde plan devreye girmesi sağlanmıştır.

1.4.3.5. Acil durum planları

Şiddeti ve sonuçları öngörülebilir yerel kriz durumlarıyla başa çıkmak için alınacak önlemleri ve uygulanacak acil durum araçlarını sağlarlar. ORSEC planından farklı olarak risk belirlenir ve yardım organizasyonunun tedbirleri hedeflenir. Risklerin spesifik nitelikte olması veya bir tesisin veya bir yapının varlığıyla bağlantılı olması nedeniyle kriz yönetimi araçları tam olarak tanımlanmıştır. Bu planlar arasında;

- Özel Müdahale Planları (nükleer enerji santralleri, büyük barajlar vb. önemli tesisler için),
- Birden Fazla Mağdur için Kurtarma Planları (Novi plan-birçok mağdura yardım gerektiği durumlar) ve
- Özel Kurtarma Planları (sel, deniz kirliliği, dağda kurtarma, tüneldeki kazaları vb.) yer almaktadır.

1.4.3.6. ORSEC yönetim kademeleri

ORSEC planlama sisteminde farklı idari seviyeler için planlama ve plan yönetim kademeleri değişmektedir. Belediye düzeyinde hazırlanan planda belediye başkanına yönetim ve koordinasyon sorumluluğu verilmiştir. Başkan kolluk yetkileri çerçevesinde, vatandaşları uyarmak için gerekli tedbirleri almak ve “yangın, su baskını, toprak kayması, çeşitli kirlilik gibi kazalara” müdahaleyi koordine etmekle sorumludur. İl seviyesindeki plana göre “Yardım Operasyonları Direktörü” sıfatıyla yardım çabalarını yönetmek ve yapılan çalışmalardan valiye rapor vermekle yükümlüdür (Haut-Rhin, 2013).

İl seviyesinde vali, kanunla tanımlanan durumlarda ve özellikle de durumun sonuçlarının bir belediyenin sınırlarını veya kapasitelerini aştığı durumlarda yardım operasyonlarının sorumluluğunu üstlenir. Ancak vali yardım operasyonlarının sorumluluğunu üstlendiğinde, belediye başkanı her zaman kendi belediyesi sınırları içerisinde vatandaşlarına ilişkin koruma önlemlerinin (uyarı, tahliye vb.) veya valinin yapabileceği görevlerin uygulanması sorumluluğunu üstlenir.

Bölgesel planlamada savunma ve güvenlik bölgesinin Valisi sorumludur. Bölge Valisi, bir kriz durumu olduğunda veya kaynağı ne olursa olsun, insan hayatını tehdit eden veya güvenliği tehlikeye sokan özellikle ciddi olaylar geliştiğinde gerekli koordinasyon tedbirlerini alır. Bir bölgenin müdahale kapasitesini aşan, ötesine geçen veya aşması muhtemel etkileri olabileceği durumlarda ulusal düzey Bakanlıklar Arası Kriz Yönetimi Operasyonel Merkezi aracılığıyla ulusal düzeyde, ulusal kaynakları öngörerek ve güçlendirerek halihazırda yürürlükte olan sistemi destekleme görevi sorumluluğu bulunmaktadır (Bassez, 2007).

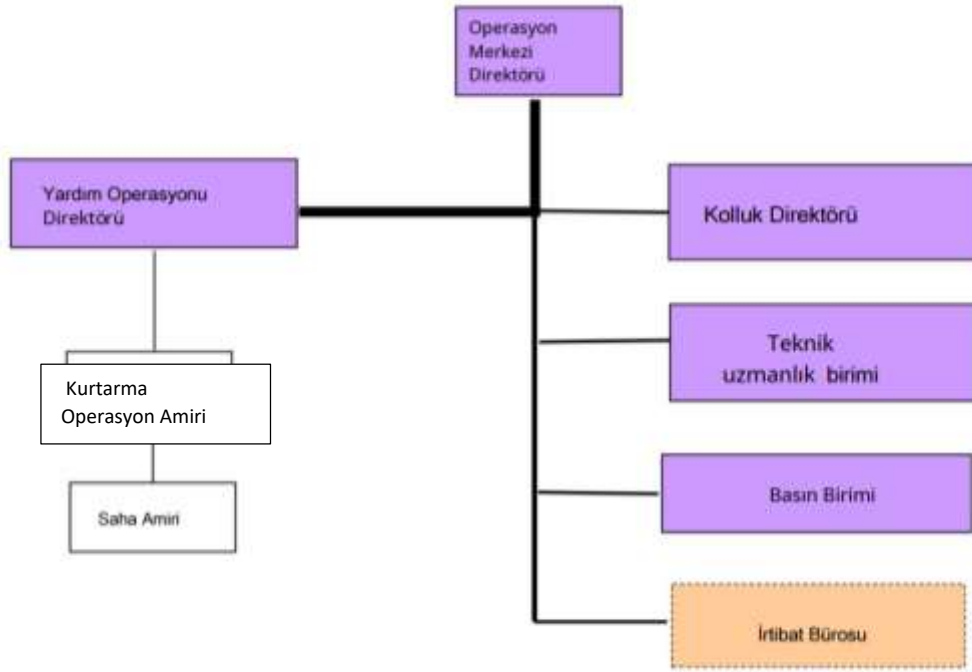
Ulusal düzeyde meydana gelen veya gelmesi muhtemel durumlarda aktivasyona Başbakan karar verir ve ilgili tüm bakanlıkları bir araya getirir. Başbakan Cumhurbaşkanı ile irtibat halinde, büyük krizlerin yönetimine yönelik hükümet eylemlerinin siyasi ve stratejik yönetimini uygulanması için kullanılan bir mekanizmadır.

Ulusal, bölgesel ve belediye düzeyi müdahale planlamasında, Yardım Operasyonları Direktörü kurtarma operasyonlarının yönetimi yetkili kolluk makamının sorumluluğundadır. Belediye Başkanı, bölgesel yetkileri dahilinde Yardım Operasyonlarının Direktörüdür. Sonuçları bir belediyenin sınırlarını veya kapasitelerini aşabilecek bir kaza, afet veya felaket durumunda veya ORSEC hükümlerinin uygulanması kapsamında Vali veya temsilcisi yardım operasyonlarının sorumluluğunu üstlenir. Vali veya temsilcisi, yardım operasyonlarının yönetimini resmileştirdikten sonra yardım operasyonlarının yöneticisi olur.

Müdahale operasyonlarının koordinesi oluşturulan iki merkez aracılığı ile 7/24 esasına uygun olarak yürütülmektedir. Bunlar;

- Bölge Operasyon Merkezi
- Operasyonel Komuta Merkezi

Şekil 1.4’de Operasyon merkezinin modüler organizasyonu gösterilmektedir.

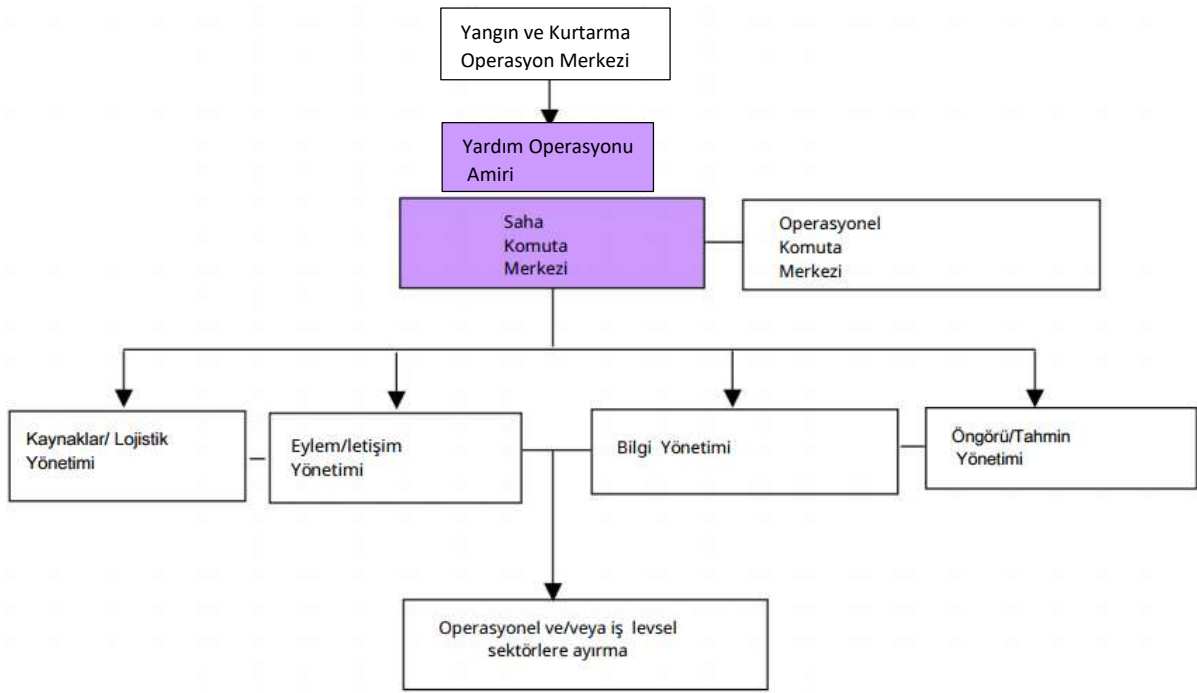

Şekil 1.4. Operasyon merkezi modüler organizasyon şeması

Kaynak: Haut-Rhin ORSEC Planı

Bu birimlerin görevi Devletten, yerel yönetimlerden, kamu kuruluşlarından ve ortak kaynaklardan gelen acil durum kaynaklarını harekete geçirir. Gerektiğinde, yardım için gerekli özel araçları seferber eder veya talep eder.

Alt birimlerden yardım operasyonları amirinin işlevi, yangın ve kurtarma hizmetlerinin operasyonel düzenlemelerinin koşullarına göre Yangın ve Kurtarma Hizmetleri Departman Müdürüne veya onun temsilcisine verilir. Yardım operasyonlarını yürütmek için seferber edilen kamu ve özel kaynakların organizasyonundan, koordinasyonundan ve uygulanmasından sorumludur. Yakın bir tehlike durumunda yetkili, halkın ve ilgili personelin güvenliğini korumak için gerekli önlemleri alır ve çalışmaları operasyon merkezine raporlar. Şekil 1.5’ da yangın ve kurtarma operasyon merkezi organizasyon şeması yer almaktadır.

Şekil 1.5. Yangın ve kurtarma operasyon merkezi organizasyon şeması

Kaynak: Haut-Rhin ORSEC Planı

Polis ve Jandarma operasyon amiri, müdahalenin yapıldığı coğrafi bölgeye bağlı olarak ulusal jandarma veya ulusal polisten bir yöneticiye görev verilir. Kolluk komuta kurallarına göre atanır. Acil durum operasyonları müdürünün yetkisi altına kararlaştırılan tüm idari kolluk önlemlerinin uygulanmasını sağlar. Acil durum kaynaklarının dağıtımını ve dolaşımını kolaylaştırır. Etkinlik alanında kamu düzenine sağlanmasından sorumludur. Yapılan işlemleri Cumhuriyet Savcısına bildirir.

1.4.4. Fransa’da Afet Sigortası Yönetimi: Afet Durumu Talep Etme Prosedürü

Fransa’ da meydana gelen sel, toprak kayması, deprem, çığ, kuraklık vb. afetler sonucunda yaşanan kayıpların yoğunluğu değerlendirilerek, hasarın boyutlarına göre bakanlıklar arası bir kararname ile afet durumu tespit edilmekte ve sonrasında sigortalı mülke doğrudan verilen zararın tazmin edilmesine izin verilmektedir. Afet mağdurlarına tazminat ödenmesine ilişkin 13 Temmuz 1982 tarih ve 82-600 sayılı Kanuna göre afet sebebiyle meydana gelen zararın karşılanması için üç şartın yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlar;

- Hasarlı mülk, “maddi hasarlar” veya “işletme zararları”, sigorta sözleşmesi kapsamında olmalıdır.
- Zarara neden olan olay için bakanlıklar arası kararname ile afet halinin tanınması gerekmektedir,
- Mağdur, gerekli süre içerisinde hasar miktarı ile ilgili sigorta firmasına beyanda bulunmalıdır.

Afet olarak tanınma hakkı meydana gelen olayın anormal yoğunluğu olan hasarlar için geçerlidir. Sigorta kapsamı sözleşme konusu konut, işyeri vb. yapısında meydana gelen maddi hasar ile sınırlıdır. Sigorta ödemeleri afet kapsamında değerlendirilebilecek aşağıdaki risklerden kaynaklanan hasarları kapsamaktadır.

- Sel (su yollarının taşması, su seviyesinin yükselmesi, akıntı, sağanak taşkınlar nedeniyle),
- Çamur akmaları,
- Kütle hareketleri (çökme ve çökme, heyelanlar ve taş veya kaya bloklarının düşmesi, heyelanlar ve ilgili çamurlu akıntılar),
- Kuraklık ve çölleşme ardından farklı arazi hareketleri,
- Çığlar ve kar kaydırakları,
- Depremler,
- Tsunamiler.

Afetler için tazminat prosedürünün dışında tutulan olaylarda, kayıplar geleneksel sigorta garantileri kapsamında tazmin edilirler. Örneğin;

- Rüzgârın doğrudan etkisi veya rüzgârın fırlattığı bir cismin çarpması, çatılardaki dolu, çatılardaki kar ağırlığı ve bunun sonucunda ortaya çıkan ıslak hasarlar (“çatılarda fırtına, dolu ve kar” garantisi kapsamındadır),
- Rüzgârın etkisiyle çatı elemanlarının altına su sızması, çatılara zarar vermeden (“su hasarı” garantisi kapsamındadır),
- Yıldırım (“yangın” garantisi kapsamındadır).

Afetler kapsamında teminat altına alınan mülkler; motorlu kara taşıtları dahil taşınır mallar ile Devlet dışındaki gerçek ve tüzel kişilere ait taşınmazlar, hasar sigortası ile güvence altına alındığı süreç:

- Konutlar ve içerikleri,
- Ticari veya endüstriyel tesisler ve bunların içerikleri,
- Yerel yönetimlere ait binalar ve içerikleri,
- Tarımsal yapılar ve içerikleri,
- Bina veya ekipman olarak kabul edilen seralar,
- Ormanlar,
- Mobil evler, karavanlar, çadırlar ve kamp ekipmanları. Temizleme, dezenfeksiyon ve yıkım masrafları da dahil olmak üzere garanti altındadır.

Afet rejimi kapsamı dışında tutulan mülkler;

- Sigortasız mülk veya genellikle hasar sigortası sözleşmelerinin kapsamı dışında tutulan mülkler (arazi, tarlalar, çitler, istinat duvarları, mezarlar, borular vb.),
- Ürün kayıpları, çok yıllık bitki ve fidelerde kaynak kaybı, toprağın zarar görmesi, tarımsal yapıların (istinat duvarları, çitler, balık veya su ürünleri tesisleri vb.) hasar görmesi ve binalar hariç canlı hayvan kaybı,
- Yollara ve inşaat mühendisliği çalışmalarına verilen hasarlar,
- Gezi tekneleri de dahil olmak üzere hava, deniz, göl ve nehir araçlarının gövdelerine zarar verilmesi,
- Seyahat masrafları, yerleşim masrafları, kira kaybı, bilirkşi ücretlerinin geri ödenmesi vb. gibi ek masraflar.
- Afetle dolaylı olarak bağlantılı hasarlar (elektrikli cihazların hasar görmesi, dondurucuların içindekilerin kaybı vb.),
- Sadece “hukuki sorumluluk” teminatı alınan kara taşıtlarına verilen zararlar,
- İşletme varlıklarının piyasa değerlerindeki kayıplar.

Afet durumu yardım talep etme prosedürü:

- ✓ Mağdurlar afet kayıplarını Belediyeye ve sigorta şirketlerine bildirirler.
- ✓ Belediye başkanı, on sekiz ay içinde afet durumunun tanınması için valiye bir talep gönderir.

- ✓ Vali, olaya ait teknik raporlarla birlikte (meteorolojik, hidrolojik, hidrojeolojik, jeoteknik vb.) dosyayı İçişleri Bakanlığı'na iletir.
- ✓ Talep incelenerek bakanlıklar arası komisyon görüşüne sunulur. Komisyon, aylık olarak veya istisnai olarak ihtiyaç duyulduğunda toplanmaktadır.
- ✓ Afet durumunu tanıyan veya tanımayan karar bakanlar (İçişleri, Maliye ve Bütçe) tarafından ortaklaşa alınır ve Resmî Gazete'de yayımlanır.

Komisyon tarafından üç durum dikkate alınmaktadır.

- ✓ Komisyon olumlu görüş bildirir, afet durumu, Resmî Gazete'de yayınlanan bakanlıklar arası bir kararname ile belediye adına tanınır.
- ✓ Komisyon olumsuz görüş bildirir, doğal etkenin anormal yoğunluğu ortaya konmadı, yeni kanıtlayıcı unsurlar olmadıkça dosya kapatılır veya yeniden incelenmesine izin verilir. Resmî Gazete'de bakanlıklar arası bir kararname yayımlanır.
- ✓ Komisyon dosyayı erteler, kesin bir karar vermesine olanak sağlayacak ek bilgilerin sunulması beklenir.

Olumlu veya olumsuz durum bakanlıklar arası kararname Resmî Gazete' de yayımlanır yayımlanmaz, valilik hizmetleri kararı gerekçeleriyle birlikte belediye başkanlarına bildirilir ve belediyeler konuyla ilgili afetzedeleri bilgilendirir.

Afet durumunu tanıyan bakanlıklar arası kararnamenin Resmî Gazete' de yayınlanmasından sonra, tazminat mülk sahibinin sigortacısı tarafından gerçekleştirilir. Abone olunan teminatlar dahilinde, yalnızca sözleşme kapsamındaki mülk zararı karşılanır. Sigortalıların kararın yayınlanmasından sonra maksimum 10 gün içinde sigorta şirketlerine hasar ve kayıpların bildirilmesi gerekmektedir. Mücbir sebep halleri dışında, sigortacıların etkilenenlere, kendilerine tahmini tutarın verildiği tarihten itibaren üç ay içinde tazminat ödemelerini yapmaları gerekmektedir.

OECD raporuna göre Fransa'da afet risklerinin çeşitliliğine rağmen CATNAT (Catastrophes Naturelles) sigorta planı sayesinde, genel tehlike sigortası oranı çok yüksektir (%99). Fransa'nın denizaşırı topraklarındaki kapsam %52 ile çok daha düşüktür; bu kısmen

sigortalanabilirliğin bir ön koşulu olan inşaat mevzuatına uymayan hassas bina yapılarının yüksek yaygınlığıyla açıklanmaktadır (OECD, 2019)

Kamu varlıklarının yanı sıra demiryolları gibi devlete ait işletmelerin varlıkları da dahil olmak üzere kamu varlıkları CATNAT planı kapsamında kapsanabilir. Hastaneler, eğitim tesisleri ve hükümet binaları gibi Fransa'nın kamu hizmeti altyapısının çoğu, ulusal altı kamu varlıklarının çoğu gibi CATNAT planı kapsamında sigortayla korunmaktadır. Müzeler ve diğer kültürel miras varlıkları bu planın kapsamına girmez ancak devlet varlıklarına uygulanan kendi kendini sigortalama ilkesinden yararlanır

Afet sonrası yardımlar için işleyen süreç Fransa ile bazı ayrıntılar dışında benzerlik göstermektedir. Fransa'da afet yönetiminde kayıp ve hasarların karşılanmasında dikkat çeken en önemli nokta sigortalanan mülklerin türü ve sigortası bulunmayan mülklerin kapsam dışında bırakılmasıdır. Türkiye'deki DASK'ın benzer şekilde kapsamının genişletilmesi ve sigortalılık oranının yaygınlaştırılması önemlidir. Diğer bir konu afet sonrası başvuru süresinin 18 ay gibi uzun bir süre olarak belirlenmesidir. Türkiye'de bu süre afet meydana geldikten sonra bir aylık dönemi kapsamaktadır. Ancak afetin büyüklüğüne göre başvuru süresinde değişiklik yapılabilmektedir. Bir diğer ayrıntı afetin genel hayata etkililiği Fransa'da Bakanlık düzeyinde bir komisyon marifetiyle düzenlenirken, Türkiye'de Afetlerin Genel Hayata Etkililiği yönetmeliği ile afetin genel hayata etkililiğinin sınırları daha belirgin olarak tanımlanmıştır.

1.4.5. Fransa'da Afet Yönetiminin Yasal Durumu

Fransa'da sivil güvenlik, zaman içinde bölgelerin savunmasızlığını azaltmayı ve nüfusları korumanın zorluklarını aşmayı amaçlayan derin dönüşümlerden geçmektedir. Başlangıçta “sivil savunma” olarak adlandırılan bu misyon, çatışma zamanlarında halkları korumayı amaçlıyordu. Daha sonra barış zamanı güvenliğine karşılık gelecek şekilde “sivil koruma” haline gelmiştir. Günümüzde Fransa'da doğa kaynaklı afetler son on yılda beş kat artış göstermiş, 34.955 Fransız belediyesinin üçte ikisi en az bir büyük doğal riskle karşı karşıya kalmıştır (Falco, 2023). Risklerin doğasının, yoğunluğunun ve sıklığının son dönemdeki gelişimi, toplumlardan gelen talebin artmasına ve bu alanda yer alan aktörlerin çoğalmasına ek olarak, yeni yaklaşımlar ve yeni dönüşümler gerektirmektedir. İklimin bozulması, aşırı hava olaylarının artması, yangınlar ve orman yangınları, seller, sağlık

krizleri, fırtınalar, kuraklık, riske yeni bir yaklaşımı haklı çıkaran olaylardır. Bu değişimle uymak amacıyla Fransa’da uygulamalarını ve yasalarını, sorgulayarak geliştirmektedir.

1.4.5.1. 13 Ağustos 2004 tarih ve 2004-811 sayılı Sivil Güvenlik Kanunu

Sivil güvenliğin modernizasyonuna ilişkin 13 Ağustos 2004 tarihli yasa (MOSC yasası), büyük riskler karşısında yardımın önlenmesi ve organizasyonu ile ilgili tüm becerilerin harekete geçirilmesini amaçlamaktadır. Bu aynı zamanda mesleğin tehlikeli doğasının ve itfaiyeciler tarafından yürütülen görevlerin anlaşılmasına da yol açmaktadır. 21 Kasım 2021 tarihli yasası (Matras yasası), sivil güvenlik modelini güçlendirmeyi, itfaiyecilerin ve profesyonel itfaiyecilerin gönüllülüğünü teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Yasa gönüllü itfaiyeciler lehine tedbirler getirmiş ve gönüllü hizmetleri sırasında dikkate değer cesaret eylemleri gerçekleştirenlere yönelik terfiler sağlamıştır. Bu yasa acil yardım zincirinde köklü bir reform gerçekleştirmektedir. Bugün “sivil güvenlik” olarak adlandırılan bu misyon, önleme ve öngörüye daha büyük bir rol vermeyi ve sağlam bir organizasyondan yararlanmayı amaçlamaktadır.

Kanunda önemli değişiklikler getiren Matras yasası 25 Kasım 2021’de kabul edilmiştir. Yasaya göre beş ana başlıkta değişiklik yapılandırılmıştır. Aslında bu yasa, çoğu zaman hassas olan çok çeşitli konuları ele alarak sivil güvenlikle bağlantılı konulara özel bir önem vermiştir.

Matras yasası müdahale çerçevesini netleştirerek, acil durum operasyonları yöneticisinin yanı sıra acil durum operasyonları komutanının rolünü de belirlemiştir. Acil durum operasyonları kavramını yeniden tanımlamıştır. Yasa, kriz yönetimini güçlendirmek amacıyla, belediye koruma planlarını güçlendirerek ve belediyeler arası koruma planlarını oluşturulmasını sağlamıştır. Yasanın 12. maddesinde bölgesel kriz yönetiminde bölge başkanlarının rolü netleştirilmiştir.

Matras yasası acil doktorlarının tele tıp prosedürlerini yürütmesine izin vermiş ve acil servis tıkanıklığının hafifletilmesi mümkün hale gelmiştir. Ayrıca kanun, acil tıbbi yardımla ilgili operasyonlarda gönüllülerin rolünü tanımlamakta ve ambulans eksikliklerinin giderilmesi konusuyla ilgilenmektedir. Acil durum çağrıları ile ilgili olarak için tek numara (112) ve bu çağrıların alınmasına yönelik platformlar oluşturulmuştur (Abdo, 2022).

Sivil Güvenlik yasasında değişiklik yapan diğer kanun 2004 tarihli **Mosc** kanunudur. Bu kanun risklerin önlenmesinden, yardım organizasyonuna ve afet sonrası normal hayata dönüşe kadar, toplumların korunmasına yönelik kapsamlı bir yaklaşım uygulamaya koymuştur. Her vatandaş için afet risklerinin önlenmesi konusunda farkındalık yaratmak için okul çağından başlanarak temel ilk yardım yöntemlerini öğrenmesini sağlayarak sivil güvenlik kültürü yaygınlaştırılması amaçlamıştır (Via publique, 2004).

Kanun temelinde dört ana hedef belirlenmiştir.

- Yerel düzeyde bilginin paylaşımı, sivil katılım yoluyla sivil güvenliği toplumun tamamına yaygınlaştırılması,
- Kriz karşısında her aktörün rolünün netleştirilmesi,
- Bölge yangın ve kurtarma hizmetleri kurumunun, merkezi olmayan yönetim çerçevesinde istikrara kavuşturulması,
- İtfaiyecilere yönelik iyileştirmelerin yapılmasını kapsar

Kanun *Devletin de sivil güvenlik alanındaki sorumluluklarının gözden geçirilmesini* sağlamış ve bu kapsamda Devlet;

- Kriz anında tüm kaynakların operasyonel yönetimini sağlar.
- Devlet temsilcisi tarafından harekete geçirildiği takdirde, kendi kaynaklarını harekete geçirmenin yanı sıra bakanlık *dışından* kamu ve özel kaynakları harekete geçirmekten sorumludur.
- Sivil güvenlik görevlerine katkıda bulunan kamu hizmetlerinin *radio* ağları ve bilgi sistemlerinin birlikte çalışabilirliğini sağlar.
- Sivil güvenlik birliklerinin, Yardım Operasyonları Direktörü 'nün yetkisi altındaki Yardım Operasyonları Komutanı'nın komutası altında yardım operasyonlarına katılmasını onaylar.
- Her türlü riske karşı hazırlık durumunu doğrulamak için bir ulusal sivil güvenlik konseyi oluşturulur. Sivil güvenlikle ilgili sorumlu bakanın başkanlığında; ilgili ana idareleri, büyük kamu hizmeti operatörlerini, en doğrudan ilgili araştırma ve uzmanlık kuruluşlarını ve seçilmiş yetkilileri ve yardım aktörlerini bir araya getirir.

Kanun bu değişimlerin yanı sıra acil durum planları, bölgesel ORSEC planlarını etrafında birleştirecek basitleştirilmesini sağlamıştır.

1.4.5.2. 21 Aralık 2023 tarihli İç Güvenlik Kanunu

İç güvenlik kanunun R. 741-7 ve R. 741-17 maddeleri ORSEC planının yasal çerçevesini belirlemektedir. Kanunda ORSEC planının sivil savunma ve güvenlik planlaması sisteminin bir parçası olduğu, planın amacının toplumun acil durumlara karşı korunmasına katkıda bulunan herhangi bir kamu veya özel kişinin eylemlerinin seferber edilmesini, uygulanmasını ve koordinasyonunu organize etmek olduğu yer almıştır. Fransa afet ve acil durumlara yönelik kapsamlı bir müdahale sistemi geliştirilmiştir. Müdahale sistemi yerelden başlayarak bölgesel ulusal ve uluslararası seviyeleri kapsamaktadır. Planlar bu seviyelerde sorumlu birimleri ve sorumlukları tanımlamaktadır. ORSEC en önemli yaklaşımlardan biride kanunun R. 741-2 maddesinde belirtilen tehlike ve risklerin müdahale planlarında yer alması bu tehlikelere göre senaryoların hazırlanmasıdır. ORSEC bölge planlamasının çerçevesi kanunun R.741-13 maddesinde tanımlanmıştır (Sécurité Intérieure, 2023). Bu maddenin önemi Fransa gibi farklı savunma bölgeleri ile ayrılmış bir ülkede güvenlik bölgelerinin acil durumlarda eşgüdümünü sağlanması, kaynak paylaşımını kolaylaştırılması ve savunma bölgeleri arasında koordinasyon sisteminin organizesidir. Böylelikle etki alanına göre büyük olaylarda bu mekanizma sayesinde bölgeler arasında koordinasyon ve iş birliği sağlanabilecektir.

1.4.5.3. 2006 tarihli ORSEC Direktifi

29 Ekim 2006 tarihli ORSEC direktifi 1952 yılında yayımlanan talimatnameden bugüne üç nesil ORSEC plan revizyonudur. Planın adında her ne kadar “ORSEC” terimi korunsada içerik ve hedefler önemli ölçüde değiştirilmiştir. Artık sadece “Acil Durum Müdahale Organizasyonu” değil, daha geniş anlamda “Sivil Güvenlik Müdahale Organizasyonu” misyonu yüklenmiştir. Plan, acil durum müdahale operasyonundan sorumlu sivil güvenlik aktörlerini valinin yetkisi altında harekete geçirmek ve koordine etmek için tasarlanmıştır. Amaç, nüfusun korunmasına yönelik müdahale edebilecek kamu veya özel tüm aktörlerin hazırlıklarını geliştirmektir. Buda *sivil güvenlik kültürü kavramının* geliştirilmesini içermektedir. Her paydaşın kendi yetki alanına giren görevleri sahiplenmesi ve detaylı planlama yoluyla bunları kendi iç organizasyonuna aktarması gerekmektedir.

Direktif geçmiş değişimlerin aksine ORSEC planının katı çerçevesinden uzaklaşarak gelişimini sağlamaktır. Amaç, sadece bir “kâğıt üzerinde plan” hazırlamak değil, nüfusu ciddi şekilde etkileyen olayların yönetimi için kalıcı ve benzersiz bir operasyonel organizasyonu oluşturmaktır. Plan kökenleri ne olursa olsun (kaza, afet, terörizm, sağlık vb.) olaylarda ortak bir müdahale aracı oluşturur. Bu operasyonel sistemin geliştirme süreci, işleyişi için gerekli tüm yönleri organizasyonel, teknik ve insani bakımdan çok pragmatik ve kesin bir şekilde hesaba katılmalıdır. Ancak her şeyden önce, bu örgütün tam anlamıyla etkili olabilmesi için eğitimli aktörlere ihtiyaç bulunmaktadır. “Acil durum meydana geldiğinde yapılması gerekenler keşfedilmemeli, eğitim ve alıştırmalarla acil durumlara hazırlıklı olunması” amaçlanmaktadır. Nihai hedef, operasyonel teknik bilginin ortak ve kalıcı kontrolünün sağlanması olarak belirlenmiştir (ORSEC Direktif, 2006).

Sonuç ta yeni ORSEC'in yaklaşımının mimarisi dört ana unsur etrafında yapılandırılmıştır. Özetle;

- Bir sivil güvenlik ağının geliştirilmesi, tüm hizmetlerde ortak olan risklerin ve tehditlerin sonuçlarının bir envanteri ve ön analizinin hazırlanması.
- Operasyonel bir doktrin (yenilenmiş bir organizasyonla) geliştirilmesi. Bu küresel yapı, her türlü olayın yönetimi için gerekli unsurlarla ilgili genel hükümler sağlamakta olup, uygun olduğu hallerde, belirlenen risk ve tehditlerin öngörülebilir sonuçlarıyla başa çıkmak için özel hükümlerle desteklenmesi,
- Eğitim ve tatbikatlar yapılması,
- Geri bildirim sistemi (sistemin sürekli gelişimi) geliştirilmesidir. İlgili tüm aktörlerin departman içinde ortak bir tehlike ve zayıf nokta kültürüne sahip olmasına izin verilmesi.

Direktif planlamanın başarılı olmasının da tüm paydaşların plana bu güçlü katılımı, sivil güvenlik kültürünün geliştirilmesi ve paylaşılmasının önemini vurgulamaktadır. Ayrıca ORSEC aktörlerinin ötesinde, tüm bileşenleriyle toplum ve özellikle de nüfusun hazır olmasının önemi vurgulanmaktadır.

Direktif ORSEC sisteminin detaylarını, bir bölgede yapılması gereken risklerin ve tehditlerin potansiyel etkilerinin tanımlanması ve analizinin nasıl yapılması gerektiği tanımlanmaktadır. Bununla birlikte bu risklere yönelik tehlike senaryolarının

tanımlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Direktif bölgesel ORSEC operasyonel sistemi düzenlemektedir. Buna göre bölgesel planlamada önemli noktalar operasyonların izlenmesi ve koordinasyonun sağlanması, özellikle savunma bölgesinin genel subayı ve ilgili denizcilik valisi/valileri ile irtibat sağlanması, personel, araç, ekipman ve kritik kaynak analizi yapılarak ihtiyaç olan bölgelere takviye kuvvetlerinin organizasyonunun sağlanmasıdır.

1.5. Türkiye’de Afet Yönetimi

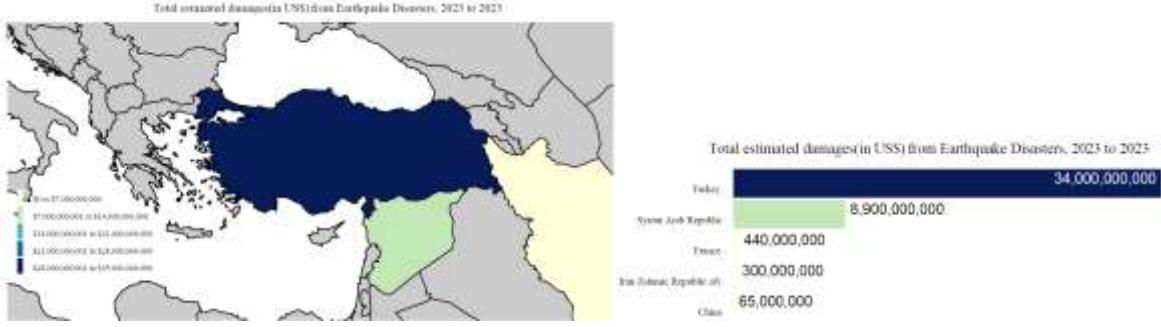
Türkiye’de her yıl yüzlerce afet meydana gelmektedir. Yaşanan bu afetler sebebiyle sosyal ve ekonomik kayıplar yaşanmaktadır. Afet sebebiyle oluşan kayıpları en aza indirmek amacıyla güçlü bir afet yönetim sistemi oluşturulmuştur. Günümüze gelene kadar afet yönetim sisteminde önemli dönüşüm süreçleri yaşanmıştır. Bu bölümde Türkiye’nin afet riskleri ve afet yönetim sistemi incelenmektedir.

1.5.1. Türkiye’nin Afet Riskleri

Türkiye’de depremler başta olmak üzere her yıl meydana gelen birçok farklı afet türü kayıp hasara neden olmaktadır. Afetlere karşı hazırlıklı olmanın ilk adımı bölgenin afet risklerini doğru bir şekilde tanımlamakla başlamaktadır. Buna yönelik olarak afet yönetim sistemini incelemeden önce Türkiye’de yaşanan veya kayıplara neden önemli afet türleri farklı başlıklarda incelenmektedir. Ardından bu afetlere yönelik oluşturulan afet yönetim sistemi ele alınacaktır.

1.5.1.1. Depremler

Deprem Türkiye’de en çok can ve mal kaybına neden olan afet türüdür. Türkiye, coğrafyası gereği en aktif deprem bölgelerinden Akdeniz-Alp-Himalaya kuşağı üzerindedir. Ayrıca tektonik açıdan oldukça aktif Avrasya, Anadolu, Afrika ve Arap levhalarının bulunduğu bölgede konumlanmaktadır. Türkiye’nin neotektoniğini kontrol eden iki ana olay Batıda dalma zonunun güneye doğru dalması, doğuda ise Arap ve Anadolu levhalarının çarpışmasıdır. Böylelikle Anadolu levhası *batıya doğru her yıl yaklaşık iki santimetre* itilmektedir (AFAD, 2019: 43). Türkiye’de doğa kaynaklı afetlerin neden olduğu kayıpların %97’si depremler nedeniyle meydana gelmektedir. Olaya doğrudan ekonomik kayıplar

Harita 1.8. 2023 yılı deprem sebebiyle yaşanan maddi kayıp

Kaynak : EM-DAT, CRED/UCLouvain, Belçika

EM-DAT verilerine göre Türkiye’de 1900-2023 yılları arasında meydana gelen depremlerde *144.118 can kaybı* yaşanmıştır (Harita 1.7: 66). Depremler can kayıplarının yanı sıra sosyal ve ekonomik alanda doğrudan ve dolaylı büyük kayıplara sebep olmaktadır. Son 100 yıllık dönemde meydana gelen depremler ekonomiyi ve sürdürülebilir kalkınmayı olumsuz yönde etkilemiştir. Yine EM-DAT verilerine göre 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremler sebebiyle (Mw 7.7 Pazarcık, Mw 7.6 Elbistan), 50.000’den fazla vatandaşımız hayatını kaybederken 34 milyar dolar (Harita 1.8: 66) ekonomik kayıp yaşandığı raporlanmıştır (EMDAT, 2023). Yaşanan kayıplar ve depremin etkilediği alan göz önüne alındığında deprem “*Asrın Felaketi*” olarak tanımlanmıştır. Bu nitelendirmedeki en önemli faktör depremin çok geniş bir alanda -etkilenen alan yüzölçümü olarak birçok ülkeden daha büyük- ve çok sayıda insanı etkileyen bir afet olmasıdır.

1.5.1.2. Heyelan

Heyelanlar kaya, toprak ve moloz malzemelerin yer çekimi etkisi altında eğimli bir alanda aşağı doğru hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Heyelanlar jeolojik, jeomorfolojik ve iklimsel faktörlere bağlı olarak gelişebildiği gibi ve insani aktivitelerde heyelanları tetikleyebilmektedir. Kütle hareketinde zeminin jeomorfolojik özellikleri, şev açısı, yoğunluğu ve yüksekliği gibi birçok faktör etkili olmaktadır. Heyelanlar, yerleşim alanlarını etkileyebildikleri gibi dağlık alanlarda karayollarında ve tünellerde hasar meydana getirebilmektedir. Jeolojik ve jeomorfolojik özellikler dikkate alındığında Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgeleri özellikle Karadeniz bölgesi, Türkiye’de heyelanların sıklıkla geliştiği alanlardır. AFAD’ın 2022 yılı doğa kaynaklı olay istatistiklerine göre 2022 yılında 137 kaya düşmesi ve 837 heyelan olayının yaşandığı raporlanmıştır (AFAD İstatistik, 2023).

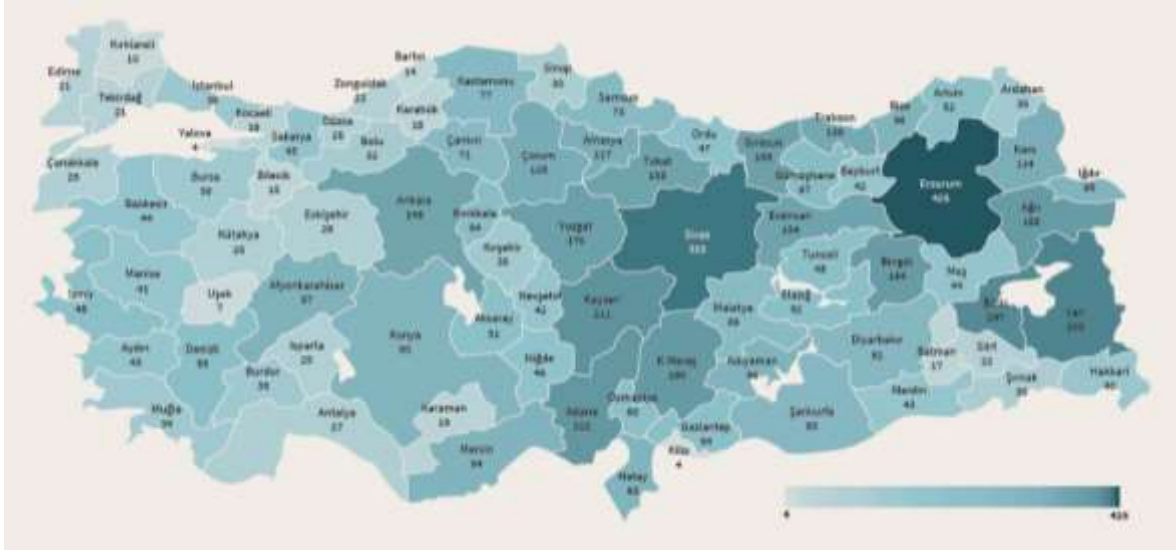

Harita 1.9. 1950-2018 Türkiye’de meydana gelen heyelan kaya düşmesi olaylarının il bazında sayıları

Kaynak: (AFAD, 2019:50) Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri

1.5.1.3. Su baskını/taşkın

Sel /taşkın Türkiye’de deprem afetinden sonra en çok kayba sebep olan afet türüdür. Taşkınlar, meydana geldikleri yere göre kıyı taşkınları, şehir taşkınları, kuru dere taşkınları, baraj ve nehir taşkınları olarak sınıflandırılmaktadır. Taşkınlar genellikle nehir yataklarından taşma sonucu meydana gelmektedir. Bu taşkınların nedenleri arasında “*yağış rejimindeki düzensizlikler, ıslah çalışmalarının yapılmaması, köprü menfezlerinin yetersizliği ve rüsubat temizliğinin yapılamaması*” sayılabilir. Bunun yanında hızla artan nüfus ve kontROLSÜZ kentleşme, alt yapı yetersizlikleri şehir su baskınlarının en temel nedenlerindendir. Özellikle potansiyel taşkın sahasında bulunan konutlar, işyerleri ve tarım alanları sebebiyle her yıl can ve mal kayıpları yaşanmaktadır. AFAD 2020 yılı verilerine göre 177 (AFAD İstatistik, 2023), 2022 verilerine göre ise 450 sel /su baskını olayı yaşanmıştır (AFAD İstatistik, 2023). Sadece 2 yılda taşkınların sayısındaki artış dikkat çekicidir. Taşkınlar, oluşma hızlarına göre yavaş, hızlı gelişen ve ani taşkınlar olarak üç grupta sınıflandırılmaktadır. Bir hafta veya daha uzun süre içinde meydana gelen taşkınlar yavaş taşkın, bir/ iki gün içinde meydana gelen taşkınlar hızlı taşkın, bir saat içinde meydana gelenlere “ani taşkın” denmektedir (AFAD Sel Tedbir, 2019). Harita 1.10’da Türkiye’ de 1950-2018 yılları arasında illerde meydana gelen sel olaylarının sayıları gösterilmektedir.

Harita 1.10. 1950-2018 Türkiye’de meydana gelen sel su baskını olaylarının il bazında sayıları

Kaynak: (AFAD, 2019:53) Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri

1.5.1.4. Çığ

Çığ afeti bitki örtüsü az veya hiç olmayan eğimli, dağlık arazilerde ve vadi yamaçlarında, tabakalar halinde biriken kar kütesinin iç ve/veya dış kuvvetlerin etkisi ile aşağıya doğru hızla kayması olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’nin özellikle kuzey-kuzeydoğu ve doğu kesimlerinde, çığ olayı daha sık yaşanmaktadır. Ortalama yüksekliği 1.000 m’yi geçen ve çığ oluşumuna uygun alanlarda daha çok görülmektedir. Bu bölgelerde meydana gelen çığlar yerleşim yerlerini, yolları, turistik tesisleri ve diğer devlet yatırımlarını tehdit edebilmektedir. AFAD verilerine göre 2020 yılında 11 (AFAD İstatistik, 2023), 2022 yılında 18 çığ olayı meydana gelmiştir (AFAD İstatistik, 2023).

- 1) Osmanlı Dönemi Afet Yönetimi
- 2) Cumhuriyet Dönemi Afet Yönetimi

1.5.2.1. Osmanlı dönemi afet yönetimi

Doğa kaynaklı afetler ve afetlerin etkileri ile baş etme çabaları geçmişte de toplumların yaşantısında önemli bir yer etmiştir. Afet yönetimi kavram olarak Osmanlı döneminde olmamasına rağmen toplum temel olarak deprem, yangın ve sel gibi afetlerden sonra halk afetzedelere yardım etmekte, padişah fermanı ile afetzedelere barınma ve yeniden inşa sürecine destek sağlanarak acil yardım yapılmaktadır. Osmanlı döneminde meydana gelen 1509, 1719, 1766 ve 1894 yıllarında meydana gelen depremler İstanbul'u etkilemiştir (Ürekli, 2010). Bu depremlerde İstanbul'da birçok yapı yerle bir olmuş ve çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir (Sezer, 1996). İstanbul'u etkileyen “*Kıyamet-i Suğra*” olarak adlandırılan 1509 Depremi *artçıları ile* 45 gün sürmüştür. Sultan II. Bayezid bir dönem Florya sahilinde kurulan bir çadıra yerleşmiş ve ardından Edirne'ye giderek devleti buradan yönetmiştir (Biricik, 2001). Depremde tespit edilebilen yaklaşık 13.000 insan hayatını kaybetmiştir. Depremde 109 cami ve 1.047 yapı yıkılmıştır. Depremden sonra, II. Beyazıt çıkardığı bir fermanla, yeniden imarı hızlandırmak amacıyla aile başına 20 altın bağışta bulunmuş, kentin imarı için 50.000 usta görevlendirilmiş ve 14-60 yaşları arasındaki erkeklerin inşaat işlerinde çalışma yükümlülüğü verilmiştir (TBMM, 2010). O dönemde, sahil bölgesine yakınlarında dolgu zeminler üzerine ev yapmak yasaklanmış ve ahşap/karkas ev yapımı teşvik edilmiştir (Koyuncu ve Koyuncu, 2016).

Osmanlıda afet yönetimindeki en önemli adımlardan biri oluşan zararı azaltabilmek ve halka acil yardım ulaştırabilmek amacı ile 1868 yılında Hilal-i Ahmer Cemiyetinin kurulmasıdır (Akyel, 2005). Hilal-i Ahmer Cemiyetinin kurulmasından sonra meydana gelen 15 Ekim 1883 tarihli Çeşme ve Urla depreminde merkezi hükümet tarafından özel olarak görevlendirilen yetkililer bölgeye görevlendirilmiş ve destek ekipleri bölgede etkin bir şekilde yardım sağlanmışlardır. Depremzedeler için 25 gün gibi çok kısa bir sürede barakaların inşası tamamlanarak 25-30.000 civarındaki afetzedenin barınma problemi çözülmüştür. Afet yönetiminde aynı ve nakdi yardımların Hilal-i Ahmer Cemiyeti üzerinden tek elden dağıtılması adil bir paylaşım sağlamıştır (Koyuncu ve Koyuncu, 2016).

1894 yılında Sultan II. Abdülhamit zamanında İstanbul'da büyük bir deprem meydana gelmiştir. 1894 depreminde Edirne kapı-Fatih-Bayezid-Sirkeci hattı doğrultusunda büyük hasar meydana gelmiştir. Bu deprem hasar bakımından 17 Ağustos 1999 depremine benzetilmektedir (Biricik, 2001). Deprem İstanbul'da yaklaşık 474 kişinin ölümüne, 1087 ev, 299 dükkânın büyük ölçüde hasar görmesine yol açmıştır (Sezer, 1996). Sultan II. Abdülhamit yaralıların tedavisi, ihtiyacı olanlara yardım edilmesi ve çadırların kurulması talimatını vermiştir. Ayrıca fırınlardan ekmek dağıttırmıştır. Açıkta kalanlara para, yiyecek ve çadır yardımı yapılmıştır (Afyoncu ve Zekai, 2001). Depremde ahşap yapılar çok iyi performans gösterirken hatalı yapılmış ağır taş yığma yapılar yıkılarak can kayıplarına neden olmuştur (Özmen ve Özden, 2013). Depremden sonra yapılan binalarla ilgili bir diğer önemli adım, devlet tarafından yeni binaların kargir olarak inşasının zorunlu tutulmasıdır. Ancak halkın büyük kısmı ahşap binanın daha çabuk tamamlanması sebebiyle kargir bina yapmak istememiştir. Ayrıca yeni bir depremde taş binaların yıkılma potansiyeli gözetilerek bina yapımında ahşap tercih edilmiştir. Devlet tarafından yapıların çoğunun kargir olması sadece bazı kısımlarının ahşaptan yapılması yönünde emirler çıkmıştır. Depremden sonra dikkat çeken diğer bir husus dönem basını tarafından halkın afetler karşısında alınacak tedbirler ve yardım konularıyla ilgili bilgilerin, temel dersler arasında öğretilmesi gerektiğinin vurgulanmasıdır (Ürekli, 2010).

Osmanlı döneminde İstanbul'da büyük yangınlar sebebiyle de önemli kayıplar yaşanmıştır. Bilhassa Osmanlı dönemindeki yangınlar gerçek bir felakete dönüşmektedir. Ekonomik hayatın aylarca durmasına sebep olan yangınlar, savaşlar kadar zarar vermiştir (Özgür ve Azaklı, 2001). Yangınların sıklıkla tekrarlaması sonucunda İstanbul'un silueti ve iskânında önemli değişimler yaşanmıştır. Yangınların İstanbul binalarını sürekli olarak yok etmesinin sebeplerinin başında ahşap binalar gelmektedir. Döneminde cami, medrese, hamam gibi binalar hariç olmak üzere evler, konaklar, saraylar, bazı mescitler hatta bir kısım hanlar bile ahşaptan yapılmaktaydı. Döneminde ahşap yapıların depreme daha dayanıklı, kullanışlı olması ve ucuza mal edilmesi yüzünden yangın riskine rağmen ahşap yapıdan vazgeçilmemiştir. Yangınların kısa sürede geniş bir alana yayılarak büyümesinin en önemli sebepleri binaların özellikle saçak, cumba, çardak çıkıntılarının bitişik nizamda yapılması sokakların dar olması ve yangın söndürmede yetersiz kalınması sayılabilir (Ürekli, 2010).

Osmanlı'da yangın söndürme çalışmalarında gelişme süreci 18. yüzyıl başlarında tulumbacılar teşkilatı kurulması ile başlamaktadır. Tüfekhane ve tophane yangınlarında

kullanılmak üzere sonradan Müslüman olan bir Fransız teknisyenin 1714'de yaptığı tulumba makineleri ağır ve kullanması oldukça zordur. Davut adını alan bu Fransız teknisyen, sonradan tulumba makineleri ile yakından ilgilenen Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından tulumba teşkilâtının başına getirilmiştir. Böylece, 1720 yılında Yeniçeri Ordusuna bağlı bir tulumbacılar ocağı kurulmuştur. İstanbul yangınlarını söndürmek amacıyla 1759 yılına kadar çeşitli semtlerde 51 kolluk kurulmuştur (Özgür ve Azaklı, 2001).

Tulumbacılar ocağı 1826 yılına kadar 106 yıl devam ettikten sonra II. Mahmut tarafından Yeniçeri Ordusunun kaldırılmasıyla sona ermiştir. Bunun sonucu olarak yangınla mücadele tekrar semt tulumbacıları tarafından sürdürülmüştür. 19. yüzyılda belediyeçilik hizmetlerini yürütülmesinde özellikle gelişen şehirlerde belediyelerin personel ve araç kapasiteleri yeterli değildi. Yangınlar mahalle sakinlerinin gayretleri ile tulumba takımlarınca söndürülmekteydi. Yangın söndürme görevini yürüten tulumbacılar üzerinde şehir yönetiminin hiçbir denetim ve ceza yetkisi bulunmadığından bu ekiplerin kontrolü sağlanamıyordu. Neticesinde 1871 tarihinde yaşanan Beyoğlu yangınında yaklaşık 3.000 ev yanmış, yangında çok sayıda can ve mal kayıpları yaşanmıştır (Keyvanoğlu, 2017). Bu yangında, tulumbacıların yetersizliği yangınla mücadele konusunda daha ciddi önlemler alınması gerektiğini göstermiştir. Bu yangınların en büyük sebebi aydınlatmada sıvı yakıt kullanılmasıdır. Şehir yangınlarının hızlı yayılmasının sebepleri arasında evlerin ahşaptan yapılması ve tulumbacıların personel ve teçhizat yönünden yetersizliği sebebiyle zamanında müdahalenin yapılamaması gösterilebilir (Keyvanoğlu, 2017).

Aynı dönemde meydana gelen depremler ve yangınlar sebebiyle şehirlerin büyük hasarlar görmesini engellemek amacıyla Avrupa tarzı şehirleşme ve kentleşme düşüncesi ortaya çıkmıştır. Buna göre İstanbul'da ilk imar planlama çalışmaları 1836-1837 yıllarında başlamıştır. Bir süre Osmanlı hizmetinde bulunan Prusyalı asker ve devlet adamı Helmuth von Moltke tarafından İstanbul'un planı yapılmıştır (Beydilli, 2020). 1839 yılında plan bir ilmühaber haline getirilerek İstanbul içerisinde yapılaşmalar için bazı düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre İstanbul'daki yeni binalar kâgir olacak, bina yaptıracak olanlara geniş ve geometrik kurallara göre geçirilecek sokaklarda yer gösterilecektir. 1848 Ebniye Nizamnamesi binalara ruhsat verilmesi, sokak genişlikleri, inşaatların denetimi ve bina yükseklikleri hakkında kuralları içermektedir. Gerek 1839 ilmühaberi, gerek 1848 Ebniye Nizamnamesinin temel amacı, kentin fiziki yapısına önemli değişiklikler getirmekten çok yangın sorununa çözmeye yöneliktir (Özcan, 2006).

Osmanlı dönemi itfaiyeciliğinin toparlanma dönemine isabet eden 1874 yılında, Sultan Abdülaziz, Macaristan'dan Kont Odon Szecheny'yi getirerek İstanbul İtfaiyesi'nde ıslah çalışmaları yapmasını istemiştir. Kont Szecheny, İstanbul'a gelir gelmez iki taburlu bir itfaiye alayı kurulmuş, İtfaiyenin askerî disiplinle çalışma esasları oluşturulmuş ve kısa sürede önemli başarılar elde edilmiştir (İstanbul İtfaiye, 2023). 1923'den sonra Cumhuriyet'le birlikte Bakanlar Kurulu kararı ile askeri teşkilat içinde olan itfaiye sivilleştirilerek belediyelerin idaresine bırakılmıştır. Böylelikle teşkilatlı bir itfaiye örgütü sayesinde yangınlar eskisi kadar şehir için risk olmaktan çıkmıştır.

Bölümün başında da belirtildiği gibi afet yönetiminde Cumhuriyet dönemi öncesi genel anlayış afetler meydana geldikten sonra bölgeye yardım götürme ve açıkta kalanları barındırmaya yöneliktir. Ancak yangınlar konusunda binaların yapım şekli ile düzenlemeler afet öncesi döneme yönelik risk azaltmanın temel adımları olduğu söylenebilir.

1.5.2.2. Cumhuriyet Dönemi afet yönetimi

Cumhuriyet döneminde afet yönetimi adına tarihsel olarak farklı zaman dilimlerinde yeni kararlar ve kanunlar çıkarılmıştır. 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 Sayılı "Belediye Kanunu" şehirlerde yerleşme ve yapılaşma ile ilgili kontrol ve denetim yetkisini, ihtiyaç sahipleri için konut inşası gibi görevleri belediyelere vermiştir. 1933 yılında yürürlüğe giren 2290 Sayılı Belediye Yapı ve Yolları Kanunu ile Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri uygulanan Ebniye Nizamnamesi çağın şehircilik anlayışına uygun olarak değiştirilerek, şehirlerin imar planlarının hazırlanmasında yeni hükümler getirilmiştir. Böylelikle yeni yapılacak yapılar ve yollarla ilgili ruhsat alınmasından, inşadaki fennî mesuliyete ve denetimi sürecine ilişkin yeni uygulamalar hayata geçirilmiştir.

1923 yılında Cumhuriyetin ilanından sonra afet yönetimi alanında ilk sınavını 26 Aralık 1939 yılında, Türkiye'de son yüzyılın en büyük depremi olarak nitelenen 7.9 Mw Erzincan depreminde vermiştir. Deprem sebebiyle 32.962 kişi hayatını kaybetmiş ve 116.720 yapı yıkılmış ve ağır hasar görmüştür (TBMM, 2001). Deprem sonrasında bölgeye yardım sağlamak amacıyla 17 Ocak 1940 tarihinde 3773 Sayılı "Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıkalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Erzincan iline özel bir kanun çıkarılmıştır (Tercan, 2018). Kanun, depremden etkilenen bölgede tüm vergileri ertelemiş, memur ve diğer çalışanlara 3 maaş tutarında avans verilmiş

ayrıca, evleri yıkılan veya kullanılamayacak hale gelen kişilere ücretsiz arsa verilmesi ve yapı malzemesi yardımı yapılması gibi esasları belirlemiştir (TBMM, 2001).

26 Aralık 1939 büyük Erzincan depremi ile başlayan ortalama yedi aylık bir süreçte aralıklı olarak meydana gelen Niksar-Erbaa, Adapazarı-Hendek, Tosya-Ladik ve Bolu-Gerede depremlerinde 43.446 kişi hayatını kaybetmiş, 75.000 kişi yaralanmış ve 200 bin civarında yapı yıkılmıştır. 1939-1944 yılları arasında meydana gelen depremler sebebiyle yaşanan kayıplar, hükümetin yalnızca yıkılan binaların yerine yeni ev yapılarak sorunun çözülemeyeceğini, ülkede mutlaka deprem kayıplarının azaltılması için bazı çalışmalar yapılması gerektiği göstermiştir. Bu doğrultuda depremlerin ardından 18 Temmuz 1944 tarihinde, 4623 Sayılı Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanunu çıkarılmıştır. Türkiye’de afet zararlarının azaltılmasına yönelik görev ve sorumluluklar ilk kez bu kanunla tanımlanmıştır (Yavaş, 2004). Bu kanun ile deprem özelinde afet risklerini azaltmak adına önemli bir adım atılmıştır. Kanunda deprem tehlikesi ile karşı karşıya kalan bölgelerinin tespit edilmesi, bu bölgelerde inşa edilecek yapılar için özel yaptırımların zorunlu hale getirilmesi, il ve ilçelerde yardım ve kurtarma çalışmalarının acil durumlara yönelik önceden planlanması ve hazırlanması, belediyelerin jeolojik etüt yapılmadan yeni gelişim alanlarına izin vermemesi gibi önlemler zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca kanun depremler sırasında yapılacak işler ile ilgili yöneticilerin ve halkın sorumluluklarına ait esasları belirlemektedir. Ancak kanunda afet sonrasına yönelik rehabilitasyon sürecine yer verilmemiştir. Buna yönelik her afet yaşanan bölgeye özel yardım kanunu çıkarma yoluna gidilmiştir. Yine bu kanun çerçevesinde Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1945 yılında Türkiye'nin ilk deprem bölgeleri haritası ve Türkiye Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği hazırlanmış ve uygulanması zorunlu hale getirilmiştir.

1953 yılında Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği bünyesinde bir Deprem Bürosu kurulmuş büronun adı sonradan doğa kaynaklı afet zararlarının azaltılması Deprem-Seylap-Yangın (DE-SE-YA-1955) olarak değiştirilmiştir. Sonraki yıllarda artan sanayileşme, göç ve şehirleşmeye bağlı olarak 1933 tarihli Belediye Yapı ve Yollar Kanunu yetersiz kalmış 1956 yılında, 6785 Sayılı İmar Kanunu çıkarılmıştır. Kanunda yerleşim yerlerinin tespitinde afet tehlikelerinin göz önünde bulundurulması ve yapıların denetiminin sağlanması konuları önceliklendirilmiştir. Yine bu dönemde meydana gelen depremlerde zarar gören illere, ayrı ayrı çıkarılan kanunlarla iskân yardımı yapılmaya devam edilmiştir. 1948 yılında çıkarılan 5243 Sayılı Erzincan'da Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanunu ve

1956 yılında çıkarılan 6746 Sayılı Aydın, Bilecik, Balıkesir, Eskişehir, Edirne, Kırklareli, Konya ve Denizli' de Tabii Afetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yardım Hakkındaki Kanunu ile belirtilen illerde afet sonrası yapılacak iskân yardımları düzenlenmiştir (TBMM, 2010).

1958 yılı ve sonrası Türkiye'de doğa kaynaklı afet zararlarının azaltılması çalışmaları açısından önemli politika değişikliklerinin yaşandığı, uluslararası alandaki yeni gelişmelere paralellik sağlandığı yıllar olmuştur. Bu kapsamda 1958 tarihinde 7116 sayılı Kanunla İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuş ve afetlerden önce ve sonra gerekli tedbirleri alma, ülkenin bölge şehir ve köylerinin planlanmasını yapma, konut ve iskân sorunlarını çözme, ülkedeki yapı malzemelerinin geliştirilmesi ve standartlarını hazırlanması görevlerini üstlenmiştir. Aynı yıl, 7126 Sayılı Sivil Müdafaa Kanunu çıkarılmış ve bu kanunla sivil savunma teşkilatı kurulmuştur. Teşkilat doğa kaynaklı afetler sırasında yapılması gereken kurtarma ve ilkyardım görevlerini üstlenmiştir. Diğer önemli gelişme 15.05.1959 tarihinde, 7269 Sayılı Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un çıkarılması olmuştur. Kanun, afet kayıplarının azaltılması amacıyla Cumhuriyet döneminde çıkarılan tüm kanunları tek bir kanunda toplamış, afet kayıplarının azaltılabilmesi için afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında yapılması gereken çalışmaları düzenlenmiştir. Uluslararası alanda en çağdaş ve kapsamlı afet kanunlarından biri olarak değerlendirilen ve birçok ülke tarafından örnek alınan 7269 Sayılı Kanun afetlerden etkilenen vatandaşlara daha geniş yardımlar yapılmasına imkân sağlanmıştır (TBMM, 2010).

Yapılan değişiklikleri takip eden dönemlerde de büyük afetler meydana gelmiştir. 1992 yılında meydana gelen Erzincan depreminde 653 kişi hayatını kaybetmiş 8.000'den fazla yapı hasar görmüştür. Erzincan depremi önceki depremlerden farklı olarak yalnızca fiziksel kayıplara değil üretim kaybı, işsizlik, göç gibi ikincil dolaylı sosyal ve ekonomik kayıplara da sebep olmuştur (Özmen ve Özden, 2013). Dolayısıyla yürürlükte olan 7269 sayılı Kanunun bu tür sosyal ve ekonomik kayıpları azaltmaya yönelik kapsamlı bir çerçevede olmadığı anlaşılmıştır. Yaşanan hasar ve kayıpların giderilmesi amacıyla 3838 sayılı Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkındaki Kanun çıkartılmış, 7269 Sayılı Kanun'un zaman içerisinde eksik kalan yönleri tamamlanarak Erzincan depreminin kayıpları giderilmiştir (Birand ve Ergünay, 2000).

23.07.1995 tarihinde yalnızca Erzincan depreminden etkilenen bölgeleri kapsayan 3838 Sayılı kanunun kapsamı genişletilerek dan sonra, 4123 sayılı Tabiî Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun çıkarılmıştır. 01.10.1995 Dinar depreminden sonra 16.11.1995 tarih ve 4133 Sayılı Kanun’la değiştirilmiştir (Gökçe ve Tetik, 2012).

Aynı dönemde yönetim alanında önemli çalışmalar yürütülmüştür. Buna yönelik 1997 tarihinde Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ile tabi afetlerin, tehlikeli ve salgın hastalıkların, büyük yangınların, radyasyon ve hava kirliliği gibi olayların vuku bulduğu kriz durumlarında çalışacak olan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezinin teşkilatlanma, çalışma esasları ve sorumlulukları belirlenmiştir (Akyel, 2005).

Bu değişimlerin ardından 1999 yılına gelindiğinde 7.4 Mw büyüklüğündeki 17 Ağustos “Marmara Depremi” meydana gelmiştir. Depremde, 18 bin 373 kişi hayatını kaybetmiş, 48 binden fazla kişi yaralanmış ve 5 bin 840 kişi kaybolmuştur (TBMM, 2021). 1999 depremleri sonrasında gerekli yardımları yapabilmek amacıyla 38 adet Kanun ve Kanun Hükmünde Kararname, 28 tane Kararname, 6 Yönetmelik, 17 tebliğ ve 9 genelge çıkartılmıştır. Ancak bu hukuksal ve yönetsel dokümanların büyük çoğunluğu afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapım aşamalarını ilgilendiren konular üzerinde yoğunlaşmıştır (Özmen ve Özden, 2013).

1999 Marmara Depreminin ardından afetin etkilerini gidermek amacıyla Bakanlar Kuruluna on ay süre ile kanun hükmünde kararname çıkartma yetkisi verilmiştir. 574 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile hasar tespit çalışmalarının hızlandırılması ve hak sahipliği işlemlerine ilişkin esas ve usuller belirlenmiş, geçici ve kalıcı iskân faaliyetleri için yeni yerleşim alanlarının tespiti, prefabrik veya kalıcı konutların yapımı için gerekli işlemin yürütülebilmesi ve eşgüdüm sağlanması konularında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı yetkili kılınmıştır. 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sigorta teminatının sunulmasını sağlamak için kamu tüzel kişiliğine haiz olan *Doğal Afet Sigortalı Kurumu (DASK)* kurulmuştur. 10 Nisan 2000 tarihinde 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında kanun hükmünde kararname çıkartılmıştır. 2001 yılında on bir ilde Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne bağlı Arama ve Kurtarma Birlikleri kurulmuştur (Akyel, 2005).

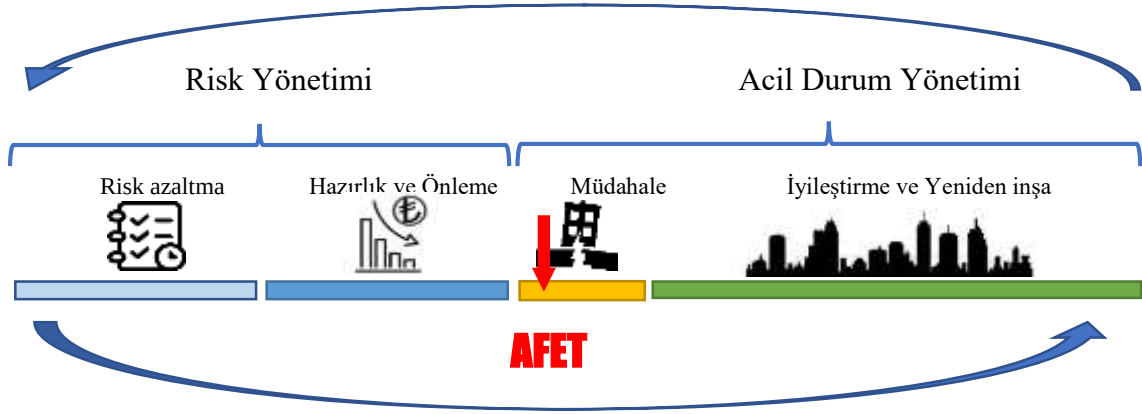
Özetle afet potansiyeli olarak oldukça yüksek riske sahip bir coğrafyada konumlanmış olan Türkiye’de tarihin farklı zamanlarında meydana gelen afetlerle baş edebilmek ve toplumsal yaşamın devamlılığını sağlamak amacıyla zamanının gereklerine uygun olarak kanun ve kararnameler yayınlanmıştır. Mevcut gelişmelerin temelinde Osmanlı’dan beri süregelen mağdur halka yardım etme, sosyal devlet ilkesi ile yaraları sarma anlayışı bulunmaktadır. Bu tarihsel gelişim içerisinde en dikkat çeken husus özellikle kentlerde yapı kalitesinin değişmesi, nüfus yoğunluğunun artması, kentlerin modernleşmesiyle ihtiyaçların hükümetler tarafından dikkate alınarak daha kapsamlı ve kapsayıcı bir afet yönetim sisteminin geliştirilmiş olmasıdır.

1.5.3. Afet Yönetimi Aşamaları

Afetlerin önlenmesi açısından insanoğlunun yapabilecekleri sınırlıdır. Günümüzde ve gelecekte afetler karşısında yapılabilecek en önemli çalışma afetlerin etkilerinden kurtulmak veya bunların toplum üzerindeki etkilerini en aza indirmek için araştırmalar yapmak, önlemler almak, afet önleyici planlar geliştirmek ve bunları uygulamaya koymaktır. Buna yönelik toplumun afet risklerini tanınması ve bu riskleri azaltmak adına önleyici tedbirler geliştirmesi afetlere hızlı ve etkin müdahale edilmesi, afet sonrası normale dönme çalışmalarının yürütülmesi faaliyetlerinin bütününe birden “Afet Yönetimi” denilmektedir (Ergünay, 2009; Erkal ve Değerliyurt, 2011; Kahraman vd., 2021).

Başarılı bir afet yönetimi için riskler ve süreç çok iyi analiz edilmeli, planlanmalı ve buna uygun sorumlular tanımlanmalıdır. Afet yönetiminin her aşaması çok sektörlü ve çok aktörlüdür. Afet yönetiminin başarısı bu sürecin tamamının planlanması ve doğru yönetilmesi için her aşamaya yönelik stratejilerin belirlenmesine bağlıdır (Kadıoğlu, 2008).

Afet yönetim sistemi risk yönetimi ve acil durum yönetimi olarak iki grup sınıflandırılmaktadır. Bunlardan risk yönetimi; planlama, risk azaltma, hazırlık ve önleme aşamalarını, acil durum yönetimi; afet sonrası müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarını kapsamaktadır. Ergünay tarafından bu aşamaların aralarında kesin bir sınırın bulunmadığı, aşamaların birbiri ile bağlantılı olduğu ve bir aşamada yapılan işlemin diğer tüm safhaları etkileyebileceğini belirtmektedir (Ergünay, 2009: 6). Örneğin başarılı risk azaltma süreci müdahale ve iyileştirme dönemi kayıplarını azaltılmasını sağlayabilmektedir. Buna göre modern bir afet yönetim modeli Şekil 6’ da gösterilmektedir.

Şekil 1.6. Afet yönetimi şeması, Kaynak: AFAD, 2018

Şekil 1.6’da afet meydana geldiği zamana kadar olan kısım risk yönetimi olarak tanımlanmaktadır. Risk yönetimi safhasının ana amacı afet meydana gelmeden önce gerekli planlamaları yaparak risk azaltma eylemlerini belirlemek uygulamak ve afetin meydana getirebileceği kayıpları azaltmayı sağlamaktadır. Afet meydana geldikten sonraki dönem Acil Durum Yönetimi aşamasıdır. Bu aşamanın unsurlarını afet sonrası müdahale ile iyileştirme ve yeniden yapılandırma dönemleri oluşturmaktadır.

1.5.3.1. Planlama ve risk azaltma

Afet yönetiminin temel amacı afetlerin önlenmesi, kayıp ve zararın azaltılabilmesi ve toplumun afetle baş edebilme kapasitesinin artırılmasıdır. Buna yönelik afet yönetim sisteminin ilk aşamasını risk azaltma evresi oluşturmaktadır. Çok paydaşlı ve çok aşamalı bu dönemde görev ve sorumlulukların doğru bir şekilde tanımlanması, afet risklerinin doğru bir şekilde anlaşılması ve risk azaltma faaliyetlerinin hayata geçirilmesi ile afetlerin sebep olduğu can ve mal kayıplarının azaltılması sağlanabilecektir. Afet riski bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can ve mal kayıpları ile ekonomik ve çevresel kayıpların gerçekleşme olasılığı olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2014). Diğer bir ifadeyle afet tehlikesinin meydana getirebileceği kayıp olasılığı veya zarar görme oranının tahmin edilmesi şeklinde de tanımlanmaktadır (Kahraman vd., 2021).

2015 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Dünya Afet Risklerinin Azaltılması Konferansı’nda, 2015-2030 yıllarında geçerli olmak üzere *Sendai Afet Risk Azaltma Çerçeve Belgesi* kabul edilmiştir. Özellikle Sendai Çerçeve Belgesi 2015 kalkınma gündeminin

uluslararası kabul gören Hyogo Çerçeve Eylem Planının (2005-2015) devamı niteliğindedir. Çerçeve belgeye taraf olan ülkelere, afet risklerinin azaltılması ve afetlere karşı direncin artırılmasının, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması bakış açısının tüm düzeylerdeki politika, plan, program ve bütçelerle uyumlulaştırılması konusunda sorumluluk verilmiştir (United Nations, 2015). Bu kapsamda Sendai Çerçeve Belgesinde 4 öncelik belirlenmiştir. Öncelikler:

- 1) Afet riskini anlamak;
- 2) Afet riskinin yönetilmesi için afet risk yönetişimini güçlendirmek;
- 3) Dirençli olmak için afet risk azaltmaya yatırım yapmak;
- 4) Etkin müdahale için afete hazırlık çalışmalarını geliştirmek ve iyileştirmek, rehabilitasyon ve yeniden inşa safhalarında Öncekinden Daha İyisini İnşa Etmek, şeklinde tanımlanmakta ve afet risk azaltmanın ana çerçevesini oluşturmaktadır (United Nations, 2015).

Diğer taraftan Sendai çerçeve belgesinde *risk azaltma amacıyla hazırlanmış uygulanabilir planları bulunan ulusların*, risk azaltma alanında daha emin adımlarla ilerleyeceği, güvenli yerleşim alanları ve dirençli toplum hedefine bu planların ışığında ulaşılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla belgeye taraf olan ülkelere risk azaltma stratejilerini ulusal ve yerel planlar çerçevesinde belirlemeleri gerekmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de kanun ve mevzuatlara uygun olarak afet risk azaltma alanında önemli adımlar atılmış, ulusal ve yerel risk azaltma planları hazırlanarak kapsayıcı eylemler belirlenmiştir.

Afet risk yönetimi sürecinin ilk aşaması afet tehlike ve risklerinin belirlenmesi, bu risklerin doğru bir şekilde analiz edilmesi ve risk haritalarının oluşturulmasını kapsar. Sonrasında afet tehlikelerinin etkileyeceği alanlar farklı sektörlerle ve bu sektörlerde kayıp olabilecek mülklere göre topluca değerlendirilmektedir. Belirlenen risklere uygun olarak bu sektörlerle yönelik spesifik risk azaltma modelleri geliştirilmektedir. Ardından belirlenen eylemlere uygun olarak sorumlu kurumlar tanımlanmakta ve eylemlerin gerçekleşme dönemi belirlenmektedir. Hazırlık ve önleme aşaması, tespit edilen risklere göre risk azaltma eylemlerinin uygulanması dönemini kapsamaktadır. Örneğin deprem tehlikesine yönelik kentsel dönüşüm alanlarının belirlenmesi ve önceliklendirilmesi eski yapıların yıkılarak, deprem yönetmeliğine uygun yeni yapıların inşa edilmesi afet risk azaltmaya iyi bir örnektir. Diğer bir örnekte taşkın riski bulunan alanlarda bulunan konutların uygun alanlara taşınması

veya bu bölgelerde ıslah çalışmalarının yapılması diğer risk azaltma örnekleridir. Bununla birlikte halkın afetlere karşı bilinçlendirilmesi, farkındalığın artırılması, erken uyarı sistemlerinin kurulması diğer önemli risk azaltma çalışmalarıdır. Afet öncesinde çok sektörlü ve çok paydaşlı bütüncül bir yaklaşımla hazırlık yapmak afetler sebebiyle yaşanacak can ve mal kayıplarını önleyebileceği gibi ekonomik olarak da daha az kayıp yaşanmasını sağlayacaktır. Öyleki afet risk azaltmaya yapılacak **1 birim yatırım** ile afet sonrası **4 birim kayıp** önlenebilmektedir. Bazı alanlarda bu oran 15 birime kadar da çıkmaktadır (JICA Global Agenda, 2022). Hatta sosyal koruma ve geçim kaynakları, dayanıklı altyapı ve kamu malları ve iklim açısından akıllı tarım sektörlerinde oran **50:1** bulabilmektedir (Building Resilience, 2020).

1.5.3.2. Müdahale aşaması

Müdahale afetin büyüklüğüne ve etki alanına bağlı olarak diğer safhalara göre görece daha az bir süreyi kapsamaktadır. Örneğin 6 Şubat depremlerinde müdahale süreci özellikle çadırlardaki acil barınma sebebiyle *3-4 ay gibi* uzun bir dönem devam etmiştir (Anadolu Ajansı, 2023). Müdahale döneminin kapsamında arama ve kurtarma çalışmaları öncelikli gelmektedir. Ardından yaralıların tedavisini sağlamak ve açıkta kalanların su, yiyecek, giyecek, ısınma, barınma, korunma gibi hayati ihtiyaçlarının karşılanması takip etmektedir. Afet bölgesinin özelliğine göre bu sıralamalar bazı durumlarda sıralaması değiştirebilmektedir. Müdahale dönemi temel faaliyetleri ulaşımın ve haberleşmenin temini, güvenliğin sağlanması, arama kurtarma faaliyetleri, sağlık hizmetleri, tahliyenin sağlanması, açıkta kalanların beslenme ve geçici barınma ihtiyaçları, hasar tespit ve enkaz kaldırılma çalışmalarıdır (TAMP, 2022). Genel olarak bakıldığında bu çalışmaların ortak özelliği acil müdahale gerektiren faaliyetler olmalarıdır.

Müdahale safhasında mülki amirlere ve yerel yöneticilere önemli görev ve sorumluluk verilmiştir. Ayrıca 7269 sayılı kanun kapsamında bu akut dönem için *mülki idare amirlere olağanüstü* yetkiler tanımlanmıştır. Bu yetkinin süresi afetin sona ermesinden 15 gün sonrasına kadardır. Yetkinin kapsamında bedeli sonradan ödenmek üzere geçici el koyma, acil satın alma ve kiralama, bina arsa vb. geçici işgal ve 18-65 yaş arası vatandaşlara 3 gün süre ile görev verme gibi yetkiler yer almaktadır (7269 Sayılı Kanun, 1959). 7269 sayılı kanundaki bu geniş yetkinin sebebi kısa sürede *etkin ve etkili müdahale ile yaraları sarmak*, krizi olası en az can ve mal kaybı ile atlattırmaktır. Türkiye’de yaşanan afetler sonrasında

yürütülen müdahale çalışmaları uluslararası alanda örnek gösterilecek seviyede hızlı ve etkin şekilde gerçekleştirilmektedir.

1.5.3.3. İyileştirme, yeniden inşa ve normalleşme aşaması

Afet sonrası iyileştirme ve yeniden inşa çalışmaları risk azaltma ve müdahale gibi afet yönetiminin kritik safhalarındandır. İyileştirme, genellikle müdahale ile birlikte veya hemen sonrasında başlamakta ve uzun bir dönem devam etmektedir. Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılandırmanın amacı, afet bölgesinin ve afetzedelerin sosyal ve ekonomik bakımdan normale dönmesini sağlamak, bölgenin muhtemel afetlere yönelik daha dirençli hale gelmesi için yeniden inşa faaliyetlerini yürütmektir. İyileştirme çalışmaları 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine göre de afet ve acil durumlarda hayatın normale dönmesini sağlamak amacıyla yürütülen faaliyetleri kapsamaktadır (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). Bu dönem, afetzedeler için acil barınma, beslenme, sağlık ve ilk yardım işleri, afet hasar tespit çalışmaları, altyapı hasarlarının restorasyonu ile afet sonrası kalıcı barınma faaliyetlerini kapsamaktadır.

Afet sonrası iyileştirme faaliyetleri afet yönetimi sisteminde en uzun dönemi kapsayan ve maliyeti en fazla olan bir çalışmalardır (Özmen, 2016). Afet sonrası iyileştirme süreci afetin büyüklüğüne ve etkilediği alana göre 4 aşamada ele alınmaktadır.

- 1) Müdahale Dönemi: Afet sonrası birkaç hafta devam eden akut dönemi kapsamaktadır. Arama kurtarma, acil barınma, beslenme ve hasar tespit faaliyetleri bu dönemde yürütülmektedir.
- 2) Afet sonrası rehabilitasyon dönemi: Akut dönem sonrası 3-4 aylık dönemi kapsamaktadır. Acil barınma ve beslenme faaliyetlerinin yanı sıra, konteynerkentlerin kurulması bu dönemde gerçekleşmektedir. Afet bölgesinde ekonomik ve sosyal faaliyetlere geri dönmeye başlanmaktadır.
- 3) Hak sahipliği ve Kalıcı barınmaya geçiş: 2-3 yıl sürebilen dönemi kapsamaktadır. Hasar tespit sonuçlarına göre hak sahipliği ve yer seçimi faaliyetleri bu dönemde yürütülmektedir.

- 4) Yeniden İnşa Dönemi: 1-5 yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Afet bölgesindeki ekonomik ve sosyal açıdan birçok alanda destek ve iyileştirme faaliyetleri yürütülmektedir. Bu dönemde konut inşası büyük oranda tamamlanır. Afet bölgesine tersine göç başlamaktadır (Çoban, 2019).

Afet sonrasında yapılacak yardımların koşulu; afetin genel hayata etkili olması ve hak sahipliği şartlarının gerçekleşmesidir. 7269 sayılı kanun çerçevesinde yapılacak yardımlar eğer afet genel hayat etkiliyse geçerlidir. Bir afetin genel hayata etkili olup olmadığı yasal düzenlemeye göre belirlenmektedir. Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmeliğe göre bir köy, mahalle, ilçe veya il genelinde nüfusuna oranla afet sebebiyle konutların belli bir bölümünün oturulamaz duruma gelmesi, can kaybının yaşanması, hayvan zayiatı veya tarımsal hasar sebebiyle afetin genel hayata etkili olduğu tespit edilebilmektedir (Genel Hayata Etkililik, 1968). Genel hayata etkililik kararı yerel tespitlere göre AFAD Başkanlık tarafından verilmektedir.

Afet bölgesinde ikamet eden afetzedeler için 7269 sayılı kanun kapsamındaki iskân yardımından faydalanmaları için “hak sahibi” olmaları gerekmektedir. Hak sahipliği kavramı genel hayata etkili bir afet sebebiyle afet bölgesinde yıkılan veya oturulamayacak derecede ağır hasar gören taşınmazlarla *mülkiyet ilişkilerini belgeleyen* ve yeniden yapılması planlanan taşınmazlardan veya verilecek konut kredisinden yararlanabilme durumunu ifade etmektedir (Çilingir, 2019). Afet bölgesinde ikamet eden ancak kiracı durumda olanlarda 7269 sayılı kanun kapsamında hak sahibi olamamaktadır. Ancak afetin büyüklüğü ve bölgedeki etkisine göre geçici barınma yardımından faydalandırılabilir. Kanun kapsamında afete uğrayanların veya uğraması muhtemel olanların bulundukları yerlerde veya başka yerlerde geçici olarak barınmalarını sağlamak üzere çadır ve konteynerlerde geçici barınma hizmeti sağlanabilmektedir. Geçici barındırma işleri için gerekli ödenek ile afetzedelere nakden yapılacak yardımların miktarı ve barınaklarda oturulacak süre İçişleri Bakanlığınca tespit edilmektedir (7269 Sayılı Kanun, 1959).

Afet sonrası iyileşme aylar ve hatta yıllar sürebilmektedir. Yeniden inşa aşamasında etkilenen toplum istikrarlı bir geçiş dönemine girmektedir. Geçici barınma imkanları sağlanan vatandaşlar, günlük yaşamlarına devam ettirmektedirler. Çocuklar çadırda ya da konteynerde okullarda eğitimlerini sürdürmektedir. Bu dönemde toplum henüz tam olarak iyileşmemiş ancak "yeni normale" uyum sağlamaya başlamışlardır. Acil yardımdan

iyileşmeye kadar olan aşamalar benzer bir süreç izlese de toplumun bu süreci ne kadar hızlı atatabileceğine ilişkin zaman çizelgesi, toplumun afet öncesi savunmasızlığına, kaynaklara erişimine ve yeni koşullara uyum yeteneğine bağlıdır (Crutchfield, 2013).

Orta ve uzun vadeli iyileşme sırasında, sosyal yapıların restorasyonu gibi çadırların ve konteynerlerin yerine kalıcı konutların inşa edilmesi çalışmaları başlamaktadır. Kalıcı konutlar yeniden inşa edilirken toplulukların sosyal dokusu güçlenmektedir. Hayat normalleşmeye başlamakta çocuklar eğitimlerini sürdürmekte, yetişkinler aile ekonomilerini yeniden canlandırmak için çaba göstermektedir (Crutchfield, 2013). Toplum afetin getirdiği yıkımla baş ederek daha dirençli ve bilinçli bir şekilde yeniden yapılanmaya çalışmaktadır.

Afete uğrayan bölgelerde normal hayatın devamını sağlayacak hizmetlerin yürütülmesi, hasar ve tahribatın giderilmesi 4123 Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun kapsamında yapılmaktadır. Özellikle şehir altyapılarının hasar ve kayıplarına yönelik belediye ve özel idarelere yardım yapılmakta veya borçları ertelenebilmektedir. Ayrıca afetzedeler için vergi indirimi, esnaf ve sanatkârlar ile sanayici ve ticaretle uğraşanlara yönelik kredi yardımları yapılabilmektedir. Kiracı konumundaki işletmecilere de işyeri edinme yardımı sağlanabilmektedir (4123 Sayılı Kanun, 1959).

Afet yaşanmış bir bölgenin normale dönmesi afetin büyüklüğüne ve toplumsal dayanıklılığa bağlı olarak değişmektedir. Bu süreçte geçmişte afetlerle başa çıkmak zorunda kalan ve afeti tecrübe eden toplumlar afetlere karşı daha duyarlı ve daha bilinçli olabilmektedir. Daha çabuk normale dönebilmektedir. Yeniden inşa döneminin sonucunda yapılacak yatırımlar ile güvenli ve afete dirençli kentler oluşturulmakta, kazanılan bu bilinç ile toplum tüm dokusu ile afetlere daha dirençli hale gelmektedir.

1.5.4. 2009 Öncesi Afet Yönetim Sistemi

Osmanlıdan günümüze kadar afet yönetimi alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak hem kurumsal hem de yasal açıdan önemli değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişiklikler ile afet yönetiminin farklı safhaları için yeni kurumsal yapılar oluşturulmuş birden çok kuruma önemli sorumluluklar verilmiştir. Bunun neticesinde afet yönetiminde birçok kurum ve kuruluş faaliyet gösterirken bu yapılar

arasındaki eşgüdümün sağlanması için yeni bir yapıya ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır. 2009 yılında bu eksikliği gidermek amacıyla Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur. AFAD Türkiye' nin afet yönetim stratejisinin belirlenmesinde koordine kurum olarak faaliyet göstermektedir. Bu bölümde AFAD kurulmadan önce afet yönetimindeki kurumsal yapılanma ve dönüşüm süreci incelenmektedir.

1.5.4.1. Afet İşleri Genel Müdürlüğü

Afet İşleri Genel Müdürlüğü 1965 yılında mülga Bayındırlık ve İskân Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. Genel Müdürlük önce deprem bürosu, ardından DESEYA ve son olarak Afet İşleri Dairesi Başkanlığına dönüştürülmüştür. Sonrasında yapılan yeni bir düzenleme ile tekrar genel müdürlük olarak revize edilmiştir. Afet İşleri Genel Müdürlüğünün yerel yapılanması, Bayındırlık İl Müdürlükleri bünyesinde şube müdürlüğü olarak teşkil edilmiştir. Bayındırlık ve İskân Bakanlığına 7269 sayılı Kanun ile önemli görev ve yetkiler verilmiştir. Bakanlık imardan hasar tespitine, hak sahipliğinden yeniden yapılanmaya kadar birçok konuda afet yönetimi açısından ön plandadır (Akyel,2005). Afet İşleri Genel Müdürlüğünün görevleri afet meydana geldiğinde acil yardımların sağlanması, geçici yerleşme ve barınmayı sağlayıcı kısa ve uzun vadeli önlemlerin alınması, kurum ve kuruluşlar ile eş güdümün sağlanması, afete uğramış bölgelerin tespit edilmesi, afet bölgelerinin imar ve geçici yerleşimle ilgili hazırlık, plan, proje, yönetim ve denetim işlerinin yapılması şeklinde tanımlanmaktadır (AFAD, 2023).

1.5.4.2 Sivil Savunma Genel Müdürlüğü

28 Şubat 1958 tarih ve 7126 sayılı Kanunla, İçişleri Bakanlığına bağlı olarak *Sivil Savunma Teşkilatı* kurulmuştur. 7126 sayılı kanun sivil savunma hizmetlerini düşman saldırıları, doğa kaynaklı afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari seviyeye indirilmesi, hayati öneme sahip her türlü kritik resmi ve özel müesseselerin korunması ve faaliyetlerinin devamı için acil tamir ve ıslahı, savunma faaliyetlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının korunması amacıyla alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetler şeklinde tanımlanmaktadır. 7126 sayılı Sivil Savunma Kanununa göre hassas bölgelerde sivil savunmanın teşkilatlandırmasından, sivil savunmanın eğitim, idare ve genel kontrolünden ve mükelleflerin hizmete çağrılmasından İçişleri Bakanı sorumludur. Kanuna göre sivil

savunma işlerinin takibini yapmak üzere bakana bağlı ve sorumlu olarak Sivil Savunma Genel Müdürlüğü (mülga) kurulmuştur (7126 Sayılı Kanun, 1958). Sivil Savunma Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatında, il sivil savunma müdürlükleri ve bünyelerinde oluşturulacak sivil savunma arama ve kurtarma ekipleri ile ilçe sivil savunma müdürlükleri bulunmaktadır. Ayrıca sivil savunma genel müdürlüğüne bağlı Adana, Afyon, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Sakarya, Samsun, Van illerinde sivil savunma arama ve kurtarma birlik müdürlükleri oluşturulmuştur. Sivil Savunma Genel Müdürlüğünün görevleri arasında sivil savunmayı teşkilatlandırmak ve kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak, silahsız, koruyucu ve kurtarıcı tedbirleri almak, acil kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerini yürütmek, yangından korunma ve önleme tedbirlerini, itfaiye standartlarını tespit etmek, personeli eğitmek ve denetlemek yer almaktadır. Bu görevlere ilave olarak afetlerde arama ve kurtarma yapma, acil iache ve geçici barındırma hizmetlerini sağlama görevleri de bulunmaktadır. 25/05/2009 tarih ve 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” yürürlüğe alınması ile Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve taşra teşkilatı mülga olmuştur.

1.5.4.3. Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

1999 Marmara depremine kadar, Türkiye'de afet yönetiminde ulusal düzeyde iş birliği ve koordinasyonu sağlayacak tek bir merkezi otoritenin bulunmaması, gerek daha önce yaşanan afetlerde ve gerekse Marmara depremi sonrasında iş birliği ve koordinasyonda önemli sorunlara sebep olmuştur. 1999 Marmara depremleri sonrasında yaşanan kayıplar ve afet yönetim sistemi ve teşkillerinin yeterliliği sorgulanmaya başlanmış, bu alanda görev yapan kurumların üzerinde birleştirici bir yapının kurulması koordinasyon eksikliğinin giderileceği yönünde bir kanaat ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Başbakanlığın gücü kullanılarak hiyerarşik olarak bakanlıkların üzerinde bir yapılanma hedeflenmiştir. Bu amaçla 1999 tarih 583 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlık Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuş, altı ay sonrasında ise 2000 tarih ve 600 sayılı KHK ile kurum Genel Müdürlük olarak teşkilatlandırılmıştır (Öztürk, 2003; Aktel, 2010; Ergünay, 2011; Tunç, 2015). Başbakanlık Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü sadece merkezde koordinasyon amacı ile teşkilatlandırılmıştır. Genel Müdürlüğün görevleri arasında kamu kurum ve kuruluşlarının koordinasyonu, acil durum yönetimi merkezlerinin kurulması, acil durum yönetim merkezleri için planlama yapılması, bilgi bankalarının kurulması, acil durumlarda kamu özel tüm kapasitenin kullanımı için gerekli koordinenin sağlanması yer

almaktadır. Uygulamada Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile benzer görevleri bulunması sebebiyle zamanla sorunlar yaşanmaya başlanmıştır (Aktel, 2010).

Bu genel müdürlük afet yönetiminde diğer kurumlara göre daha az ömürlü olmuş ve aynı zamanda teşkilatlanması zayıf kalmıştır. Kurulduktan on yıl yeni oluşumda Başbakanlık çatısı altındaki konumunu devretmiştir (Müftüoğlu, 2018).

1.5.4.4.Kriz merkezleri

Ulusal ve yerel düzeyde meydana gelen afetler ve olağanüstü durumlarda kurum ve kuruluşların faaliyetlerini koordine etmek ve üst makamlara raporlamak amacıyla 1996 yılında Başbakanlık Kriz Merkezi Yönetmeliği çerçevesinde kriz merkezleri oluşturulmuştur. Kriz merkezleri kriz emarelerinin ortaya çıktığı andan itibaren kriz halinin atlatılması için çalışmaları koordine etmek amacıyla 7/24 esasına göre faaliyet göstermektedir. Kriz merkezleri afetler, savaş ve toplumsal olaylarda görev yapmakta krizin en az zararla atlatılmasını sağlamak amacıyla faaliyet göstermektedir (Kriz Merkezi Yönetmeliği, 1997).

Kriz merkezleri bakanlıklarda, il ve ilçelerde kurulmaktadır. Merkezlerde koordinasyon kurulu, değerlendirme ve takip kurulu ile sekreteryaya gibi iç yapılanmalar teşkil edilmektedir. Merkez kriz emarelerinin başlaması ile faaliyete geçmekte ve kriz sonlanana kadar görev yapmaya devam etmektedir. Bu yapılanma sadece afetlerde değil, ülkelerarası krizler olmak üzere daha çok ülke güvenliği alanında da faaliyet göstermektedir. 2009 yılından sonra bu merkezler AFAD Merkezlerine dönüştürülerek afet ve acil durumlar önceliğinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

1.5.5. 2009 Sonrası Afet Yönetimi Örgütlenmesi

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Türkiye’de afet yönetimi alanında dönüm noktasıdır. Sosyal ekonomik olarak büyük kayıplara neden olan deprem, Türkiye’de afet yönetimi konusunun tekrar gözden geçirilmesi gerekliliğini ve afetlerde sorumluluğu bulunan kurumların yetki ve sorumluluklarının yeniden tanımlanması ihtiyacını göstermiştir. Buna yönelik afet yönetimi alanında görev yapan farklı kurumların tek çatı altında toplanmasına yönelik eşgüdüm sağlamak amacıyla İçişleri Bakanlığı’na bağlı Sivil Savunma

Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık'a bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı yasa ile Başbakanlık'a bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı- AFAD kurulmuştur. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesinin ardından 2018 yılında 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır (AFAD, 2023).

1.5.5.1. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

5902 sayılı kanun ile 2009 yılında kurulan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı 2018 tarihinde İçişleri Bakanlığına bağlanarak afet yönetimi alanındaki faaliyetleri diğer Bakanlıklar ve kurumlar ile eşgüdüm içerisinde yürütmeye başlamıştır. AFAD teşkilatının amaçları afet ve acil durum yönetiminde eşgüdümün etkinliğini artırmak, risk odaklı bütünsel afet yönetim anlayışının benimsenmesini ve tüm sektörlerle yerleşmesini sağlamak, afet esnası ve sonrası süreçleri en etkili şekilde yönetmek, toplumsal farkındalığı artırarak afet ve acil durumlara sürekli hazırlıklı olmak, uluslararası alanda öncü kuruluşlardan biri olmak şeklinde tanımlanmaktadır (AFAD, 2023).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görev ve yetkilerini düzenlemek amacıyla hazırlanan 2022 tarihli ve 103 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 4 nolu CMK' de önemli değişiklikler yapılmıştır. Merkez teşkilatında genel müdürlük yapılanmasına gidilerek, Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü, Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğü, Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü, Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlükleri oluşturulmuştur. Ayrıca Özel Kalem Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği Rehberlik ve Denetim Başkanlığı Dış İlişkiler Dairesi İç Denetim Birimi, Afet Araştırmaları Merkezi birimleri kurum başkanına bağlı olarak oluşturulmuştur. Daire başkanlığı sayısı 22' ye çıkarılmış ve Afet Araştırmaları Merkezi oluşturulmuştur (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi -103, 2022). Şekil 1.7' de AFAD teşkilatının güncel organizasyon şeması gösterilmektedir.

Şekil 1.7. AFAD teşkilat yapısı

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr/teskilat-semasi>

Kararnamede Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğüne, çoğunluğu afet öncesi olmak üzere çok önemli görev ve sorumluluklar tanımlanmıştır. Genel Müdürlük tarafından ulusal ve yerel düzeyde deprem başta olmak üzere afet risk azaltma stratejileri belirlenmekte, riskler tespit edilerek önleyici tedbirler aldırılmaktadır. Bu yapılanmanın önemli avantajları Genel Müdürlük tarafından birbirinden farklı Daire Başkanlıklarını koordine edildiğinden birimler arası eşgüdüm sağlanmakta ve mükerrer yatırımların önüne geçilmektedir. Genel müdürlüğün görevleri; ülke düzeyinde afet tehlike ve risklerinin belirlenmesi haritalanması, risk azaltma planlarının hazırlanması, muhtemel afet ve acil durum bölgelerinin tespit edilmesi, aynî, nakdi ve insani yardım esasları ve yurt içi ve yurt dışında meydana gelen afet ve acil durumlarla ilgili bilgilerin toplaması şeklinde tanımlanmıştır. Bununla birlikte afet ve acil durumlara yönelik, yönetim stratejilerinin belirlenmesi, kamu yatırımları ile personel politikaları konusunda önerilerde bulunulması, sigorta hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlanması, akreditasyon esaslarının belirlenmesi, bu alanda kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliğinin sağlanması görevleri

de bulunmaktadır. Deprem afeti özelindeki görevleri deprem risk yönetimi esaslarının belirlenmesi, deprem zararına uğramış yerlerin imar, plan ve proje işlemleri, depreme hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında her türlü kaynağın etkin kullanımının sağlanması, deprem tehlike ve riskini belirleyebilmek için ulusal deprem gözlem ve kayıt ağı istasyonlarının kurulması, yapı sağlığı izleme ve değerlendirme merkezinin oluşturulması, depremler halkın bilgilendirilmesi gönüllülüğün yaygınlaştırılması, farkındalık ve gönüllülükle ilgili politika önceliklerinin belirlenmesi ve bu çerçevede programlar oluşturulması şeklinde tanımlanmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi -103, 2022).

Yeni oluşturulan Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğünün görev ve sorumlulukları; ülke düzeyinde kamu ve özel tüm kaynakların kullanılarak müdahale çalışmalarının yürütülmesi, afet müdahale planlarını hazırlanmasını ve arama kurtarma hizmetlerinin planlanması, müdahale faaliyetlerinde kurumlar arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması, afet ve acil durum yönetimi merkezini idaresi, kamu kurum ve kuruluşları ile illerde afet yönetim merkezlerinin açılması ve standartlarının belirlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Müdahale Genel Müdürlüğüne bu görevlerin yanı sıra itfaiye, arama ve kurtarma hizmetlerinin standartlarını belirlenmesi, uluslararası acil ve insani yardım ile müdahale faaliyetleri yurtiçi ve yurtdışı afet tatbikatları, sivil savunmaya ile seferberliğe yönelik kaynaklarının tespit edilmesi ve faaliyetlerin koordinasyonu gibi görevlerde verilmiştir (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi-103, 2022).

Yeni yapılanmada oluşturulan Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğünün görevleri arasında; afet sonrası iyileştirme planlarının hazırlanması, afetlerin genel hayata etkililik kararları, afet sonrası bina hasar tespiti, afet bölgelerinde geçici barınma, afet lojistik depoları kurulması, afetzedelerin tedavi, iâşe, ibate gibi acil ihtiyaçlarının karşılanması, afet bölgelerindeki altyapı iyileştirme faaliyetleri, afetzedelerin hak sahipliği işlemleri ve afet sonrası kalıcı barınma faaliyetlerinin koordinesi ile afet bölgesindeki alt ve üstyapıların projelerinin hazırlanması gibi görevler yer almaktadır (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi-103, 2022).

Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görevleri arasında; AFAD Başkanlığının insan gücü politikasının planlanması, personelin atama, nakil, terfi, emeklilik ve benzeri özlük işlemlerinin yürütülmesi, personelin hizmet içi eğitimlerinin planlanması, AFAD

Başkanlığının taşınır ve taşınmazlarına ilişkin işlemlerin ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülmesi, afet ve acil durumlara ilişkin veri tabanları, coğrafi bilgi sistemleri, haberleşme, tahmin ve erken uyarı sistemlerinin kurulması faaliyetleri yer almaktadır (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi-103, 2022).

Kararnamede ana hizmet birimlerinin yanı sıra AFAD Başkanına bağlı olarak yardımcı birimlerde oluşturulmuştur. AFAD Başkanlığının mevzuata, plan ve programa uygun faaliyet göstermesini sağlamak, birimlere rehberlik etmek, Başkanlığın ve İl Müdürlüklerinin inceleme, denetim ve soruşturma işleri yürütmek amacıyla Rehberlik ve Denetim Başkanlığı birimi oluşturulmuştur. Bilimsel amaçlı faaliyetlerin yürütülmesi, ulusal ve uluslararası yayınların ve bilimsel çalışmaların takip edilmesi ve kütüphane hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla Afet Araştırmaları Merkezi kurulmuştur (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi -103, 2022).

Başkanlığın yerel teşkilatı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleridir. İl müdürlüklerinin görevleri arasında risk azaltma, afetlere hazırlık, müdahale ve iyileştirme planlamalarının diğer kurum ve kuruluşlarla yürütülmesi, İlin afet tehlike ve risklerinin belirlenmesi, İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinin sekreteryasının yürütülmesi, arama ve kurtarma faaliyetleri, afet kayıp ve hasarının tespiti, gönüllülük ve eğitim faaliyetlerinin koordinesi ile sivil savunmaya ait iş işlemlerin takip edilmesi yer almaktadır (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018).

1.5.5.2. Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu

Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu, 17.01.2011 tarihli ve 2011/1320 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile oluşturulmuştur. Platformun amacı Türkiye'deki afet risklerinin azaltılmasına yönelik stratejilerin ve politikaların belirlenmesine katkı sağlamak, toplumun afetlere duyarlılığını artırmak ve risk azaltma çalışmalarında sürekliliğin sağlanması şeklinde tanımlanmaktadır (Platform Yönergesi, 2018). Platforma AFAD Başkanlık etmektedir. Platform Genelkurmay Başkanlığı, Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idareler, üniversiteler, meslek kuruluşları, özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, basın ve yayın kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur. Ancak uygun görülmesi halinde platforma davetli üyeler de katılabilmektedir (Platform Yönergesi, 2018).

Afet yönetiminde strateji ve politikaların belirlenmesinde yukarıdan-aşağı hiyerarşik ve merkeziyetçi bir yaklaşımın benimsenmesi politikaların toplum genelinde kabul görmesini ve uygulanmasını oldukça zorlaştırmaktadır (Ergünay, 2008). Bu bağlamda Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu afet yönetiminde, yerel yönetimlere daha fazla görev ve sorumluluk verilmesini sağlayarak, merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında iş birliğine ve eş güdümün artırılmasına destek olacaktır. Ayrıca platform afet yönetiminin aşamalarında yaşanan sorunları ortadan kaldırmaya yönelik politika ve stratejilerin üretilmesinde, izlenecek yol ve yöntemlerin belirlenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

1.5.5.3. Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi (TAYSB)

Afetlerin sayısı, sıklığı ve yol açtığı sosyal ve ekonomik zararlar son yıllarda katlanarak artmaktadır. Türkiye’de afet ve acil durumların etkin bir şekilde yönetilmesi amacıyla 5902 sayılı Kanuna istinaden AFAD teşkilatı kurularak "Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi" uygulamaya alınmıştır. Bu sistemde afet yönetiminin her aşaması çok paydaşlı ve çok sektörlü bir yapılanma ile yürütülmektedir. Afet yönetimindeki paydaş sorumlu birimler hazırlanan planlara uygun olarak kendi alanlarında afet öncesi hazırlıklarını gerekli tedbirlerini almaktadır. Böylelikle afet yönetim sisteminde önemli dönüşüm gerçekleştirilerek kriz yönetiminden, risk yönetimine geçiş sağlanmıştır. Afet yönetim sisteminde afet öncesi hazırlık, planlama ve risk azaltma çalışmalarının önceliklendirmesini ve bu alana yatırım yapılması amaçlanmaktadır. Ayrıca erken uyarı sistemleri ile halkın afetlere karşı uyarılması, eğitim ve farkındalık faaliyetleri ile toplumun daha bilinçli hale getirilmesi ve böylelikle kayıpların azaltılması amaçlanmaktadır.

Afet yönetim sisteminin çatı belgesi olarak hazırlanan *Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi (TAYSB)*, Türkiye’deki afet yönetimin sürecinin tüm evrelerini ve afet risklerinin tamamını kapsamaktadır. TAYSB, etkin afet yönetimi için sistematik bütünlüğe, kaynakların verimli kullanımına ve ortak sorumluluğa dayalı bir model sunmaktadır. Afet yönetiminin temel ilkeleri, politikaları ve stratejileri bu belgede tanımlanmaktadır. Belge, tüm kamu kurum ve kuruluşlarını, akademik kurumları, özel sektörü, sivil toplum kuruluşlarını (STK), medyayı, ailelere ve bireylere kadar tüm toplumu ve uluslararası kuruluşları afet yönetiminin paydaşları olarak görmektedir (AFAD-c, 2023). Belgenin

hazırlık süreci devam etmektedir. Şekil 1.8’ de Türkiye’deki afet yönetim sisteminin genel yapısı gösterilmektedir.

Şekil 1.8. Türkiye afet yönetim sistemi

Kaynak: AFAD web sayfasından uyarlanmıştır.

1.5.5.4. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)

Türkiye coğrafik konumu ve jeolojik yapısı nedeniyle afetselliği yüksek bir bölgede konumlanmaktadır. Kentlerdeki yapı stokunun durumu, yerleşim alanlarının zemin yapısı ve alt yapı yetersizlikleri afet risklerini daha da artırmaktadır. Bu afet risklerini azaltmak amacıyla ulusal düzeyde sorumlu Bakanlıkların paydaşlığında “*Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)*” hazırlanarak, 8 Temmuz 2022 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararı ile yayımlanmıştır. Plan, Türkiye’de meydana gelebilecek her tür ve büyüklükteki afetlere yönelik risk azaltma çalışmalarını yürütecek kamu kurum ve kuruluşlarını, yerel yönetimleri, özel sektörü, STK’ları, üniversiteleri ve gerçek kişileri kapsamaktadır. TARAP afetlerin neden olabileceği sosyal ve ekonomik kayıpların önlenmesini, afetlere dirençli ve güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulmasını hedeflemektedir. Sendai Çerçevesinde (2015-2030) yer alan ve uluslararası kabul görmüş stratejik öncelikler TARAP’ın da stratejik önceliklerini oluşturmaktadır. Planda her stratejik önceliğe yönelik *17 amaç, 66 hedef ve 227 afet risk azaltma eylemi* ve bu eylemlerin uygulanmasından sorumlu ve destek kurumlar tanımlanmıştır. Eylemlerin gerçekleşme dönemi kısa (2022-2024), orta (2022-2028) ve uzun vadeli (2022-2030) olarak belirlenmiştir. TARAP’ın hazırlanması sürecinde *11 afet türü* çalışılmıştır. Bunlar, deprem, kütle hareketleri, sel-taşkın, iklim değişikliği, bulaşıcı ve salgın hastalıklar, orman yangınları, büyük endüstriyel kaza (BEK), kimyasal-biyolojik-radyolojik-nükleer tehditler (KBRN), tehlikeli madde taşımacılığı (TMT), maden kazaları ve kitlesel göç afetleridir (Türkiye Afet Risk Azaltma Planı, 2022).

TARAP hazırlanırken ülke genelinde mevcut durum tespiti yapılmış, çalıştaylar düzenlenerek ihtiyaç analizleri yapılmıştır. AFAD tarafından gerçekleştirilen GZFT analizi sonuçlarına göre afet risk azaltmada karşılaştığımız sorunlar ve çözüm önerileri de belgeye yansıtılmıştır. Akademisyenler, paydaşlar ve kurum içi uzmanların katkılarıyla hazırlanan belge, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030) belgesi ile aynı ekseninde bir çerçeve sunmaktadır.

1.5.5.5. İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP)

Bir toplumun afetler sebebiyle kayıp yaşamaması ve afetlere karşı dirençli ve bilinçli olması hayati önemlidir. Özellikle yerel düzeyde güçlü bir afet yönetim sisteminin oluşturulması, ihtiyaçların tespit edilerek görev ve sorumlulukların tanımlaması afet meydana gelmeden önce önleyici tedbirlerin alınması ve toplum düzeyinde hazırlıklı olunması aynı derecede önem taşımaktadır. Afet yönetiminde önleme ve hazırlıklı olmanın temelinde risk azaltma faaliyetleri yer almaktadır. Risk azaltma afet kayıplarını önleyebilmekte veya riski minimize edebilmektedir. Bununla birlikte afet öncesi dönemde alınacak önleyici tedbirler sayesinde afet sırası ve sonrası iş yükü azaltılmakta ve ekonomik kayıpların önüne geçilebilmektedir. Bu yaklaşımla Türkiye'nin 81 ilinde "İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP)" hazırlanarak 2021 yılında uygulamaya alınmıştır. İRAP' lar afetlerden kaynaklanan sosyal ve ekonomik kayıpları önlenmeyi ve afet güvenli yaşam alanları oluşturmayı amaçlamaktadır. İRAP'lar risk azaltma eylemlerini, sorumlu kurumları ve uygulama dönemlerini gösteren bir yol haritasıdır. Planlar çok sektörlü ve toplumun büyük kesimini kapsayan katılımcı bir yaklaşımla hazırlanmıştır (İRAP Kılavuzu, 2020).

İl Afet Risk Azaltma Planlarının yasal dayanağı, 15/07/2018 tarihli 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesidir. Kararnamede İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri tarafından afet ve acil durum risklerinin azaltılması, yönetilmesi ve etkilerinin azaltılmasına yönelik il planlarını yerel yönetimler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği ve koordinasyon içinde geliştirilmesi ve uygulanması gerektiği belirtilmektedir (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). Ayrıca 11. Kalkınma Planında, afetlerin neden olabileceği can ve mal kaybının azaltılmasına yönelik afet riskini azaltma faaliyetlerinin uygulanması konusu vurgulanmaktadır (Kalkınma Planı, 2019). Bu doğrultuda 2021 yılında tüm illerimiz için tamamlanan İRAP' larda toplam 222 amaç, 1.364 hedef ve farklı sektörlere

yönelik 12.925 eylem tanımlanmıştır. Bu eylemlerden 2.321'i eylem acil olarak yapılması gereken **kırmızı (öncelikli)** eylem olarak sınıflandırılmıştır (Strateji Bütçe Başkanlığı, 2023).

1.5.5.6. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planları (TASİP)

Afetler sebebiyle konutlar, işletmeler ve şehir alt yapıları hasar görmekte, doğal çevre, tarihi ve kültürel miras tahrip olmakta, günlük yaşamın devamlılığı önemli ölçüde etkilenmektedir. Afetler aynı zamanda toplumlarda ciddi ekonomik, sosyal ve psikolojik kayıplara yol açmakta, sürdürülebilir kalkınmayı engellemektedir.

Bu durumla baş edebilmek amacıyla afet sonrası mümkün olan en kısa sürede ve kaynakların etkin kullanımıyla gerçekleştirilmesi hayatın normale döndürülmesi gerektirmektedir. Normale dönme sürecinin yönetimini planlamak amacıyla Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) hazırlanmaktadır. TASİP, 10 sektör ve 39 ana görev alanı, bu sektörlerden sorumlu kurumlar ve yürütülecek afet sonrası iyileştirme faaliyetleri çerçevesinde tanımlanan hedef-strateji-eylemlerden oluşmaktadır (Strateji Bütçe Başkanlığı SBB, 2023: 24). TASİP planının hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

1.5.5.7. Afet ve Acil Durum Kurulu

Afet ve acil durumlara yönelik risk faktörlerinin belirlenerek afet öncesinde alınması gereken önleyici faaliyetler ile afet ve acil durum sonrasında yapılması gereken çalışmalar hakkında öneriler sunarak kurumlara rehberlik yapmak, afet ve acil durumlara ilişkin politika ve öncelikleri belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Kurul ulusal düzey bakanlık temsilcilerinden oluşur. Kurul afet ve acil durum hallerinde bilgileri değerlendirerek alınması gereken önlemleri belirler ve uygulanmasını sağlar. Bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür (TAMP, 2022).

1.5.5.8. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)

AFAD tarafından 2014 yılında hazırlanan TAMP 3 Ocak 2014 tarih ve 28871 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. TAMP hem ulusal hem de yerel düzeyde afet ve acil durum müdahale ilkelerini tanımlayan bir plandır. TAMP planı, 2011 yılında

yaşanan Van depreminden edinilen deneyim sonucunda bakanlıkların, kurum ve kuruluşların görüşleriyle şekillenen taktiksel bir yaklaşımla hazırlanmıştır (TAMP, 2022).

Planın amacı, afet ve acil durumlarında müdahale faaliyetlerine katılacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerinin rol ve sorumluluklarını tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel ilkelerini belirlemektir. TAMP’ ta Türkiye’de meydana gelebilecek afetlere müdahalede görev alacak bakanlıklara, kurum ve kuruluşlara, özel kuruluşlara, STK'lara ve gerçek kişilere görev ve sorumluluk vermektedir (TAMP, 2022).

Planın hedefleri hayat kurtarma, kesintiye uğrayan yaşamı ve faaliyetleri en kısa sürede normale döndürme, müdahale faaliyetlerini hızlı ve planlı bir şekilde yürütme, ikincil afetleri önleme, süreç hakkında kamuoyunu bilgilendirme ve kaynakların etkin kullanımını sağlama şeklinde belirlenmiştir. Kısaca afetin akut döneminde kesintiye uğrayan hayatı akut dönemden çıkarmaya yönelik müdahale faaliyetlerinin gerçekleştirilmesidir.

81 ilde ulusal planla uyumlu “*İl Afet Müdahale Planları*” hazırlanmaktadır. İl planları operasyonel yaklaşımla yerel düzey görevlerini ve sorumlu birimleri tanımlamaktadır. Yerel planın amacı, afet ve acil durum müdahale faaliyetlerinde yer alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerinin rol ve sorumluluklarını tanımlamak ve afet öncesi, sırası ve sonrası müdahalenin temel ilkelerini belirlemektir. İl planlarında 23 çalışma grupları tanımlanmakta ve her çalışma grubu kendi operasyon planlarını hazırlamaktadır. Bu planlarda görevli ekipler, vardiya listeleri, iletişim bilgileri ve müdahale yöntemleri ayrıntılı olarak yer almaktadır.

İl Afet Müdahale Planı, İl Müdürlüğü tarafından ilçeler de dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Ancak Valilik tarafından nüfusu 50.000'den fazla olan ilçelerde, ilçenin afetselliği göz önünde bulundurularak İlçe AFAD Merkezleri kurulabilmektedir (TAMP, 2022). İlçe AFAD Merkezlerinin kurulduğu ilçelerde, İl planı ile uyumlu İlçe Afet Müdahale Planları hazırlanmaktadır.

TAMP’ ta *ulusal 25, yerel düzeyde 23* afet çalışma grubu bulunmaktadır. Her çalışma grubunun ana ve destek çözüm ortağı paydaşları bulunmaktadır (TAMP, 2022). Ana çözüm ortağı kurum, destek çözüm ortakları ile birlikte planın hazırlanmasından ve

uygulanmasından sorumludur. Destek çözüm ortağı, kuruluşun operasyonel planları için araç, ekipman ve personel desteği sağlamaktadır.

Olay türlerine göre TAMP çerçevesinde müdahale edilen olaylar aşağıda Çizelge 1.4'te gösterilmektedir. Çalışma grupları olay türüne göre planlarını hazırlayarak kaynak ve kapasitelerini buna göre oluşturmaktadır.

Çizelge 1.4. TAMP olay türleri ve sorumlu çalışma grupları

AFET TÜRÜ	İLGİLİ AFET ÇALIŞMA GRUBU
DEPREM	Tüm Afet Çalışma Grupları
SU BASKINI	Haberleşme, Nakliye, Ulaşım Alt Yapı, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Sağlık, Tahliye ve Yerleştirme Planlama, Alt Yapı, Enerji, Hasar Tespit, Barınma, Beslenme, Enkaz Kaldırma, Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık, Teknik Destek ve İkmal, Zarar Tespit, Psikososyal Destek, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme, İletişim,
BARAJ PATLAMASI	Haberleşme, Nakliye, Ulaşım Alt Yapı, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Sağlık, Tahliye ve Yerleştirme Planlama, Alt Yapı, Enerji, Hasar Tespit, Barınma, Enkaz Kaldırma, Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık, Teknik Destek İkmal, Zarar Tespit, Beslenme, Psikososyal Destek, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
ORMAN YANGINI	Haberleşme, Nakliye, Ulaşım Alt Yapı, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Sağlık, Tahliye ve Yerleştirme Planlama, Alt Yapı, Enerji, Hasar Tespit, Barınma, Yangın, Enkaz Kaldırma, Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık, Teknik Destek ve İkmal, Zarar Tespit, Beslenme, Psikososyal Destek, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
SANAYİ YANGINLARI	Haberleşme, Nakliye, Ulaşım Alt Yapı, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Sağlık, Tahliye ve Yerleştirme Planlama, Alt Yapı, Enerji, Hasar Tespit, Barınma, Yangın, Enkaz Kaldırma, Teknik Destek ve İkmal, Zarar Tespit, Beslenme, Psikososyal Destek, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
TOPLU NÜFUS HAREKETLERİ	Haberleşme, Güvenlik ve Trafik, Nakliye, Ulaşım Alt Yapı, Sağlık, Tahliye ve Yerleştirme Planlama, Enerji, Yangın, Barınma, Beslenme, Zarar Tespit, Psikososyal Destek, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
SİBER SALDIRI	Teknik Destek ve İkmal, Güvenlik ve Trafik, Haberleşme, Enerji, Zarar Tespit, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
KİMYASAL	Haberleşme, Ulaşım Alt Yapı, Nakliye, Arama ve Kurtarma, Güvenlik ve Trafik, Sağlık, Tahliye ve Yerleştirme Planlama, Enerji, Hasar Tespit, Barınma, Alt Yapı, Yangın, Enkaz Kaldırma, Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık, Zarar Tespit, Beslenme, Psikososyal Destek, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
BİYOLOJİK AFETLER VE SALGIN HASTALIKLAR	Haberleşme, Nakliye, Ulaşım Alt Yapı, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Sağlık, Tahliye ve Yerleştirme Planlama, Enerji, Hasar Tespit, Barınma, Alt Yapı, Enkaz Kaldırma, Yangın, Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık, Beslenme, Zarar Tespit, Psikososyal Destek, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
RADYOLOJİK NÜKLEER KAZALAR	Haberleşme, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Nakliye, Ulaşım Alt Yapı, Sağlık, Tahliye ve Yerleştirme Planlama, Enerji, Yangın, Barınma, Beslenme, Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık, Zarar Tespit, Beslenme, Psikososyal Destek, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
KURAKLIK	Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık, Sağlık, Alt Yapı, Zarar Tespit, Psikososyal Destek, Beslenme, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme
ULAŞIM KAZALARI	Haberleşme, Nakliye, Ulaşım Alt Yapı, Güvenlik ve Trafik, Arama ve Kurtarma, Sağlık, Enerji, Enkaz Kaldırma, Teknik Destek ve İkmal, Zarar Tespit, Psikososyal Destek, Beslenme, İletişim, Bilgi Yönetimi, Değerlendirme ve İzleme

1.5.5.8.1. Olay seviyeleri

TAMP'a göre müdahale seviyeleri afetin etki derecesine göre dört gruba ayrılmıştır. En düşük seviye yerel imkanlarla müdahalenin yapıldığı S1 seviyesidir. Afete yerel imkanların yanı sıra çevre illerden de destek gerekiyorsa seviye S2 olarak belirlenmektedir. Ulusal ölçekte yardım gereken olaylar seviye S3 ve uluslararası desteğe ihtiyaç duyulan olaylar en yüksek S4 olarak derecelendirilmektedir. Afet seviyeleri Başkanlık AFAD Merkezi tarafından derecelendirilmektedir. Etki derecesine göre müdahale seviyelerindeki seviyeler ve koordinasyon birimleri Çizelge 1.5'de yer almaktadır.

Çizelge 1.5. TAMP olay seviyeleri

SEVİYE	ETKİ	OLAY TÜRÜ VE ÖLÇEĞİNE GÖRE DESTEK DURUMU
S1	Yerel imkânlar yeterlidir.	İl AFAD Merkezi
S2	Destek illerin takviyesine ihtiyaç vardır.	İl AFAD Merkezi 1. Grup destek iller
S3	Ulusal desteğe ihtiyaç vardır.	1. ve 2. Grup destek iller, Ulusal kapasite
S4	Uluslararası desteğe ihtiyaç vardır.	1. ve 2. Grup destek iller, Ulusal kapasite + Uluslararası destek

Kaynak: TAMP https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf

1.5.5.8.2. Başkanlık AFAD merkezi

Ulusal düzeyde meydana gelen afet ve acil durumlarda etkin müdahale ve koordinasyonun sağlanması amacıyla 7/24 esasına uygun olarak görev yapmaktadır. Başkanlık AFAD Merkezi AFAD' dan sorumlu Bakan tarafından veya sorumlu Bakanın veya yetkilendireceği Bakan Yardımcısının başkanlığında toplanmaktadır. Merkezde ana çözüm ortağı kurumlar ile diğer bakanlıklardan yönetici düzeyinde temsilciler görev almaktadır. Sahadan alınan veriler ile mevcut kaynaklara göre 7/24 esasına uygun olarak müdahale operasyonları yürütülmektedir (TAMP, 2022: 21).

1.5.5.8.3. Bakanlık AFAD merkezleri

AFAD merkezleri, Bakan Yardımcısının veya bakanlıklarda yetkilendirilecek bir üst yöneticinin başkanlığında 7/24 saat esasına göre faaliyet gösterir. Çalışma grubu tarafından

afet bölgesine destek vermek üzere saha destek ekipleri oluşturulmaktadır (TAMP, 2022: 22).

AFAD merkezlerinin görevleri, olayın meydana geldiği bölgede en hızlı şekilde tarama yapmak ve olayın büyüklüğü, etkilenen alan ve nüfus gibi bilgileri içeren ilk değerlendirmeleri Başkanlık AFAD Merkezine bildirmektir. Ayrıca olay bölgesine sağlık, arama ve kurtarma ile ilk yardım ekiplerinin sorunsuz ve süratli bir şekilde ulaşabilmesi için trafik, emniyet ve çevre güvenliği tedbirlerini aldirmek, olay bölgesinde yapılan tespitler, ölü ve yaralı sayıları, hasar durumları ve acil ihtiyaçlar gibi bilgileri ve bunlara ilişkin gelişmeleri Başkanlık AFAD Merkezine ivedilikle bildirmektir (AFAD Merkezleri Yönetmeliği, 2011).

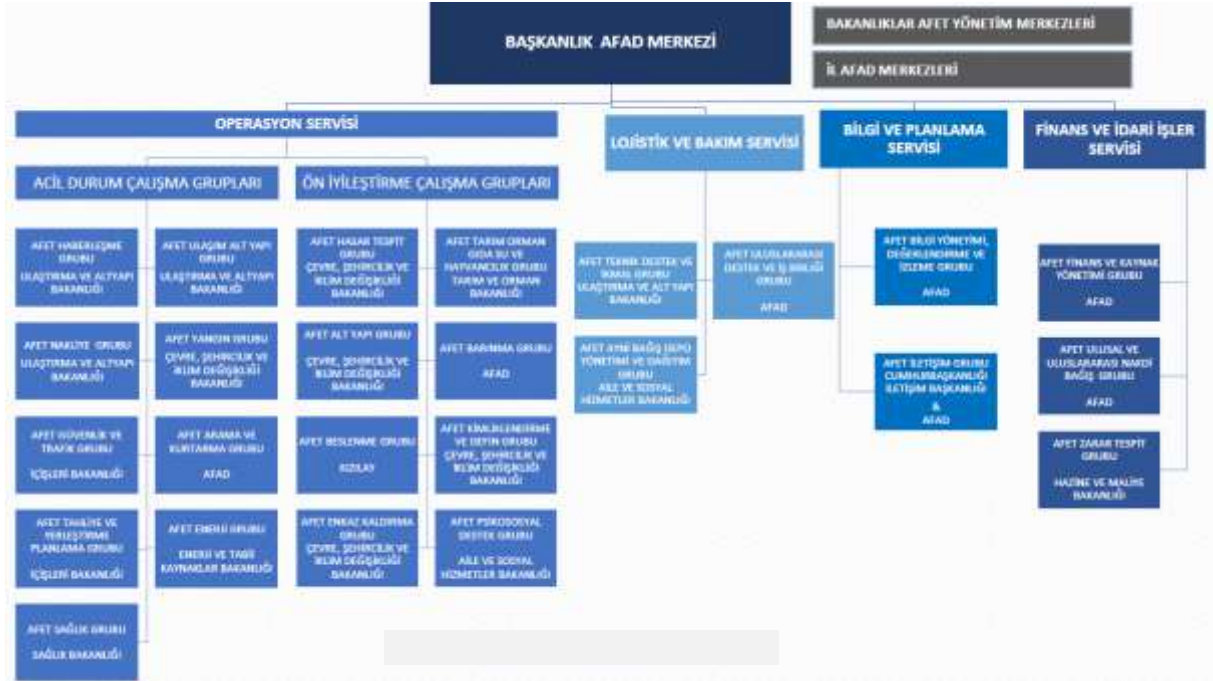
1.5.5.8.4. İl AFAD merkezleri

İl AFAD Merkezleri illerde vali veya yetkilendireceği vali yardımcısının başkanlığında 7/24 saat çalışma esasına göre görev yapmaktadır. Sekretaryasını İl Müdürlüğü yürütmektedir. İhtiyaç duyulan ilçelerde valilerin uygun görmesi halinde İlçe AFAD Merkezi kurulur ve ilçe müdahale planı hazırlanır (TAMP, 2022: 23).

İl AFAD Merkezlerinin görevleri arasında sorumluluk bölgelerindeki olaylarda, il imkânları ile müdahalenin koordine edilmesi ve ekip, ekipman ve benzeri ihtiyaçların cinsi, miktarı ve nitelikleri belirtilerek Başkanlık AFAD Merkezinden talep edilmesi yer almaktadır (AFAD Merkezleri Yönetmeliği, 2011).

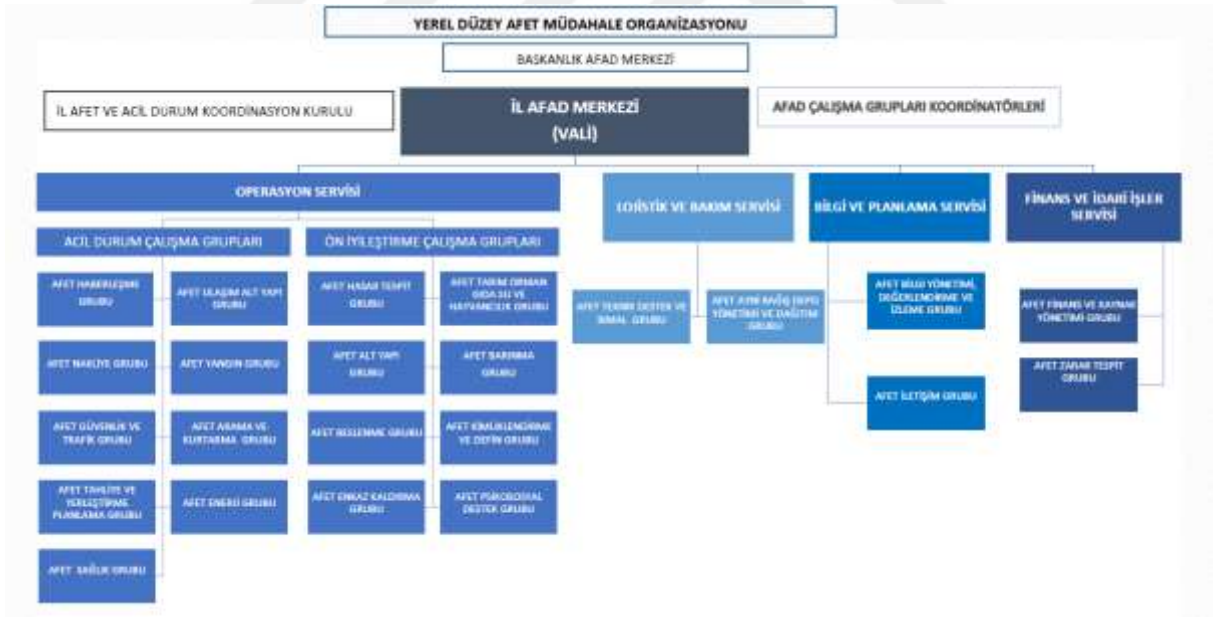
1.5.5.8.5. Ulusal ve yerel müdahale yönetimi

TAMP' a göre müdahalede görev yapan afet çalışma grupları operasyon servisi, bilgi ve planlama servisi, lojistik ve bakım servisi, finans ve idari işler servisleri altında gruplandırılmıştır. Hiyerarşide AFAD Merkezinin başkanı ulusalda Bakan, yerelde Validir. Ulusal düzeyde servisleri yönetmek üzere AFAD Daire Başkanları, yerelde servisleri yönetmek üzere Vali yardımcılarını görevlendirilmektedir. Servislere bağlı ulusalda 25 yerelde 23 afet grubu faaliyet göstermektedir. Şekil 1.9'da Ulusal düzey müdahale sistemi; Şekil 1.10' da yerel düzey müdahale sistemi gösterilmektedir.

Şekil 1.9. TAMP ulusal düzeyde organizasyon şeması

Kaynak TAMP: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf

Şekil 1.10. TAMP yerel düzeyde organizasyon şeması

Kaynak: TAMP, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf

1.5.5.8.6. Ana ve destek çözüm ortakları

Afet müdahale planlarında çalışma gruplarının faaliyetlerini yürütmek üzere ana ve destek çözüm ortakları belirlenmektedir. Ana çözüm ortağı, çalışma grubu tarafından

yürütülecek faaliyetlerin koordinasyonundan sorumlu bakanlık/kurum ve kuruluşlardır. Destek çözüm ortağı çalışma gruplarında ana çözüm ortağı olarak görev alan bakanlık/kurum ve kuruluşların koordinesinde faaliyetlere katılan ve destek veren paydaşlar olarak tanımlanmaktadır.

Ana çözüm ortağının görevleri paydaşlarla operasyon planını hazırlama, çalışma grubunun organize etme, çalışma grubunun hazırlık ve planlama faaliyetlerini yönetme, çalışma grubunun kapasite geliştirme faaliyetlerini yürütme, gerektiğinde destek çözüm ortaklarını göreve çağırma ve kaynakların etkin kullanımını sağlamaktır.

Destek çözüm ortağı kurumların görevleri arasında, operasyon planlarının hazırlık çalışmalarına katılma, gerekli personel, araç, gereç, ekipman ve envanter bilgilerini temin etme, operasyonların yürütülmesine destek verme gibi görevler yer almaktadır (TAMP, 2022: 33).

1.6. Afet Yönetimi ve Yasal Çerçeve

Afetler şehirlerin savunmasızlığını artırarak fiziksel hasarlarla birlikte sosyal ve ekonomik kayıplar meydana getirmektedir. Bu kayıplar toplumun tamamında veya belli bir bölümünde normal düzeni bozarak kesintiye uğratmaktadır. Bu etkileri azaltmak amacıyla güçlü bir afet yönetim sistemi hem kent planlamasında hem de şehirlerin afetlere karşı dirençli hale getirilmesinde önemli katkısı bulunmaktadır. Bu nedenle afetlere daha dirençli toplum hedefi için tüm kesimleri kapsayan bir yaklaşımla afet yönetim sisteminin sağlam yasal zeminde yapılandırılması önemlidir. Bu bölümde Türkiye'deki afet yönetim sisteminin geçmişten günümüze yasal gelişim süreci incelenmektedir.

1.6.1. Afet Yönetimi Yasal Gelişimi

Osmanlıdan günümüze yaşanan afetlere bakıldığında genel olarak afet meydana geldikten sonra afetten etkilenenlere acil olarak iâşe ve ibate yardımları yapıldığı, afet bölgesinin imar çalışmaları ile normale döndürülmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca normale dönme kapsamında her afete özel bir yasal düzenleme yapılarak afet kayıplarının hızlı şekilde giderilmeye çalışılmaktadır. Özellikle Cumhuriyet döneminde afet yönetimi alanında önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin genel özelliği büyük

afetler sonrasında mevzuat değişikliği ile afet yönetim sisteminde ve kurumsal yapılanmada önemli değişimlere yönelik olmasıdır. Böylelikle uzun bir dönem dağınık bir yapılanma ile birden fazla kurumun benzer görevleri üstlendiği müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa odaklı bir anlayışta afet yönetimi sürdürülmüştür.

Afet yönetiminde geçmiş yıllarda beri sürdürülen afet sonrası yardım sağlama anlayışı zamanla değişim göstermiştir. 1999 depremi sonrasında yaşanan kayıplar hem yasal hem de teşkilatlanma bakımından değişime ihtiyaç olduğunu bir kez daha göstermesi üzerine 5902 sayılı kanunla önemli bir adım atılmıştır. Kanun çerçevesinde çok başlı bir yönetim anlayışını önlemek amacıyla kurumların tek çatıda toplandığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı 2009 yılında Başbakanlığa bağlı olarak faaliyetlerine başlamış, buna uygun teşkilatlanmaya gidilmiş ve afet öncesi sırası ve sonrasına yönelik planlamalar yapılarak risk azaltma odaklı anlayış benimsenmiştir. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesinin ardından AFAD, 4. sayılı Bakanlıklar, İlgili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşlar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. AFAD risk odaklı afetlere dirençli toplum misyonunda, afet yönetim sürecinin yasal zeminin geliştirmeye yönelik faaliyetlerini sürdürmektedir.

1.6.2. Afet Yönetiminde Yasal Düzenlemeler

Bu bölümde afet yönetim sisteminde bu konudaki literatür taraması ile önemli olduğu görülen yasal düzenlemelerin ayrıntıları ve sisteme katkısı ele alınmaya çalışılmaktadır.

1.6.2.1. 4623 Sayılı Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun

1939 Erzincan Depreminde ve sonrasında meydana gelen Niksar-Erbaa, Adapazarı-Hendek, Tosya-Ladik ve Bolu-Gerede depremlerinde 43.319 kişinin hayatını kaybetmiş, 75.000 civarında kişinin yaralanmış ve yaklaşık 200.000 bina hasar görmüştür. Bu kayıplar üzerine deprem tedbirleri anlayışındaki değişim ihtiyacı açıkça göstermiştir. Deprem sonrası yalnızca yıkılanın yerine yeni ev yaparak sorunun çözölemeyeceği görölerek 18 Temmuz 1944 tarihinde 4623 sayılı Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun gerçek anlamda afet kayıplarının azaltılmasına yönelik bir başlangıç nitelendirilebilir (Uluğ, 2014). Kanunda afet öncesi hazırlıklar, deprem sırasında yapılması gerekenler, kamu yöneticilerinin ve halkın görev ve sorumlulukları gibi konulara

yer verilmiştir. Ancak Kanun'da daimî iskân çalışmaları ile ilgili hükümler yer almamaktadır. İskân konusunun çözümü için eskiden uygulandığı gibi afetin yaşandığı bölgenin sosyo-ekonomik yapısına bağlı olarak, ayrı ayrı afet yardımı kanunları çıkarma yolu tercih edilmiştir (JICA, 2004: 45).

1.6.2.2. 6785 sayılı İmar Kanunu

1933 tarihli “Belediye Yapı ve Yollar Kanunu” yerleşme ve yapılaşmanın denetimi açısından yetersiz kalması üzerine 1956 tarihli 6785 sayılı “İmar Kanunu” çıkarılmıştır. Kanunla, yerleşim yerlerinin belirlenmesinde afet tehlikelerinin göz önünde bulundurulması, fenni mesuliyet sistemi ve yapı denetimi konularında düzenlemeler yapılmıştır. Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, artan şehirleşme sebebiyle 1958 yılında 7116 sayılı Kanun İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuştur (Uluğ, 2014). Göç, düzensiz kentleşme ve gecekondulaşma sorunları sebebiyle 3194 Sayılı İmar Kanunu yürürlüğe alınmıştır. Bu iki kanun arasındaki önemli fark merkezi otoritenin sahip olduğu yetkinin yerel yönetimlere verilmesi olduğu söylenebilir (Çilingir, 2019).

1.6.2.3. 7269 Sayılı/ Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun

1959 tarihli 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun halen yürürlükte dir. Kanun afetler sebebiyle yaşanan kayıp ve hasarın giderilmesi amacıyla özellikle barınmaya yönelik faaliyetler ve sorumlu birimlerle ilgili temel ilkeleri ortaya koyan bir yasadır. Kanun kapsamındaki yardımlar deprem, su baskını, yangın, kaya düşmesi, heyelan, çığ ve benzeri afetleri kapsamaktadır. Kanun bu afetler sebebiyle genel hayatı etkili olacak seviyede kayıp ve hasarın meydana geldiği durumlarda geçerli olmaktadır. Kanun kapsamındaki yardımların uygulaması ile ilgili genel hayata etkililik şartı bulunmaktadır. Genel hayata etkililik şartı Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelikle düzenlenmektedir. Yönetmeliğe göre nüfusa göre bir mahalde belli sayıda konut hasarı meydana gelmesi veya gelmesi muhtemel durumlarda, can kaybı, hayvan zayiatı, tarımsal hasarların meydana gelmesi durumlarında afetlerin genel hayata etkililiğinden söz edilebilmektedir (Genel Hayata Etkililik, 1968).

Halen yürürlükte olan kanunda birçok değişlik yapılmış olmasına rağmen, kanunun hali hazırda ağırlıklı olarak afet sonrası yardım çalışmalarına odaklanmaktadır (Özmen ve Özden, 2013). Ancak kanunda muhtemel bir afet sebebiyle yaşanabilecek kayıpları önlemek için afet öncesinde önleyici tedbir alınması hükümleri risk azaltma kapsamında yer almaktadır. Kanununda afet öncesi döneme yönelik hükümlerin artırılması önemlidir. Ayrıca kanunda zorunlu deprem sigortası uygulamasında bina denetimleri ile ilgili düzenlemenin yer almadığı ve işyeri yardımları ile ilgili hükümlerinin açıklayıcı olmadığı konuları değerlendirilmektedir (Cihangir, 2023).

1.6.2.4. 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütölmesine Dair Kanun

1995 tarihli 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütölmesine Dair Kanunun amacı, afete meydana gelen yerlerde normal hayatın devamını sağlayacak hizmetlerin yürütölmesi, hasar ve tahribatın giderilmesi amacıyla yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esasların düzenlenmesidir. Kısaca afet bölgelerinde 7269 sayılı kanunla düzenlenen iskân yardımı dışında kalan yardımlar düzenlenmektedir. Örneğin esnaflara yönelik kredi yardımları, işyeri edindirme yardımları, vergi muafiyetleri, altyapı hasarları için belediyeler ve özel idarelere yapılacak yardımlar bu kanun kapsamında değerlendirilmektedir.

Kanun yayınlandıktan sonra ihtiyaca göre maddeleri üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Örneğin 901 sayılı kanun tasarısı ile Afyon-Dinar İlçesi ve çevresi ile Denizli-Çivril İlçesi ve çevresinde meydana gelen depremler sonrasında 4123 sayılı Kanun ve 7269 sayılı Kanun hükümlerinin yeterli olmadığı gerek belirtilen yörelerde ve gerekse yaşanabilecek diğer afetlere yönelik kanunda yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (Kanun Tasarısı, 1995).

Afet yardımlarını düzenleyen 7269 ve 4123 sayılı kanunlar afet sonrası yardım anlayışının Türkiye’de uzun bir dönem yönetim stratejisi olduğunu göstermektedir. Ancak günümüz afet yönetiminde risk azaltmanın önemi daha iyi anlaşılmış ve bu alana yapılacak yatırımlar ile kentlerimiz daha dirençli hale gelerek afet sonrası yapılacak yardımlar daha da azaltılmış olacak ve dolayısıyla kaynaklar daha etkin kullanılmış olacaktır.

1.6.2.5. 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

2009 tarih ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının kurulması, örgütlenmesi ile görev ve yetkilerini düzenlemektedir. Kanun ile afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetler, afet öncesi politikaların oluşturulması amaçlanmıştır.

Türkiye’deki afet yönetim sistemi 1999 yılı Marmara depremi öncesinde afet sonrası döneme odaklı bir anlayışla yürütülmekteydi. Bu yıkıcı deprem sonrasında anlayış değişikliğine gidilmiş ve önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu doğrultuda 5902 sayılı yasa ile Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü kapatılarak Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur. Ayrıca yasa ile İl Sivil Savunma Müdürlükleri yerine de İl Özel İdaresi bünyesinde Vali koordinesinde İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri oluşturulmuştur. Kanun Türkiye’de çok başlı bir yapılanma gösteren afet yönetim sistemini tek çatı altında toplayarak Başbakanlığa bağlı güçlü bir yapılanmayı sağlamıştır (Aktel, 2010). Bu yeni yapılanma ile risk azaltma odaklı afetlere karşı daha etkin müdahale sağlayan bir sistem oluşturulmuştur.

1.6.2.6. Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği

23.02.2022 tarih ve 5211 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe giren Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğinin amacı acil durumlarda ihtiyaç duyulacak kapasiteyi planlamak, olay bölgesine hızlı ve etkin bir şekilde yardım göndermek ve bu faaliyetleri yürütecek birimlerin görev ve sorumluluklarını tanımlamaktır (5211 Sayılı Yönetmelik, 2022). Yönetmelik gereğince ulusal ve yerel düzeyde müdahale planları hazırlanmaktadır. Ulusal düzeyde Bakanlıkların ilgili kurum ve kuruluşlarının katılımıyla afet ve acil durumlara yönelik TAMP hazırlanmaktadır. TAMP afet öncesi, sırası ve sonrasına ait müdahale planlamasının temel prensiplerini içermektedir.

Yönetmelikte ulusal ve yerel düzeyde afet ve acil durum hazırlık çalışmaları ile Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezlerinin görevleri tanımlanmaktadır. Yönetmelikte afet ve acil durum hallerinde başkanlığın, bakanlıkların, mülki idare amirlerinin görev ve

sorumlulukları ile yerel düzey birimler ve afet görevleri ayrıntılı olarak tanımlanmaktadır.

1.6.2.7. Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği

Türkiye’de deprem yönetmelikleri bugüne kadar 1947, 1953, 1961, 1968, 1975, 1998, 2007 ve halen yürürlükte olan 2019 olmak üzere toplam 8 kez revize edilmiştir. Hazırlanan yönetmeliklerde, yapının bulunduğu deprem bölgesi ve zemin özellikleri dikkate alınarak yapıların, depreme dayanıklı tasarımı ve inşası için gerekli olan minimum koşullar verilmektedir. Deprem Yönetmeliği 110 kişilik çalışma grubu üyelerinin katılımı ile sekiz çalıştay düzenlenerek güncellenmiştir. Güncellenen yönetmelik 18 Mart 2018 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak 1 Ocak 2019 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin amacı yeniden yapılacak, değiştirilecek, büyütülecek resmi ve özel binaların deprem etkisi altında tasarımı ve yapımı ile mevcut binaların deprem etkisi altındaki performanslarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi için gerekli kuralları ve minimum koşulları belirlenmesidir. Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği’nin güncellenmesinin gerekçesi olarak kullanılan malzeme çeşitliliğinin ve yapı modellerinin artması, mevcut yapı stokunun deprem dayanımının yetersiz olması kentsel dönüşüm kapsamında yapılan güçlendirme çalışmaları yer almaktadır (AFAD-b, 2023).

1.6.2.8. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun

6306 sayılı kanun 31 Mayıs 2012 tarihli ve 28309 sayılı resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı, afet riski altındaki alanlarda ve bu alanlar dışında kalan riskli yapıların bulunduğu yerlerde, fen ve sanat standartlarına uygun olarak, sağlıklı ve güvenli yaşam çevreleri oluşturmak üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere ilişkin usul ve esasların belirlenmesi şeklinde tanımlanmıştır. Kanun, riskli alanlarda sağlıklı ve güvenli yaşam çevresi oluşturulması hedefinde bir kentsel dönüşüm yasası niteliğindedir (6306 Sayılı Kanun, 2012). Kanuna göre ekonomik ömrünü tamamlamış yapılar, ağır hasar görme riski tespit edilen yapılar ve yıkılma riski taşıdığı tespit edilen yapılar kentsel dönüşüm kapsamında değerlendirilmektedir. Maliklerin veya idarenin talebiyle riskli yapılar tespit edilerek *60 gün* içinde idare ve maliklerin anlaşması ile yıkım gerçekleştirilmektedir. Bu yöntemle kentsel dönüşüm yapılan binalardaki hak sahiplerine kira yardımı yapılmaktadır (6306 Sayılı Kanun, 2012). Daşkiran (2015) tarafından kanuna göre üzerindeki bina yıkılarak arsa haline gelen taşınmazlarda, anlaşma yapılamayan 1/3 malik paylarının açık

arttırma ile 2/3 çoğunluğa satılabileceği, satılmaması durumunda da hazine adına resen tescil edileceği anlaşma sağlanamaması durumunda acele kamulaştırma yapılabileceği belirtilmektedir. Bu uygulama sonucunda mülkiyet hakkının ihlali sonucunu doğurabileceği vurgulanmaktadır (Daşkiran, 2015).

1.6.2.9. 6305 Sayılı Afet Sigortaları Kanunu

1999 yılında yaşanan Marmara depreminin ardından 587 Sayılı KHK ile kamu-özel sigorta iş birliği olan zorunlu deprem sigortası iş ve işlemlerini yürütmek üzere kamu tüzel kişiliğine haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. Kanun ile tapu ve konut kredisi işlemlerinin yanı sıra elektrik ve su abonelik işlemleri için de deprem sigortasının yaptırılması zorunlu hale getirilmiş ve DASK'ın deprem dışındaki afetler için de teminat vermesinin önü açılmıştır (Taylan, 2007).

6305 Sayılı Kanun'un amacı, zorunlu deprem sigortası ile sigorta şirketlerinin teminat vermediği veya teminat verilmesinde güçlüklerle karşılaşılan deprem dışındaki diğer afetler ve katastrofik riskler sonucu meydana gelebilecek her türlü zararı karşılamak üzere sunulacak sigorta ve reasürans teminatlarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir. DASK'ın temel amaçları zorunlu deprem sigortası kapsamındaki tüm konutların ödenecek prim karşılığında sigortalanması, depremin devlet üzerindeki mali yükünün azaltılması, sigorta yoluyla risk paylaşımının sağlanması, sigorta sisteminin sağlıklı binaların inşası için önemli bir araç olarak kullanılması ve özellikle depremlerin neden olduğu hasarların giderilmesi için uzun vadede kaynakların tek bir yerde toplanmasının sağlanmasıdır (6305 Sayılı Kanun, 2012).

Zorunlu deprem sigortası, deprem ve depreme bağlı ikincil yangın, patlama, yer kayması ve tsunami gibi afetler sebebiyle konutlarda meydana gelen yapısal hasarları karşılamak üzere tasarlanmıştır. DASK, depremin yanı sıra sel, toprak kayması, şiddetli fırtına, dolu, kaya düşmesi ve çığ gibi afetleri de teminat altına alabilmektedir.

Sosyal devlet olmanın gereklerinin yerine getirilmesini sağlayan zorunlu deprem sigortası, mal üzerindeki zararlar kapsamaktadır. Barlas (2011) göre 6305 Sayılı Kanun'un 1.maddesinde, maddi ve bedeni zararların giderilmesinden bahsedilirken uygulamada sadece maddi zararların ZDS ile karşılanabileceği belirtilmektedir (Barlas,2011). Bununla birlikte

Türkiye'nin afet riskleri göz önünde bulundurularak zorunlu sigortanın diğer afetleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir.

1.Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Çalışmanın ilk bölümünde;

- Afet kavramı, sınıflandırması ve sınırları, afetlerin sebep olduğu fiziki, sosyal ve ekonomik kayıplar örnekler verilerek incelenmiştir.
- Teknolojik afetler başlığında Hindistan Bhopal kazası (1984) ve Fukushima Daiichi nükleer santral kazası (2011) olay örneği olarak değerlendirilmiştir.
- Afetlerin kamu yönetimindeki yeri ve başarılı bir afet yönetiminde etkili olan faktörler değerlendirilerek afet yönetişimi kavramı ve kapsamı ele alınmıştır.
- Fransa ve Türkiye afet yönetim sistemleri benzer bir çerçevede incelenmiştir.
- Her iki ülkenin afet riskleri ve bu riskleri azaltmak amacıyla oluşturulan risk yönetim sistemleri değerlendirilmiştir.
- Ayrıca bölümde afet yönetim sistemindeki görevli kurumlar, planlama sistemleri ve tarihsel süreçte yasal gelişimleri değerlendirilmiştir.
- Risk azaltma planları kurullar ve komisyonlar eylem planları ayrıntılı olarak incelenmiştir.
- Türkiye'deki afet müdahale planı TAMP ve Fransa müdahale planı ORSEC tarihsel süreci ile incelenmiştir.
- Her iki ülkenin afet yönetimindeki sigorta sistemleri incelenerek sigortalamanın kapsamı ve süreci ve her iki ülke farklılıkları öne çıkarılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

FRANSA VE TÜRKİYE JANDARMASI

Jandarma kelime kökeni olarak Fransızca *homme d'armes* (silahlı adam) kelimesinden türetilmiştir. Kelimenin çoğulu *gens d'armes*'tir. Çoğul anlamı daha sonra jandarma olarak kullanılmaya başlanmıştır (Pehlivanlı, 2022; Eurogendfor-a, 2023). Jandarma geçmişten günümüze birçok ülkede orduya kısmen veya tamamen bağlı askeri statüde, emniyet ve asayiş sağlamakla görevli kolluk kuvveti olarak görev yapmaktadır. Jandarmanın Fransa'da askeri bağlılığı devam ederken, Türkiye'de emniyet, asayiş ve kamu düzeninin korunmasını sağlayan genel kolluk ve güvenlik kuvveti olarak faaliyet göstermektedir (Taş vd., 2021).

2.1. Fransız Jandarması

Fransız Jandarması, 16 Şubat 1791'de Orta Çağ'a kadar uzanan eski bir polis gücü olan *maréchaussées* teşkilatının ardılı olarak kurulmuştur. 1791 yılında Fransız Devrimi tüm hızıyla devam ederken, polis güçlerini devrimci rejimin kontrolü altına almak için Jandarma teşkilatı kurulmuştur (Verbeurgt, 2019). Jandarma Fransa'nın hem kırsal hem de kentsel alanlarında kamu güvenliğini ve düzenini koruyan silahlı güçtür. Fransız Jandarması bir yandan organik ve işlevsel anlamda İçişleri Bakanlığına bağlı iken diğer yandan askeri görevlerinin yerine getirilmesinden Silahlı Kuvvetler Bakanlığı'na karşı sorumludur. Bu kapsamda jandarmanın genel kolluk görevleri açısından merkezde İçişleri Bakanlığına, taşrada il valilerine bağlıdır. Yurtdışına yapılacak jandarma operasyonlarında, jandarma personelinin eğitimlerinde ve disiplin kurallarında Fransız Savunma Bakanlığına bağlılığını korumaktadır (Altundaş, 2013).

Fransız Jandarması, 102.000 personelden oluşan bir kuvvettir. İlave olarak 30.000 kişilik yedek kuvveti bulunmaktadır. Personelin 6.100' ü subay, 79.000'i astsubay, 12.500' ü asker ve 4.400'ü sivil memurdan oluşmaktadır. Sorumluluk alanı, nüfusun %50'sinin yaşadığı Fransa'nın %95'ini kapsamaktadır. Jandarma teşkilatı barışta ve savaşta, ortaya çıkabilecek herhangi bir kriz durumunda tüm Fransız toprakları üzerinde görev yapma yetkisine sahiptir. Başlıca sorumlulukları arasında kamu düzeninin, emniyet ve güvenliğin sağlanması yer almaktadır (NATO, 2023).

2.1.1. Fransız Jandarmasının Tarihçesi

18. yüzyılda Avrupa'da kentleşmenin artmasıyla birlikte şehirlerde nüfus artışına bağlı olarak güvenlik ve asayiş sorunları yaşanmaya başlanmıştır. Kentlerin gelişiminden önce güvenlik feodal sistemde şövalyeler tarafından sağlanırken, insanların şehirlerde yaşamaya başlaması ile birlikte Avrupa'da toplumsal yaşamda önemli değişimler yaşanmıştır. İnsanların kentlere göç etmesi nedeniyle derebeylerin gücü ve hâkimiyeti azalmış, şehirlerde toplu yaşama kültürü gelişmeye başlamıştır. Şehirlerin güvenliğinden polis teşkilatı sorumlu iken kırsalda bir güvenlik teşkilatı kurulmamıştı. Maréchaussée teşkilatı hem kırsalda güvenliği sağlıyor hem de devleti temsil ediyordu. Örgütün görevleri arasında vatandaşların korunması ve güvenliğinin sağlanması, suçluların yakalanması, yolların ve askeri nakil araçlarının güvenliğinin sağlanması ve asker kaçaklarının yakalanması yer almaktaydı. 1789'daki Fransız Devrimi büyük bir karışıklığa ve otorite kaybına neden olmuştur. Fransız halkının gözünde Maréchaussée'nin kralı korumak için halkın karşısında yer almış olması ve örgüt içindeki rüşvet ve yolsuzluklar bu yapıya olan güveni azaltmıştır. Jandarma teşkilatı, devrim sırasında kralı korumakla görevli özel birim olmasına rağmen, halkla karşı karşıya gelmemiştir. Jandarma teşkilatı ayrıca rüşvet ve yolsuzluk vakaları bulaşmamış olması halkın gözünde güvenini korumuştur. Böyle bir ortamda Napolyon, 1791'de Maréchaussée' teşkilatını "Ulusal Jandarma" olarak değiştirerek jandarma teşkilatını kurmuştur (Altundaş ve Pustu, 2023).

Jandarma, devrimden sonraki kaos ve karışıklığı önleyerek düzenin yeniden sağlanmasında ve ülkenin yeniden büyük bir güç haline gelmesinde önemli bir rol oynamıştır. Böylelikle Fransa kısa süre içinde İngiltere gibi dönemin en güçlü devletlerinden biri olmayı başarmıştır. Jandarmanın bu başarısı ve halk tarafından kabul görmesindeki en önemli etken devrimde halka karşı yer almaması, yeni ve güvenilir bir örgüt olmasından kaynaklanmaktadır. Jandarmanın büyük başarısının bir sonucu olarak, jandarma diğer Avrupa ülkeleri için bir model haline getirmiştir. Napolyon'un Avrupa'daki yayılmacı politikaları da Avrupa kıtasında jandarma sisteminin yaygınlaşmasında önemli bir etken olmuştur.

Bugüne gelindiğinde Avrupa'da Fransa'nın öncülüğünde 17 Aralık 2008 tarihinde Avrupa Jandarma Gücü (Euro Gend For- EGF) oluşturulmuştur. EGF Avrupa Birliği jandarmalarını bir araya getiren bölgesel bir örgüttür. Ancak bu örgütte, Avrupa'da

Jandarma Teşkilatları bulunmayan Almanya ve İngiltere, dahil 21 ülke üye değildir. Sadece Fransa, İtalya, Hollanda, Romanya ve Portekiz'den oluşan jandarma gücü dahil olmuştur. Birliğin asıl misyonu Avrupa'da ve Avrupa dışında ortaya çıkacak bölgesel problemler, iç karışıklıklar ve düşük yoğunluklu savaş ve afetlere ilk müdahale birliklerinin gönderilmesidir. Ayrıca, ülke jandarmaları arasında suç ve suçlulara karşı bir iş birliğinin geliştirilmesi yer almaktadır (Eurogendfor-b, 2012). Uzun bir dönem Fransa'da kolluk güçlerinin geleceğiyle alakalı maliyet ve verimlilik nedenleriyle reform çalışmaları gündeme gelmektedir. Ancak Fransız Jandarması Belçika örneğinde olduğu gibi jandarmanın kaldırılarak emniyetle birleştirilmesi gibi bir reforma askeri çekinceler nedeniyle mesafeli yaklaşmaktadır (Verbeurgt, 2019; Altundaş, 2013).

2.1.2. Fransız Jandarmasının Görevleri

Fransız Jandarmasının görevleri idari, adli ve askeri olmak üzere üç ana temeldedir.

2.1.2.1. İdari görevler

Jandarmanın idari görevleri suç önleyici yönü ile karakterize edilmektedir. Çalışmalarının %40'ından fazlası can ve mal güvenliğinin sağlanmasına yöneliktir. Ülkenin büyük bölümünde mobil birimlerin desteği ile güvenlik ve asayiş hizmetleri sürdürülmektedir. Fransız Jandarması kamu güvenliğinden sorumlu olduğu alanlarda denetim faaliyetlerini de yürütmektedir (FIEP, 2023).

2.1.2.2. Adli görevler

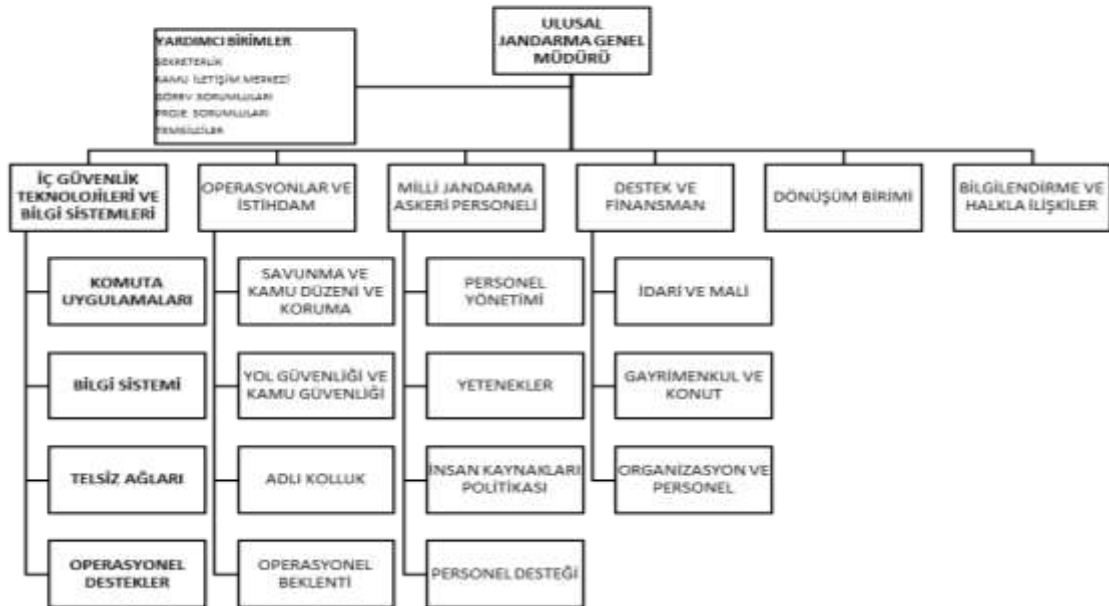
Jandarmanın görevlerinin dörtte birinden fazlası adli görevlere ayrılmıştır. Suçla mücadele, bilgiye ulaşma yeteneği, modern veri işleme araçları, personelin adli konularda ve soruşturma teknikleri konusunda eğitimi adli jandarmanın etkinliğini artırmaktadır. Jandarma birimlerinde 26.000'i adli polis olmak üzere yaklaşık 61.000 jandarma görevlidir. Bu birim uyuşturucu kaçakçılığı, cinayet, nitelikli hırsızlık, mali işler gibi önemli alanların yanı sıra hırsızlık, araba hırsızlığı, dolandırıcılık gibi daha yaygın konularda görev yapmaktadır. (FIEP, 2023)

2.1.2.3. Askeri görevler

Jandarmanın askeri görevleri arasında ülkede önemli yerlerin korunması, nükleer silahlanma konusunda hükümet kontrolünün sağlanması, dost birliklerin askeri alanda hazırlanmasına ve rezervlerin yönetimine katkıda bulunulması gibi faaliyetler yer almaktadır. Bununla birlikte Jandarma, AB'nin, Birleşmiş Milletlerin veya NATO'nun talebi üzerine dünyanın her yerindeki barış misyonlarında görev almakta ve yurtdışında görev yapan Fransız silahlı kuvvetlerine eşlik etmektedir (FIEP, 2023).

2.1.3. Fransız Jandarmasının Teşkilat Yapısı

Fransız Jandarması, Fransız toprakları üzerinde bölgesel bir ağ oluşturan bölgesel komutanlıklar, kamu düzenini korumak için mobil kuvvetler ve adli polis, denizaşırı veya askeri güvenlik konularında vasıflı personel sağlamak için uzman jandarmalardan oluşmaktadır (NATO, 2023). Merkezde genel müdürlüğe bağlı birimleri ve yerelde sabit ve mobil jandarma birimleri bulunmaktadır. Fransız Jandarma teşkilatı organizasyon şeması Şekil 2.1' de gösterilmektedir.

Şekil 2.1. Fransız jandarması teşkilat yapısı

Kaynak: www.interieur.gouv.fr/sites/minint/files/medias/documents/2022-04/2020-10-29-Organigramme-DGGN.pdf

2.1.3.1. Ulusal Jandarma Genel Müdürlüğü

Ulusal Jandarma Genel Müdürlüğü'nün görevleri, Jandarmayı denetlemek ve yönlendirmek, Planlama Merkezi ve Kriz Yönetim Merkezi'ni yönetmek, Jandarmanın askeri katılımının gelişimini izlemek ve Genel Müdüre Jandarmanın yaklaşımına ilişkin stratejik tavsiyelerde bulunmak şeklinde tanımlanmaktadır. Fransız Jandarması kaçak işçilerle mücadeleyi koordine etmek, mobil sınır ötesi suç çetelerini takip etmek, çevre ve kamu sağlığına karşı işlenen suçları araştırmak ve soykırım ve insanlığa karşı işlenen savaş suçları bölümü olmak üzere dört birimden oluşmaktadır.

Jandarma bölgesel ve mobil bir yapıda örgütlenmiştir. Bu yapılanma acil durumlar için hızlı bir müdahaleyi kolaylaştırmakta ayrıca kapasitenin etkin kullanımını sağlamaktadır. Manevra kabiliyeti ve uyarlanabilirliği, konuşlandırılabilir komuta noktaları ve destek birimleri ile öngörülemeyen krizlere hızlı bir çözüm için operasyonel kabiliyet sağlamaktadır.

2.1.3.2 Bölge komutanlıkları

Yetki devri ilkesine göre oluşturulan bölge komutanlıkları bünyesinde her komuta seviyesi, ihtiyaç duyulduğunda bağlı birimleri güçlendirecek özel ekipman ve personel kaynağına sahiptir.

Jandarmanın mobil ve yerleşik olmak üzere iki birimi bulunmaktadır. Bu birimler dışında deniz, kara ve hava ulaşımı ile ilgili operasyonlara katılan ve buralarla ilgili noktaların güvenliğini sağlayan ve özel koruma yapan birimler de bulunmaktadır (Delice, 2015).

2.1.3.3. Mobil jandarma

Mobil jandarma toplumsal olaylara müdahale etmek üzere kurulmuştur. Her türlü krizde kamu düzenini sağlama konusunda uzmanlaşmıştır. Mobil Jandarma afetler gibi kamu düzenini etkileyebilecek olaylara müdahale etmektedir (Delice, 2015). Bu birimin adli bir görevi bulunmamaktadır. Asayişin sağlanmasından, suç ve suçlularla mücadeleden sorumludur. Jandarmanın genel rezervi, sadece polis görevleri için değil, aynı zamanda bölgesel birimlerle birlikte tamamen askeri görevler için de hükümetin emrindedir. Yaklaşık

13,000 personeli bulunan bu birlik, askeri operasyonlar kapsamında denizaşırı bölgeler ve Paris bölgesi de dahil olmak üzere Fransa genelinde ve yurtdışında görevlendirilebilmektedir (Organization for Security, 2023).

Mobil jandarmanın diğer görevleri arasında öncelikli bölgelerde güvenliği sağlamak, adli işlemlere müdahale etmek, hassas sektörlerdeki mülkleri korumak, önemli kurumların binalarını korumak veya önemli kişilerin güvenliğini sağlamak yer almaktadır. Mobil jandarmalar ayrıca yurtdışındaki askeri operasyonlarda ve yurtdışındaki Fransız elçiliklerini korumak için de kullanılmaktadır.

2.1.3.4. Yerleşik jandarma

Yerleşik jandarma sorumluluk alanında devriye, teftiş, kamu düzeninin korunması ve suç soruşturması, adli kolluk, trafik düzenlemesi gibi rutin asayiş ve adli faaliyetlerini yürütmektedir. Trafik devriyeleri ya da dağ operasyonları gibi özel sorumlulukları olan bölgesel karakollar şeklinde örgütlenmiştir. Jandarma, kişilerin ve malların güvenliğini sağlamak, bilgi toplamak, alarm vermek ve tehlikeli durumlarda insanlara yardım etmek için günün 24 saati görevi başındadır. Teşkilatın idari, adli ve askeri görevleri yerine getiren 100,000 personeli bulunmaktadır (Delice, 2015).

Jandarma, genellikle nüfusu 20.000'den az olan kırsal alanlarda ve küçük kasabalarda güvenlik ve kamu düzenini sağlamaktan sorumludur. Nüfusun sadece yüzde 50'sini temsil etmelerine rağmen, bölgenin yaklaşık yüzde 90'ından sorumludurlar. Bölge Jandarması, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün faal müdürlüklerinin mensuplarıyla aynı kanun ve yönetmelikler çerçevesinde cezai soruşturmaları yürütmektedir. Jandarma, asayiş olayları, afetler ve diğer krizlerle ilgilenen ilk kolluk kuvvetidir (Altuntaş, 2013).

2.1.4. Fransız Ulusal Jandarması Yasal Gelişimi

Fransa'da kolluk faaliyetleri Belediye polis teşkili tarafından 17. Yüzyılda Paris'te başlayarak uzun dönem belediyeler tarafından yürütülmüştür. Zamanla Fransa'nın bazı bölgelerinde kolluk hizmetleri belediyelerden alınarak devlet görevine dönüştürülmüş ve Belli bir dönemde bu karma yapıda devam edilmiştir. Kırsalın güvenliğini sağlamak üzere

1791 yılında kabul edilen kanun ile mareşose (maréchaussée) teşkilatının ismi değiştirilerek jandarma teşkilatı kurulmuştur (Altundaş, 2022).

Fransa’da jandarmanın kuruluşu görevleri ve yapılanması 17 Nisan 1798 tarihinde yayınlanan 28 Germinal Yıl VI “Ulusal Jandarmanın Teşkilatına İlişkin Kanun ile düzenlenmektedir. Kanuna göre Jandarma Fransız Cumhuriyetinde düzenin sağlanması ve kanunların uygulanmasını sağlamak üzere kurulmuş bir kuvvettir. Kanunda jandarmanın teşkilatı özellikle kırsal bölgelerin ve ana yolların güvenliğini sağlamaya yönelik oluşturulduğu yer almaktadır (Jandarma Kanunu, 1798).

Kanunda tanımlanan jandarmanın temel görevleri 1778, 1791 ve VI. Yıl kanunlarında da yinelenmektedir (Schmidt, 2015). Kanuna göre jandarmanın görevleri arasında ana yollar, kavşaklar, yerel yolların kontrolü, suçlar ile ilgili bilgi toplanması, suçluların aranması ve yakalanması, eşkıyaların yakalanması, kaçakçılığın önlenmesi, göçmenlerin tutuklanması, anayasaya aykırı toplantıların dağıtılması ulusal ve özel mülkiyetin korunması gibi kısaca kamu güvenliğinin sağlanması görevleri bulunmaktadır.

Bu görevlerin yanı sıra gıdanın serbest dolaşımı ve ticaretin güvenliğini sağlanmaya yönelik hususlar jandarmanın görevleri arasındadır. Bu hükümlerle birlikte asker kaçaklarını ve askerleri yakalayıp tutuklamak, pasaportsuz gezen yabancıları yakalamak, hırsızlığı önlemek, dilencileri yakalamak fuar ve pazar alanlarının güvenliğini sağlanması, ana yolların kontrolü, ağaçları kesen veya herhangi bir şekilde zarar veren kişileri yakalama görevleri de bulunmaktadır (Jandarma Kanunu, 1798). 28 Germinal Yıl VI yasası, Fransız Cumhuriyeti topraklarında bulunan göçmenlerin ve sınır dışı edilmiş rahiplerin yakalanıp tutuklanması, pasaport taşımayan veya iyi durumda ayrılmayan asker kaçaklarının ve askerlerin tutuklanmasına dair hükümleri içerir. Savunma Dairesi Müdürlüğü yolların güvenliğine, kırsal kesimin güvenliğine, kent sakinlerinin rahatlamasına ve halkın huzuruna büyük önem vermiş, bu anlamda Millet Meclisi, Paris'ten geri gönderilen dilencilerin pasaportla entegrasyonunu kolaylaştıracak ve çalıştıracak tedbirlere ilişkin direktifler yayınlamıştır (Schmidt, 2015). Jandarma can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla kolluk faaliyetlerini icra etmektedir. Bu çerçevede kayıp pasaport sahiplerinin tutuklanması ve en yakın teslim noktalarına nakledilmesi görevini de yürütmüştür.

Jandarma Kanunun 133. maddesinde “olağanüstü hizmet” için “Ulusal Jandarma Tugayları kanunen talep edildiğinde, şehirlerin içi de dahil olmak üzere gerektiğinde yardım edeceği belirtilmektedir. Afetler olağanüstü durumlar kapsamında yer aldığından jandarmanın doğal olarak afetlerde görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Jandarma teşkilatının olağan görevleri herhangi bir özel talebe gerek kalmaksızın ve tamamen kendi sorumluluğunda yerine getirilmektedir. Olağanüstü hizmet, yetkili makamın açık talebi olmadan yerine getirilmemektedir (Schmidt, 2015). El koyma işlemi jandarmayı sivil iktidara tabi kılmakta jandarmanın askeri komutanı yalnızca sivil makamlardan gelen yazılı talep doğrultusunda hareket etmektedir. Ancak emrin yerine getirilmesinde birliklerin idaresi, askeri manevralar, silah seçimi konular askeri komutanın takdirindedir.

1798 sayılı kanunu göre döneminde jandarma olabilmenin koşullarını, jandarmanın çalışma şartları, kullanılacak silahları, kıyafetleri ve disiplin şartlarını düzenlemektedir.

28 Germinal Kanunu on yıl boyunca herhangi bir değişiklik yapılmadan uygulamada kalmıştır. Yasa düzeni yeniden sağlayarak suçları nitelendirerek ancak istenmeyen kişiler, kötü niyetli kişiler, kötü vatandaşlar kategorilerini suç olarak kabul etmiştir. Rahiplerin krallığın dışına sınır dışı edilmesine izin veren 1792 ve 1793 tarihli mevzuat korunmuş ancak direktife göre, sınır dışı edilen rahiplerin ölüm cezası yerine Guyana'ya gönderilmesi getirilmiştir. Jandarma teşkilatının yasal gelişimi 1792 yılından günümüze kronolojik listesi Çizelge 2.1 'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.1. Fransız jandarması kronolojik yasal gelişimi 1792-2019

14 Nisan 1792 Kararnamesi	Jandarma tugaylarının sayısını bin altı yüze çıkaran ve ikametgahlarını sabitleyen kararname. Aynı zamanda II. başlığını da ele alıyor: birliğin oluşumu ve ilerleme;
22 Aralık 1790 Kararnamesi	22 Aralık Kararnamesi: (16 Şubat 1791 tarihli kanunla onaylanmıştır) Mareşallerin sorumluluklarını Savaş Bakanının sorumluluklarına devreder.
16 Şubat 1791 tarihli Kanun	16 Şubat 1791 tarihli yasa, kurucu tarafından imzalanan Ulusal Jandarma'nın doğum belgesidir. “Marechaussee bundan böyle Ulusal Jandarma Teşkilatı adını taşıyacaktır”

Çizelge 2.1. (devam) Fransız jandarması kronolojik yasal gelişimi 1792-2019

14 Nisan 1792 Kararnamesi	Jandarma tugaylarının sayısını bin altı yüze çıkaran ve ikametgahlarını sabitleyen kararname. Aynı zamanda II. başlığını da ele alıyor: birliğin oluşumu ve ilerleme; başlık III: eğitim; Başlık IV: iç düzen; başlık V: tedaviler ve başlık VI: hizmet.
16 Temmuz 1792 Kararnamesi	Ulusal jandarmanın yaya olarak örgütlenmesine ilişkin 16 Temmuz 1792 tarihli Kararname.
25 Pluviôse Yasası V. Yıl (13 Şubat 1797)	Bu yasa, ulusal jandarmanın yeniden düzenlenmesine ilişkin yöntemi belirliyor
28 Germinal Yıl Kanunu VI (17 Nisan 1798)	28 Germinal Yıl VI kanunu, ulusal jandarmanın teşkilatı, oluşumu, maaşı, disiplini ve hizmetine ilişkin 1789'dan beri çıkarılan tüm kanunların yerine geçmek üzere hazırlanmıştır. Ulusal Jandarma Teşkilatı Hakkında Kanun MADDE 1 : Ulusal jandarmanın kurulması (madde 1 ila 3) MADDE 2 : Ulusal jandarmanın artırılması MADDE 3 : Ulusal jandarmanın oluşumu (mad. 5 ila 12). MADDE 4 : Organizasyonu (13 ila 41) MADDE 5 : Eğitim sonrası kabul ve ilerleme (42 ila 58) MADDE 6 : Ücret ve maaş (59 ila 69) MADDE 7 : Yönetim (80 ila 96) MADDE 8 : Polis ve disiplin (97) MADDE 9 : Ulusal jandarmanın işlevleri ve sivil makamlarla, aktif ulusal muhafızlarla ve yerleşik ulusal muhafızlarla ilişkileri. MADDE 10 : Yasadışı gözaltılara ve diğer keyfi eylemlere karşı vatandaşların özgürlüğünü sağlama araçları (165 - 170) MADDE 11 : İç düzen (171 - 181) MADDE 12 : Her kademedeki memurların görevleri (182 - 199) MADDE 13 : Tazminat önemli yakalama ve rapor edilen hizmetler için memnuniyet ve teşvik (200 - 210) MADDE 14 : Emeklilik ve emeklilik (211 - 214) MADDE 15 : Ulusal jandarmanın savaş sırasında organizasyonu ve hizmeti (215 - 221) MADDE 16 : İlgili hükümler Korsika Adası'nı oluşturan Golo ve Liamone birimlerinin ulusal jandarma teşkilatı (220'den 227'ye) MADDE 17 : Genel hükümler (229'dan 235'e). Yayımlandığı günden itibaren önceki tüm kanunlar yürürlükten kaldırıldı. Defalarca revize edilecek olan bu kanun, kurumun temeli olmaya devam etmektedir.
24 Brumaire Yılı Kararı XIII	Ulusal jandarmanın yerine imparatorluk jandarması unvanı getirildi.
21 Haziran 1836 Kanunu	Jandarma teşkilatındaki askerlerin yeminlerine ilişkin kanun.
28 Ocak 1841 Genelgesi	Jandarma teşkilatındaki her rütbeden askerin gelecekte bıyık takması gerektiğine ilişkin genelge.
21 Ağustos 1846 Talimatı	Jandarma Üniforması Düzenleyen Talimat.
5 Temmuz 1848 Nişanı	Gezici jandarma taburunun örgütlenmesi.
11 Mayıs 1850 Kararnamesi	Gezici jandarmanın teşkilatına ilişkin kararname. (Fransız Cumhuriyeti kanunları bülteni, 10. seri, beşinci cilt, 1. yarıyıl 1850, sayı 2190, Ağustos 1850. s. 628).

Çizelge 2.1. (devam) Fransız jandarması kronolojik yasal gelişimi 1792-2019

24 Temmuz 1875 Kararnamesi	Jandarmanın teşkilatı ve hizmetine ilişkin 1 Mart 1854 tarihli kararnamenin IV. Başlığının V. Bölümünde değişiklik yapan kararname. Jandarma teşkilatının ordulara hizmeti: Bir ordu kurulup seferber edildiğinde, kıdemli komutana büyük vali unvanı verilir ve her kolordu jandarma komutanına da vali denir. (Fransız Cumhuriyeti Kanunları Bülteni, 12. seri, onbirinci cilt, 2. yarıyıl 1875, sayı 4608, s. 607).
12 Nisan 1880 Genelgesi	Savaş Bakanı'nın (General FARRE) bu genelgesi, tüm jandarma kışlalarına "Ulusal Jandarma" ünvanını geri getirmektedir.
24 Aralık 1887 Kararnamesi	İl jandarma teşkilatını yirmi yedi lejyon halinde yeniden düzenleyen lejyonların kompozisyonunu değiştiren kararname.
20 Mayıs 1903 Kararnamesi	Son 48 yılda kabul edilen yasa, kararname ve yönetmelikleri içeren, 1 Mart 1854 tarihli kararnameden hazırlanan, jandarmanın teşkilat ve hizmetine ilişkin organik kararname.
16 Ağustos 1909 Talimatı	Jandarma teşkilatında bisiklet kullanımını düzenleyen 16 Ağustos 1909 tarihli talimat.
31 Aralık 1918 Kararnamesi	Birliklerden gelen subaylara teknik eğitim vermek ve astsubay adaylarının bilgilerini desteklemek amacıyla Versay'da bir jandarma okulu kurulmasına ilişkin kararname.
5 Temmuz 1919 Genelgesi	Jandarma karakollarına telefon takılmasına ilişkin bu bakanlık genelgesi.
22 Temmuz 1921 Kanunu	22 Temmuz 1921 tarihli kanun, jandarma personelinin sayısını artırarak, bu personele lojman sağlanması ve özel bir jandarma karargâhı oluşturulmasını öngörmektedir. Bu sayı artışı sonucunda seyyar jandarma müfrezeleri oluşturuldu
10 Eylül 1926 Kararnamesi	Jandarma teşkilatının bakımına yönelik İçişleri Bakanlığı fonlarına ilişkin kararname. Bu kararname, gezici jandarmaya gezici cumhuriyet muhafızı adını veriyor.
18 Eylül 1947 Kararnamesi	Ulusal jandarma, hava jandarması ve deniz jandarmasının yeniden düzenlenmesine ilişkin kararname. • Tugaylar, yüzbaşı, teğmen veya teğmen rütbesindeki bir subayın komutası altında bölümler halinde gruplandırılmıştır. • Bir departmanın tüm bölümleri bir filo liderinin yönetimi altında bir şirket oluşturur. • Birkaç bölük, bir yarbay veya albayın komuta ettiği bir lejyon oluşturur.
20 Eylül 1954 Kararnamesi	Bu kararnameyle "Mobil Cumhuriyet Muhafızları" olan isim "Mobil Jandarma" olarak değiştirildi. Gezici Cumhuriyet Muhafızlarının lejyonları, grupları, filoları ve müfrezeleri sırasıyla şu ismi alırlar: Gezici jandarma lejyonları, grupları, filoları ve müfrezeleri.
16 Mayıs 1957 Talimatı	Bu talimat, her bölge jandarma komutanlığında, bölge komutanının doğrudan emri altında görevlendirilmek üzere bir helikopter bölümü oluşturur. Bu bölümler bir grup uzman (pilot, makinist vb.) ve irtifak konusunda uzmanlaşmış bir grup personelden oluşur. Bölümlerin kullanımı daha çok düzeni sağlamak, gözetim ve yol düzenlemesi, suçluları aramak, kurtarma, irtibat, ORSEC planlarının uygulanması vb. amaçlara yöneliktir.

Çizelge 2.1. (devam) Fransız jandarması kronolojik yasal gelişimi 1792-2019

25 Şubat 1961 Direktifi	Bu bakanlık direktifi jandarmanın ilk otonom dalgıçlarının eğitimi ni düzenlemektedir. 10 Mayıs 1965 tarihinde alınan bir kararla Antibes'te jandarma denizcilik eğitim merkezi oluşturularak bu eğitim tamamlanmıştır.
21 Ekim 1963 Genelgesi	Turizm ve dağ sporlarının artan gelişimi, genel polis, adli polis ve dağda kurtarma alanlarında uzmanlaşmış jandarma birimlerinin oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Yüksek dağlık bölgelerde bulunan bu birlikler, her türlü dağ kurtarma operasyonuna müdahale edebilecek “dağ” ve “kayak” uzmanlıklarında yüksek vasıflara sahip askerlerden oluşuyor. Birimler “uzmanlaşmış yüksek dağ müfrezesi” (PSHM) ve “uzmanlaşmış yüksek dağ grubu” (GSHM) olarak sınıflandırılır. Bu birimlerden önce, 1 Kasım 1958'de Chamonix'te ilk yüksek dağ jandarma müfrezesi kuruldu.
13 Ağustos 1964 Emri	Özel nükleer silahlar güvenlik grubunun kurulması emri.
23 Aralık 1970 Kararnamesi	Bu kararname, erlerin jandarmada aktif vatani hizmetlerini yerine getirmesine olanak tanıyor. Orada jandarma yardımcısı olarak görev yapıyorlar. Jandarma askerlerine yardım ederler ancak adli veya idari polisin uygulamalarına ilişkin kanunlar koyamazlar.
10 Haziran 1971 tarihli Kanun	Bu yasa, 18-29 yaşları arasındaki genç kadın gönüllülerin jandarmada askerlik hizmeti yapmasına olanak tanıyor. Kolorduya “kadın yardımcı jandarma” alımı kabul ediliyor.
20 Mart 1974 tarihli Genelge	Ulusal Jandarma Mağaracıları grubunun istihdamını ve yeterliliğini belirleyen genelge.
16 Nisan 1974 Kararnamesi	Bir Fransız hapisanesindeki isyanın ardından Kasım 1973'te oluşturulan bölgesel komando müdahale ekibinin (ECRI) yerine ulusal jandarma müdahale grubunun (GIGN) kurulmasına ilişkin kararname.
13 Temmuz 1979 Kararı	Bölgesel Jandarma Bölge Komutanlıklarının (CCRG) isminin jandarma lejyonları olarak değiştirilmesine ilişkin karar.
10 Kasım 1981 Kararnamesi	10 Kasım Kararnamesi, jandarmanın ve askeri yargının yönünü ulusal jandarmanın genel yönüne dönüştürüyor. Jandarma ve askeri adalet müdürü, Ulusal Jandarma Genel Müdürü adını alır
13 Şubat 1983	Kadın subay ve astsubay alımına başlandı.
30 Mart 1988 tarihli karar	Chamonix'te bulunan jandarmanın (CNISAG) ulusal kayak ve dağcılık eğitim merkezini oluşturan 30 Mart 1988 tarih ve 8,557 sayılı DEF/GEND/OE/ORG Kararı.
7 Ekim 1998 tarihli Bakanlık kararı	Haziran ve Ağustos 1999 arasında kurulan departman karayolu güvenliği filolarının (EDSR) oluşturulmasını öngören 7 Ekim 1998 tarihli 6.550 sayılı Bakanlık kararı.
21 Haziran 2000 Kararnamesi	Bölgesel askeri teşkilatı kuran 21 Haziran 2000 tarih ve 2000-558 sayılı Kararname kabul edildi, Bölgesel askeri teşkilat, silahlı kuvvetlerin bölgede savunmaya katıldığı ortak bir bölgesel savunma teşkilatı ile her orduya ve jandarmaya özgü bir teşkilatı içerir.
22 Mayıs 2002 tarihli Genelge	Polis, jandarma, gümrük ve diğer devlet teşkilatları arasında işbirliğini sağlayan bölgesel müdahale gruplarının kurulmasına ilişkin genelge.

Çizelge 2.1. (devam) Fransız jandarması kronolojik yasal gelişimi 1792-2019

3 Ağustos 2009 tarihli Kanun	Ulusal jandarmaya ilişkin 3 Ağustos 2009 tarih ve 2009-971 sayılı Kanun. 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren bütçesinin İçişleri Bakanlığı'na bağlanması ardından, ulusal jandarma teşkilatı, 3 Ağustos 2009 tarihli kanunla organik olarak aynı bakanlığın yetkisi altına alınmıştır . 20 Mayıs 1903 tarihli Jandarmanın teşkilat ve hizmetlerini düzenleyen kararname yürürlükten kaldırılmıştır.
4 Mart 2010 Kararı	Savunma ve güvenlik bölgesi valilerinin yetkilerine ilişkin 4 Mart 2010 tarih ve 2010-224 sayılı Kararname.

Kaynak: (Le cahier toulousain, 2011) E.T. 18.12.2023 http://lecahiertoulousain.free.fr/Textes/loi_an_6.html

2.1.5. Yasal Çerçeve Mevcut Durum

Kurulduğu tarihten itibaren birçok yasal düzenleme ile şekil alan jandarma temel olarak polis yetkileriyle donatılmış Fransız silahlı kuvvetlerinin en eski birimleri arasında yer almaktadır. Mevcut haliyle Jandarma silahlı kuvvetlerin orijinal bir kombinasyonu olan bir teşkilat yapısındadır (Altundaş, 2022) Bir iç güvenlik gücü olarak kademeli gelişimi jandarma teşkilatını zamanla daha da güçlendirmiştir. 2012 yılında François Hollande'ın göreve başladığında Jandarma, kendisini askeri özünden uzaklaştırabilecek büyük bir evrim geçirmiştir. 2002 yılında İçişleri Bakanı'na bağlı olarak işe yerleştirildikten sonra, Ağustos 2009'da tarihi bakanlığı olan Savunma Bakanlığı'ndan ayrılarak İçişleri'ne katılmıştır (Laniel, 2017) Bu değişimin jandarmayı savunmadan organik olarak uzaklaştırması gerekirken, bir paradoks olarak takip eden yıllar da askeri köklerini önemli ölçüde güçlendirmiş ve savunma misyonlarının temellerini geliştirmiştir. Kısaca 2009'daki organik gelişmeler teşkilatın zayıflamasından endişe edilirken, İçişleri Bakanlığı'na olan bağlılığı askeri köklerini zayıflatmanın yanı sıra jandarmayı daha da güçlendirmiştir. Aslında jandarmanın askeriye bağlılığı onu İçişleri Bakanlığında farklı kılmakta ve kimliğini büyük ölçüde geliştirmektedir. Jandarma bu bağlılığın sağladığı faydaların farkındadır ve içişleri bakanlığının sağladığı hareket alanı önemli bir avantaj sağlamaktadır (Pontier, 2009). Böylelikle jandarma hem kolluk faaliyetlerini görev alanında yürütürken, ihtiyaç halinde orduya “askeri topluluğa ait olması ordularla aynı statüye inmemekle birlikte doğrudan ve daha hızlı bir şekilde empoze olabilmektedir. Aynı zamanda jandarma halkla temas halinde hareket ettiği için bu aidiyet duygusunun toplumdaki sorunlar ve gelişmeler tarafından sorgulandığını daha iyi görebilmektedir (Laniel, 2017) Dolayısıyla jandarmanın askeri statüsü, son yıllarda toplumun tamamına zarar veren farklılıkları sınırlamak için ortak bir yaklaşım gerektiren derin değişikliklerden etkilendiği görülmektedir.

Jandarmanın İçişlerine bağlanmasındaki kronoloji: (Costa, 2019)

- ✓ **29 Kasım 2007:** Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, 2002 yılında başlatılan polis-jandarma yakınlaşma sürecini sonlandıracak yasayı açıkladı.
- ✓ **14 Mart 2008:** “Polis-Jandarma: aynı bakanlık bünyesinde küresel eşitliğe doğru” başlıklı rapor 14 Mart 2008'e sunuldu.
- ✓ **Temmuz 2008:** Danıştay'da tasarının hukuki aşamasına ilişkin çalışmalar yapıldı.
- ✓ **21 Ağustos 2008:** Tasarı metninin Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmesi.
- ✓ **17 Aralık 2008:** Olağanüstühal ilanının ardından tasarı metni Senato'da ilk okumada kabul edildi.
- ✓ **7 Temmuz 2009:** Tasarı metninin Millet Meclisi tarafından değiştirilerek kabul edilmesi.
- ✓ **23 Temmuz 2009:** Senato ve Ulusal Meclis, ortak komite tarafından geliştirilen tasarının son metnini kabul etti.
- ✓ **3 Ağustos 2009:** Ulusal Jandarma Teşkilatına ilişkin 2009-971 sayılı kanunun yayımlanması.
- ✓ **6 Ağustos 2009:** Kanun Resmi Gazete'de yayımlandı.

Uzun vadede bu değişimin sebep olduğu zorluklar devam etse de günümüzde jandarma ağırlıklı olarak iç güvenlik misyonlarına odaklanmış savunma için gerekli olan askeri faaliyetlerin önemli bir bölümünde yer almaktadır. Hem ülkede halkın huzurunu sağlayabilmekte hem de krizin en üst noktasında orduların yanında hareket edebilmektedir (Laniel, 2017).

Bu değişim yanında güncel jandarma kanunu afet yönetimi çerçevesinde ele alındığında Kanunun L3211-3 maddesi Jandarmanın görevleri arasında “Ulusal jandarma, özellikle kırsal ve kentsel alanlarda ve iletişim yollarında kamu güvenliği ve kamu düzenini

sağlamak” yer almaktadır. Jandarma kurulduğu tarihten bugüne kamu düzeni ve güvenliğini sağlama ana misyonunu koruduğu anlaşılmaktadır. Jandarma bu madde çerçevesine uygun olarak afetlerde krizlerde ve olağanüstü durumlarda görev yapmaktadır. Jandarma kriz hallerindeki görevlerini ORSEC planına uygun olarak gerçekleştirmektedir. Plana göre jandarma afetlerde kurtarma, güvenlik, endüstriyel kazalarda bölge kontrolü, trafiğin düzenlenmesi ve haberleşmenin temini gibi birçok farklı alanda görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Türkiye’de benzer bir şekilde Fransa’da da jandarma dönemin ihtiyaçlarına göre sorumluluklarında görev tanımlarında değişimlerin yaşandığı görülmektedir.

2.1.6. Fransız Jandarması Afet Müdahale Birimleri

Fransız Jandarması ORSEC planı çerçevesinde farklı afet ve kriz durumlarında müdahale faaliyetleri yürütmektedir. Bu bölümde olay örnekleri ile Fransız Jandarmasının müdahale alanları incelenmektedir.

2.1.6.1. Kentsel kurtarma ve 6 Şubat depremleri

6 Şubat depremlerinde Fransa, Türk makamlarının uluslararası destek talebine cevaben, AB Sivil Koruma Mekanizması aracılığı arama ve kurtarma personeli göndermiştir. İçişleri Bakanlığı ve denizaşırı bölgelerden iki HUSAR (Ağır Kentsel Arama ve Kurtarma) müfrezesi, arama ve kurtarma operasyonlarına katılmak üzere sevk edilmiştir.

- Arama kurtarma için Nogent-le-Rotrou'nun 1 No'lu Sivil Güvenlik Eğitim ve Müdahale Biriminden 71 kurtarıcı ve 4 köpek;
- Île-de-France savunma ve güvenlik bölgesinden 65 itfaiyeci ve 6 köpek, Yvelines, Seine-et-Marne, Essonne ve Val- of Oise'nin itfaiye ve kurtarma birimlerini bölgeye gönderilmiştir. Operasyon Fransa Kriz ve Destek Merkezi tarafından koordine edilmiştir (Ministère De L'intérieur-a, 2023). Resim 2.1’ Fransız kurtarma ekiplerinin 6 Şubat Depremlerindeki enkaz çalışması gösterilmektedir.

Resim 2.1. Fransız arama ve kurtarma ekibi 6 şubat depremleri

Kaynak: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/>

6 Şubat'ta meydana gelen depremlerden sonra Fransa arama kurtarmanın yansira sağlık alanında destek vermiştir. Avrupa Birliği Sivil Koruma Mekanizmasının bir parçası olarak, Adıyaman bölgesinde yüksek kapasiteli bir Acil Tıp Ekibi sahra hastanesi kurulmuştur. Hızlı sivil güvenlik tıbbi müdahale unsuru depremde yaralanan insanların tıbbi bakımına ve hasar gören hastanelerin güçlendirilmesine yerel ekiplerle birlikte katkı sağlamıştır. Bu özerk hastane yapısını konuşlandırmak için sivil ve askeri birimlerden oluşan 45 sağlıkçı ve 42 itfaiyeci olmak üzere toplam 87 personel görev yapmıştır. Bu personel arasında cerrahlar, doktorlar, anestezi uzmanları, hemşireler, ebeler, radyologlar, biyologlar, fizyoterapistler, eczacılar ve sağlık memurları bulunmaktadır. Sağlık çalışanlarına sahra hastanesinin işleyişinde gerekli desteği sağlamak üzere lojistik ekibi de eşlik etmiştir (Ministère De L'intérieur-b, 2023).

2.1.6.2. Dağ kurtarma müfrezeleri

Haute-Montagne Jandarma Müfrezesi ulusal jandarmanın dağ kazalarında mahsur kalan kişilere acil yardım sağlamak üzere oluşturulan konusunda uzmanlaşmış birimdir. Müfreze 1956'da Mont-Blanc'ın kış tırmanışında yaşanan trajik bir kazanın ardından kurulmuştur. İlk özel dağ kurtarma müfrezesi dağda mahsur kalanlara yardım ve kurtarma için 1958'de Chamonix'te 74 personelle kurulmuştur (Gendarmerie National-a, 2023).

Alp dağlarının kalbinde yer alan Chamonix'te, 1988 yılında kurulan Ulusal Jandarma Kayak ve Dağcılık Eğitim Merkezi dağlık ortamlarda yardım sağlayabilecek ve dağ kazalarıyla ilgili güvenlik görevini yerine getirebilecek jandarmalar yetiştirmektedir.

Resim 2.2. Chamonix, dağ jandarma müfrezesi

Kaynak: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/>

2.1.6.3. Sel kurtarma

Fransız Jandarması sel ve su baskınlarında görevi bulunmaktadır. Özellikle sel uyarısında vatandaşların uyarılması bölgenin güvenliği ve tahliyesinde rol almaktadır. Örneğin 3 Ekim 2021 tarihinde Météo France tarafından Bouches-du-Rhône ve PACA bölgeleri için kırmızı tehlikeli yağış uyarısı verilmiş, uyarı sonrasında zabıta, itfaiye ve jandarmalar verilen vatandaşlara yardım etmek üzere görevlendirilmiştir. Kolluk tarafından sel bölgesinden vatandaşların kurtarılması, uygun bölgelere tahliyesi ve su basan yolların kapatılması faaliyetleri yürütülmüştür.

2020 yılında Fransa'nın Gard bölgesini vuran sel afetinde Jandarma, bölgedeki tesislerin güvenliğinin sağlanması, yağmalamanın önlenmesi, araçla mahsur kalanların kurtarılması ve kayıp kişilerin arama görevlerini yerine getirmiştir. Ayrıca bölgede 1.800 litre içme suyu dağıtmıştır (Gendarmerie Naitonal-c, 2020).

Resim 2.3. Fransız Jandarması Bouches-du-Rhône ve PACA sel/su baskını müdahalesi

Kaynak: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/>

2.1.6.4. Çığda kurtarma

Jandarma çığ afetinde yaralanan veya kaybolan afetzedeleri bulma görevinde özel eğitilmiş dağ müfrezesi görev yapmaktadır. Kayıp vakalarında özel yetiştirilmiş arama ve kurtarma köpeği unsurları görev yapmaktadır. Jandarma 45 yıldır Fransız Alplerinin dağ sıralarına yayılmış şekilde çığ kazalarında Dağ Jandarma Müfrezeleri görev yapmaktadır. Bu müfrezelere 2018 yılında yirmi beş köpek ekibi tahsis edilmiştir. Bu müfreze yürütmüş olduğu dağ kurtarma görevi ile bölge halkının ve özellikle dağcılara çığ da ve dağ kazalarında profesyonel yardım sağlamaktadır. Uzman kadrosunun eğitimleri Chamonix-Mont-Blanc'taki Jandarma Ulusal Kayak ve Dağcılık Eğitim Merkezi'nde dağ kurslarında gerçekleştirilmektedir (Gendarmerie National-d, 2018).

2.1.6.5. Orman yangınları

Fransa'yı etkileyen önemli kayıplara sebep olan bir diğer afet türü orman yangınlarıdır. Jandarmanın orman yangınlardaki görevi bölge sakinlerinin korunması, bölgenin tahliyesi ve yanı sıra boşaltılan alanların güvenliğinin sağlanmasıdır. 2022 yılında Lozère'deki Le Massegros'ta çıkan yangın, 700 hektardan fazla alan etkilenmiş bölgedeki çok sayıda konutta ve kamp alanlarında hasara neden olmuştur. 600 itfaiyeci ve 50'den fazla jandarma yangında görev almış, 1.000'i bölge sakini ve 2.000'i tatilci olmak üzere 3.000 kişi jandarma tarafından bölgeden tahliye edilmiştir. Tahliye edilenler spor salonları ve sosyal alanlara yerleştirilmiştir. Jandarma boşaltılan afet bölgesinin güvenliğini de sağlamıştır (Gendarmerie National-e, 2020).

Resim 2.4. Fransız Jandarması Le Massegros orman yangını tahliyesi

Kaynak: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/>

Fransız Jandarması güvenlik asayiş görevlerinin yanı sıra afet ve acil durumlarda müdahale yeteneği ile geçmişte ve günümüzde halkın kurtarılmasında önemli sorumluluk almaktadır. Bu sorumluluğun yasal kaynağı 1 Mart 1854 tarihli Jandarma kararnamesine dayanmaktadır. Kararname jandarmaya “bireysel güvenliğin sağlanması”, “tüm *acil durum önlemlerinin alınması*”, “tehlikedeki *bireyleri kurtarılması*”, “*tahliye edilen mobilyaların ve eşyaların yağmalanmasının önlenmesi*”, bunlardan sorumlu olanların tutuklanması gibi çok önemli görevler vermektedir. Özellikle kırsal yangınlarında itfaiyenin bulunmaması, itfaiye olsa bile yetersiz donanımına sahip olması veya personelinin yeterli eğitimi olmaması, kararname gereğince jandarmanın bu bölgelerdeki sorumluluğu daha da artmıştır. Jandarmanın müdahale dışında afet olmadan önce halkın bilgilendirilmesine yönelik sorumluluğu da bulunmaktadır. Örneğin orman yangınları veya sel afetlerinde riskli bölgelerde halkın uyarılması ve tahliye edilmesi jandarmanın görev alanına girmektedir (Gendarmerie National-e, 2023).

2.2. Türk Jandarması

2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununa göre Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği görevleri yerine getiren, silahlı genel kolluk kuvveti olarak tanımlanmıştır (Jandarma Kanunu, 1983). Jandarma 2803 sayılı kanunla verilen mülki, adli ve askeri görevleri İçişleri Bakanlığına bağlı olarak icra etmektedir (Aydın vd., 2019).

Türk Jandarma teşkilatı 1876 yılında Fransız Jandarması model alınarak kurulmuştur. Jandarma teşkilatının kuruluş amacı kırsal bölgelerin güvenliğin sağlanması, devletin kırsaldaki otoritesinin devamlılığının sağlanmasıdır. Jandarma hizmetleri kesintisiz olarak yürütülmesi gereken toplumda suçu caydırıcı ve önleyici niteliktedir. Jandarma hizmetlerinin caydırıcılığı kesintisiz görev anlayışından kaynaklanmaktadır (Akkaş, 2003).

2.2.1. Türk Jandarmasının Tarihçesi

Jandarma ilk olarak 16 Şubat 1791 tarihinde Fransız Devrimden önce genel kolluk hizmetini yürüten “marechausse” adlı iç güvenlik kurumunun Fransız ulusal jandarmasına dönüştürülmesi ile kurulmuştur. Yeni ve modern yapısı sayesinde jandarma Avrupa’da

birçok ülkeye model olarak uyarlanmış ve hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır. 19.yüzyılın ilk yarısına kadar olan süreçte İspanya, Portekiz, Hollanda, Rusya, İtalya, Prusya, Avusturya-Macaristan gibi birçok ülkede jandarma teşkilatları kurulmuştur (Özcan, 2013).

Her ülke vatandaşlarının güvenliğini sağlamak için tedbir almakla yükümlüdür. Günümüzde güvenlik kamusal bir faaliyet olarak kabul edilmekte ve kolluk güçleri tarafından profesyonel bir şekilde yürütülmektedir (Aydın vd, 2019). Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş döneminde resmi bir kolluk teşkilatı olmadığı gibi kolluk görev ve yetkilerini düzenleyen herhangi bir mevzuat da bulunmamaktaydı. Devletin ilk kuruluş aşamasında basit bir şekilde örgütlenen yönetim mekanizması, genişleyen sınırlara rağmen giderek karmaşık bir hal almıştır (Koparan, 2007). Kolluk görevi 1826'ya kadar Yeniçeri Ocağı tarafından sağlanmıştır. Eyaletlerde padişahı temsil eden beylerbeyi, sancaklarda sancak beyleri, kazalarda ise kadıların emrindeki subaşılar asayiş ve güvenlik görevlerini yürütmüştür. Devletin merkezi olan İstanbul'da güvenlikten yeniçeri ağası sorumluydu. Ayrıca cebeci başı, kaptan paşa, topçu başı ve bunlara bağlı birimler güvenlik faaliyetlerini yürütüyordu. Osmanlı'da bu yapılanma ile güvenlik işleri 1826 yılına kadar askeri birimler tarafından sağlanmaya devam edilmiştir (Özübek ve Öztop, 2021).

1798 Napolyon'un Osmanlı ordularını mağlup edip mısırı işgaline kadar Osmanlı İmparatorluğu güvenlik ve askeri alandaki yenilikler ve gelişmeler yeterince takip edilmiyordu. Fransa'nın Mısır'ın işgal etmesi, Filistin topraklarına kadar ilerlemesi Osmanlı'nın ekonomik, askeri ve siyasi açıdan Avrupa devletlerinin gerisinde kaldığını göstermiş, bu alandaki reform ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Soytürk, 2012).

Osmanlı İmparatorluğu 19. yüzyılın başında bir yandan Mısır isyanlarını bastırmaya çalışırken diğer yandan da balkanlarda bağımsızlık isyanlarıyla uğraşmak zorunda kalmıştır. Sırp isyanlarından sonra bazı tavizler verilmiş, bunu Yunanlıların ayaklanması izlemiştir. Devlet daha önce hiç yaşamadığı bu olayların arasında kalmış ve hatta ilk kez kendi valisi tarafından tehdit edilmiştir. Bu durum devletin gücünün azaldığı ve tehlikeye açık olduğunu göstermiştir. Osmanlı Devleti'nin karşılaştığı zorluklar, taşrada yeni kurulan kolluk kuvvetlerinin etkinliğini engellemiş ve devletin bu durumu ve değişen dünya şartlarına göre yeniden yapılanma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Özdemir vd, 2014). İç güvenlik açısından Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından (1826), Zaptiye Müşirliği'nin kurulmasına (16 Şubat 1846) kadar geçen zaman "Zaptiye Birlikleri" dönemi denmektedir.

Bu dönemde kolluk hizmetlerinin düzenlenmesi gündeme gelse de güçlü bir kolluk teşkilatı oluşturulamamıştır (Koparan, 2007).

1839 Gülhane Hattı Hümayunu, kolluk faaliyetlerine ve teşkilatlanmasına yönelik yeni bir yaklaşımın başlangıcı olmuş, Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla, bugünkü jandarma teşkilatının başlangıcı olan zaptiye kuvvetleri oluşturulmuştur (Reyhan ve Sert, 2021). Tanzimat Fermanı, vatandaşların can ve mal güvenliğini korumayı bir amaç olarak önceliklendirmiştir. Tanzimat Fermanında vatandaşların can, mal, ırz ve namuslarını koruma taahhüdünü ilan eden Osmanlı İmparatorluğu, 1846'da tımar sistemine tamamen son vererek yerine, Zaptiye Müşirliğini kurmuş, teşkilatı yönetmek ve yaygınlaştırmak amacıyla zaptiye nizamnamesini yayımlamıştır (Özdemir vd, 2014). Bu yapılanma ile iç güvenliğin sağlanması ve sürdürülmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca bu düzenleme ile polis kuvvetleri seraskerlik yerine Zaptiye Meclisi'ne bağlanmıştır (Soytürk, 2012). Bu teşkilat, aynı anda hem polisin hem de jandarmanın sorumluluklarını üstlenen ilk merkezi kolluk kuvveti olarak kabul edilmektedir (Altundaş, 2022). Zaptiye teşkilatı Balkanlarda, Anadolu'da ve imparatorluğun diğer bölgelerinde suçluların takibi ve yakalanması, mahkumların tetkiki ve sevki, cezaevleri idaresi, ticaret yollarının güvenliği, İtfaiyecilik hizmetleri ve posta sevkياتının güvenliği gibi görevleri yerine getirmiştir (Soytürk, 2012).

İstanbul'un güvenliği 1845 yılına kadar askeri birlikler tarafından sağlanmıştır. Tanzimat reform sürecinin bir sonucu olarak kolluk hizmetlerine yansıyan değişiklikler, şehir güvenliğinin sağlanmasını da etkilemiştir. Jandarma Teşkilatı, 19. yüzyılın ikinci yarısında haydutları yakalamak için bölge hakkında geniş bilgiye sahip rehberlerin yanı sıra kırsal topluluklarda ikamet eden muhbirleri de kullanmıştır. Zaman zaman, Jandarma personeli yerel halk gibi davranarak gizli görevde bulunarak haydutları başarıyla yakalamıştır. (Jandarma Dergisi, 2021). Bu dönemde elde edilen verimli sonuçların başlıca nedenlerinden biri jandarma subay ve erlerine istikrarlı ve tam ücret ödenmesidir. Ancak bu dönemde Jandarma Teşkilatına rehberlik edecek temel kanun ve yönetmeliklerin bulunmaması, jandarma personeli için bir eğitim okulunun olmaması, personel yetersizliği ve subayların saraya ve çevresindeki kişilerden tarafından seçilmesi teşkilatın zaman içinde kademeli olarak gerilemesine neden olmuştur. Ayrıca, Osmanlı Devleti'nin mali kısıtlamaları jandarma kuvvetlerinin gelişmesini engellemiş, bu da eşkıyalık ve çete faaliyetlerinin artmasına neden olmuştur.

Zaptiye teşkilatı başlangıçta Zaptiye Müşirliğinin yönetimindeyken, bu görev daha sonra Adliye Nezareti'ne devredilmiş, 1879 yılında Zaptiye teşkilatı jandarma olarak yeniden adlandırılmış ve daha sonra kırsal ve kentsel güvenlik birimleri kalıcı olarak ayrılmıştır.

Sonucunda Osmanlı İmparatorluğu Avrupa devletlerindeki kolluk sistemine benzer bir yapı oluşturmak amacıyla Sadrazam Said Paşayı görevlendirerek İngiltere ve Fransa'dan subaylar getirilmiştir. Yabancı subayların yanı sıra mülkiye ve askeriyeden de deneyimli yetkililerin çalışmaları ile 1880 yılında Fransız Jandarması esas alınarak ilk Jandarma Nizamnamesi yayınlanmıştır. Fransız modelinin seçilmesinde en önemli faktör jandarmanın *merkeziyetçi bir yapıda* olmasından kaynaklanmaktadır (Soytürk, 2012). Nizamname ile asakir-i zaptiye “Jandarma” unvanı almış, Avrupa'da olduğu gibi bütün unsurlarıyla Seraskerliğe bağlanmıştır (Yıldız, 2018). Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği 1839 tarihi Asakir-i Zaptiye Nizamnamesinin yürürlüğe girdiği 14 Haziran gününün birleştirilmesiyle Jandarma Teşkilatının kuruluş tarihi, 14 Haziran 1839 olarak belirlenmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2022).

Özet olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu ile 1826 yılları arasında, güvenlik ve asayişin sağlanması için birleşik bir komuta yapısı oluşturulamamış ve kolluk gücünün rol ve sorumluluklarını belirleyen bir mevzuat çıkarılmamıştır. Sınırlar genişledikçe, Devlet'in ilk kuruluş aşamasında basit bir organizasyon tarafından yönetilen hükümet sistemi daha karmaşık hale gelmiş ve bu durumu çözmek için devlet, askeri güçlerini düzene sokmaya çalışmıştır (Yıldız, 2018). Neticesinde 19. yüzyılda gerçek reformlar hayata geçirilerek ve kamu düzeni konusuna önem verilerek modern kolluk tedbirleri uygulanmaya başlanmış bu doğrultuda Anadolu ve Rumeli'nin çeşitli vilayetlerinde güvenliği sağlamak ve kamu düzenini korumak amacıyla Jandarma Teşkilatı kurulmuştur.

Balkan ayaklanmaları, Osmanlı İmparatorluğu'nu bölgede reformlar yapmaya sevk etmiş bu kapsamda jandarmanın düzenlenmesi ve güçlendirilmesi, gelecekteki ayaklanmaları önlemenin bir yolu olarak görülmüştür. 1903 yılında Balkanlardaki jandarma birlikleri için Rumeli Tensikatı olarak bilinen yenileme dönemi başlatılmıştır. Bu dönemde Jandarma Nizamname-i Hümayun yayınlanmış, jandarmanın eğitim, teçhizat ve kılık kıyafete ilişkin yeni düzenlemelerin hayata geçirilmiş ve modern eğitim için ilk jandarma okulları 1904 yılında Selanik'te Jandarma Zabitan ve Karakol Kumandanları Mektebi ve Efrad-ı Cedide Mektebi açılmıştır. Jandarma Rumeli'deki başarılı operasyonları nedeniyle

1909 yılında yeniden örgütlenerek Harbiye Nezareti'ne bağlanmış ve daha sonra Umum Jandarma Kumandanlığı adını almıştır. 1918 yılında Jandarma teşkilatı yeniden düzenlenerek Sabit Jandarma Bölge Müfettişlikleri ve İl Jandarma Alay Komutanlıkları yeniden yapılandırılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında önemli hizmet sağlayıcıları olan Seyyar Jandarma Birlikleri güçlendirilmiş ve Efrad-ı Cedide ve Karakol Kumandan Mektepleri birleştirilerek Jandarma Alay Mektepleri açılmıştır (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023).

Birinci Dünya Savaşı sırasında jandarma teşkilatı, seferberlik ilan edildikten sonra sabit jandarma birliklerindeki subay, er ve erbaşların üçte ikisinden oluşan seyyar birliklerle çok sayıda cephede savaşmıştır. Hem 1914-1918 yılları arasındaki Birinci Dünya Savaşı hem de 1919-1922 yılları arasındaki Millî Mücadele sırasında jandarma birlikleri asayiş ve güvenlik görevlerini yerine getirirken, aynı zamanda kuruluş amaçlarına uygun olarak ordunun bir parçası olarak birden fazla cephede ülke savunmasına aktif olarak katkıda bulunmuştur (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023).

2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Sonrası

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra Jandarma birlikleri, Kurtuluş Savaşında milli ordu kuruluncaya kadar, savaşın ilk aşamasında Kuvayi Milliye'ye destek vermiştir. Ankara Hükümeti tarafından 1920'de Seyyar Jandarma Müfrezelerinin kurulmasıyla iç güvenliğin sağlanması ve eşkıyalığın önlenmesi amaçlanmıştır. Jandarma sayısını artırmak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Ankara'da bir jandarma subay okulu açılmıştır. Türk Jandarma teşkilatı Kurtuluş Savaşı sırasında cephede savaşan ordu güçlerinin güvenliğinin sağlanması, nüfusun toplanması, cephelere araç sevkiyatı, kritik tesislerin ve devlet dairelerinin korunması, yol güvenliğinin sağlanması, bölücü ve yıkıcı faaliyetlerle mücadele edilmesi görevlerinde bulunmuştur (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023).

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından, Cumhuriyet rejimine karşı ayaklanma girişimleri Seyyar Jandarma Müfrezeleri tarafından aktif bir şekilde bastırılmıştır. 10 Haziran 1930 tarihinde çıkarılan 1706 sayılı Kanun, Jandarma Teşkilatı'nın hukuki statüsünü netleştiren kapsamlı düzenlemeler getirmiştir. 1935 yılında subay kalitesinin yükseltilmesi için Kara Harp Okulu'nda subay yetiştirilmesi esası getirilmiştir.

Jandarma Teşkilat ve Vazife Yönetmeliği 1937 yılında 1706 sayılı kanunla yürürlüğe girmiştir. 1936 yılında Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı Jandarma Subay Sınıf Okulu'nun kurulmuş subay adaylarına nitelikli bir jandarma subayı olmak için gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandıracak şekilde eğitim müfredatı hazırlanmıştır. 1953 yılında teşkilatın ismi Jandarma Umum Kumandanlığı olarak değiştirilmiş, 1961'de yapılan yasal düzenleme ile teşkilatın ismi tekrar Jandarma Genel Komutanlığı'na çevrilmiştir (Altundaş, 2022).

1956 yılında yürürlüğe giren 6815 sayılı Sınır, Kıyı ve Kara Sularımızın Muhafaza ve Emniyeti ve Kaçakçılığın Men'i ve Takibi İşlerinin Dahiliye Vekâletine Devri Hakkında Kanun ile sınır, kıyı ve karasularımızın emniyet ve muhafazası ile gümrük bölgelerinde kaçakçılığın önlenmesi, takibi ve soruşturulması görevi Jandarma Genel Komutanlığı'na verilmiştir. 1957'de Jandarma Sınır Birlikleri tugaya dönüştürülmüş ve Jandarma Eğitim Tugayları kurulmuştur. 1966-1967 yılları arasında birden fazla İl Jandarma Komutanlığını kapsayacak şekilde Jandarma Bölge Komutanlıkları kurulmuştur. İlk Jandarma Havacılık Birliği 1968 yılında Diyarbakır'da Helikopter Bölük Komutanlığı adıyla kurulmuştur. Ayrıca, 1968 yılında sahil güvenliğini sağlamak amacıyla Jandarma bünyesinde bot ve hava birlikleri oluşturularak teşkilatın yapısı ve etkinliği artırılmıştır. Jandarma, kıyı ve karasularının korunması sorumluluğunu 1985 yılında yeni kurulan Sahil Güvenlik Komutanlığı'na devretmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023).

Jandarmanın teşkilat, görev ve yetkilerini düzenleyen 2803 sayılı Kanun, Milli Güvenlik Kurulu tarafından onaylandıktan sonra 12 Mart 1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 4. maddesinde Jandarma Genel Komutanlığı'nın Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir parçası olduğu ve silahlı kuvvetlerle ilgili görevler, eğitim ve öğretim konularında Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olduğu vurgulanmıştır. Buna karşılık, jandarmanın emniyet ve asayiş ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi bakımından *İçişleri Bakanlığı'na bağlı* olduğu belirtilmektedir. Buna göre Jandarma *trial* bir yapılanma ile teşkilat olarak Genelkurmay Başkanlığına, idari açıdan İçişleri Bakanlığına ve resmi olarak ise Savunma Bakanlığına bağlı olarak görev yapmaya başlamıştır (Soytürk, 2012).

2016 yılında yayımlanan 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda değişiklik yapılarak Jandarma Genel Komutanlığı *İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır*. Yapılan kapsamlı değişiklikler sonucu Türk

Jandarma teşkilatı hiçbir kayıt ve şarta bağlı kalmaksızın hem işlevsel hem de organik olarak İçişleri Bakanlığına bağlanmış jandarmanın hem askeri görevleri hem de disiplin açısından ikili ve şartlı bağlılığına son verilmiştir (Altundaş ve Pustu, 2023) Değişikliğe paralel olarak 2016 yılında Jandarma Okullar Komutanlığı lağvedilerek Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurulmuştur (Jandarma Sahil Güvenlik Akademisi, 2023). Böylece jandarma, disiplin ve denetim açısından *polis teşkilatı ile aynı statüye* getirilmiştir (Altundaş ve Pustu 2023).

2.2.3. 10/3/1983 Tarih ve 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu

1983 tarihli ve 2803 sayılı kanun jandarma teşkilatının görevlerini, sorumluluklarını ve yetkilerini tanımlamaktadır. Kanunda yayımlandığı tarihten itibaren toplam 39 değişiklik ve düzenleme yapılmıştır (Jandarma Kanunu, 1983). Kanun, Jandarmanın görev, yetki ve sorumluluklarını, hizmetin gerektirdiği bağlılık ve ilişkileri, teşkilatlanma ve konuşlanmaya ilişkin esas ve usulleri düzenlemektedir. Kanuna göre İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı'nın teşkilat ve kadroları ile konuşlanma yerlerini düzenlemekten sorumludur. Ancak, seferberlik ve savaş hallerinde Kuvvet Komutanlıkları emrine giren birliklerin teşkilat, kadro ve konuşlandırılmasında Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınması gerektiği belirtilmektedir. Jandarma birliklerinin konuşlanma düzeninde il tümenleri esas alınmaktadır. Buna rağmen, geçici olarak birden fazla ili kapsayan bölge komutanlıkları da bulunmaktadır. Bölge komutanları bölge teşkilatının konuşlandırıldığı ilin Valisine karşı sorumludur. Jandarma Genel Komutanı, teşkilatın sevk ve idaresinden, kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasının sağlanmasından ve bunlara dayalı emir ve kararların yerine getirilmesinden sorumludur (Jandarma Kanunu, 1983).

Jandarma subay, astsubay ve uzman jandarmaların atama ve yer değiştirmeleri Kanun esaslarına göre düzenlenmektedir. İçişleri Bakanı, gerekli gördüğü hallerde Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı arasında geçici olarak personel görevlendirebilmektedir. Bu yetki İçişleri Bakanı tarafından il valilerine devredilebilmektedir. Ayrıca, İçişleri Bakanının izniyle Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı; silah, mühimmat, teçhizat, araç ve diğer taşınır ve taşınmaz malları geçici olarak birbirlerine tahsis edebilmektedir (Jandarma Kanunu, 1983).

2.2.4. Jandarmanın Amaç ve Hedefleri

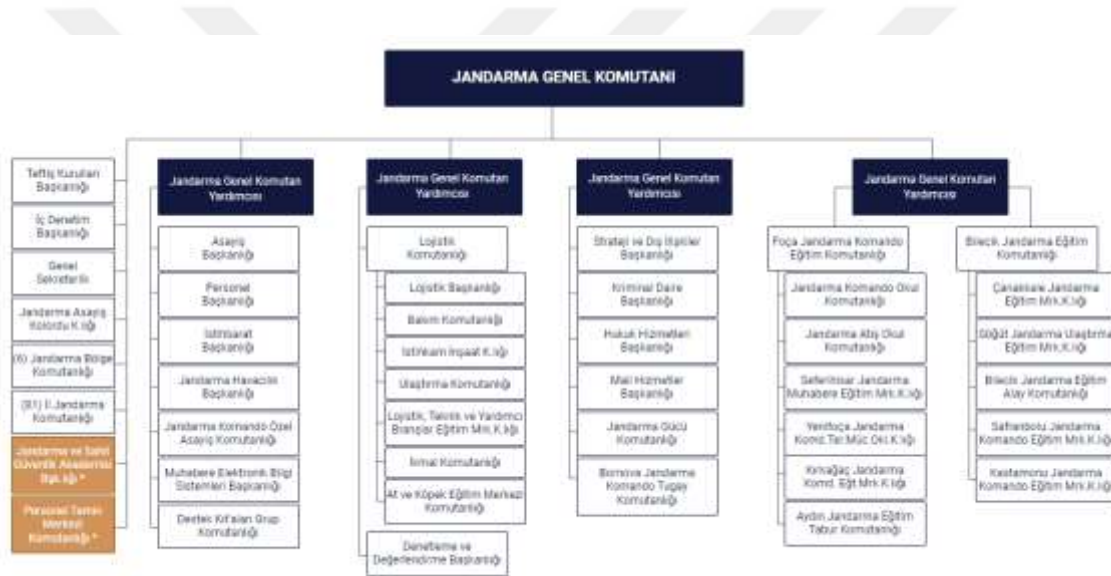
Jandarma Genel Komutanlığının Stratejik Planına (2019-2023) göre kurumun öncelikli amacı *güvenlik ve asayiş hizmetlerinin* etkinliğinin ve kalitesinin artırılması olarak tanımlanmıştır. Terörizmle mücadele için kurumsal kapasite güçlendirilmesi, lojistik sistemlerin kolluk kuvvetlerinin ihtiyacına göre geliştirilmesi, kurumun ulusal ve uluslararası etkin bir halkla ilişkiler sağlaması diğer stratejik amaçları arasında yer almaktadır. Teşkilatın üstün yönleri disiplinli komuta yapısı, yararlanıcıların kolay erişimi ve kurumsal deneyimi ile havacılık, kriminal inceleme, jandarma özel harekât, jandarma özel asayiş birimleri gibi kritik görevleri üstlenen yapıya sahip olması şeklinde tanımlanmıştır. Kurumun geliştirilmesi gereken alanları dijital dönüşüm kapsamında yapılan faaliyetlere daha fazla ağırlık verilmesi, bilişim suçlarıyla mücadele kapasitesinin güçlendirilmesi olarak belirlenmektedir (Stratejik plan, 2023).

Kurumun stratejik planına göre jandarma teşkilatının amaç ve hedefleri arasında afet ve acil durumlara yönelik stratejisi yer almamaktadır. Teşkilatın ana hedefi *güvenlik ve asayiş* hizmetlerinin daha iyi ve proaktif bir şekilde yapılması ekseninde şekillendiği buna uygun görevler ve sorumlu birimler oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte zamanla değişen şartlar ve ihtiyaçlara uygun olarak teşkilat yapısında değişiklikler yapıldığı ve yeni birimler oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

2.2.5. Jandarma Teşkilatının Yapısı

Jandarma merkez, taşra ve doğrudan merkeze bağlı birimler olmak üzere üç kısımda teşkilatlanmıştır. Merkez teşkilatında hukuk, iç denetim, denetleme, istihbarat personel, personel temin, asayiş, strateji, dış ilişkiler, okul komutanlıkları eğitim ve öğretim daire Başkanlığı gibi bölümler bulunmaktadır. Taşrada 6 bölge, 81 İl ve ilçe jandarma komutanlıkları, komando birlikleri, özel harekât taburları ve asayiş komutanlıkları bulunmaktadır. Bölge komutanlıkları Adana, Diyarbakır, Erzurum, Giresun, Şırnak ve Tunceli illerinde kurulmuştur. Merkeze bağlı birimleri arasında Jandarma asayiş kolordusu, eğitim ve öğretim birimi, Komando tugayları, Jandarma Komando Özel Asayiş ve Kurtarma Tugay Komutanlığı (JÖAK) ve havacılık grup/filo komutanlıkları yer almaktadır (Jandarma Yönetmeliği, 2016).

Her il ve ilçede aynı ad ile Jandarma Komutanlığı teşkil edilmiştir. İlçe jandarma komutanlıklarının sorumluluk alanı bir veya birden çok karakol sorumluluk bölgesine ayrılabilir. Bu bölgeler içinde güvenlik, koruma, disiplin ve gözetleme amaçları ile oluşturulan karakollar merkeze yakın vatandaşların ulaşımının kolay bir yer belirlenebilmektedir. Karakollar sürekli veya geçici olabilmekte ayrıca kritik yerlerin emniyet ve kontrolü için jandarma asayiş noktaları oluşturulmaktadır. Karakolların sorumluluk bölgeleri geçici veya kalıcı kontrol noktaları il Valisinin, konuşlanma yerleri Bakan onayı ile belirlenmektedir (Jandarma Yönetmeliği, 2016). Jandarma Komutanlığının teşkilat yapısı aşağıda Şekil 12’ de gösterilmektedir.

Şekil 2.2. Türk Jandarmanın teşkilat yapısı

Kaynak: Jandarma Genel Komutanlığı, 2023

Jandarmanın sorumluluk alanı İllerde Vali veya Vali Yardımcısı ilçelerde Kaymakamların başkanlığında emniyet ve jandarma temsilcilerinden oluşan komisyon tarafından belirlenmektedir. Belirlenen alanlar üç ay içerisinde İçişleri Bakanlığına onaylatılarak yürürlüğe girmektedir. Ama genel olarak jandarma teşkilatının sorumluluk alanı belediye sınırları içinde kalan ancak şehir meskûn alanlarına uzak yerler jandarmanın görev alanı olarak kabul edilmektedir. Jandarmanın ülke toplam nüfusunun % 21'nin yaşadığı bölge sorumluluk alanına girmekte, yüzölçümü olarak ülkenin % 93'lük alanını kapsamaktadır (Jandarma Genel Komutanlığı-b, 2023).

Jandarma teşkilatı denetimi Bakan tarafından veya Bakan adına Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yerine getirilebilirken, illerde vali ve ilçelerde kaymakamlar tarafından denetlenmektedir. Ayrıca Jandarma Genel Komutanı veya komutan adına iç denetim birimi teftiş ve denetleme yapabilmektedir.

2.2.6. Komutanlıklar Birlikler ve Timler

Jandarma teşkilatı merkez, taşra ve merkeze bağlı birimleri ile tüm yurt genelinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Jandarma teşkilatının 81 ilde ve ilçelerde jandarma komutanlıkları, 6 ilde bölge komutanlığı, birçok ilde komando birlikleri, komando eğitim birlikleri ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Teşkilatlarının subay, astsubay ve diğer personel ihtiyacını karşılamak amacıyla faaliyet gösteren Jandarma Sahil Güvenlik Akademisi gibi bağlı birimleri bulunmaktadır. Teşkilatın güvenlik asayiş, komando, kriminal, lojistik gibi görevlerin yürütüldüğü bağlı birimleri de bulunmaktadır.

2.2.6.1. Jandarma Asayiş Başkanlığı

Asayiş başkanlığının görevleri arasında emniyet ve asayiş hizmetleri, terörle mücadele, trafik kazalarının önlenmesine, kaçakçılık, organize ve siber suçlarla mücadele göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadele, cezaevlerinin dış korumaları gibi görevler yer almaktadır.

2.2.6.2. Kriminal Daire Başkanlığı

Kriminal Daire Başkanlığı tarafından olay yerlerinden elde edilen bulguları, bilimsel yöntemlerle incelenerek analiz edilmekte ve raporlanmaktadır. Aynı zamanda, suç ve suçlu ile mücadelede adli bilimler konusunda görev yapmaktır. Başkanlık Kriminal Eğitim Merkezi, Bilimsel Araştırma ve Destek Birimleri, İdari Birimler, Narkotik Madde Analiz Şube Müdürlüğü ile İnceleme ve Analiz Faaliyetlerinin Yürütüldüğü Ankara, Aydın, İstanbul ve Van Jandarma Kriminal Laboratuvarlarından oluşmaktadır.

2.2.6.3. Jandarma Havacılık Başkanlığı

1968 yılında Diyarbakır'da Hafif Helikopter Bölüğü olarak oluşturulmuştur. Mevzuatta havacılık başkanlığının Jandarma Genel Komutanlığına havacılık

desteğini sağlama, havacılık biriminde görev alacak nitelikli personelin seçimi ve yetiştirilmesi, havacılık başkanlığının daha etkin hizmet sunabilmesi çalışma yapılması, havacılık konularında ulusal ve uluslararası gelişmelerin takip edilmesi, bakım, onarım, yenileştirme, modernizasyon, modifikasyon ve teknik bülten uygulamaları gibi işlemlerin yapılması görevleri bulunmaktadır.

2.2.6.4. Jandarma Asayiş Bot Komutanlıkları

Jandarma Asayiş Bot Komutanlığı iç sularda, göl ve barajlarda emniyet ve asayiş hizmetlerini yürütmek, karadan iç sulara veya aksine intikal eden suç ve suçları takip etmek amacıyla kurulmuştur.

Jandarma Asayiş Bot Komutanlıkları, Balıkesir, Bursa, Bitlis, Elâzığ, Isparta, Şanlıurfa, Konya, Muğla, Van ve Tunceli İllerinde bulunmaktadır. Görevleri arasında iç güvenlik birliklerine göller, barajlar ve su üstü ulaşımına imkân veren akarsularda emniyet ve asayiş hizmetleri, göl üzerinde bulunan ada, adacıklar ile kıyılarda önleyici kolluk hizmeti yapma, usulsüz ve kaçak avcılığı önleme, çevre kirliliğinin önlenmesi maksadıyla gerekli kontrolleri yapma, izinsiz dalma ve ruhsatsız su altı araştırmalarına engelleme, su üstü araçlarından yapılacak yardım çağrılarına müdahale etme, gerektiğinde botun teknik imkânlarının el verdiği ölçüde arama ve kurtarma görevleri yer almaktadır.

2.2.6.5. Jandarma Sualtı Arama ve Kurtarma Timleri (SAK)

Jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen suda boğulma olaylarına müdahale etmek ve kaybolan şahısların arama çalışmalarını yapmak amacıyla oluşturulmuştur. Timlerde görevli personel, Kurbağa Adam Kursu, Cankurtaran Kursu, Dalış Amirliği Kursu, Basınç Odası Operatörü Kursu, Bot Operatörü Kursu İlk Yardım Kursu, Karışım Gazlı Dalış Kursu eğitimlerini almaktadır. Arama ve kurtarma timleri sel afetinde ve suda kaybolma vakalarında arama ve kurtarma; adli olaylarda, su altı ve su üstü suç delillerini arama faaliyetlerini yürütmektedir.

Resim 2.5. Jandarma sualtı ve su üstü arama kurtarma

Kaynak: Jandarma Genel Komutanlığı, 2023

2.2.6.6. Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı (JÖAK)

Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı (JÖAK) 1999 tarihinde kurulmuştur. Birimin ana görevi, her türlü zorlu hava ve arazi şartlarında, arama kurtarma, özel operasyonlar ve terörle mücadele olarak belirlenmiştir. Komutanlık gerek arama kurtarma faaliyetlerinde gerekse afet bölgesinin çevresinde suç ve suçluluğun önlenmesinde aktif rol oynayan kolluk görevlilerinin önemli bir yönetim aktörüdür (Avaner, 2021). 2016 yılında Tugay seviyesine çıkarılmıştır. Komutanlık bünyesinde dört alt birimi bulunmaktadır (JÖAK, 2022).

- Jandarma komando operasyon tabur komutanlığı (JOPER)
- JAK Tabur komutanlığı
- Köpek Unsurları Bölük Komutanlığı
- Paraşüt Kurulu

2.2.6.6.1. Jandarma Komando Operasyon Tabur Komutanlığı (JOPER)

JOPER su altı ve üstü, paraşüt sistemleri, özel silah, teçhizat, taktik ve teknikleri de kullanarak yurt içinde emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Görevleri arasında kara, hava, demiryolu, su üstü araçları ile bina, mesken, ve tesislerde; rehneli ve rehinesiz özel operasyonlar, teröristle mücadele hareketi kapsamında, her türlü arazi ve iklim şartlarında, istihbarata dayalı riski yüksek operasyonlar, toplumsal olay görünümlü terör olayları ile büyük çaplı cezaevi olaylarında özel operasyonlar, yurt içinde terörist unsurların bulunduğu bölgeye inen veya düşen hava araçlarındaki kazazedeler ile

sınırı aşan operasyonlarda, herhangi bir nedenle kaza/kırma uğrayan araçlardan personelin kurtarılması ile yoğun çatışma ortamında yaralıların tahliyesine yönelik hava indirme ve paraşütle sızma görevleri özellik arz eden koruma görevleri yer almaktadır.

2.2.6.6.2. JAK Tabur Komutanlığı

1999 Marmara depremi sonrasında arama kurtarma alanında destek sağlamak üzere JÖAK bünyesinde kurulmuştur. Tabur, yurt genelinde meydana gelebilecek her türlü doğa ve insan kaynaklı afetler ile olaylarda arama kurtarma faaliyetleri icra etmektedir. Özellikle deprem, çığ, heyelan, sel, dağda, sualtı arama kurtarmada etkin şekilde görev almaktadır. Taburun ayrıca köpekli arama birimi bulunmaktadır. Birçok ilde farklı branşlarda İl Jandarma Komutanlıklarına bağlı ekipler konuşlanmıştır. İhtiyaç halinde JAK timleri afet ve acil durumlarda müdahale çalışmalarına katılmaktadırlar. Tabur gerçek arazi ve hava koşullarında aralıksız eğitim yapmaktadır. JAK timleri son teknolojiler teçhizat ve malzemeler donatılmıştır. JAK timleri yurt içi ve yurt dışı kurslara katılım sağlamaktadır (Jandarma Genel Komutanlığı-b, 2023). JAK ekipleri 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinde çok önemli kurtarma operasyonlarını yürütmüş birçok kişiyi enkazdan kurtarmıştır.

Resim 2.6. Jandarma arama kurtarma (JAK)

Kaynak: Jandarma Dergisi s.164,2023

2.2.6.6.3. Jandarma Köpek Timleri

Birimde birçok farklı alanda görev yapan köpek kullanılmaktadır. Örneğin emniyet ve asayiş görevleri ile devriye hizmetlerinde erken ikaz sağlayarak jandarmanın etkinliğinin artırılması maksadıyla uyuşturucu madde ile mücadelede, suçluyu arama ve takip etmede,

mayın ve bomba aramada, cezaevlerinde devriye görevinde, afetlerde arama kurtarmada, rehine kurtarma, erzak tespit ve yangın tespiti gibi birçok alanda köpek unsuru kullanılmaktadır

Jandarma Genel Komutanlığında ihtiyaç duyulan köpekleri üretmek ve köpek unsurlarını eğitmek maksatlarıyla, Nevşehir’de Jandarma At Köpek Eğitim Merkezi (JAKEM) Komutanlığı 2003 tarihinde faaliyete geçirilmiştir.

Resim 2.7. a-Enkazda canlı arama

b-Çığda canlı arama

Kaynak: Resim (a-b) Jandarma Komutanlığı,2023

2.2.6.6.4. Paraşüt kurulu

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde her türlü eğitim ve gösteri amaçlı paraşüt atlayışları ile Jandarma personelinin serbest ve statik paraşüt atlayışlarını yaptırmakla görevlendirilmiş birimdir.

2.2.7. Jandarmanın Görevleri

9741 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğine göre Jandarmanın sorumluluk alanında görevleri *idari*, *adli* ve *askeri* olmak üzere üç grupta toplanmaktadır.

2.2.7.1. İdari görevler

İdari görevler suç işlenmeden önce gerçekleştirilen tüm eylemleri ifade ederken, adli görevler suç işlendikten sonra gerçekleştirilen görevlerle ilgilidir. Kolluk kuvvetlerinin idari

görevleri kamu düzenini sağlamaya yöneliktir. Bu çerçevede kolluk kuvvetlerinin en kritik hedefi proaktif bir yaklaşımla önleyici tedbirler olarak suç olasılığını önlemektir. 2803 sayılı Kanun uyarınca önleyici tedbirler yoluyla toplumda huzur ve güvenliğin sağlanması, kolluk kuvvetlerinin temel idari sorumluluklarından biridir.

Jandarmanın idari görevleri arasında emniyet, asayiş ve kamu düzeni sağlanmasına yönelik, kaçakçılıkla mücadele, suç işlenmesinin önlenmesi ceza infaz kurumlarının dış korunma görevi, Jandarma sorumluluk alanında trafik hizmetlerini sağlanması, arama kurtarma, hassas ve kritik tesislerin korunması yer almaktadır. Bu görevlere ilaveten mevzuatta tanımlanan halkın can, ırz ve malının korunması olağanüstü durum ve olaylara ilişkin görevler ilişkin görevler, hak ve hürriyetlerin korunmasına ve konut dokunulmazlığına ilişkin görevler ile bulaşıcı hastalıklar ve kuduz ile akıl hastalarının sevkine ilişkin görevlerde yer almaktadır.

Jandarma toplumsal yaşamın gerektirdiği uyum, uzlaş ve güven ortamının oluşturulması ve devam ettirilmesinde önemli rol ve görevler üstlenmektedir. Jandarmanın toplumsal yapıda güvene dayalı olumlu ilişkiler geliştirmek amacıyla halkla ilişkiler faaliyetlerine önem vermesi kaçınılmazdır (Ertürk ve Bulut, 2021).

2.2.7.2. Adli görevleri

Suç işlendikten sonra failleri aramak, yakalamak ve delilleri adli makamlara sunmak kolluğun adli görevleri arasındadır. Yargının görevi, bir suçun meydana geldiğini tespit etmek, suçluyu yakalamak ve yasal makamlara teslim etmektir (Bucak, 2020). Adli görevler 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na uygun olarak yerine getirilir. Adli kolluk, faaliyetlerini yürütürken Cumhuriyet savcısının, yani adli makamların yetki alanında faaliyet göstermektedir. Jandarma, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen adli görevlerle ilgili tüm emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür (Bucak, 2020).

2.2.7.3. Askeri görevleri

Jandarmanın askeri görevleri 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu ile tanımlanmaktadır. Jandarmanın askeri görevleri icrasında ihtiyaca göre Bakanlar Kurulunun uygun gördüğü birimlerini kuvvet komutanlıkları emrinde görevlendirmektedir. Bunun

yanında yine ihtiyaca göre Genelkurmay Başkanının talebi ve İçişleri Bakanın onayı ile askeri görevlendirme yapılabilir. İllerde garnizon komutanının talebi ve İl valisinin onayı ile Jandarma askeri görevleri icra etmektedir (Jandarma Yönetmeliği, 2016).

2.2.7.4. Jandarmanın sorumluluk alanı

Jandarmanın sorumluluk alanı esas olarak il ve ilçe belediye sınırları dışındaki bölgeleri kapsamaktadır. Ancak, ilçe belediye sınırları içinde polis teşkilatının bulunmadığı alanlar da jandarmanın sorumluluğundadır. Bazı durumlarda şehirleşme nedeniyle, Jandarma sorumluluk alanını polise devredebilir. Bu devir valinin teklifi, Jandarma Genel Komutanlığının uygun görmesi ve İçişleri Bakanlığının onayı ile gerçekleşir. 6360 sayılı Kanun ile büyükşehirlerde köyler mahalleye dönüştürülerek şehir alanlarına dahil edilmiştir. Kolluk mevzuatımıza göre şehir alanlarında asayiş ve güvenlik görevi poliste olmasına rağmen mevcut polis teşkilatımızın bunu karşılayacak kapasitesi bulunmamaktadır. Bu nedenle jandarma 30 büyükşehir belediyesi kırsal alanında güvenlik ve asayiş görevini sürdürmektedir (Akpınar ve Uçar, 2019).

Mülki amir ya da yetkili bir memur başkanlığında jandarma, polis ve belediye temsilcilerinden oluşan bir komisyon, jandarma ve polisin sorumluluk alanlarının sınırlarını belirlemektedir. Bu sorumluluklar bir protokolde ana hatlarıyla belirtilir. Ancak, oybirliği sağlanamazsa, vali itirazları kesin bir şekilde çözüme kavuşturmaktadır (Jandarma Yönetmeliği, 2016). Komisyon oybirliğiyle bir karara varırsa, bu karar geçerli olmaktadır.

Jandarmanın sorumluluk alanı aynı zamanda onun görev alanı sayılmaktadır. Bunun dışında polis teşkilatı kurulmayan ilçe ve belde merkezleri, özel kolluk kuruluşlarının sorumluluk alanlarına giren yerlerde jandarmayı ilgilendiren bir suçun işlenmesi durumunda jandarma kendini görevli sayarak müdahalede bulunabilmektedir.

İlçelerde ilçe jandarma komutanlıkları kurulur. İlçe jandarma komutanlıklarının sorumluluk alanı bir ya da birden çok karakolun bulunduğu sorumluluk bölgesine ayrılabilir. Bu sorumluluk bölgeleri için oluşturulacak karakollar gerek kendi sorumluluk bölgelerinde gerekse ilçe jandarma komutanlığı merkezinde ve merkez karakolundan ayrı olarak konuşlandırılabilir. Karakollar, sorumluluk alanlarının merkezi bir yerinde ya da karakol bölgesindeki yurttaşların kolayca gelip gidebileceği, merkeze yakın bir mahalle, köy, kasaba

ya da ulaşım kolaylığı olan bir yerde konuşlandırılabilir. Karakol sorumluluk bölgesinin belirlenmesinde aşağıdaki hususlar göz önünde tutulmaktadır.

İlçenin coğrafi durumu, ekonomik şartlar ve kamu hizmetlerinin gerekleri, emniyet ve asayiş durumu, suç oranları, yerleşim alanlarının durumu, nüfus yoğunluğu, ulaşım durumu, sosyal ve kültürel gelişimi ve benzeri özellikleri dikkate alınarak güvenlik, koruma ve gözetleme amacıyla jandarma karakolları kurulmaktadır. Karakolların sorumluluk bölgeleri il jandarma komutanının önerisi üzerine valinin onayı, karakolların konuş yerleri ise Bakan onayı ile belirlenmektedir. Geçici asayiş karakolları ile jandarma asayiş noktaları, il jandarma komutanının önerisi ve valinin onayıyla teşkil edilmektedir (Jandarma Yönetmeliği, 2016).

Sorumluluk sahaları açısından, Türkiye yüzölçümünün %93'ü, nüfusunun %21'i emniyet ve asayiş hizmetlerinin sağlanması açısından, Jandarmanın sorumluluk alanında bulunmaktadır (Jandarma Genel Komutanlığı-b, 2023). Jandarma teşkilatı sorumluluk alanında bulunan önemli ve kritik tesislerden bazıları aşağıda yer almaktadır.

Ulusal ekonomiye önemli ölçüde katkısı bulunan;

- Havalimanları (İstanbul Yeni Havalimanı, Sabiha Gökçen, Atatürk, Ankara Esenboğa, İzmir Adnan Menderes, Hakkari/Yüksekova Selahaddin Eyyubi, Şırnak/Cizre Şerafettin Elçi, Diyarbakır),
- Önemli Baraj ve Hidroelektrik Enerji Santralleri,
- Diğer Kritik Tesis (İstanbul Topkapı Sarayı, Mersin/Gülner Akkuyu Nükleer Güç Santrali, Şırnak/Silopi Termik Santrali, Malatya/Battalgazi Fırat Demiryolu Köprüsü),
- Toplam 3.227 km'lik petrol ve doğalgaz boru hattı özel koruma tedbirleri kapsamında jandarma tarafından korunmaktadır (Jandarma Genel Komutanlığı-b, 2023).

2.2.8. Jandarma Yetkileri: Polis ve Sahil Güvenlik İle Çalışma ve İş Birliği Esasları

İçişleri Bakanı, jandarma teşkilatının en üst amiridir. Jandarma Genel Komutanı tüm jandarma teşkilatının komutanı olarak teşkilatın sevk ve idaresinden, mevzuat hükümlerinin

yürütülmesini sağlamaktan, bunlara dayalı olarak verilen emir ve kararların uygulanmasından Bakana karşı sorumludur. Jandarma bölge komutanı konuşlu olduğu ilin valisine, il ve ilçe jandarma komutanı mülki amire bağlı ve sorumlu olarak görev yapmaktadır. Mülki amir ile adli makamlar mevzuat hükümlerine uygun olarak jandarma komutanına ve diğer jandarma personeline *doğrudan emir verme yetkisine* sahiptir. Diğer makamlar jandarmaya görev olarak verilmesini istedikleri konunun kanuni dayanaklarını belirterek o yerin mülki amirine başvurabilir. Mülki amirin talebi uygun bulması ile görevin ifasını emredebilmektedir. Jandarma birimleri, aldıkları görevin yürütülmesinde kendi amirlerinin emir komutası altında ve silsile esasına göre sevk ve idare edilmektedir. Jandarma birimlerindeki her kademedeki amir ve personel, görevlerini kanunlara uygun yürütmekten mülki amire karşı sorumludur (Jandarma Yönetmeliği, 2016). Şekil 2.3'te mülki amirin rolü ve jandarma dış kurum işbirliği gösterilmektedir.

Şekil 2.3. 9741 sayılı yönetmeliğe göre diğer kurumlar, jandarma işbirliği ve mülki amirin rolü

Kaynak: 9741 sayılı Jandarma Yönetmeliği

9741 sayılı Jandarma Yönetmeliğine göre Jandarma mülki ve adli görevlerinin ifası sırasında 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun verdiği yetkiye dayanarak görev yapmaktadır. Mevzuata göre konusu suç teşkil eden emirler jandarma tarafından hiçbir suretle yerine getirilmez. Jandarma tarafından can, ırz veya mal emniyetini korunması, faillerini yakalanması, saldırının önlenmesi, bir suçun işlenmesinin önlenmesi, kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşlerinin önlenmesi, yangın su baskını ve deprem afetlerinde olay yerinde tedbir alınması gereken acil hallerde yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir ancak doğabilecek sorumluluk emri verene aittir (Jandarma Yönetmeliği, 2016).

9741 sayılı Jandarma Yönetmeliği Jandarma, Polis ve Sahil Güvenlik arasındaki çalışma ve iş birliğinin kapsamını düzenlemektedir. Yönetmeliğe göre hem sahil güvenlik hem de polis, Jandarma sorumluluk alanında bir olay meydana gelmesi halinde olaya müdahale etmek, jandarmaya bilgi vermek ve jandarmanın talebi üzerine gerekli yardımı

yapmakla sorumludur. Eğer jandarmanın yetki alanında bir suç meydana gelirse, sahil güvenlik veya polis jandarma gelene kadar olay yerinde soruşturma yapmaktan kaçınmalıdır. Statükoyu korumalı ve delillerin kaybolmasını önlemek için uygun tedbirleri almalıdırlar. Jandarmanın makul bir süre içinde gelmemesi halinde, cumhuriyet savcısı bilgilendirilmeli talimat doğrultusunda hareket edilmelidir. Zorunlu durumlarda Jandarmada, polis veya sahil sorumluluk alanında aynı şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, bu üç kurum görevlerini yerine getirirken birbirlerini bilgilendirme ve karşılıklı yardım sağlamakla yükümlüdür. Jandarma, sahil güvenlik ve polisin iş birliği yapması gereken durumlarda, ilgili birimlerin sevk, idare ve komutası madde uyarınca yerel makam tarafından belirlenmektedir (Jandarma Yönetmeliği, 2016).

2.2.9. Olağanüstü durum ve olaylara ilişkin görevler

Jandarma Yönetmeliğinin 14. maddesine göre jandarma yangın, sel, deprem, heyelan, çığ ve benzeri afetlerde durumla ilgili kendi amirlerine ve ilgili kamu görevlilerine derhal haber vermesi gerekmektedir. Ayrıca afet haberi alındıktan sonra gecikmeksizin olay yerinde önlem alınması, can ve mal kurtarma, kurtarılan eşyaların korunması görevi de bulunmaktadır. Jandarma yangın olaylarında ilgili olayın nedeni, meydana gelen kayıp miktarı kurtarılan eşyaların miktarı gibi bilgileri tutanak altına alarak, tutanağın bir örneğini mülki amire, diğer örneği Cumhuriyet Savcılığına vermekle yükümlüdür (Jandarma Yönetmelik, 2016).

2.2.10. 3275 Sayılı Türk Arama Kurtarma Yönetmeliği

Türk Arama Kurtarma Yönetmeliğinin amacı arama ve kurtarma hizmetlerinden sorumlu bakanlık, kurum veya kuruluşların görev ve sorumluluklarının tespit edilmesi, ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesini sağlamaktır.

Yönetmelikte birçok bakanlığa, kurum ve kuruluşa görev verilmektedir. Yönetmeliğin 7. maddesinde, İçişleri Bakanlığına arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili birimlerine uluslararası seviyede araç, gereç ve yeterli personel ile donatma, bünyesinde bulunan kuruluşlara bağlı araç, gereç ve personel tahsis etme görevi verilmektedir. İllerde arama kurtarma gerektiren durumlarda, ildeki imkânların seferber edilmesi mahalli idareler ve sivil

savunma teşkilatlarının arama kurtarma faaliyetlerini yürütmek üzere özel düzenlemeler yapması ve gerekli tedbirleri alması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca bakanlık tarafından arama kurtarma faaliyetlerine ilişkin görevlendirme, koordinasyon teşkilat, muharebe ve eğitim hususları kapsayan özel yönerge hazırlaması gerektiği yer almaktadır (3275 Sayılı Yönetmelik, 2001). Yönetmeliğin 5. Maddesine göre AFAD ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından Kara-Arama Kurtarma Birliği (Kara-AKBİR) istasyonu kurulması gerektiği belirtilmekte, AFAD birimlerinin bulunmadığı kırsalda Jandarma tarafından bu istasyonların kurulması işletilmesi gerektiği yönetmelikte tanımlanmaktadır (3275 Sayılı Yönetmelik, 2001).

2.2.11. 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunla Verilen Görevler

Kanun deprem, heyelan, yangın, su baskını, kaya düşmesi, çığ, tasman ve benzeri afetler sebebiyle genel hayata etkili olacak derecede kayıp ve hasarın yaşanması veya hasar görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardım hükümlerini düzenlemektedir. Kanun Türkiye Afet Müdahale planının yasal dayanağıdır. Kanuna göre afetin meydana gelmesinden sonra yapılacak kurtarma, yaralıları tedavi, barındırma, ölüleri gömme, yangınları söndürme, yıkıntıları temizleme ve afetzedelerin iâşe gibi hususlarını düzenlenmesi hazırlanacak düzenleyici yönetmelikle yapılması gerekmektedir.

Kanunda Mülki amirlere afet dönemi için olağanüstü yetkiler verilmektedir. Bu çerçevede afet meydana geldikten sonra vali ve kaymakamlar (Askerler ve hakim sınıfından bulunanlar hariç olmak üzere) 18 - 65 yaş arasındaki bütün erkeklere görev vermeye, bedeli, canlı, cansız, resmi ve özel her türlü taşıt araçlarına ve gerekli makina, alet ve edevatına ücreti veya kirası sonradan ödenmek üzere el koymaya, hiçbir düzenlemeye ve kayda tabi olmaksızın tedavi, kurtarma, yedirme, giydirme ve barındırma gibi işlerle bu gibi işlerin gerektirdiği acil satın almalara ve kiralama yapmaya, her türlü taşınmaz mallara bina ve müstemilatı ile bahçe ve arsa gibi araziye geçici olarak işgale yetki vermektedir. Yetkinin kullanım süresi afetin sona ermesinden itibaren 15 gün olarak tespit edilmiştir. Gerektiğinde bu süre bakanlık tarafından uzatılabilmektedir. Kanuna göre Afet bölgelerinde veya civarında bulunan askeri birliklerden, jandarmadan Mülki amir tarafından istenen yardımı üstlerinden emir beklemeksizin yapmak mecburiyetindedir (7269 Sayılı Kanun, 1959).

Kanuna göre Jandarma afet ve acil durum haberini amirlerine ve ilgili kamu görevlilerine haber vermesi, olay yerine giderek kayıpların önlenmesi için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Bu tedbirler haber verme, kurtarma ve güvenlik faaliyetlerini kapsar. Ayrıca bir deprem sonrasında afet bölgesine intikal ederek jandarma zarar ve kayıpları kurtarılan emtiayı tutanak altına almakla ve bir örneğini mülki amire, bir diğer örneğini de Cumhuriyet savcılığına vermekle yükümlüdür (Avaner ve Ayas, 2021). Sonuç olarak jandarma afet yönetiminde çok önemli birçok görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Bu görevlerin yanında mevzuatla tanımlanmış destek görevlerini de üstlenmiştir. Destek sağlanan alanlar özetle arama kurtarma, barınma ve beslenme desteği, güvenlik ve asayiş ile afetzedelere destek olma görevleri yer almaktadır.

2.3. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Bu bölümde her iki ülkenin jandarma teşkilatlarının genel yapısı, tarihçesi ve görev ve sorumlulukları incelenmektedir. Böylelikle hemen hemen aynı dönemde ve benzer ihtiyaca yönelik kurulmuş olan -kamu düzeninin sağlanması, kırsal alanın güvenliği- her iki jandarmanın zamanla değişen şartlara göre yapısında ne tür değişimler meydana geldiği bugünkü mevcut durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bugüne gelindiğinde her iki jandarmanın teşkilat yapısı değerlendirilerek farklılıklar anlaşılmaya çalışılmış, görev ve sorumluluklarındaki benzerlikler afet yönetimi odağında değerlendirilmiştir. Bununla birlikte her iki ülke jandarmasının deprem, sel ve taşkın, orman yangını gibi afetlere yönelik müdahale yapılanmaları olay örnekleri ile verilmiştir. Dolayısıyla bölüm Türk jandarmasının örnek alınarak kurulduğu Fransız jandarmasından zamanla nasıl bir değişim geçirdiğini sunmaktadır. Bunun yanında afet yönetimi alanında yapılan görevlerin kanunen geçerliliği hangi kanunlara dayanılarak bu görevlerin verildiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFET YÖNETİMİNDE JANDARMA

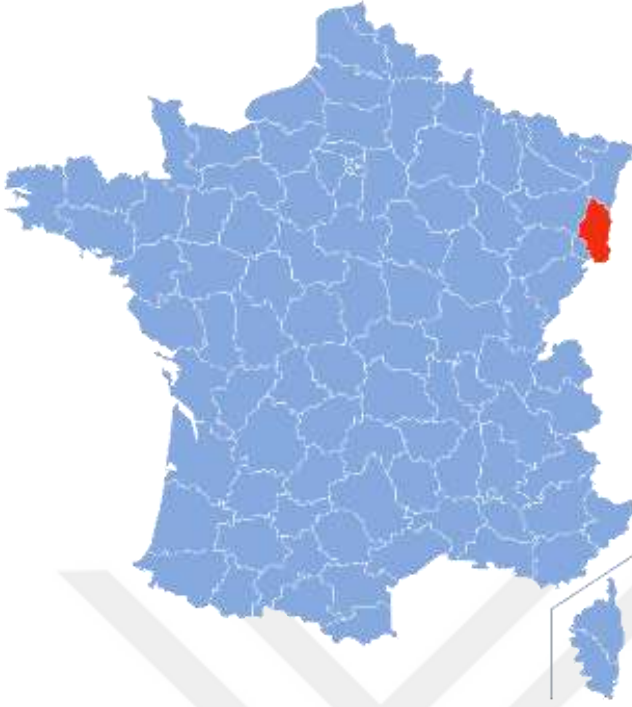
Jandarma teşkilatı bütünleşik afet yönetim sisteminin hemen hemen her aşamasında önemli görevleri icra etmektedir. Jandarma teşkilatının daha aktif olarak faaliyet gösterdiği müdahale aşamasında çeşitli görevleri bulunmaktadır. Müdahale dönemindeki görevler Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği ve TAMP kapsamında tanımlanmaktadır. TAMP kapsamında jandarmanın ana ve destek çözüm ortağı görevleri bulunmaktadır. Bu bölümde jandarmaya TAMP kapsamında verilen görevler örnek olaylar üzerinden incelenmektedir.

3.1. Fransız Jandarması ORSEC Görevleri

Fransa’da müdahale 1952 yılında uygulamaya konulan ORSEC “Sivil Güvenlik Müdahale Organizasyon” sistemi ile yürütülmektedir. Bakanlık, bölgesel ve belediye düzeyinde müdahale planlaması yapılmaktadır. Bu bölümde jandarmanın ORSEC sistemindeki yeri Haut-Rhin Bölge planı ele alınarak sunulmaya çalışılmaktadır.

3.1.3. Haut-Rhin Bölgesi ORSEC Planında Jandarma

Haut-Rhin, Fransa’nın 4 Mart 1790 tarihi itibarıyla belirlenen ilk illerinden birisidir. Fransa’nın doğusunda yer alan Haut-Rhin ilinin 6 ilçe, 31 kanton ve 377 alt belediyesi bulunmaktadır. Haut-Rhin nüfusu 1999 nüfus sayımında 708.025 olan nüfus 2017’ de 764,030 kişidir. Bölge Fransa'nın 29. en kalabalık yöresidir. Haut-Rhin ilinin yüzölçümü 3.525,17 km²'dir (Carte de France,2023). Harita 3.1 Haut-Rhin ilinin konumu görülmektedir.

Harita 3.1. Haut-Rhin ili konum haritası

Kaynak: <https://www.cartesfrance.fr/carte-france-departement/carte-departement-Haut-Rhin.html>

İl düzeyinde hazırlanan ORSEC planında öncelikle ilin riskleri ve bu risklere ait analizler yer almaktadır. Risklerin düşük veya yüksek seviyede etkili olduğuna ilişkin analizler yapılmaktadır. Planda çok farklı sektörlerden paydaşlara görev verilmiştir. Bunlar;

- Kamu Kurumları: Valilik, Jandarma, Güvenliği Dairesi Başkanlığı, Bölgeler Dairesi Müdürlüğü Sosyal Uyum ve Koruma Dairesi Müdürlüğü, Nüfus Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü, Çevre Planlama ve İskân Müdürlüğü Akademik Temsilci, Ulusal Ormancılık Müdürlüğü, Meteoroloji Müdürlüğü, Navigasyon ve Sel Tahmin birimi
- Yerel yönetimlerin ve kamu kuruluşlarının hizmetleri: Yangın, Kurtarma ve Acil Tıbbi Yardım Servisi, Genel Konsey
- Özel Operatörler: Doğalgaz dağıtım Şirketleri, Propan Gazı Dağıtım Şirketleri, Elektrik Taşıyıcı ve Dağıtım şirketleri, içme suyu dağıtım şirketi, Karayolu, otoyolu, demiryolu, havayolu şirketleri ve haberleşme dağıtım şirketleri
- STK: Sivil koruma derneği, Fransa Kurtarma ve ilk yardım derneği, Mağaracılık Kurtarma, Radyo vericileri Derneği,

Plana göre vali ilgili paydaşları yönlendirir ve koordine eder, onlar için hedefler ve görevler belirler. Her paydaş kendi görevleri ile ilgili kaynaklarını sisteme entegre eder. Paydaşlar bu doğrultuda kendi organizasyonlarında aksiyonlarını hayata geçirerek hazırlıklarını tamamlar. Planda tehlike seviyeleri kırmızı, turuncu, sarı ve yeşil olmak üzere 4 grupta sınıflandırılmıştır. *Kırmızı seviye* felaketle sonuçlanabilecek en yüksek riskli durumlardır. Tüm paydaşlar harekete geçirilir ve ulusal, bölgesel, departman ve belediye seviyesinde kriz yönetim sistemi etkinleştirilir. Tehlikeli olaylar meydana gelebileceği müdahaleden önce izleme dönemi olan *turuncu seviyesidir*. Bu seviyede tüm operasyonel hizmetler ve gerekirse belediye başkanları dikkatli olunması için uyarılır. Krize müdahale edilecek şekilde tüm hazırlıklar yapılır. *Sarı seviye* münferit veya yerel olarak tehlikeli durum yaratabilecek risk durumudur. İlgili birimler belediye başkanları bilgilendirilerek vatandaşlara doğru davranışlarla ilgili tavsiyeler yayınlanır. *Yeşil seviye* sivil güvenlik açısından riskin bulunmadığı durumdur (Haut-Rhin, 2013).

ORSEC planında Hava Jandarma Tugayına ve Jandarma birliğine görevler verilmektedir. Hava jandarma tugayı yerli veya yabancı bir uçak kazası durumunda özel müdahale için görev yapması planlanmıştır. Personel kapasitesi olarak birimin kendi personeli, ilave olarak Strasbourg-Entzheim hava taşımacılığı Jandarma birliği ve Kuzey Hava taşımacılığı Jandarma birlikleri görevlendirilmiştir. Müdahalede kullanılacak iletişim sistemi RUBİS bağlantısıdır (Haut-Rhin, 2013).

RUBİS Fransa'nın kıtadaki tüm departmanlarında 90.000 kullanıcısı olan Fransız Jandarma Teşkilatı'nın ülke çapındaki haberleşme sistemidir. Fransız Jandarma Teşkilatı 1992 yılından bu yana RUBİS haberleşme sistemini kullanmaktadır. Deniz kuvvetleri, polis ve itfaiye teşkilatları bu ağın kullanıcılarıdır (Airbus, 2019).

Bununla birlikte ORSEC planı bölgedeki Jandarma birliklerine aşağıdaki görevleri vermektedir. Planda;

- Acil durumlarda adli ve idari makamları *uyarılması ve bilgilendirilmesi*,
- Olaya müdahale eden tüm *jandarma birimlerinin koordine* edilmesi,
- Gerekirse diğer Devlet hizmetleriyle birlikte *yasaklı bölgelerinin* oluşturulması,
- Kamu düzenini korunmasına yönelik *önlem alınması*,
- İlgili nüfusun *tahliyesine ve toplanmasına* yardımcı olunması,
- Yol kavşak noktalarına *trafik akışının düzeni* için gerekli önlemlerin alınması,
- Cumhuriyet Savcısının talimatıyla *adli soruşturmanın* başlatılarak yürütülmesi,
- Afet yönetim merkezinde *asayiş birimine liderlik edilmesi* görevleri tanımlanmıştır.

Jandarmanın personel kaynağı doğrudan ilgili kurum kaynaklarından alınan, sektörün motorlu tugayı tarafından takviye edilen mevcut personel ile takviye olarak dış jandarma personeli (Deniz Tugayı – Hava Ulaştırma Jandarma Tugayı – Sınır grupları) görevlendirilmiştir.

Jandarmaya ayılan araç ve ekipman olarak standart çoğu megafonla donatılmış 4X4 küçük ve orta kapasiteli arabalar veya motosikletler,

- ✓ Hava kaynağı olarak helikopter veya gerekirse uçaklarla hava desteği,
- ✓ Denizcilik ve su altı kaynağı olarak, Vogelgrun nehri tugayından sürat teknesi, zodyak ve dalgıçlar, gerekirse Strasbourg nehri şirketinden mürettebatıyla birlikte tekne desteği,
- ✓ Dağ kurtarmaya ayrılmış kaynaklar: Munster PGM'den 4x4 araçlar ve kar motosikletleri görevlendirilmiştir. Müdahalede kullanılacak iletişim sistemi polis rölesi ve RUBİS bağlantısıdır.

Planda müdahale görevlerinin dışında acil durum risklerine farklı sektörler için de jandarmaya “*izleme ve ön uyarı*” için hazırlık görevleri de tanımlanmıştır. Bu çerçevede doğal tehlikeler sınıfında şiddetli rüzgâr, fırtına ve şiddetli kar yağışlarında jandarma, müdahale araçlarını hazır tutarak karayolu ağında güvenlik önlemlerini almaktadır. Buradaki önemli konu jandarmaya *deprem, sel, aşırı sıcak ve soğuk havalar için ön hazırlık* görevi tanımlanmadığıdır. Endüstriyel ve teknolojik riskler_kapsamında sanayi kazaları için jandarma kaynaklarını hazırda tutarak muhtemel bir kaza ihtimaline karşı *bölgenin yasaklanması ve tahliyesi* için hazırlıklarını yapmaktadır. *Tehlikeli madde taşımacılığı* ile ilgili olarak ilgili Valilikleri bilgilendirir. Transferin yapılacağı rotada gerekli güvenlik

önlemlerinin alınmasını sağlar. Haberleşme alanında destek olmak amacıyla jandarma alt yapısının acil kullanımı için gerekli önlemleri almaktadır.

3.1.4. 12 Temmuz 2022 Gironde İli Orman Yangınları

Gironde ilinin Landiras'ta ve La Teste-De-Buch bölgelerinde 12 Temmuz 2022 tarihinde yaşanan orman yangınlarında 20 bin hektardan fazla orman zarar görmüştür. Yangın sebebiyle bu iki bölgede yaklaşık 34.000 kişi tahliye edilmiştir. Gironde bölgesinden jandarma kuvvetleri, halkı alevlerin tehdit ettiği bölgelerden tahliye etmek ve boşaltılan alanlardaki mülklere zarar verilmemesi için itfaiyecilerle birlikte seferber edilmiştir. Yangın cephesinde, Bölgeye Gironde Jandarma Komutanlığı koordinesinde Gironde ve Langon-Toulence ilinden jandarma askerleri, 2.000'den fazla itfaiyeci ve polis güçleri görevlendirilmiştir. Ekipler alevlerin ilerlemesini durdurmak, insan hayatını korumak ve maddi hasarı sınırlamak için 7/24 esasına uygun olarak görev yapmıştır. Yangın söndürme için Gironde'den ve Fransa'nın her yerinden, önemli hava kaynakları bölgeye sevk edilmiştir. Bölgeye takviye olarak Bakanlığın Yol Güvenliği Filosunun yanı sıra Mérignac jandarma hava bölümünden ekipler ile mobil jandarmalar destek vermek üzere görevlendirilmiştir. Müdahaleyi koordine etmek amacıyla Bölge Operasyon Merkezi faaliyete geçirilmiştir. İçişleri Bakanlığı, bölge valiliğinin talebi üzerine 24 Temmuz'a kadar Marmande ve Rosny-sous-Bois'ten iki filoyu bölgeye sevk etmiştir (National Gendarmerie, 2022)

Afetin başlangıcından itibaren jandarma kuvvetleri bölgenin tahliyesinde, yol güvenliğinin sağlanmasında ve afet bölgelerine izinsiz girişlerin önlenmesinde görev yapmıştır. Stratejik noktalarda kimlik kontrolleri yapılarak bölgeye giriş ve çıkış kontrol altına alınmıştır. Boşaltılan bölgelerde jandarma tarafından devriye hizmeti ile güvenlik sağlanmıştır. Ayrıca tahliye edilenlerden kalacak yeri olmayanlar spor salonu gibi sosyal tesislerde misafir edilmiştir.

Yangın ancak 12 gün sonra kontrol altına alınabilmiştir. Yangınla ilgili olarak Bordeaux Cumhuriyet Savcılığı tarafından yangının nedenlerini ve olası faili araştırmak için jandarmadan ve diğer birimlerden yirmi personelden oluşan bir inceleme ekibi kurularak soruşturma yürütülmüştür.

Resim 3.1. Jandarma çalışmaları Gironde ili landiras yangın bölgesi

Kaynak: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/>

3.2. Türk Jandarması TAMP Görevleri

Türk Jandarması TAMP kapsamında tahliye yerleştirme ve planlama çalışma grubunun ana çözüm ortağı olarak görev yapmaktadır. Ayrıca 10 afet çalışma grubunda müdahale faaliyetlerinde destek sağlayan kurumdur. Afet dönemlerinde bu görevlerin dışında bakanlık talimatları ile acil görevlerde verilmektedir. Çizelge 3.1’ de Jandarma Komutanlığının TAMP kapsamında görevli olduğu çalışma grupları gösterilmektedir.

Çizelge 3.1. Jandarmanın görevli olduğu afet çalışma grupları ve ilave görevler

No	Ana Çözüm Ortağı	Destek Çözüm Ortağı ÇG	İlave Görev yaptığı
1	Tahliye yerleştirme ve planlama	Defin	İhbar takip masası
2		Enkaz Kaldırma	Sel, su baskını, konut işyeri su/çamur tahliye destek
3		Haberleşme	
4		Arama Kurtarma- KBRN	
5		Güvenlik ve Trafik	
6		Barınma	

Çizelge 3.1. (devam) Jandarmanın görevli olduğu afet çalışma grupları ve ilave görevler

7		Ayni Bağış	
8		Beslenme	
9		Psikososyal	
10		Nakliye	

Kaynak: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf

3.2.1. Ana Çözüm Ortağı / Tahliye Yerleştirme ve Planlama Çalışma Grubu

Afet öncesi ve sonrası dönemde riskli bölgeden vatandaşların tahliyesi ve yerleştirme ile ilgili planlamanın yapıldığı afet çalışma grubudur. İl Jandarma Komutanlığı bu çalışma grubunun ana çözüm ortağıdır. TAMP' a göre ana çözüm ortağı kurum afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak tahliyenin planlaması, uygulaması ve yerleştirme işlemlerinin koordinasyondan sorumludur (TAMP, 2022: 40). Tahliye Yerleştirme ve Planlama Çalışma Grubunun Ana Çözüm Ortağı görevi 2019 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından Jandarma Komutanlığına verilmiştir (Ak, 2022).

TAMP kapsamında Afet Tahliye Yerleştirme ve Planlama Çalışma Grubunun görevleri afet öncesi, sırası ve sonrasında tahliye öncelikleri, tahliye yolları ve tahliye edilecek bölgeleri planlanması, acil durum toplanma alanlarını belirlenmesi kullanıma uygunluğunu kontrolü, afet bölgesinde tahliyenin duyurulması tahliye olanların güvenli bölgelere taşınarak yerleştirilmesi ve taşınabilir kıymetli evrak, hayvan ve eşyaların tahliyesini yapılması şeklinde tanımlanmaktadır. Özellikle orman yangını sel vb. afetlerde riskli bölgeler de halka yönelik uyarılarda bulunulması kritik önemlidir. Ayrıca nüfusu yoğun olan büyükşehirlerimizde tahliye çok önemli bir başlıktır. Tahliye edilecek nüfusun planlanması, tahliye şekli ve tahliye olunacak bölgelerin tespiti çalışma grubunun kritik görevleri arasındadır.

2019 yılında ana çözüm ortağı olarak görev verilen Jandarma ilk olarak 24 Ocak 2020 6.8 Mw Elâzığ Depreminde bu görevi icra etmeye başlamıştır. Özellikle evleri deprem sebebiyle ağır hasar görerek tahliye edilmesi gereken vatandaşların eşyaları jandarma tarafından tahliye edilmiştir (Anadolu Ajansı, 2020). Yine 6 Şubat depremleri sonrasında bölgeden tahliye olmak isteyenler için Valiliklerde, Kaymakamlıklarda, otogar ve havaalanında oluşturulan tahliye ofislerinden kayıtları alınarak kara veya havayolu ile kendi imkanları ile tahliye olacaklar akaryakıt desteği sağlanarak bölgeden tahliyeleri sağlanmıştır (Anadolu Ajansı-c, 2023).

3.2.2. Jandarmanın Destek Çözüm Ortağı Olduğu Afet Grupları

3.2.2.1. Afet haberleşme çalışma grubu

Jandarma haberleşme çalışma grubunun destek çözüm ortağıdır. Çalışma grubunun amacı afet ve acil durumlarda ulusal ve yerel düzeyde kesintisiz ve güvenli haberleşmenin sürdürülmesine yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır (TAMP, 2022: 35). Çalışma grubunun görevleri arasında mevcut haberleşme kaynaklarını belirlemek ve kurumlar arası entegrasyonu sağlama, afet alanındaki faal iletişim tesislerini belirleme, geçici iletişim tesisleri kurma, haberleşme trafiği nedeniyle santrallerin hizmet dışı kalmasını önleme, afet ve acil durum hizmetlerine ilişkin haberleşmeye öncelik tanıma, afet bölgesi ile iletişimin sürekliliğini sağlamak için alternatif haberleşme sistemlerini çalıştırma, ikaz ve alarm haberlerinin halka duyurulması için gereken çalışmaları yapma ve hasar gören aktarıcılar, rölelerin tamirini/yenilenmesini sağlama yer almaktadır.

3.2.2.2. Afet arama kurtarma çalışma grubu

Jandarma destek çözüm ortağı olduğu diğer bir afet grubu arama ve kurtarma grubudur. Çalışma grubunun amacı, afet ve acil durumlarda arama ve kurtarma hizmetlerine yönelik koordinasyonla birlikte KBRN olayları ile ilgili müdahale çalışmalarını yürütmeye yönelik koordinasyonun sağlanmak ve tehlikeli maddelerle ilgili müdahale çalışmalarına destek olmaktır (TAMP, 2022: 38).

Çalışma grubunun plana göre görevleri arasında arama ve kurtarma türünü belirleme, arama ve kurtarma çalışmalarını yürütmek için ihtiyaç duyulacak personel, ekipman, araç gereç ve malzeme tespitini yapma, afetzedeler için arama ve kurtarma çalışmalarının yürütülmesini sağlama, kurum/kuruluş hizmet binaları, enkaz haline gelen diğer binalar, tesisler vb. yerlerde arama ve kurtarma çalışmalarını belirlenecek öncelik sırasına göre yapma, müdahale ekiplerini ve ekipmanlarını hazır tutma, KBRN olaylarında keşif-tespit, arama-kurtarma, dekontaminasyon ve numune alma faaliyetlerini yürütme, meydana gelebilecek ikincil afetlere yönelik gereken tedbir alma, tehlikeli maddeler nedeniyle oluşabilecek riskleri bertaraf etme gibi görevleri bulunmaktadır.

Arama kurtarmada Jandarma teşkilatının JAK birimi görev yapmaktadır. JAK ekipleri diğer kurtarma ekipleri ile iş birliği içerisinde birçok afette önemli görevleri yürütmüştür. 30 Ekim 2020 6.6 Mw İzmir depreminde JAK taburu 132 *personelle* enkazda arama ve kurtarma görevine katılmıştır (JÖAK, 2023). 6 Şubat depremlerinde JAK timleri 475 *arama kurtarma* personeli ile enkazlar da görev yapmış ve birçok vatandaşımızı enkazdan kurtarmıştır (AFAD-d, 2023). Ayrıca sahadaki çalışmalara Jandarma Genel Komutanlığı 16 bin 421 *personelle* destek vermiştir (Anadolu Ajansı-d, 2023).

3.2.2.3. Afet güvenlik ve trafik çalışma grubu

Jandarma Güvenlik ve Trafik çalışma grubunun destek çözüm ortağıdır. Grubun amacı afet ve acil durumlarda güvenlik ve trafiğin sağlanmasına yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır (TAMP, 2022: 36).

Güvenlik ve trafik çalışma grubunu öncelikli görevleri afet ve acil durum bölgesinde asayiş, can ve mal güvenliğini sağlama, kamu düzenini bozabilecek, hizmetin yapılmasını ve sürdürülmesini engelleyebilecek faaliyetlere mani olma, kullanılabilir yollarda trafik akışkanlığını sağlama ve trafiği gerektiği şekilde yönetme, afet ve acil durum hizmetlerinde kullanıldığı bildirilen araçların geçiş üstünlüğünü sağlama, afet ve/veya acil durum bölgesindeki önceden belirlenmiş insanların, bina, kritik tesis ve işyerlerinin, araç ve gereçlerin emniyetini ve güvenliğini sağlanması ve afet ve acil durum bölgesinde geçici barınma alanlarının güvenliğinin sağlanmasıdır.

Avaner ve Ayas tarafından 2021 yılında yapılan çalışmada 24 Ocak 2020 Elâzığ ve 4 Ağustos Malatya depremlerinde afet suç ilişkisi incelenerek iki depremde karşılaştırılmalar yapılmış, çalışma sonucunda; hırsızlık vaka sayılarında az miktarda da olsa bir artış olduğu, yağma olaylarında azalış olduğu tespit edilmiştir (Avaner ve Ayas, 2021). Özellikle 6 Şubat depremlerinde kolluk güçlerimiz deprem bölgesinin güvenliğinin sağlanmasında önemli çalışmalar yürütmüştür. Güvenlikte dahil olmak üzere Jandarma Genel Komutanlığından 16.421, Emniyet Genel Müdürlüğünden 6.148, Sahil Güvenlik Komutanlığından 391 olmak üzere toplam 22.960 personel çalışmalara destek vermiştir (Anadolu Ajansı-d, 2023).

3.2.2.4. Afet Kimliklendirme ve Defin Çalışma Grubu

Kimliklendirme ve defin çalışma grubunun amacı afet ve acil durumlarda vefat edenlerin defin işlemlerine yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır (TAMP, 2022: 47).

Çalışma grubu tarafından vefat edenlerin kimliklerini tespit etmek ve gereken hallerde, DNA, foto film, parmak izi vb. yöntemlerle kimlik tespiti yapma, afetlerde vefat eden vatandaşlarımızın takip edilmesi amacıyla vatandaşlarımıza bileklik takılmasını, vefat edenlere ait ölüm raporlarını gereken birimlere iletme, cesetlerin bozulmasını önlemek soğuk hava depolarını ve toplu mezar yerlerini belirleme, defin işlemleri için cenaze nakil araçları, seyyar ölü yıkama aracı, kefen, tabut, ceset torbası, insan gücü vb. ihtiyaçların tedariki ile ilgili planlamaları ve gerekli dini hazırlıkları yapma, hayatını kaybeden yabancı ülke vatandaşlarının kimlik, defin veya ülkesine gönderilmesine yönelik planlama yapma görevlerini yerine getirilmektedir.

3.2.2.5. Afet aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım çalışma grubu

Jandarma aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım çalışma grubunun destek çözüm ortağıdır. Çalışma grubunun amacı afetzedelere yapılan aynı bağışların toplanması, depo hizmetleri ve dağıtımına yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır (TAMP, 2022: 50). Çalışma grubu afetlerde dağıtım kriterlerini belirleme, talep edilen ihtiyaçları ilan etme, afetzedelere gönderilen aynı bağışların önceden belirlenmiş depolarda toplanmasını sağlama, ileri dağıtım noktaları kurma, aynı bağışların kayıtlarını tutma, gelen talep doğrultusunda yardımların dağıtım merkezlerine iletilmesini sağlama, yardım dağıtım merkezlerini belirleme ve yardım dağıtım çalışmalarını yürütme görevlerini yerine getirmektedir.

3.2.2.6. Afet psikososyal destek çalışma grubu

Afet Psikososyal Destek çalışma grubunun amacı afet bölgesinde afetzedelerin psikososyal destek hizmetlerine yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır. Jandarma destek çözüm ortağı olarak çalışmalara destek vermektedir. Çalışma grubu afetten etkilenenlere ve incinebilir gruplara psikososyal müdahale yapmaktadır. Böylelikle afetten etkilenen gündelik hayata uyum sürecini kolaylaştırılmaktadır. Ayrıca afette görev alan personele çalışana destek hizmeti sağlama görevini de yerine getirmektedir (TAMP, 2022: 44).

Örneğin 6.8 Mw. Elâzığ depremi sonrasında Jandarma psikososyal ekipleri, köylerde çadırda kalan ailelerin ihtiyaçlarını belirlerken, çocuklarının da yaşadığı korku ve panik duygusundan çıkabilmelerine yönelik programlar gerçekleştirmiştir (İletişim Başkanlığı, 2020).

3.2.2.7. Afet beslenme çalışma grubu

Beslenme çalışma grubunun amacı afet bölgesinde beslenme hizmetlerine yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır. Çalışma grubu afetzedelerin ve afet bölgesine giden personelin beslenme hizmetlerinin yürütülmesini koordine etme, beslenme için gerekli tesisler kurulmasını sağlama, afet bölgesine yiyecek, içecek, su teminini sağlama, gıda dağıtım standartlarını belirleme ve gıda tedarik zincirini kurarak dağıtma, afet bölgesinde görev yapan arama kurtarma personelleri ile birlikte görev yapan STK'lara beslenme hizmeti sağlama görevlerini yürütmektedir (TAMP, 2022: 43). Jandarma afetlerde mobil mutfakları ile beslenme faaliyetlerine destek sağlamaktır. Örneğin 2021 Kastamonu sel afetinde Bozkurt ve Sinop/Ayancık'ta Jandarma mobil mutfak tırı ile toplam 129.200 kişilik sıcak yemek hizmeti sağlamıştır (Jandarma, 2021).

3.2.2.8. Afet barınma çalışma grubu

Afet barınma çalışma grubunun amacı afet bölgesinde afetzedelerin acil ve geçici barınma hizmetlerine yönelik koordinasyonun sağlanmasıdır. Çalışma grubu afetzedelerin ve afet bölgesine giden personelin acil barınma, temizlik, sağlık ve sosyal ihtiyaçları gerekli tesislerin hazırlanmasını sağlama, geçici barınma ve bakım ünitelerinin alt yapısının kurulmasını sağlama, çadır kent, konteynır kent vb. acil barınma merkezlerini koordineli bir şekilde yönetilmesi, kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal tesislerinin kapasitesini belirlenmesi, afet bölgesinde bulunan çalışma gruplarına ve çalışma grupları ile birlikte görev yapan STK'lara ihtiyaç dâhilinde barınma hizmetleri sunma gibi görevleri yerine getirmektedir (TAMP, 2022: 42). Her ne kadar günümüzde çadırın kullanım amaçları değişim göstermiş olsa da çadırın temel var oluş sebebi barınma gereksinimidir. Jandarma 2020 Elâzığ depreminde hızlı bir şekilde bölgeye intikal ederek afetzedelerin soğukta kalmamaları için çadır kurma hizmetleri ve gıda dağıtımında etkin rol oynamıştır (Avaner ve Lekesizgöz, 2021). Jandarma 6 Şubat depremlerinde de 11 ilde acil barınma ihtiyacının

olduğu dönemde çadır kurulumu, çadır dağıtımında önemli destek sağlamıştır (İçişleri Bakanlığı-b, 2023).

3.2.2.9. Afet nakliye çalışma grubu

Afet Nakliye Grubunun amacı Afet ve acil durumlarda personel, afetzedeler ve kaynakların nakliye hizmetlerine yönelik koordine sağlamaktır (TAMP, 2022: 40). Çalışma grubu afet bölgesinde görev alacak öncelikli personelin, araç, gereç ve malzemelerin afet bölgesine naklini sağlama, afetzedelerin acil barınma yerlerine naklini sağlama, dışarıdan gelen yardım malzemelerinin toplandığı depolardan, yardım dağıtım merkezlerine nakliyesini sağlama, iş makinelerinin operasyon alanına naklini sağlama görevlerini yerine getirmektedir. Jandarma özellikle 6 Şubat depremlerinde hem kara hem de hava gücü ile nakliye çalışmalarına destek sağlamıştır. Karayolu ile yardım ulaştırılamayan bölgelere hava gücü ile gıda, çadır, su gibi acil ihtiyaç malzemeleri sevk edilebilmiştir.

3.2.3. Afetlerde Jandarma Tarafından Yürütülen Müdahale Görevleri

Jandarma teşkilatı kanunla verilen yetkiye dayanarak birçok farklı afet türünde TAMP kapsamında müdahale görevleri yürütmektedir. Bu bölümde iki olay örneği üzerinden jandarmanın müdahale faaliyetleri incelenmektedir.

3.2.3.1. 2021 Karadeniz Selleri ve Akdeniz Orman Yangınları

Jandarma emniyet, asayiş ve terörle mücadele görevlerinin yanı sıra afetlerde önemli görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. TAMP kapsamında yürütülen bu faaliyetler başta depremler olmak üzere sel/su baskınları, yangınlar, heyelanlar ve orman yangınlarında kurum ve kuruluşlarla koordineli bir şekilde afet müdahale çalışmaları gerçekleştirmektedir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde 2021 yılında yaşanan orman yangınlarında jandarma önemli görevleri üstlenmiştir. Antalya, Muğla, Isparta, Denizli ve Tunceli illerimizde 3 bine yakın personel, 320'den fazla araç ve 8 helikopterle yangın söndürme çalışmalarına katılmıştır. Bu yangınlarda ilk kez skorsky tipi bir helikoptere su sepeti takılarak yangın söndürme çalışmalarına katılım sağlanmıştır (Jandarma Dergisi160, 2021). Jandarma özellikle bölgenin tahliye edilmesinde önemli rol üstlenmiştir.

Aynı dönemde batı Karadeniz’de meydana gelen sel afetinde Jandarma Arama Kurtarma (JAK) Su Altı Arama Kurtarma (SAK) Timleri, Komando birliği, Mobil Harekât Merkezi ve mobil mutfak ve arama köpeği bölgeye görevlendirmiştir. Hava gücü ile sel ve su baskınları sonucunda mahsur kalan vatandaşlarımızın güvenli bölgelere tahliyesini sağlanmıştır. Bölgede sel sebebiyle kaybolan vatandaşların arama çalışmaları, vatandaşların bölgeden tahliyesi, sel sularının taşıdığı moloz sebebiyle ev ve işyerlerinden etkilenen bölgelerde temizlik faaliyetleri gibi birçok görev TAMP kapsamında diğer kurumlarla koordineli bir şekilde icra edilmiştir.

Resim 3.2. c-2021 Batı Karadeniz seli kurtarma a- Batı Karadeniz seli yardım malzemesi tahliye b- Akdeniz orman yangını müdahale Kaynak: <https://www.jandarma.gov.tr/>

3.2.3.2. 6 Şubat depremleri

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saati ile 04:17 ve 13:24'te merkez üsleri Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan Mw7.7 ve Mw7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. 20 Şubat 2023 tarihinde, Türkiye saati ile 20:04'te merkez üssü Hatay'ın Yayladağı ilçesi olan 6,4 büyüklüğünde başka bir deprem daha meydana gelmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Stratejik Bütçe Başkanlığı'nın raporuna göre depremler toplam 11 ilde büyük yıkıma ve can kayıplarına neden olmuş, iletişim ve enerji gibi kritik altyapılar zarar görmüş ciddi ekonomik kayıp yaşanmıştır. TÜİK' e göre depremde etkilenen 11 ilin toplam nüfusu 14.013.196 kişidir. Nüfusun yüzde 96,7'si şehirlerde, yüzde 3,3'ü ise kırsal alanlarda yaşamaktadır. Ayrıca deprem bölgesindeki 1.738.035 kişi geçici koruma altında yaşayan göçmen bulunmaktadır (Strateji Bütçe Başkanlığı SBB, 2023).

Depremden etkilenen 11 ilde acil ve hayati ihtiyaçların karşılanması, tehlikeli binaların yıkılması, geçici barınma yerleri ve depo olarak kullanılacak alanların temini için çalışmaların hızlı bir şekilde yürütülebilmesini sağlamak amacıyla Anayasa'nın 119. maddesi uyarınca 8 Şubat 2023 tarihinde üç ay süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmiştir (TBMM Kararı, 2023).

Depremden ardından afet yardım hizmetleri sunmak üzere bölgede toplam 271.060 personel, 75 uçak, 108 helikopter ve 18.048 adet iş makinesi konuşlandırılmıştır. Afet bölgesinde kurulan 332 çadırkent ve 360.167 bireysel çadır ile 1.440.668 kişiye barınma imkânı sağlanmıştır. Deprem bölgesinde toplam 1.593.808 kişiye çadır ve konteynerlerde barınma hizmeti sağlanmıştır. Ayrıca 11 ilden tahliye edilen 329.960 kişiye pansiyon, öğretmenenevi, otel, yazlık vb. yerlerde barınma hizmeti verilmiştir. Jandarma Genel Komutanlığı verilerine göre deprem bölgesinden yaklaşık 2 milyon kişi tahliye edilmiştir. Türk Kızılayı, AFAD, Millî Savunma Bakanlığı (MSB), Jandarma Genel Komutanlığı ve STK'lar afetzedelerin gıda ihtiyaçlarını karşılamak üzere afet bölgesindeki 11 ilde 369 mobil mutfak kurularak acil iye hizmetleri sağlamıştır (Strateji Bütçe Başkanlığı SBB, 2023).

Asrın felaketi 6 Şubat depremlerinden hemen sonrasında afetzedeler çadırkentlere yerleştirilirken diğer taraftan çok hızlı bir şekilde konteynerkent yer seçimi çalışmalarına başlanmıştır. Depremden bir ay sonrasında planlanan 105 bin 404 konteynerden, 26 bin kurulumu tamamlanmıştır (İçişleri Bakanlığı-a, 2023). Depremden yedici ayında 11 ilde 347 farklı noktada 186 bin konteynerin kurulumunun tamamlanmış bu konteynerlerde yaklaşık 6 yüz bin afetzede misafir edilmiştir. Ayrıca konteynerde kalmayan 327 binden fazla afetzedeye de kira yardımı yapılmıştır. Deprem bölgesinde yaklaşık 2 milyon 500 bin binada hasar tespit çalışması yapılarak acil yıkılacak ve yıkık binaların enkaz kaldırma çalışmaları afetin ilk 2 ayında tamamlanmıştır. Bununla birlikte bölgenin normale döndürülmesi amacıyla çok geniş bir alanı kapsayan ve dünya genelinde sayılı iyileştirme

operasyonlarından birisi yürütülerek yeniden inşa dönemi başlatılmıştır. Bu kapsamda afetzedelerin yıkılan konutlarının yerine yaklaşık 12 bin konut ve köy evi ile 170 bin iş yeri, depo, ahır yapılması planlanmış ve planlanan konutlardan 46 bini 2023 yıl sonuna kadar tamamlanarak hak sahiplerine teslim edilmesi hedeflenmiştir (Anadolu Ajansı, 2023).

a) Pazarcık konteynerkent

b) Adıyaman kalıcı konutlar kaynak

Resim 3.3. Pazarcık konteynerkent ve Adıyaman kalıcı konutlar

Kaynak: Resim a-twitter, 2023, Resim b- twitter,2023

Jandarma Genel Komutanlığı özelinde, depremin ilk anından itibaren tüm imkân ve kapasitelerini kullanarak afet bölgesinde birçok farklı alanda TAMP kapsamında faaliyet göstermiştir. Jandarma Genel Komutanlığı deprem bölgesine 30 general, 3 komando tugayı, 31 özel harekât/komando taburu, 68 asayiş komando bölüğü, 18 jandarma arama kurtarma timi, 20 jandarma özel asayiş komando ve jandarma arama kurtarma timi, 73 yer altı görüntüleme cihazı ve kullanıcısı, 41 arama kurtarma köpek timi, 16 kadavra köpek timi, 211 kadın astsubay, 5.588 güvenlik korucusu olmak üzere toplam 65.023 personel görevlendirmiştir (Jandarma Dergisi164, 2023).

Jandarma Genel Komutanlığı bölgenin havadan kontrolünü sağlamak, yaralı vatandaşları güvenli bölgelerdeki hastanelere ulaştırmak, ihtiyaç duyulan bölgelere erzak ve gıda nakli yapmak ve arama kurtarma ekiplerini sevk etmek üzere 2 jandarma keşif uçağı, 4 İHA ve 34 helikopter bölgeye konuşlandırılmıştır. Bu hava gücü ile arama kurtarma, yaşam, enerji ve sağlık malzemeleri 878 ton taşınmış, 1.562 kurtarma personeli görev yerlerine ulaştırılmış ve kurtarılan 911 vatandaş tahliye edilmiştir. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından Kahramanmaraş'a 1 adet mobil mutfak ve 1 adet mobil fırın, Hatay'a 1 adet mobil mutfak konuşlandırılarak afetzedelere sıcak yemek dağıtımı yapılmış, mobil fırında üretilen 207.000 ekmek dağıtılmıştır (Jandarma Dergisi164, 2023).

Resim 3.4. 6 Şubat depremleri jandarma müdahale, tahliye, beslenme ve çadır kurulum çalışmaları

Kaynak: Jandarma Dergisi164,2023

Ayrıca bölgede jandarma tarafından depremden etkilenen kadın ve çocuklara psikolojik destek, psikososyal yardım ve güvenli tahliye görevleri yerine getirilmiştir. Depremden etkilenen çocukların afetin yıkıcı gündeminden uzak, sağlıklı zaman geçirmeleri için çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

Sonuç olarak asrın felaketinde afet yönetim sistemine uygun olarak Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar sahada kendi görev alanları ile ilgili faaliyet göstermektedir. Yürütülen müdahale ve iyileştirme çalışmaları büyüklük ve iş kapsamı olarak olağanüstü bir çabayı gerektirmektedir. Bu büyüklükteki bir afeti yönetebilmek için etkin bir koordinasyon gerekmektedir. 6 Şubat depremleri gibi büyük afetlerde toplumun bütün öğelerinin görev ve sorumluluğu bulunmaktadır.

3.2. Afet Yönetimi ve Paydaşlar

Afetler sebebiyle dünya genelinde her yıl çok büyük can ve mal kayıpları yaşanmaktadır. Hızlı kentleşme ve sanayileşmeye paralel yeni iş olanaklarının artması şehirleri cazibe merkezi haline getirmektedir. Bu hızlı kentleşme ve nüfus artışı şehirlerde yapılaşma için yer seçiminde ve alt yapıda çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Özellikle Türkiye’de son yıllarda afetlerin sayısında ve şiddetinde önemli bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Birçok afetin oluşma sıklığındaki bu artışın iklim değişikliğinin sonuçlarından kaynaklandığı söylenebilir (Usta, 2023). Kentleşmenin yoğun olduğu bölgelerde afetlerdeki artışa paralel olarak yaşanan kayıplarda orantılı olarak artmaktadır. Bu afetlerde her yıl çok sayıda can kaybı ve ekonomik kayıplar yaşanmaktadır. Buna ilaveten yaşanan 6 Şubat depremleri kentlerdeki yapı stokunu durumunun ve yerleşim alan seçiminin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermiştir. Uygun yapı tekniği ile sağlam zemine yapılan binalar depremden hemen hemen hiç etkilenmezken zemini sağlam olmayan ve uygun şekilde inşa edilmeyen binaların birçoğunun yıkılarak büyük can kaybına sebep olduğu tespit edilmiştir. Afetlerin özellikle doğa kaynaklı olanların önlenemeyeceği için doğru strateji afet yönetim politikaları ile risk azaltma çalışmalarının uygulanmasıdır. Hedef meydana gelen afetleri en az kayıpla atlatabilmektir. Bunun birinci adımı afeti ve afet risklerini doğru anlamaktır. Geçmişte yaşanan afetler riskli bölgelerinde belirlenmesinde önemli bir gösterge niteliğindedir. Afet risk yönetiminin aşamaları, bilimsel yöntemlerle tehlike risk analizlerinin yapılması, afetin meydana getireceği kayıp ve hasarı tahmin edilmesi, etkili olabilecek alanlara yönelik afetin yıkıcı etkisini azaltacak önleyici tedbirlerin belirlenmesi, bu tedbirlere kaynak ayrılarak uygulanmaya geçilmesi ve son olarak izleme ve değerlendirme sürecinin takibi şeklindedir. Afet riskleri ve risk azaltma eylemleri belirlendikten sonra sorumlu kurumların faaliyet alanına göre tespiti önemli bir süreçtir. Sorumlulukların görevin niteliğine göre atanması sürecin işleyişini kolaylaştırmaktadır. Bu ana kadar bahsedilen aşama afet öncesi döneme risk azaltma yönetimine yönelik uygulamalardır. Risk azaltma kapsamında hazırlık ve afet önleyici tedbirlerinin yanı sıra kapasite geliştirmede sürecin önemli bir aşamalarından biridir. Kapasite geliştirme kapsamında; risk azaltma araştırma projelerine yatırım yapılması, farkındalık faaliyetleri ile toplumda afet risk azaltma kültürü oluşturulması ile erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi çalışmaları yer almaktadır.

Afet yönetiminde afet meydana geldikten sonra acil müdahale ve iyileştirme faaliyetleri yürütülmektedir. Bu aşamada yapılması gereken öncelikli işler haberleşmenin ve ulaşımın temini, güvenlik asayişin sağlanması, tüm imkân ve kabiliyetlerin kullanılarak arama ve kurtarma çalışmalarının yapılması, yaralıların tedavisi, acil barınma ve beslenme işlerinin takibi ve son olarak hasar tespit faaliyetleri yer almaktadır. Afet yönetimin doğru yönetilmesi için sürecin doğru anlaşılması ve analiz edilmesi önemli bir başarı kriteridir. Süreçte çok fazla paydaş ve sorumluluk bulunmaktadır. Afet yönetimi dikkat edilirse birbirini tamamlayan aşamalardan meydana gelmektedir. Yani riskleri doğru yönetilirse kayıplar azalacak, müdahale ve iyileştirmeye ayrılan kaynaklar orantılı olarak azalacaktır.

Buraya kadar bahsedilenler afet yönetiminde olması beklenen aşamalar ve sonuçlardır. Ancak 6 Şubat depremleri gibi büyük afetlerin kayıpları daha çok olmaktadır. Son dönemde büyük kayıp yaşatan benzer bir afet 2023 Eylül ayında Libya'da meydana gelen sel afetidir. Anadolu Ajansı verilerine göre Orta Akdeniz'de etkili olan ve 10 Eylül'de Libya'nın doğusunu vuran "Daniel Fırtınası", Bingazi, Beyda, Merc, Suse ve Derne kentlerinde sel felaketine neden olmuş sel sebebiyle cenaze sayısının 20 bini bulabileceği belirtilmiştir (Anadolu Ajansı-b, 2023). Bu afetler beklenen kayıp senaryolarına göre kat ve kat *yüksek kayıplar yaşatan* etkileri öngörülemeyen *mega* afetlerdir diyebiliriz.

Fransa'ya bakıldığında durumun biraz farklı olduğu görülmektedir. EMDAT verilerine göre Fransa' da 1900-2023 yılları arasında teknolojik kazalar dahil 294 afet yaşandığı, bu olaylarda yaklaşık 40 bin kişinin hayatını kaybettiği görülmektedir. Can kayıplarının nerdeyse yarısının (19 bini), 2003 yılındaki sıcak hava dalgasının sonucunda yaşandığı görülmektedir. Bu veriler Türkiye ile karşılaştırıldığında, afet kayıpları bakımından Fransa'da mega afetler meydana gelmiyor diyebiliriz. Dolayısıyla bu haliyle Fransa' nın afet yönetim sisteminin güçlü ve zayıf yönleri kesin olarak değerlendirmek çok geçerli gözükmemektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, Fransa önleme ve müdahaleden oluşan iki aşamalı bir afet yönetim sistemini benimsemiştir. Özellikle risk önleme planlarında paydaş bakanlıklara ve yerel yönetimlere önleyici tedbir alma görevleri tanımlamıştır. Müdahale de benzer şekilde yerel, bölgesel ve ulusal düzey paydaşların görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. ORSEC planlama sistemi her seviyedeki müdahale planlarını kapsamaktadır. Müdahale sisteminde farklı birimler tarafından hazırlanan çok sayıdaki plan, ülkede özellikle il seviyesinde önemli karışıklıklara ve sorunlara yol

açmaktadır. Bu karışıklıkları gidermek amacıyla ORSEC planlama siteminde önemli revizyonlar yapılmakta, paydaşların sorumlulukları net olarak tanımlanmaya çalışılmaktadır.

Afet yönetiminde en önemli unsurları yukarıda bahsedildiği gibi paydaş kurum ve kuruluşlardır. Mega afetlerde her kurumun sorumluluğu bulunmaktadır. Buradaki önemli konu bundan sonra yaşanabilecek muhtemel mega afetlere tüm paydaş kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, STK, özel sektör, gönüllü ekiplerle birlikte hazırlıklı olunmasıdır. Kapasite belirlenirken bu paydaş unsurların kaynakları da gözden geçirilmeli, iş birliği koordinasyonla sürece dahil edilmelidir. 1999 depreminden sonra jandarma teşkilatı JAK ekiplerini kurarak afetlere müdahalede önemli görevleri yerine getirerek sorumluluk almaktadır. Benzer şekilde Fransız Jandarması da son dönemlerde afet yönetiminde daha fazla görev ve sorumluluk aldığı örnek olaylardan anlaşılmaktadır. Ancak Türkiye ile karşılaştırıldığında bu sorumluluğun daha alt seviyelerde kaldığını söyleyebiliriz. Sonuç olarak Jandarma gibi önemli bir paydaşın imkân ve kabiliyeti afet yönetimine her şekilde önemli katkı sağlamaktadır. Bundan sonra meydana gelebilecek mega afetlerde jandarmanın kapasitesi, afetlerden edinilen derslere göre dikkate alınması ve hazırlıkların bu doğrultuda yürütülmesi müdahaleye önemli katkı sağlaması beklenmektedir.

3.3. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

- İkinci bölümün devamı olarak burada jandarmanın afet yönetimindeki rolü ve sorumluluğu daha geniş olarak ele alınmaktadır.
- Fransa'nın Haut-Rhin bölgesine ait ORSEC planı üzerinden hem planın nasıl işlediği hem de jandarmanın bu yapılanmada görev ve sorumlulukları tespit edilmiştir.
- Fransa jandarmasının 2022 Gironde ili orman yangınlarında görevleri incelenmiştir.
- Türk jandarmasının TAMP kapsamındaki görevleri çalışma grubu düzeyinde farklı faaliyet alanlarına göre değerlendirilerek jandarmanın müdahale aşamasındaki sorumlulukları tespit edilmiştir.
- Olay örneği olarak 2021 Karadeniz selleri ve Akdeniz orman yangınlarında ne tür müdahale faaliyetlerine katıldığı incelenmiştir. Böylelikle benzer afetlerde Fransız jandarması ile görevlerin karşılaştırılması yapılabilmektedir.
- Asrın felaketi 6 Şubat depremleri bu bölümde ele alınarak jandarmanın çalışmaları odağında değerlendirilmiştir.

- 6 Şubat gibi büyük afetlere yönelik afet yönetiminde paydaşların önemi ve hazırlıkları değerlendirilerek afet öncesi dönemde mega afetlere yönelik hazırlıkların tüm paydaşları kapsayacak şekilde planlaması gerektiği vurgulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kuruluşundan bugüne jandarma, toplumda güvenlik ve kamu düzeninin sağlanmasında önemli görevleri yerine getirmiştir. Osmanlı döneminde jandarma, kırsal alanlarda kamu düzenini sağlamak devletın kırsalda gücünü temsil etmesi amacıyla Avrupa modelleri temel alınarak kurulmuştur. Osmanlıda Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında kaldırılmasından sonra kamu düzenini sağlamak amacıyla Fransız jandarma teşkilatı model alınarak 14 Haziran 1839 tarihinde jandarma teşkilatı kurulmuştur. Jandarmanın kuruluşunda Fransa ile ortak payda, güvenlik teşkilatının mevcut yapısının ihtiyaçları karşılamaması ve halkın gözünde güvenini kaybetmiş yapıların lağvedilmesi ya da dönüştürülmesidir. Bu dönüşümdeki asıl ihtiyaç iki ülke içinde kamu düzeninin ve güvenliği ihtiyacının karşılanmasıdır. Fransız devriminde jandarma halkın karşısında yer almadığı için toplum tarafından kolay bir şekilde kabul görmüştür. Osmanlıda benzer şekilde jandarma kurulduğu dönemde eşkıya ile mücadelede başarılı olmuş ve halk tarafından desteklenmiştir.

Çalışmada hem afet yönetimi açısından hem de Türk ve Fransız jandarmalarının karşılaştırması yapılmıştır. Karşılaştırmada her iki kurumun kuruluşundan bugüne amaçları, teşkilat yapıları görev alanları, afet yönetimindeki sorumlulukları ve kapasiteleri ayrıntılı olarak ele alınması sonucunda aşağıdaki Çizelge 4.1 üretilmiştir.

Çizelge 4.1. Türk ve Fransız jandarması karşılaştırma tablosu

Kriter	Türk Jandarması	Fransız Jandarması
Mevzuatta Jandarmanın Afet Görevi var mı?	+	+
Planlarda Jandarmanın Görevi	+	+
Jandarma birden fazla alanda görevli mi	+	+
Jandarmanın statüsü	Genel Kolluk Kuvveti	Askeri statülü Kolluk Kuvveti
Özel Arama kurtarma ekibi	Özel birlik var (JÖAK)	Dağda ve suda kurtarmaya yönelik özel müfreze var (Dağ Jandarma Müfrezesi)

Çizelge 4.1. (devam) Türk ve Fransız jandarması karşılaştırma tablosu

Afet ve Acil durum Müdahale planı	+	+
Afet yönetim sistemi sorumlu kurum	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı AFAD Bütünleşik Afet yönetim sistemi	Farklı Bakanlıklara bağlı yönetim şekli. -Risk Önleme Genel Müdürlüğü -Météo-France erken uyarı -Sivil Güvenlik ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü
Acil durum yönetim merkezi ve diğer bakanlıklarla işbirliği	+	+
Bölge jandarma yapılanması	+	+
Kolluk Teşkilatlanması Jandarma ve Polis	Aynı Bakanlıkta aynı statüde iki ayrı kolluk teşkilatı	Ayrı Bakanlıkta iki ayrı kolluk teşkilatı

Çizelge 4.1’te görüldüğü gibi Türk ve Fransız jandarma teşkilatları afet yönetiminin farklı aşamalarında ülkenin ihtiyacına göre farklı şekillerde görev aldığı görülmektedir. Türkiye’deki arama kurtarma görevine destek olmak üzere JÖAK birliğine bağlı JAK taburları bulunmaktadır. JAK’ ın görevi yurt genelinde meydana gelebilecek her türlü doğa ve insan kaynaklı afetlerde arama kurtarma faaliyetlerine destek olmaktır. Karada, suda ve dağda görev yapan birimleri bulunmaktadır. Fransa da benzer şekilde dağ ve suda kurtarma yapan ekipler oluşturulmuştur. Önemli farklılıkların başında Türkiye’nin afetselliğinin ve afet risklerinin Fransa’ya göre çok yüksek olmasıdır. Dolayısıyla Türk jandarması afetlerde Fransa’ya göre çok daha fazla görevi sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye’nin afet yönetim sistemi daha bütünleşik bir yapıda olduğunu söyleyebiliriz. Afet öncesi sırası ve sonrası dönem için görev ve sorumluluklar AFAD teşkilatı eşgüdümünde TAYSB, TARAP, İRAP, TAMP, TASİP planları ile tüm bakanlıklara kurum ve kuruluşlara paylaştırılmıştır. Fransa’da sistem önleme ve müdahale üzerinden kurgulanmıştır. Önleme ve ORSEC müdahale sistemi farklı bakanlıklar veya kurumlar aracılığı ile yürütülmektedir. Türkiye’den farklı olarak Fransa’da afet yönetiminde ulusal koordineyi sağlayacak çatı bir kurum yapılanması bulunmamaktadır. Dolayısıyla Fransa ve Türkiye afet yönetim sistemleri genel çerçevede ülkelerin maruz kaldıkları afet risklerine göre şekillendiğini söylenebilir. Türkiye çok sayıda afete maruz kaldığından sistemde çoğu kez düzeltme ve değişim yapıldığı görülmektedir. Ancak Fransa’nın afetselliği Türkiye’ye göre daha düşük olması sebebiyle

sistemi daha farklı bir yapıda kurgulanmıştır. Dolayısıyla Fransa'nın afet yönetim sistemi Türkiye'ye göre daha kapsamlı ve etkin olduğunu söylemek yerinde bir yaklaşım olmayacaktır. Aksine Türkiye geçmiş afetler bakımından Fransa'ya oranla çok daha fazla tecrübesinin olduğu açıktır. Bununla birlikte Fransa'da iklim değişikliğine bağlı olarak artan afetlerin etkileri ile baş etmek amacıyla yeni stratejiler üretilmeye çalışılmaktadır. Bu stratejilerin başında afet yönetiminde ana birimlerinin tek çatı altında birleştirilmesi gelmektedir. Ayrıca olası büyük bir afette müdahaleyi yapmak amacıyla yarı zamanla görev yapan ABD ulusal muhafız birimi kurulması, gönüllü yapılanmasının gözden geçirilmesi İspanya'daki Askeri Acil Durum Birimine benzer birimlerin oluşturulması konuları tartışmaya açılmıştır (Institut des Hautes Etudes de Défense Nationale IHEDN, 2021).

Fransa'da devam eden tartışmaların bir bölümünü büyük afetlerde ilk müdahaleyi sağlamak üzere ordunun veya jandarmanın kullanılması gündeme getirilmektedir. Bunun nedeni mevcut sivil koruma rezervinin yetersiz olması, dolayısıyla afetlere hızlı müdahalenin sağlanmasında sorunlar yaşanabileceğidir. Afetin akut döneminde görev yapmak üzere ana görevleri güvenlik ve asayiş olan militer güçlerin kullanılması uygun görülse de güvenlik birimleri için ikincil görevin uzun dönem devam edilmesine temkinli yaklaşıldığı, ülke güvenliği gibi ana önceliğin hiçbir şekilde aksatılmaması gerektiği rapor edilmektedir.

Fransa'daki bu tartışmaların sebebi son yıllarda yaşanan iklim değişikliği kaynaklı afetlerdir. Özellikle 2017 yılında yaşanan IRMA kasırgasında Guadeloupe, Saint-Barthélemy ve Saint-Martin'de 300 km/saat rüzgâr ve 10-12 mt. dalgalar etkili olmuştur. Saffir simpson ölçeğine göre 5. kategorideki Irma kasırgası 11 can kaybına yol açmış, valilik, havaalanı ve polis araçları da dahil olmak üzere neredeyse tüm kamu altyapısı ve ekipmanını tahrip olmuş, birçok ev hasar görmüş, elektrik telefon ve su dağıtım hatları devre dışı kalmıştır (Institut des Hautes Etudes de Défense Nationale IHEDN, 2021). Hastaneler, idareler ve okullar harap olmuş, valinin yetkisi altında jandarma ve ordu birimleri önemli görevleri icra etmişlerdir. Kasırğa öncesi jandarma tarafından halka tedbir almaları konusunda uyarılarda bulunulmuştur. Kasırğa sonrası şehrin önemli noktalarında güvenlik tekrar sağlanarak, Kriz Planlama ve Yönetim Merkezi kurulmuş ardından haberleşme tekrar sağlanmıştır. Lojistik destek ağı oluşturularak askeri ailelerin barındırılması ve beslenmesi desteklenmiştir. Sivil idari yapıların yerine oturması ile jandarmanın desteği yeniden inşa

faaliyetlerine kaydırılmıştır. Yaşanan IRMA kasırgası Fransa'nın mega afetlere karşı yeni tedbirler geliştirme ihtiyacını açıkça gösterdiği söylenilebilir.

Türkiye'deki afet yönetimi Fransa'ya göre farklı olarak kurumsal açıdan afet yönetiminde farklı birimleri tek çatı altında toplayan AFAD 2009 yılında kurulmuştur. Bu yapılanmanın en önemli sebebi Türkiye'de yaşanan afetlerin çokluğu ve yaşanan kayıplardır. Afet riskleri bakımından Fransa'ya göre daha çok afetlerle karşılaşıldığından kurumlarda buna uygun yapılandırılmıştır.

Türkiye'deki afet mevzuatında ve planlarda destek birimlerin hangi alanlarda ve nasıl destek vereceği ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Özellikle 6 Şubat depremi ülke için önemli ders niteliğindedir. Özellikle müdahalede ve barınmada çok kritik işler başarılmıştır. 11 ilde afetin ilk gününden itibaren insan üstü bir gayret ve çaba ile tüm kurum ve kuruluşların desteğinde afetzedelerin acil barınma, iye, sağlık güvenlik ve eğitim gibi en temel ihtiyaçları uluslararası platformda iyileştirmeye dair örnek teşkil edebilecek standartlarında sağlanmıştır.

2009 yılında bütünleşik afet yönetim sisteminin uygulamaya alınması kriz yönetiminden risk yönetimine dönüşümde önemli bir adımdır. Özellikle son dönemdeki afetler, yaşanan kayıpların azaltılması için ülke olarak kriz yönetiminden risk yönetimi dönüşümünü anlayışını benimsenmesinin gerekliliğini göstermektedir. Dolayısıyla Afet yönetim sistemi yatırımlarının afet öncesi döneme kaydırılması önemlidir.

Bu bahisle jandarmanın afet yönetim sistemindeki yerini daha iyi anlamak için Türk Jandarma teşkilatının kuruluşunda model alındığı Fransa Jandarmasının bugünkü mevcut durumu önemli bir göstergedir. Buraya kadar anlatılanlar afet yönetimi bakımından hem Türk hem de Fransız Jandarmalarının müdahale aşamasında birçok görev üstlendiği göstermektedir. Her iki ülkede de kuruluşundan günden bugüne jandarma teşkilatı, temel olarak kırsal alanda asayiş ve güvenlik görevini icra ederken değişen ülke koşulları nedeniyle yeni görev alanlarının açıldığı ve ihtiyaca göre yeni birimlerin oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Buna örnek vermek gerekirse; Türkiye jeopolitik konumu sebebiyle çok riskli bir bölgede konumlanmış uzun yıllar boyunca terörle mücadele etmek için güvenlik güçleri bünyesinde özel birimler oluşturmak zorunluluğu doğmuştur. Fransa'da benzer şekilde ihtiyaca göre sınır ötesi operasyonlar için özel jandarma birimlerinin kurulduğu

anlaşılmaktadır. Afet yönetiminde de benzer durumlar söz konusudur. Türkiye çok aktif önemli fay zonlarının üzerinde konulanmış tarih boyunca birçok büyük deprem ve yıkım yaşamıştır. Özellikle 1999 depreminden sonra edinilen derslere göre müdahaleye destek sağlamak üzere jandarma ve askeri birimler DAFYAR (Doğal Afet Yardım Birliği) ve JAK taburları arama kurtarma amaçlı oluşturmuştur. Günümüzde JAK taburunun kentsel, su altı ve dağ olmak üzere üç arama kurtarma bölüğü bulunmaktadır. Bu birimler bölgesel ihtiyaçlar gözetilerek oluşturulmaktadır. Fransız Jandarmanında benzer şekilde ihtiyaca uygun olarak dağ müfrezeleri arama ve kurtarma görevi için teşkil edilmiştir. Dolayısıyla her iki ülkenin jandarması zamanla yapısal olarak değişim yaşamıştır. Ancak bu değişimler ülkelerin kendi ihtiyaçları ile paralel doğrultuda gerçekleşmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi Türk Jandarması deprem afeti konusunda önemli gelişim gösterirken Fransa Jandarması dağ kurtarma ve taşkın afetleri ile ilgili gelişim göstermiştir.

Afet yönetimi çatısında birçok kurumun görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu paydaşlardan en önemli güçlerden biri jandarma teşkilatıdır. 6 Şubat depremleri buna iyi bir örnektir. Jandarma teşkilatı kurulduğu günden bugüne asli görevi kamu güvenliği ve asayişinin sağlanmasıdır. Afet yönetimi alanında yürüttüğü faaliyetler kamu düzeni ve güvenliği kapsamında jandarmanın ana görevlerine paralel ikincil görevleridir. Ancak büyük afetlere yönelik TAMP kapsamında farklı alanlarda görevi bulunan jandarmanın hazırlıklı olması büyük önem taşımaktadır.

Örneğin arama ve kurtarma uzmanlık gerektiren afet acil durumların akut döneminde yürütülen çok kapsamlı faaliyetlerdir. 2001 tarihli Türk Arama Kurtarma Yönetmeliğinde AFAD biriminin bulunmadığı alanlarda jandarmaya arama kurtarma yapma görevi tanımlanmaktadır. TAMP'a göre jandarma arama kurtarmada destek çözüm ortağı durumundadır. Jandarmanın mevzuatla verilen arama kurtarma görevinin detaylandırılması TAMP ile uyumlu olarak günümüz şartlarına uygun geliştirilmesi ve planların buna uygun güncellenmesi gerekmektedir.

Normal şartlarda afet ve acil durumlar meydana geldiğinde hem yerel hem de bölgesel ekipler afetlere müdahale etmekte, destek olarak JAK, PAK, UMKE ve STK ekipleri görev yapmaktadır. Mega afetlere hazırlık için paydaş kurumların kapasiteleri de göz önünde bulundurularak planlamalar yapılmalıdır. Özellikle afet riski yüksek bölgeler için TAMP gözden geçirilmeli kayıp senaryoları güncellenmeli ve müdahale kapasitesi bu senaryolara

uygun olarak planlanmalıdır. Afette görev alacak paydaşlar sürekli ve düzenli olarak eğitim verilmeli, dönemsel tatbikatlar aksatılmadan icra edilmelidir.

Jandarma teşkilatının stratejik planın incelenmesi neticesinde kurumun temel amaçlarının kamu güvenliği ve asayiş ekseninde olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Jandarmaya Türkiye Afet Müdahale planında çok önemli görevler verilmiştir. Bu görevlerden ilki TAMP' a göre tahliye ve yerleştirme çalışma grubu ana çözüm ortağı jandarmadır. Bu çalışma grubunun afetlerdeki önemini son depremde açıkça görülmüştür. Depremi hemen sonrasında akut dönemde afetzedelerin büyük kısmı bölgeden tahliye olmaya çalışmaktadır. Bu kadar büyük çaplı bir tahliye genellikle trafikte karmaşaya sebep olmakta, yoğunluk sebebiyle yollar kapanmakta acil kurtarma araçları bile afetzedelerin yardımına ulaşamamaktadır. Dolayısı Türkiye' de özellikle afet ve deprem riski yüksek bölgelere öncelik verilerek özel olarak planlama yapılmalıdır.

Türkiye'deki şehirleşme potansiyeli ve ekonomik bakımdan iş sahasının zenginliği büyükşehirleri cazibe noktası haline getirmektedir. Buralardaki hızlı nüfus artışına bağlı plansız ve çarpık kentleşme afet risklerini artırmaktadır. Böylesine büyük riskli metropollerde meydana gelebilecek depremler daha çok kayıplara sebep olabilmektedir. Bu bölgelerde yaşanabilecek büyük afetlerde her bakanlığın, her kurumun, STK'ların, gönüllülerin ve her bireyin ayrı ayrı sorumluluğu bulunmaktadır. Afetin akut dönemindeki insanların bölgeden tahliye edilmesi ve yeni yerleşim yerlerinin bulunması başlı başına önemli bir görevdir. Jandarma teşkilatı ana çözüm ortağı olduğu tahliye ve yerleştirme çalışma grubu tüm bu operasyonun birinci derece sorumluluğunu üstlenmektedir. Bu nedenle özellikle büyükşehirlerle yönelik tahliye ve yerleştirme planlaması kritik önemlidir.

Bununla birlikte Türk Jandarması destek çözüm ortağı olduğu diğer çalışma gruplarında önemli görevleri üstlenmektedir. Bunlardan en önemli olanların başında acil barınma ve iye hizmetleri yer almaktadır. Jandarma hem barınmada hem de iyesinde önemli sorumluluğu bulunmaktadır. 6 Şubat depremlerinde jandarma deprem bölgesindeki 11 ilde çadır sevki ve kurulumunda depremin ilk gününden itibaren AFAD, gönüllüler, STK ekipleri ile birlikte görev almıştır. Beslenme çalışmalarına destek olmak amacıyla mobil mutfak gönderilmiştir. Ayrıca AFAD koordinesinde jandarma tarafından deprem bölgesinden afetten etkilenen çok sayıda vatandaşımız tahliye edilerek diğer illerimizde yurt otel ve pansiyonlarda barındırılmaları sağlanmıştır.

Diğer taraftan Fransa'nın önemli afet riskleri sel ve taşkınlar, orman yangınları ve teknolojik afetlerdir. Jandarma asli görevi asayiş güvenlik faaliyetleri temelinde olmasına rağmen ülkede özellikle dağ ve çığ arama kurtarmaya yönelik dağ müfrezesi, suda ve denizde kurtarmaya yönelik arama kurtarma ekipleri oluşturulmuştur. Dolayısıyla Fransa'da müdahalede jandarma önemli bir paydaş olarak ülkenin şartlarına uygun olarak planlarda görevleri tanımlanmıştır. Örneğin orman yangınlarında jandarmanın bölgede soruşturma yapma, yangın bölgesinin tahliyesi ve güvenliğinin sağlanmasında görevi bulunmaktadır. İhtiyaca göre jandarma bölgeye takviye destek göndermekte, görevinin kapsamını ortam şartlarına daha da genişletebilmektedir. Bununla birlikte jandarmanın kentsel kurtarmada önemli bir yapılanması bulunmamaktadır.

Örnekler bize her iki ülkede afet risklerine ve ihtiyaçlarına göre jandarma teşkilatlarının görev alanlarının ve teşkilat yapılarının şekillendiğini göstermektedir. Türkiye gibi deprem riski yüksek bir ülkede jandarma AFAD koordinesinde arama kurtarmadan acil barınmaya, iaşeden psikososyale, güvenlik ve trafiğin düzenlenmesine kadar birçok farklı alanda sorumlulukları bulunmaktadır. Fransa'da benzer şekilde afet risklerine uygun önce dağ ve çığ kurtarma, orman yangınları ve suda kurtarma ekiplerini oluşturduğu görülmektedir. Jandarmanın kuruluş amacı halkın güvenliği ve asayişini sağlamaktır. Ancak afetler gibi normal hayatın bozulduğu dönemlerde jandarma tüm kurumların olduğu gibi afet odağında kesintiye uğrayan hayatın normalleştirilmesine yönelik görevler üstlenmektedir.

4.1. Öneriler

Afet yönetiminde her iki ülke için geçerli olmak üzere öncelikli olarak afet riski yüksek bölgeler için hem risk azaltma hem de müdahale planlarının kontrol edilerek gerekiyorsa bu bölgeler için özel planlama yapılmalıdır. Planlarda sorumluluklar doğru atanmalı ve uygulamada boşluk bırakılmamalıdır. Afetlerin boyutuna göre bölgesel düzey planlama düşünülmelidir. Hazırlanan planlar için paydaşların görüşü mutlaka alınmalıdır. Afet riski yüksek bölgeler için kayıp ve hasar senaryoları üzerinden planlama yapılmalıdır. Afet riski yüksek bölgelerdeki müdahale ekiplerinin eğitimi ve tatbikatları düzenli olarak yapılarak afet ve acil durumlara hazırlık yapılmalıdır. Fransa'da benzer şekilde müdahale planlarının sadeleştirilmesine, farklı seviyedeki planların uyumlaştırılmasına yönelik güncellemeler yapılmalıdır. Ayrıca değişen iklim değişikliğine bağlı olarak yaşanan afetler dikkate

alınarak, hem afet öncesi önleyici tedbirler planlanmalı hem de afet sonrası müdahale planlarında risk türlerine göre kapasite oluşturulması sisteme katkı sağlayacaktır.

Afet yönetimiyle alakalı olarak Fransız sigorta sisteminde olduğu gibi zorunlu ve kapsamlı bir sigorta sistemi Türkiye için iyi bir örnektir. DASK kapsamı mutlaka genişletilmeli ve zorunlu hale getirilmelidir. Fransa’ da sigorta kapsamında olmayan mülkler yardımlardan faydalanamamaktadır. Bu şekilde bir yöntem ile iyileştirme aşamasının yükü büyük ölçüde azaltılmış olabilecektir. Risk azaltmaya katkı olarak riskli bölgelerin belirlenmesinde bölge halkları ile görüşmeler yapılması ortak kararlara göre risklerin belirlenmesi önemlidir. Konut kiralama ve satışlarında risk raporunun sunulması zorunluluğu farkındalığı artırarak risk kültürünün yaygınlaşmasında önemli katkı sağlamaktadır.

Türkiye, konumu açısından stratejik öneme sahip topraklarda konumlanmaktadır. Bu sebeple güvenlik ve askerî gücünün “caydırıcı” nitelikte olması, Ülke sınırları içinde ve dışında bulunan tehdit unsurlarına karşı her an hazırlıklı ve tedbirli olunması hayati önemlidir. Caydırıcı silahlı güç, barışın sürdürülebilirliğini temin etmektedir (Basın Bildirisi, 2018). Böyle bir ortamda Jandarma gibi hem asayiş hem de askeri görevleri bulunan bir teşkilatın önemini daha da artmaktadır. Bu güce sahip olmak toplumsal yaşantının ve devlet olmanın gereğidir. Jandarma gibi bu alanda önemli bir sorumluluğu bulunan teşkilatın önceliği ülke güvenliği olmalıdır. Bu önceliğin dışındakiler ikincil sorumluluklardır.

Bununla birlikte Türkiye’de son yıllarda meydana gelen afetlerin sayısında ve şiddetinde artış yaşanmaktadır. Afetlere zamanında ve doğru müdahale için her kurumun hazırlıklarını afet öncesinde yapması ve afet meydan geldiğinde TAMP kapsamında verilen görevlerin zamanında uygulanması gerekmektedir. Hasılı jandarma “güvenlik ve asayiş ekseninden ayrılmadan” büyük ölçekli afetlere yönelik planlarını ve hazırlıklarını afet öncesinde yapmalıdır. Bu doğrultuda Jandarma mevzuatını TAMP ile uyumlu hale getirilmesi ve müdahale kapasitesinin gözden geçirilerek kaynak planlamasının yapılması kritik önemlidir. Ayrıca TAMP kapsamında Jandarmanın görev tanımlarına uygun planlar güncellenmeli ve mega afetleri de kapsayan senaryolar çerçevesinde diğer kurum kuruluşlarla koordineli bir şekilde düzenli aralıklarla tatbikatlar icra edilmelidir.

Yerelde afet risklere ve ihtiyaçlara göre JAK ve SAK timlerinin kapasitelerinin gözden geçirilmesi planların güncel halde tutulması müdahaleye katkı sağlayacaktır. Ayrıca nüfusun yoğun olduğu büyükşehirlere yönelik tahliye, yerleştirme ve planlama operasyon planlarının yeniden gözden geçirilmesi farklı senaryoların hazırlanmalıdır. Sonuç olarak afet yönetim sisteminde jandarmanın sağladığı desteğin daha planlı ve programlı hale getirilmesi afet yönetim sistemine önemli katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abdo M.(2022). Fransız sivil güvenlik yasası için ileri bir adım. PNRS Ulusal Hukuk Platformu. Erişim Tarihi: [https://pnrs.ensosp.fr/Plateformes/PNJ/Actualites/Une-avancee-pour-le-droit-francais-de-la-securite-civile/\(mode\)/full/\(page\)/5](https://pnrs.ensosp.fr/Plateformes/PNJ/Actualites/Une-avancee-pour-le-droit-francais-de-la-securite-civile/(mode)/full/(page)/5)
- AFAD Deprem (2023). Deprem Kataloğu. Erişim Tarihi: <https://deprem.afad.gov.tr/event-catalog>
- AFAD İstatistik (2021). 2020 Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri. Erişim Tarihi: 28.10.2023 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Istatistikler/2020yilidoga-kaynakliolayistatistikleri.pdf
- AFAD İstatistik (2023). 2022 Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri. Erişim Tarihi: 28.10.2023 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Istatistikler/2022-Yili-Doga-Kaynakli-Olay-Istatistikleri.pdf
- AFAD Merkezleri Yönetmeliği. (2011). Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Resmî Gazete Tarihi: 19.02.2011 No:27851. Ankara
- AFAD Sel Tedbir (2019). Sel Öncesi. Anı Ve Sonrası Tedbirli Olun. Güvende Kalın. Erişim tarihi:28.10.2023 <https://www.afad.gov.tr/sel-oncesi-ani-ve-sonrasi-tedbirli-olun-guvende-kalin>
- AFAD Teknolojik (2014). Teknolojik Afetler Yol Haritası Belgesi. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim Tarihi: 28.10.2023 <https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/3906/xfiles/teknolojik-afetler-son.pdf>
- AFAD Van Depremi Raporu (2011). Van Depremi Hakkında. Erişim Tarihi:28.10.2023 <https://www.afad.gov.tr/van-depremi-hakkinda>
- AFAD. (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü . Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ISBN: 978-975-19-6271-3. 2014.
- AFAD. (2023). AFAD ve Tarihçesi. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim tarihi:28.10.2023 <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>
- AFAD.(2018).Türkiye Deprem Tehlike Haritası. Erişim tarihi: 28.10.2023 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/39499/xfiles/deprem_haritasi.pdf
- AFAD.(2019). Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim Tarihi:27.10.2023 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/turkiye_de_afetler.pdf
- AFAD.2023. Fukushima Daiichi Nükleer Santral Kazası. Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://www.afad.gov.tr/kbrn/fukushima-daiichi-nukleer-santral-kazasi>
- AFAD-b.(2023). Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği. Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://www.afad.gov.tr/turkiye-bina-deprem-yonetmeligi>

- AFAD-c. (2023). Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (TAYSB). Erişim tarihi:28.10.2023 <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-yonetimi-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-taysb>
- AFAD-d.(2023). JAK Timlerinin Deprem Etkilediği 10 İldeki Arama Kurtarma Mesaisi Sürüyor. Erişim tarihi:01.11.2023 <https://www.afad.gov.tr/jak-timlerinin-depremin-etkiledigi-10-ildeki-arama-kurtarma-mesaisi-suruyor-merkezicerik>
- Afyoncu E., Zekai M. (2001). 1766 İstanbul Depremi ve Toplum Yaşantısına Tesirleri . Tarih Boyunca Anadolu’da Doğal Âfetler ve Deprem Semineri 22- 23 Mayıs 2000 Bildiriler. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi. 2001. s. 85-92.
- Airbus.(2019). Fransa'da Jandarma için ülke çapında kamu güvenliği ağı. Erişim Tarihi: 22.12.2023 <https://www.securelandcommunications.com/customerstories/france-rubis-nationwide-network-for-gendarmerie>
- Ak. T. (2022). Afetlere Müdahalede Jandarmanın Katkısı: 2020 Yılı Elazığ-Sivrice Depremi Örneği . Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi . 5 (2) . 430-447 . DOI: 10.33712/mana.1124481
- Akar. S. (2013). Doğal Afetlerin Kamu Maliyesine Ve Makro Ekonomiye Etkileri: Türkiye Değerlendirmesi . Journal of Management and Economics Research . 11 (21) . 185-206 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yead/issue/21810/234464> <https://doi.org/10.11611/JMER197>
- Akkaş. N. (2003). “Jandarma Teşkilatına İlişkin Genel Bilgiler”. A. Z. Özgür (Ed.) Jandarmanın Görev ve Yetkileri. Anadolu Üniversitesi Yayını. Eskişehir. s.61-85.
- Akpınar. R. ve Uçar. A. (2019). 6360 Sayılı Kanun Sonrası Kır-Kent Ayrımı Bakımından Jandarmanın Görev ve Sorumluluklarının Değerlendirilmesi . Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi . 11 (30) . 719-729 . DOI: 10.20875/makusobed.623444
- Aktel. M. (2010). 5902 Sayılı Yasa İle Türkiye'de Afet Yönetiminde Oluşan Değişim . Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi . (27) . Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4769/65607>
- Aktel. M. (2010). 5902 Sayılı Yasa İle Türkiye'de Afet Yönetiminde Oluşan Değişim. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi . (27) . - . Erişim tarihi: 29.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4769/65607>
- Akyel R.. (2005). Türkiye Kamu Yönetiminde Afet Yönetimi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 14 (1) . 15-29 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4371/59786>
- Altun. F. (2018). Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme . Sosyal Çalışma Dergisi . 2 (1) . 1-15 Erişim tarihi: 29.10.2023 <https://dergipark.org.tr/en/pub/scd/issue/37934/414035>
- Altundaş O., Pustu Y.(2023). Dünya’da Jandarma Teşkilatlarında Reformun Üç Şekli: Bütünleşme. Yakınlaşma ve Eşitlenme.(ss. 63-95) Türk İdare Dergisi s.496

- Altundaş. O.(2022) 21. Yüzyılda Jandarma Teşkilatlarında Değişimin Analizi (Türkiye - Fransa Karşılaştırması). Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Altuntaş O.(2013). Yeni Yüzyılda Jandarma Teşkilatları ve Değişim . Türk İdare Dergisi. Cilt: 85. Sayı: 476. 415-444.
- Anadolu Ajansı (2023). Deprem bölgesinde 186 bin 239 konteynerin kurulumu tamamlandı. Erişim Tarihi:24.10.2023 <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/deprem-bolgesinde-186-bin-239-konteynerin-kurulumu-tamamlandi>
- Anadolu Ajansı. (2020). Elazığ'da depremzedelerin ev eşyaları jandarma araçlarıyla taşıyor. Erişim tarihi:31.10.2023 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/elazigda-depremzedelerin-ev-esyaları-jandarma-aracıyla-tasiniyor/1728618>
- Anadolu Ajansı. (2022). Kastamonu, Sinop ve Bartın'ı vuran selin üzerinden bir yıl geçti. Erişim Tarihi: 28.10.2023 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/kastamonu-sinop-ve-bartini-vuran-selin-uzerinden-bir-yil-gecti/2658789>
- Anadolu ajansı. (2023). Türkoğlu'ndaki depremzedeler çadırdan konteynere taşıyor. Erişim tarihi:28.10.2023 <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/turkoglundaki-depremzedeler-cadirdan-konteynere-tasiniyor/2881655>
- Anadolu Ajansı-b. (2023). Sel felaketinin yaşandığı Libya'ya 24 ülkeden 70'ten fazla yardım uçağı ulaştı. Erişim Tarihi: 24.10.2023 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sel-felaketinin-yasandigi-libyaya-24-ulkeden-70ten-fazla-yardim-ucagi-ulasti/2999581>
- Anadolu Ajansı-c.(2023). Deprem bölgesinden tahliye edilip geri dönmek isteyenlere kolaylık sağlanacak. Erişim tarihi:31.10.2023 <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/afad-deprem-bolgesinden-tahliye-edilip-geri-donmek-isteyenlere-kolaylik-saglanacak/2884284>
- Anadolu Ajansı-d.(2023). Deprem bölgesindeki çalışmalara yaklaşık 23 bin polis, jandarma ve sahil güvenlik personeli katılıyor. Erişim tarihi: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/deprem-bolgesindeki-calismalara-yaklasik-23-bin-polis-jandarma-ve-sahil-guvenlik-personeli-katiliyor/2809633>
- ARIA.(2009). MALPASSET barajının yırtılması, Analyse, Recherche et Information sur les Accidents. Erişim Tarihi: 21.12.2023 <https://www.aria.developpement-durable.gouv.fr/le-barpi/la-base-de-donnees-aria/>
- Avaner T. (2022) Afet Yönetiminde Teknoloji: Geçmişten Geleceğe Risk azaltma ve Müdahale Teknolojileri Üzerine; Bozkurt Ö. (Ed.) (2022) Sürdürülebilir Kalkınma Gündeminde Afet Politikaları. Ankara: TİAV. ISBN:978-625-7197-29-8
- Avaner, T., ve Ayas, Ö. (2021). Jandarma Bölgesinde Afet Yönetimi Ve Malvarlığına Karşı Suç: Elazığ Ve Malatya Depremleri Örnekleri. Global Journal of Economics and Business Studies, 10(20), 26-41.
- Avaner, T. ve Fedai, R. (2020), "Türkiye'de Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma", Farklı Boyutları ile Afet Yönetimi (Ed. Murat Yaman ve Erkan Çakır), Nobel Yayınları, Ankara, 25-43.

- Avaner, T., ve Lekesizgöz, K. A. (2021). Afet Yönetiminde Kolluğun Etkinliği: Elazığ Depreminde Jandarma Çadır Kurma Faaliyetleri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(2), 339-356. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.1040350>
- Aydın A. Durgun. S.. H. . Bucak. U.. (2019). Jandarma Genel Komutanlığının İçişleri Bakanlığına Hızlı Uyumu . Assam Uluslararası Hakemli Dergi 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı . 70-83 . Erişim tarihi:29.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/assam/issue/48907/572410>
- Ballanc P. (2021). ORSEC Nüfusların genel korunmasına yönelik Sivil Güvenlik Müdahale Örgütü. DGSCGC – İçişleri Bakanlığı. Erişim Tarihi: 21.12.2023 <https://www.mementodumaire.net/dispositions-generales-2/vigilance-alerte-et-secours/dgv2-presentation-du-dispositif-orsec/>
- Barlas N. (2011). Afet Sigortaları Kanunu'na göre zorunlu deprem sigortası sözleşmesinin tarafları. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 15(3-4). 113 - 156.
- Basın Bildirisi. (2018) Millî Savunma Bakanı'nın 2018 Yılı Kamuoyu Bilgilendirmesi Erişim Tarihi: 25.10.2023 <https://www.msb.gov.tr/Content/Upload/Docs/Kamuoyu%20Bilgilendirmesi.pdf>
- Bassez A.(2007).ORSEC PLANI: Sivil Güvenlik Müdahale Organizasyon Planı. Fransız Anestezi Uzmanları Derneği. Erişim Tarihi: <https://sofia.medicalistes.fr/spip/spip.php?article200>
- Bertazzi, P A.(2006). The Seveso Accident: A Prototype of Environmental Epidemiology Challenge. Epidemiology 17(6):p S82, November 2006.
- Beydilli K. (2020) Helmuth von MOLTKE. TDV İslâm Ansiklopedisi. erişim Tarihi: 16.10.2023 <https://islamansiklopedisi.org.tr/moltke-helmuth-von>
- Birand. A. ve Ergünay. O. (2000). Türkiye'nin Afet Sorunlarına Genel Bakış Ve Erzincan Depremi Uygulaması. Ankara.
- Biricik. A. S. (2001). Yeryuvarı'nda Doğal Olaylar ve Afetler . Marmara Coğrafya Dergisi .(3) . 7-26 . Erişim tarihi:28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/450/565393>
- Bitfrost (2023). Reasüransta Doğal Afetler. Erişim Tarihi: 20.10.2023 <https://www.bifrost.re/blog/natural-catastrophes-in-reinsurance>
- Bolin. R. (1986). Disaster characteristics and psychosocial impacts. In B. Sowder ve M. Lystad (Ed.). Disasters and mental health: Selected contemporary perspectives (pp. 3–28). Rockville. MD: National Institute of Mental Health
- Bucak U. (2020). Jandarma Genel Komutanlığının İçişleri Bakanlığına Bağlanması Genel Kolluk Hizmetleri Açısından Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. Kahramanmaraş
- Building Resilience. (2020). Why invest in resilience?. Erişim tarihi: 18.10.2023 https://cdkn.org/sites/default/files/files/Why-invest-in-resilience_A-BRACC-policy-brief.pdf

- Cambridge. (2023). Afet Yönetimi. Erişim tarihi:28.10.2023
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/disaster-management>
- Büyük Risk. (2016). Büyük risklerin önlenmesine yönelik Fransız yaklaşımı. Çevre, Enerji ve Deniz Bakanlığı. Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü MEEM/DGPR tarafından yayınlanmıştır. La Défense. Erişim Tarihi:21.12.2023
https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/130601_Demarche-francaise-prevention-risques-majeurs_DEF_Web.pdf
- Carte de France.(2023). Haut-Rhin Departmanı – 68.Erişim Tarihi:
<https://www.cartesfrance.fr/carte-france-departement/carte-departement-Haut-Rhin.html>
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters-CRED. (2022). Disaster Year in Review 2021 Global Trends and Perspectives Report. Issue No. 62. Erişim Tarihi: 28.12.2023 https://cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters-CRED. (2023). Disaster Year in Review 2022 Global Trends and Perspectives Report. Issue No. 62. Erişim tarihi:27.10.2023 <https://cred.be/sites/default/files/CredCrunch70.pdf>
- Cihangir F.(2023). 7269 Sayılı Kanun Güncellenmelidir. Erişim Tarihi: 18.10.2023
<https://www.hukukihaber.net/7269-sayili-kanun-guncellenmelidir>
- Crutchfield M..(2013). Phases of Disaster Recovery: Emergency Response for the Long Terme. Erişim Tarihi:17.10.2023 <https://reliefweb.int/report/world/phases-disaster-recovery-emergency-response-long-term>
- Çilingir G.A. (2019). Türkiye’de Afet Yönetimi ve İdarenin Sorumluluğu. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. İstanbul
- Çoban. H. (2019). Afet Sonrası İyileştirme Planı Hazırlanması. Resilience . 3 (2) . 239-246 . DOI: 10.32569/resilience.618181
- Copernicus.(2018). EMSR324: Floods in Aude, France, Emergency Management Service – Mapping Erişim Tarihi:21.12.2023 https://emergency.copernicus.eu/mapping/list-of-components/EMSR324/ALL/EMSR324_06TREBES
- Costa E.(2009). 3 Ağustos 2009 tarihli kanuna dönüş. Ulusal Jandarma Erişim Tarihi : 21.12.2023
<https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/gendinfo/dossiers/transformation-et-identite-au-caeur-de-la-gendarmerie/retour-sur-la-loi-du-3-aout-2009>
- Çoşkun A.M.(2023). Yerelde Afet Tehlike ve Risklerin Belirlenmesi Sürecinde Afet Yönetişimi. Varol N..Bozkurt Ö. Ed.. Afet Yönetişimi (pp.1-23). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Çoşkun, A.M, Frigerio, I., Dell’Aringa, M.F., Vandenbroucke, N., Blauhut, V.(2020). ‘Threat to society’, in: Casajus Valles, A., Marin Ferrer, M., Poljanšek, K., Clark, I. (eds.), Science for Disaster Risk Management 2020: acting today, protecting tomorrow, EUR 30183 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-18182-8, doi:10.2760/571085, JRC114026.

- Daşkiran F. (2015). 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi- Cilt:13 Sayı:3 (Eylül 2015). Doi: <http://dx.doi.org/10.11611/JMER674>
- De Voe T.(2020). Doğal Afetlerin Sosyal Etkileri. Erişim Tarihi: 28.10.2023 https://ce.uci.edu/about/magazine/articles/sp20_disasters.aspx
- Delice M.(2015). Polis Teşkilatlanmasının Farklı Ülkelerden Örneklerle Karşılaştırılması. Türk İdare Dergisi .Yıl: 2015 Cilt: 0 Sayı: 481 Sayfa Aralığı: 433 – 476
- Drabek T.E.. (2004). Social Dimensions of Disaster 2nd ed.: Instructor Guide. Emmitsburg.Maryland: Emergency Management Institute. Federal Emergency Management Agency.
- Drabek Thomas E. 1996c. Sociology of Disaster: Instructor Guide. Emmitsburg. MD: Emergency Management Institute. Federal Emergency Management Agency.
- Ekolojik Çığ.(2023). Fransa'daki çığlar, önlenmesi ve korunma yolları. Ekolojik Geçiş ve Bölgesel Uyum Bakanlığı. Erişim Tarihi:21.12.2023 <https://www.ecologie.gouv.fr/avalanches>
- Ekolojik Kütle.(2023). Kara Hareketleri. Ekolojik Geçiş ve Bölgesel Uyum Bakanlığı. Erişim Tarihi: 21.12.2023 <https://www.ecologie.gouv.fr/mouvements-terrain>
- Ekolojik Orman.(2023). Orman yangınının önlenmesi. Ekolojik Geçiş ve Bölgesel Uyum Bakanlığı. Erişim Tarihi: 21.12.2023 <https://www.ecologie.gouv.fr/prevention-des-feux-foret>
- Ekolojik Sel.(2023).Fransa'da sel riski hakkında genel bilgi. Ekolojik Geçiş ve Bölgesel Uyum Bakanlığı. Erişim Tarihi: 21.12.2023 <https://www.ecologie.gouv.fr/generalites-sur-risque-inondation-en-france>
- Ekolojik Risk.(2023).Büyük risklerin önlenmesi. Ekolojik Geçiş ve Bölgesel Uyum Bakanlığı.Erişim Tarihi: 21.12.2023 <https://www.ecologie.gouv.fr/prevention-des-risques-majeurs>
- EM-DAT.(2023). The Emergency Disasters Data Base. Erişim tarihi:28.10.2023 www.em-dat.net/new.htm
- EM-DAT Documentation.(2023). EM-DAT Veri Giriş kriterleri. Erişim tarihi:16.01.2024 <https://doc.emdat.be/docs/protocols/entry-criteria/>
- Ergünay O. (1996). Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?. TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 263s. Ankara.
- Ergünay O. (2009). Afet yönetimi: Genel ilkeler. tanımlar. kavramlar. Acil ve Afet Dergisi. Cilt.2. Sayı.4. Acil ve Afet Derneği. Ankara. 2014. s.70.Ankara: Afet İşleri Genel Müdürlüğü.
- Ergünay. O. (2011). 1999 Depremleri Afet Mevzuatını Nasıl Değiştirdi: Mevzuat Açısından Neredeyiz? 1. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı.1-9.

- Ergünay. O. (2008). Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır? . İstanbul Depremine Beklerken Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı. 20 Eylül 2008 CHP İstanbul Deprem Sempozyumu. İstanbul. 2008. s.100.
- Erkal. T. ve Değerliyurt. M. (2009). Türkiye’de Afet Yönetimi . Doğu Coğrafya Dergisi . 14 (22) . 147-164 . Erişim tarihi:28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2437/31194>
- Ertürk. K. Ö. ve Bulut. M. (2012). Proaktif Halkla İlişkiler Faaliyeti Olarak Jandarma Hizmeti . Güvenlik Bilimleri Dergisi . 1 (1) . 95-118 . DOI: 10.28956/gbd.239714
- EU Civil Protection.(2023). Fransa Sivil Koruma. Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Erişim Tarihi:20.10.2023 https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/national-disaster-management-system/france_en
- Eurogendfor-a. (2023). Jandarma felsefesi ve tarihi. Erişim Tarihi: 20.10.2023 <https://eurogendfor.org/eurogendfor-creation/>
- Eurogendfor-b. (2023). Avrupa Jandarma Gücü oluşturulması. Erişim Tarihi: 20.10.2023 <https://eurogendfor.org/eurogendfor-creation/>
- Falco H.(2023). Sivil güvenliğin modernizasyonu ve büyük risklere karşı koruma misyonu Daha dayanıklı bölgeler için. Cumhurbaşkanlığına sunulan Rapor Erişim Tarihi:22.12.2023 <https://www.lagazettedescommunes.com/telechargements/2023/06/modernisation-secu-civile-9ep-bd.pdf>
- FIEP. France-Italie-Espagne-Portugal (2023). Fransız Ulusal Jandarması. Uluslararası Askeri Statülü Jandarma ve Polis Güçleri Birliği. Erişim Tarihi:20.10.2023 Formun Üstü <https://www.fiep.org/member-forces/french-national-gendarmerie/>
- Floodlist.(2016). Fransa – Nehir Seviyelerinin 100 Yılın En Yüksek Seviyesine Ulaşmasının Ardından Binlerce Kişi Tahliye Edildi. Erişim tarihi:21.12.2023 <https://floodlist.com/europe/france-rivers-levels-hit-100-year-high-june-2016>
- Gendarmerie National-a.(2018). Yüksek Dağ Jandarma Müfrezeleri 60'ıncı yılını kutluyor Erişim Tarihi: 21.10.2023 <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/gendinfo/histoire/les-pelotons-de-gendarmerie-de-haute-montagne-fetent-leurs-60-ans>
- Gendarmerie National-b. (2018) Çığ köpeği ustası. Temel Bir Teknik Beceri. Erişim Tarihi: 21.10.2023 <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/gendinfo/dossiers/missions-en-montagne-la-gendarmerie-aux-sommets/maitre-de-chien-d-avalanche-une-technicite-essentielle>
- Gendarmerie National-c (2020) 19. yüzyıl polisi, tek kişilik kamu güvenliği grubu. Erişim Tarihi:21.10.2023 <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/gendinfo/histoire/le-gendarme-du-xixe-siecle-homme-orchestre-de-la-securite-publique>
- Gendarmerie National-c. (2020) Gard: Kötü hava koşulları karşısında polis her cephede. Erişim Tarihi:21.10.2023

<https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/gendinfo/actualites/2020/gard-les-gendarmes-sur-tous-les-fronts-face-aux-intemperies>

Gendarmerie National-d. (2022) Bölgede bir dizi yangın: Polis halkın korunmasını sağlamak için harekete geçti. Erişim Tarihi:21.10.2023
<https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/gendinfo/actualites/2022/serie-d-incendies-sur-le-territoire-les-gendarmes-mobilises-pour-assurer-la-protection-de-la-population>

Gendarmerie National-e. (2020) . 19. yüzyıl jandarması. tek kişilik kamu güvenliği grubu. Erişim Tarihi:21.10.2023
<https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/gendinfo/histoire/le-gendarme-du-xixe-siecle-homme-orchestre-de-la-securite-publique>

National Gendarmerie,(2022). Gironde: Yangın cephesinde tüm devlet kaynakları seferber edildi. Erişim Tarihi:24.12.2023
<https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/gendinfo/actualites/2022/gironde-tous-les-moyens-de-l-etat-mobilises-sur-le-front-des-incendies>

Géorisks.(2023). Depremle ilgili bilirkişi dosyası, Ekolojik Geçiş ve Bölgesel Uyum Bakanlığı Erişim Tarihi: 21.12.2023 <https://www.georisques.gouv.fr/consulter-les-dossiers-thematiques/seismes>

Gökçe O. ve Tetik Ç. (2012). Teoride ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara Erişim tarihi:28.10.2023
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/3479/xfiles/afet_sonrasi_iyilestirme_calismalari-1.pdf

Gültekin T.ve Koç F.(2023). Kitlemel Göç ve Artan Şehirleşme Olgusu Karşısında Etkili Bir Afet Yönetişim Süreci. Varol N..Bozkurt Ö. Ed.. Afet Yönetişimi (pp.1-23). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Institut des Hautes Etudes de Défense Nationale- IHEDN. (2021). İklim Felaketleri Sırasında Askeri Güçlerin Müdahalelerine Katkıları ve İşbirliği: Transatlantik Perspektifler. Erişim Tarihi:21.10.2023 <https://ihedn.fr/en/2021/05/04/contributions-et-cooperations-des-forces-militaires-aux-interventions-lors-de-catastrophes-climatiques-perspectives-transatlantiques/>

Integrated Research on Disaster Risk. (2014). Peril Classification and Hazard Glossary (IRDR DATA Publication No. 1). Beijing: Integrated Research on Disaster Risk <https://www.preventionweb.net/terminology/disaster>

International Labor Organization ILO. (1988). Major hazard control—a practical manual. Geneva: International Program on Chemical Safety of UNEP. ILO. WHO (IPCS). Erişim Tarihi: 28.10.2023 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/--protrav/---safework/documents/instructionalmaterial/wcms_235686.pdf

İçişleri Bakanlığı. (2022). Jandarma Teşkilatı 183 Yaşında. Erişim tarihi:09.11.2023 <https://icisleri.gov.tr/jandarma-teskilati-183-yasinda>

- İçişleri Bakanlığı-a. (2023). AFAD: 26 Bin 938 Konteynerin Kurulumu Tamamlandı. Erişim Tarihi:24.10.2023 <https://www.icisleri.gov.tr/afad-26-bin-938-konteynerin-kurulumu-tamamlandi>
- İçişleri Bakanlığı-b.(2023).Jandarma Deprem Bölgesinde Yaraları Sarmaya Devam Ediyor. <https://www.icisleri.gov.tr/jandarma-deprem-bolgesinde-yaralari-sarmaya-devam-ediyor>
- İletişim Başkanlığı. (2020). Jandarma. depremzede çocukların yüzlerini güldürmeye devam ediyor. erişim tarihi:01.11.2023 https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/jandarma-depremzede-cocuklarin-yuzlerini-guldurmeye-devam-ediyor
- İstanbul İtfaiye.(2023).İtfaiye Tarihçesi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi. Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://itfaiye.ibb.gov.tr/tr/tarihce.html>
- Jandarma Dergisi. (2021). Cumhuriyet Öncesi Dönemde Jandarmanın Eşkya İle Mücadelesi. Jandarma Dergisi Sayı 160. (ss 10-15). Ankara
- Jandarma Dergisi. (2021). Her Zaman Her Yerde Milletimizin Emrinde. Ekim 2021 Sayı 160 ISSN 1300-2104 Jandarma Genel Komutanlığı
- Jandarma Dergisi164. (2023). Türkiye Tek Yürek. Şubat 2023 ▪ Sayı: 164 ▪ ISSN 1300-2104. Jandarma Genel Komutanlığı
- Jandarma Genel Komutanlığı. (2023). Jandarma Teşkilatı Tarihçesi. Erişim Tarihi:20.10.2023 <https://www.jandarma.gov.tr/tarihce>
- Jandarma Genel Komutanlığı-b (2023). Jandarma Sorumluluk Alanları ve Korunan Tesisler. Erişim Tarihi: 20.10.2023 <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-tarafindan-korunan-tesisler>
- Jandarma Sahil Güvenlik Akademisi. (2023). Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Tarihçesi. JSGA Ankara Erişim Tarihi: 20.10.2023 <https://www.jsga.edu.tr/tarihce>
- JICA. (2022). Global Agenda. Erişim Tarihi:17.10.2023 https://www.jica.go.jp/english/TICAD/overview/publications/leviid000000003sp-att/global_agenda_20_20.pdf
- JİCA. (2004). Türkiye’de Doğal Afetler Konulu Ülke Strateji Raporu. Erişim Tarihi: 25.06.2023. https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/5d8ce590ad8981c_ek.pdf
- JÖAK.(2023). İzmir Depremi Arama ve Kurtarma Faaliyeti.Erişim tarihi:01.11.2023 <https://www.jandarma.gov.tr/joak/izmir-depremi-arama-ve-kurtarma-faaliyeti>
- Joint Research Centre,(2018). Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki Orman Yangınları 2017. https://effis-gwis-cms.s3.eu-west-1.amazonaws.com/effis/reports-and-publications/annual-fire-reports/Annual_Report_2017_final_print_images_updated.pdf

- Juheon Lee. (2020). Post-disaster trust in Japan: the social impact of the experiences and perceived risks of natural hazards. *Environmental Hazards*. 19:2.171186. DOI: 10.1080/17477891.2019.1664380
- Kadioğlu. M. (2011). Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek En Kötüsünü Yönetmek (2. b.). İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını
- Kadioğlu. M. (2008). “Modern. Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri”. Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri. JICA Türkiye Ofisi Yayınları No:2. Ankara 2008. ss.1-34. s.6.
- Kahraman. S. . Polat. E. ve Korkmazyürek. B. (2021). Afet Yönetim Döngüsündeki Ana Terimler . *Avrasya Terim Dergisi* . 9 (3) . 7-14 . Erişim Tarihi:17.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejtd/issue/66518/958753>
- Kalıcı Konutlar. (2023). Adıyaman Kalıcı Konutlar. Erişim Tarihi:29.10.2023 <https://twitter.com/AFADBaskanlik/status/1705551919245115553>
- Kalkınma Planı.(2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023).Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Karar No. 1225 Karar Tarihi: 18.07.2019. Erişim tarihi: 28.10.2023 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf
- Kanun Tasarısı.(1995). 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi. Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c098/tbmm19098032ss0901.pdf>
- Karakaş H.Y.(2022). İzmir’de Bir Huzurevinde Yaşlılarda Afet Okuryazarlığı ve Buna Etki Eden Etmenler İle Durumluk-Sürekli Kaygı Durumu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi. İzmir
- Keyvanoğlu. M. C. (2017). 1871 Büyük Beyoğlu Yangını . OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi . (41) . 169-190 . Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/otam/issue/68111/1058746>
- Koparan N.(2007). Türk Jandarma Teşkilâtı (1908-1923). Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Ankara
- Korkut Y.. (2019) Afet Yönetiminde Kritik Başarı Faktörlerini Belirlemek İçin Analitik Hiyerarşi Prosesi ve Metin Madenciliği Destekli Bir Model Önerisi. Sakarya Üniversitesi. Sakarya
- Korkut Y..(2019). Afet Yönetiminde Kritik Başarı Faktörlerini Belirlemek İçin Analitik Hiyerarşi Prosesi ve Metin Madenciliği Destekli Bir Model Önerisi. Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi. Sakarya
- Koyuncu M. ve Koyuncu S. (2016). Osmanlıda Afet Yönetimi. *Journal of Contemporary Medicine*. 6 (4) . 378-381. DOI: 10.16899/gopctd.283333

- Laniel, S. (2017). Jandarmanın “savunma direğinin” son beş yıldaki gelişimi. *Revue Défense Nationale*, 800, 39-43. <https://doi.org/10.3917/rdna.800.0039>
- Marples D. (1988) Çernobil Felaketinin Sosyal Etkisi . The Social Impact of the Chernobyl Disaster.New York: St. Martin's Press. Alberta Üniversitesi Yayınları. 1988 - 313 sayfa ISBN:0888641362. 9780888641366
- McFarlane. AC ve Norris. FH (2006). Afet Araştırmalarında Tanımlar ve Kavramlar. FH Norris. S. Galea. MJ Friedman ve PJ Watson (Eds.). Afet ruh sağlığı araştırması yöntemleri (s. 3-19) içinde. Guilford Basını.
- Ministère De L'intérieur Et Des Outre-Mer-a. (2023).Türkiye ve Suriye'deki depremler: Fransa Sivil Güvenlik ve kriz ve destek merkezi personelini gönderiyor. Erişim Tarihi: 21.10.2023 <https://www.interieur.gouv.fr/actualites/communiques-de-presse/seismes-en-turquie-et-syrie-envoi-par-france-de-personnels-de>
- Ministère De L'intérieur Et Des Outre-Mer-b.(2023). Depremler – Fransa. Türkiye'deki yardım çabalarını güçlendiriyor ve bir sivil güvenlik sahra hastanesi kuruyor. Erişim Tarihi: 21.10.2023 <https://www.interieur.gouv.fr/actualites/actualites-du-ministere/seismes-france-renforce-secours-en-turquie-et-deploie-hopital-de>
- Müftüoğlu F.(2018). Türkiye’de Afet Yönetiminde Akreditasyon ve Standardizasyon Sorunları. yüksek lisans tezi Afyon Kocatepe üniversitesi
- National Academies. (1999). The Impacts of Natural Disasters: A Framework for Loss Estimation. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/6425>. Erişim Tarihi: 28.10.2023 <https://nap.nationalacademies.org/read/6425/chapter/3#5>
- NATO. (2023). Fransa Jandarma Teşkilatı. NATO Stability Policing Centre Of Excellence Erişim Tarihi: 20.10.2023 <https://www.nspcoe.org/about-us/sponsoring-nations/french-republic/french-gendarmerie/#>
- Norris. F. H.. ve Elrod. C. L. (2006). Psychosocial Consequences of Disaster: A Review of Past Research. In F. H. Norris. S. Galea. M. J. Friedman. & P. J. Watson (Eds.). Methods for disaster mental health research (pp. 20–42).
- OECD (2017). Yenilikçi Risk Yönetişimi Yoluyla Afet Önleminin Artırılması: Avusturya, Fransa ve İsviçre'den Görüşler, OECD Risk Yönetimi Politikaları İncelemeleri, OECD Yayınları, Paris. Erişim tarihi: 20.12.2023 <https://doi.org/10.1787/9789264281370-en> .
- OECD (2019), *Doğal Afetlere Karşı Mali Dayanıklılık: Ülke Deneyimlerinden Dersler* , OECD Yayınları, Paris, Erişim tarihi: 20.12.2023 <https://doi.org/10.1787/27a4198a-en> .
- Organization for Security and Co-operation in Europe.(2023).Fransa Ülke Profili. Erişim tarihi: 29.10.2023 <https://polis.osce.org/country-profiles/france>
- Özcan. A. (2013). Osmanlı Devleti’nde jandarma teşkilatı kurulmasının gündeme ilk defa gelişi (1839) . Tarih Araştırmaları Dergisi . 32 (53) . 173-194 . DOI: 10.1501/Tarar_00000000539

- Özcan. K.(2006). Tanzimat’ın Kent Reformları: Türk İmar Sisteminin Kuruluş Sürecinde Erken Plânlama Deneyimleri (1839-1908) . Osmanlı Bilimi Araştırmaları 7 (2006): 149-180
- Özdemir. Y., Çiydem E. , Aktaş E. (2014). Tanzimat Fermanının Arka Planı . Kastamonu Eğitim Dergisi . 22 (1) . 321-338 . Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/22603/241528>
- Özgür. H. ve Azaklı. S. (2001). Osmanlı’da Yangınlar ve İtfaiye Hizmetleri. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi . 3 (1) . 153-172 . Erişim tarihi:28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziuibfd/issue/28352/301417>
- Özmen R. (2016). Afet Sonrası İyileştirme Sürecinde Devletin Rolü. Ankara: Mülga Kalkınma Bakanlığı Yayınları. ISBN: 978-605-9041-70-6.
- Özmen. B. ve Özden. T. (2013). Türkiye’nin Afet Yönetim Sistemine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme. . İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi . 0 (49) . 0- . Erişim tarihi:28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuseiyasal/issue/631/6426>
- Özmen. B. (2023). Türkiye Deprem Bölgeleri Haritalarının Tarihsel Gelişimi ve Ankara’ya Etkileri. Afet ve Risk Dergisi. 6(3). 710-722.
- Öztürk. N. (2003). Türkiye’de Afet Yönetimi: Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. 12(4). 42-64
- Özübek. A. ve Öztop. S. (2021). Jandarma Teşkilatı’nın 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi Sonrası Dönüşümü . Medeniyet Araştırmaları Dergisi . 6 (2) . 19-30 . DOI: 10.52539/mad.1038286
- Pazarcık Konteynerkent. (2023). Pazarcık Konteynerkent Kurulumu. Erişim tarihi: 29.10.2023 <https://twitter.com/AFADBaskanlik/status/1639953152156786689>
- Pehlivanlı H.(2022). Cumhuriyet Dönemi Jandarma Teşkilatı. Atatürk Ansiklopedisi. Erişim tarihi: 29.10.2023 <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cumhuriyet-donemi-jandarma-teskilati/?pdf=3715>
- Platform Yönergesi. (2018). Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu Yönergesi. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara
- Pontier J.M.(2009). VI. Yıldan 2009’a: Ulusal jandarma teşkilatı değişiyor. *Hukuk Haftası. İdareler ve yerel yönetimler*. <https://amu.hal.science/hal-02119597>
- Porsuk Ö. ve Yorulmaz F. (2011). Unutulmaması Gereken Bir Çevre Felaketi: Bhopal Kimyasal Kazası: Tarımda Daha Çok Verim için mi?. TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi. 11 (39). 22-26. Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/msg/issue/49212/628179>
- Raskob. W., Dechy. N., Donovan. A., Gallego. E., Nanba. K., Romão. X., Tanzi. C.P., Wiens. M., Hernandez Ceballos. M.A. (2020). ‘Fukushima Daiichi accident in 2011’. in: Casajus Valles. A., Marin Ferrer. M., Poljanšek. K., Clark. I. (eds.). *Science for Disaster Risk Management 2020: acting today. protecting tomorrow*. EUR 30183 EN.

- Publications Office of the European Union. Luxembourg. doi:10.2760/571085. JRC114026.
- Red Crescent Societies. (2023). What is a disaster?. Erişim Tarihi:27.10.2023 <https://www.ifrc.org/our-work/disasters-climate-and-crises/what-disaster>
- Reyhan. C. ve Sert. S. (2021). Asakir-İ Zaptiyeden Jandarmaya: Osmanlı Kamu Düzeninde Mahalli Asayiş ve Emniyetin Korunmasında Güvenlik Kurumu . Tarih Araştırmaları Dergisi . 40 (70) . 407-447 . DOI: 10.35239/tariharastirmalari.986393
- Risk Enstitüsü.(2023). Çevre politikaları ve riskler. Ulusal Endüstriyel Çevre ve Riskler Enstitüsü. Erişim Tarihi: 21.12.2023 <https://www.ineris.fr/fr/risques/est-risque/politiques-environnementales-risques>
- Salman S.. (2023). Panel: Sesimi duyan var mı? – Afetlere karşı akıl ve bilim. Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://sarkac.org/2023/07/panel-sesimi-duyan-var-mi-afetlere-karsi-akil-ve-bilim/>
- Sazak A.S.. (2021). İdare Hukuku Kamu Hizmeti Kavramı. Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://hukukif.com/idare-hukuku-kamu-hizmeti-kavrami/>
- Sezer. H. (1996). 1894 İstanbul Depremi Hakkında Bir Rapor Üzerine İnceleme . Tarih Araştırmaları Dergisi. 18 (29) . 169-197 . DOI: 10.1501/Tarar_00000000097
- Shaluf I.M.. (2007) "Disaster types". Disaster Prevention and Management: An International Journal. Vol. 16 Issue: 5. pp.704-717. <https://doi.org/10.1108/09653560710837019>
- Schmidt C.D. (2020). Ulusal jandarmanın doğuşu (1791-1801): Devrimci on yıl boyunca kurumun evrimi: Gard departmanı örneği. Histoire. Université Panthéon-Sorbonne - Paris I, 2015. NNT : 2015PA010585
- Soytürk. M.(2012). “Modern Devlet ve Güvenlik: Fransa. Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu’nda Jandarma Teşkilatı”. History Studies. International Journal of History. volume 4. Issue 2. p.301-316. July 2012.www.historystudies.net
- Staupe-Delgado R . Kruke BI . Ross RJ . Glantz MH .(2018). Yavaş başlayan çevre felaketlerine hazırlık: El Niño'nun otuz yıllık etkilerinden dersler çıkarmak . Sürdürülebilir Kalkınma . ; 26 : 553 – 563 . <https://doi.org/10.1002/sd.1719>
- Strateji Bütçe Başkanlığı.(2023). Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu. Cumhurbaşkanlığı Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>
- Stratejik Plan (2023). 2019-2023 dönemi Jandarma Genel Komutanlığı Stratejik Planı. Erişim Tarihi:20.10.2023 <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/kurum/765/Jandarma+Genel+Komutanligi>
- Şahin. A. U.. (2014).Afet Yönetimi Faaliyetlerinin Kamu Hizmeti Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Tesam Akademi. 1 (2). 7-30. İdare Hukuku Kamu Hizmeti Kavramı | Kamu Hizmeti Unsurları | Hukukif

- Taş İ., Durgun S., Bucak U. (2021). Türk Kamu Yönetiminde Jandarma Teşkilatının Yeri ve Önemi. (ss. 91-111) İktisadi ve İdari Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler - I (Ed) M.Mete. A.Toptaş ISBN:978-625-8449-93-8 Gece Kitaplığı / Gece Yayınları. Ankara
- Taylan. A.. “Zorunlu Deprem Sigortası ve Kentsel Risk Yönetimi”. Planlama Dergisi. TMMOB Şehir Plancıları Yayını. Sayı:2007/2. Yıl: 2007. s.23.
- Tercan. B..(2018). Türkiye’de afet politikaları ve kentsel dönüşüm . Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi . 3 (5) . 63-74 . Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akader/issue/36855/413249>
- TRThaber.(2023). Jandarma ekipleri. depremin ilk anından itibaren 35 helikopterle sahada görevde. Erişim tarihi: .<https://twitter.com/trthaber/status/1624743146763718663>
- Tunç. A. Ş. (2015). Savunmanın Sivil Gücü: Strateji Değişimi Sonrası Yeniden Yapılanmaya İlişkin Personel Algısı Araştırması. Ombudsman Akademik Dergisi. 2 (3). 143-171.
- Türk Dil Kurumu TDK.(2023). Yönetişim. Sözlüğü. Erişim tarihi:28.10.2023 <https://sozluk.gov.tr/>
- UCLoavin.(2020). Technological disasters. Issue No. 60 Cred Crunch September 2020.Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://reliefweb.int/attachments/c4092959-c68e-33a3-9fad-bc7f55407b6a/CC60.pdf>
- Unacademy (2023). Slow Onset Disasters. Erişim Tarihi:27.10.2023 <https://unacademy.com/content/upsc/study-material/disaster-management/slow-onset-disasters/>
- Uluğ A..(2014). Nasıl Bir Afet Yönetimi?. TMMOB İzmir Kent Sempozyumu erişim tarihi 18.10.2023. <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=137909>
- UNDRR (United Nations International Strategy for Disaster Reduction). 2015. Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030. Geneva: UNDRR.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2015). Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030. Geneva: UNDRR.
- Usta. G. (2023). Dünya’da Meydana Gelen Afetlerin İstatistiksel Olarak Analizi (1900-2022) . Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14 (1) . 172-186 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumus/issue/75752/1138791>
- Ürekli. F.. (2010). Osmanlı Döneminde İstanbul’da Meydana Gelen Âfetlere İlişkin Literatür. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi . (16) . 101-130 . Erişim tarihi:28.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/talid/issue/43423/529327>
- Wingfield-Hayes.(2013). Fukuşima Felaketinden Alınacak Dersler. BBC News. Erişim tarihi: 28.10.2023 https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2013/10/131002_fukushima_dersler

- Wisner B. Blaikie P. Cannon T ve Davis I. (2004). Risk Altında: Doğal Tehlikeler. İnsanların Savunmasızlığı ve Afetler (Oxon: Routledge) Routledge. London. 2005. s.12. Erişim Tarihi:27.10.2023.
https://www.researchgate.net/publication/245532449_At_Risk_Natural_Hazards
- Verbeurgt J. (2019). Fransadaki Polis ve Paramiliter Güçler. Erişim Tarihi:20.10.2023
<https://euro-sd.com/2019/12/articles/15555/police-and-paramilitary-forces-in-france/>
- Via pulique.(2004). 13 Ağustos 2004 tarihli Sivil Güvenliğin Modernizasyonuna İlişkin Kanun. Erişim Tarihi: <https://www.vie-publique.fr/loi/269078-loi-du-13-aout-2004-de-modernisation-de-la-securite-civile>
- Yavaş H.(2004). Doğal Afetler Yönüyle Türkiye'de Belediyelerde Kriz Yönetimi (İzmir örneği). Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir. Erişim tarihi: 28.10.2023
<https://avesis.deu.edu.tr/dosya?id=a98a1515-5949-4a9b-b16a-99732592a6ab>
- Yıldız S. (2018). 1903 Yılına Ait Jandarma Nizamnamesi Layihası ve Değerlendirmesi / 1903 Gendarmerie Regulations Report and Evaluation. Miras ve Değişim: Osmanlıdan Cumhuriyet'e Jandarma.
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi-103. (2018). Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Resmî Gazete Tarihi: 09 Haziran 2022 No: 31861
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2018). Bakanlıklara Bağlı. İlgili. İlişkili Kurum Ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı : 15/7/2018 - 30479
- Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu. (1983). Resmi Gazete Tarih : 12.03.1983 Sayı: 17985. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2803.pdf>
- 6305 Sayılı Kanun.(2012). Afet Sigortaları Kanunu. Resmî Gazete Tarih : 18.05.2012 Sayı : 28296
- 4123 Sayılı Kanun. (1995). Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun. R.G. 25.07.1995 Tarih ve 22354 Sayı.
- 6306 Sayılı Kanun.(2012). Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun. Resmî Gazete Tarih : 31.05.2012 Sayı : 28309
- 7269 Sayılı Kanun. (1959). Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun. Resmi Gazete 25/5/1959 Sayı : 10213. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.7269.pdf>
- Jandarma Yönetmelik.(2016). Jandarma Teşkilat. Görev ve Yetkileri Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi : 21/1/2017. N: 29995. Jandarma Genel Komutanlığı
- Genel Hayata Etkililik. (1968). Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik. R.G. 21.09.1968 tarih ve 13007 sayı.
- Kriz Merkezi Yönetmeliği.(1997). Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği. R.Gazete Tarihi : 09.01.1997 No: 22872

- 3275 Sayılı Yönetmelik. (2001). Türk Arama Kurtarma Yönetmeliği. Resmi Gazete 12/12/2001 No: 24611. Erişim Tarihi:24.10.2023 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20013275.pdf>
- 5211 Sayılı Yönetmelik. (2022). Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara Resmî Gazete Tarihi : 24/2/2022 No: 31760
- TBMM Kararı. (2023). 1354 Adana. Adıyaman. Diyarbakır. Gaziantep. Hatay. Kahramanmaraş. Kilis. Malatya. Osmaniye ve Şanlıurfa İllerinde Üç Ay Süreyle Olağanüstü Hal İlan Edilmesine Dair Karar. 10 Şubat 2023 tarih sayı: 32100. Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TBMM(Türkiye Büyük Millet Meclisi). (2010). Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Ankara Erişim Tarihi: 28.10.2023 <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/server/api/core/bitstreams/6fe8d1be-9d46-4e7b-bba8-f3090f3ec212/content>
- TBMM. (2010). Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Komisyon Raporu. ss.549 Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/server/api/core/bitstreams/6fe8d1be-9d46-4e7b-bba8-f3090f3ec212/content>
- TBMM. 2010. Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları Açık Erişim Koleksiyonu. Yasama Yılı 4. Dönem 23. Sıra Sayısı 549. Erişim adresi: <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/132>
- TBMM.(2010). Meclis Araştırma Komisyonu Raporu. ss.308. Erişim tarihi:28.10.2023 <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss308.pdf>
- TBMM.(2021). Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Erişim tarihi: 28.10.2023 <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss278.pdf>
- Sécurité Intérieure,(2023).İç Güvenlik Kanunu. Erişim Tarihi: 24.12.2023 <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000029657572>
- ORSEC Direktif. (2006). 29 Aralık 2006 Tarihli Bölge ORSEC Planlaması. Sivil Savunma ve Sivil Güvenlik Müdürlüğü.
- La sécurité civile.(2004). Sivil güvenliğin modernizasyonuna ilişkin 13 Ağustos 2004 tarih ve 2004-811 sayılı Kanun. Erişim Tarihi: 24.12.2023 <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000804612>
- Türkiye Afet Müdahale Planı. (2022).Türkiye Afet Müdahale Planı. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Erişim Tarihi:24.10.2023 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf
- Türkiye Afet Risk Azaltma Planı. (2022). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara. Erişim tarihi: 28.10.2023

https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/28032022-TARAP-kitap_V6.pdf

Haut-Rhin.(2013). Haut-Rhin İli ORSEC Planı, Bakanlıklar Arası Savunma Hizmeti ve Sivil Savunma. Erişim Tarihi: 22.12.2023 <https://www.haut-rhin.gouv.fr/contenu/telechargement/6502/34961/file/ORSEC%20DG%2068%20vol%201.pdf>

İRAP Kılavuzu.(2020). İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) Hazırlama Kılavuzu. Erişim tarihi: 28.10.2023 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/Mevzuat/Kilavuzlar/IRAP-KILAVUZ_tum_v7.pdf

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : ÇOŞKUN, Aslan Mehmet
 Uyuğu : T.C.
 Medeni Hali : Evli

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Yüksek lisans	JSGA	2024
Lisans	KTÜ/ Orman Endüstri Mühendisliği	1999
Lise	İbrahim Çalık Lisesi	1994

İş Deneyimi,	Yıl Çalıştığı	Yer Görev
AFAD	21	Tekirdağ/Kahramanmaraş/Ankara

Yayınlar

- 1-Çoşkun, A. M. (2022). Kahramanmaraş ili özelinde hazırlanan il afet risk azaltma planı (İRAP) üzerine bir çalışma . Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 15 (2) , 276-295 . DOI: 10.25287/ohuiibf.942081
- 2-Çoşkun, A . (2021). AFET YÖNETİMİ VE KARAR DESTEK SİSTEMİ (AYDES) ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA. Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi,3(1),61-80.Retrievedfrom <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kaytek/issue/64162/937380>
- 3-Briggs R.,Coşkun A.M, Katsikopoulos P.,Naslund-Landenmark B.(2015),Peer Review Bulgaria (2015) Report, AB Komisyonu Sivil Korunma Mekanizması "Akran Değerlendirmesi Programı", Bulgaristan incelemesi (2015-2016), Bulgaristan
- 4-Coşkun A.M.,Ferrer M.M.,Massabo M.,Erg B.,Babovic Z., (2018), "From Assessing Risk to Managing Risk: The Science Policy Interface", Understanding Risk Balkan Conference (2018),Dünya Bankası programı, Understanding Risk Balkan Forumu (17-18 Eylül 2018), Sırbistan
- 5-Coşkun A.M. "Engellilere Yönelik Afet Risk Azaltma Uygulamaları ve Yerel Çözümler", Uluslararası Katılımlı Zihinsel Engelli Bireyler ve Kapsayıcı Afet Risk Azaltma Çalıştayı, AFAD,JICA, Türk Japon Vakfı,(9 Ekim 2018), Nevşehir
- 6-Çoşkun, A.M, Frigerio, I., Dell’Aringa, M.F., Vandenbroucke, N., Blauhut, V., ‘Threat to society’, in: Casajus Valles, A., Marin Ferrer, M., Poljanšek, K., Clark, I. (eds.), (2020) Science for Disaster Risk Management 2020: acting today, protecting tomorrow, EUR 30183 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-18182-8, doi:10.2760/571085, JRC114026.
- 7- Çoşkun A.M..(2023). Yerelde Afet Tehlike ve Risklerin Belirlenmesi Sürecinde Afet Yönetişimi. Varol .N..Bozkurt Ö. Ed.. Afet Yönetişimi (pp.1-23). Ankara: Ankara Üniversitesi.

JSGA'lı, Her Zaman Yurt, Ulus ve Cumhuriyete
Aşk ve Sadakatle Bağlı Tevazu, Fedakârlık ve
Feragat Örneğidir